

**KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI**

OSMAN YASİN BALTACI

147121

KÜRESELLEŞME VE ÖRGÜTLÜ SUÇLAR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TEZ YÖNETİCİSİ
YRD.DOÇ.DR. CELALETTİN GÜNGÖR**

147121

KIRIKKALE - 2004

KİŞİSEL KABUL / AÇIKLAMA

Yüksek Lisans tezi olarak hazırladığım “Küreselleşme ve Örgütlü Suçlar” adlı çalışmamı, ilmi ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazdığımı ve faydalandığım eserlerin bibliyografyada gösterdiklerimden ibaret olduğunu, bunlara atıf yaparak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu şeref ve haysiyetimle doğrularım.

Ekim 2004

Osman Yasin BALTACI

ÖZGEÇMİŞ

1975 yılında Kırıkkale’de doğan Osman Yasin BALTACI, ilkokul öğrenimini Kırıkkale-Mustafa Necati İlkokulunda görmüştür. Orta öğrenimini Kırıkkale Anadolu Lisesinin ortaokul bölümünde tamamlayarak, lise öğrenimi için 1990 yılında Ankara Polis Kolejine girmiştir. 1993 yılında Polis Kolejinden mezun olarak aynı yıl Ankara Polis Akademisinde yüksek öğrenimine başlamıştır. Polis Akademisinde 4 yıl hukuk dersleri ve mesleki eğitim aldıktan sonra 1997 yılında yüksek öğrenimini başarıyla tamamlamıştır

4 yıllık Akademi öğreniminin ardından, 1997 yılının Haziran ayında Ankara’da Şehit İdris Aydın Polis Karakolunda Komiser Yardımcısı olarak göreve başlamıştır. 1998 yılı Nisan ayında Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığına tayin olmuş ve 2002 yılına kadar bu Dairede görevini sürdürmüştür. BALTACI, 1999 yılı Mart ayında Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalında Yüksek Lisans öğrenimine başlamıştır. 2002 yılında Birleşmiş Milletler Kosova Misyonu Polis Barış Gücünde görevlendirilmiş, bir yıl Kosova’da bu görevde kalmıştır. Bu görevini 2003 yılı Ekim ayında başarıyla tamamlayarak tekrar Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığında göreve başlamıştır. Osman Yasin BALTACI halen adı geçen Dairede görevini sürdürmektedir.

ÖNSÖZ

Son çeyrek yüzyılda, hem akademik söylemin felsefik dünyasında hem de toplumsal yaşamın somut dünyasında, aktörlerin, stratejilerin ve düşüncelerin hızla değiştiğini gözlemlemekteyiz. Küreselleşme söylemi, bu bağlamda 1980'lerden başlayarak giderek yaygınlaşan ve popüler hale gelen, toplumsal değişim çözümleri içinde anahtar bir kavram konumuna yükselmiştir.

21. yüzyıla girdiğimiz şu yıllarda, teknolojiye hızlı değişim, uluslararası mal ticaretinde ve sermaye akımlarında serbestleşme, ekonomide piyasa sistemini esas alan yeniden yapılanmalar, siyasette daha liberal bir demokrasiye yönelik açılımlar ve toplumsal örgütlenme modellerinde yeni arayışlar küresel ölçekte yaygınlaşarak, derin ve kapsamlı bir evrim aşaması niteliği kazanmıştır.

Sosyal hayatın her alanında tanık olunan küreselleşme, modern dünyanın karakteristiklerinden biri olarak suç alanını da etkilemektedir. Dünya ekonomik sisteminin ve kuruluşlarının bütünleşmesi, ticaret, seyahat ve göç üzerindeki kısıtlamaların kalkması ve küresel iletişimi kolaylaştıran teknolojik olanaklar, aynı zamanda uluslararası boyutta işlenen suç faaliyetlerini de kolaylaştırmıştır.

Günümüzde bütün toplumlar için ciddi bir tehlike oluşturan örgütlü suçluluk, teknolojinin imkanlarını kullanmak suretiyle uluslararası kimliğe bürünerek bütün dünyayı tehdit eder hale gelmiştir. 1970'li yılların başından itibaren o zamana kadar niteliği tam olarak belirlenemeyen bir suç türü olarak ortaya çıkan örgütlü suçlar, günümüz dünyasına özgü tehditlerin başında gelmektedir.

Küreselleşme ve Örgütlü Suçlar başlığını taşıyan bu çalışmada, küreselleşme ile örgütlü suçlar arasındaki ilişki irdelenerek, uluslararası bir boyuta gelen örgütlü suçlar; küreselleşmenin gelişimi ve boyutları kapsamında ele alınmış, dünya ülkelerine ve Türkiye'ye yansımaları ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Bu çalışmada, bu konularda yazılmış bilimsel araştırmalar, makaleler, kitaplar, konu ile ilgili gazete haberleri, ilgili web siteleri ile güvenlik birimlerinin kamuya açık belge ve dkmanlarından yararlanılmıştır.

Çalışmalarım esnasında benden yardımını ve rehberliğini esirgemeyen Sayın Hocam Yrd.Doç.Dr. Celalettin GÜNGÖR'e, buraya kadar gelmemde emeği geçen ve maddi manevi katkı sağlayan Prof.Dr.Enver BOZKURT ve Yrd.Doç.Dr.Rafet ÇEVİKBAŐ'a, çalışmalarım süresince, entelektüel kişiliği ile bana kendimi yetiştirmem ve geliştirmem konusunda yol gösteren ve her türlü imkanı sağlayan Emniyet Müdürü Hakan KIRMACI'ya ve benden desteklerini bir an olsun esirgemeyen sevgili Annem ve Babam'a teŐekkürü bir borç bilirim.

Osman Yasin BALTACI

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	1
-------------	---

BİRİNCİ BÖLÜM KURAMSAL ÇERÇEVE KÜRESELLEŞME KAVRAMI

I. KÜRESELLEŞME KAVRAMI VE TANIM SORUNU	7
II. KÜRESELLEŞMEYE YAKLAŞIMLAR.....	12
A. AŞIRI KÜRESELLEŞMECİLER.....	12
B. KÜRESELLEŞME KARŞITLARI	13
C. DÖNÜŞÜMCÜLER.....	14
III. KÜRESELLEŞMEYİ ORTAYA ÇIKARAN ETKENLER.....	15
A. TEKNOLOJİK GELİŞMELER	15
B. İDEOLOJİK ETKENLER.....	17
C. EKONOMİK ETKENLER	18
IV. KÜRESELLEŞMENİN TARİHSEL GELİŞİMİ	19
V. KÜRESELLEŞME SÜRECİNİN BOYUTLARI	22
A. EKONOMİK BOYUT	22
1. ÜRETİMDE KÜRESELLEŞME	23
2. FİNANS PİYASALARINDA KÜRESELLEŞME	24
B. SİYASİ BOYUT.....	29
C. SOSYAL VE KÜLTÜREL BOYUT	32
D. TEKNOLOJİK VE EKOLOJİK BOYUT	35
VI. KÜRESELLEŞMENİN ETKİLERİ	38
VII. KÜRESELLEŞMENİN GETİRDİĞİ SORUNLAR.....	39
A. ULUS-DEVLETİN GÜÇ KAYBETMESİ.....	40
B. İŞSİZLİĞİN ARTIŞI.....	41
C. EŞİTSİZLİĞİN KÜRESEL DÜZEYDE ARTIŞI.....	43
D. KÜRESEL ŞİRKET VE SERMAYENİN YÜKSELİŞİ.....	46

E. ÇOK ULUSLU SERMAYE VE FİNANS PİYASASI KRİZLERİ KARŞISINDA MEVCUT YAPILARIN YETERSİZLİĞİ.....	50
F. ÇEVRE SORUNLARININ ARTMASI.....	53
1. SANAYİLEŞMENİN ÇEVREYE VERDİĞİ ZARAR.....	53
2. FAKİRLİĞİN ÇEVREYE VERDİĞİ ZARAR.....	54
3. KİTLE İMHA SİLAHLARININ HIZLA ARTMASI.....	54

İKİNCİ BÖLÜM

ÖRGÜTLÜ SUÇUN TANIMI VE KAPSAMI

I. ÖRGÜTLÜ SUÇUN TANIMI.....	55
II. ÖRGÜTLÜ SUÇUN YAPISI.....	61
A. CRESSEY’NİN ŞİRKET MODELİ.....	62
B. ALBİNİ’NİN PATRON-MÜŞTERİ MODELİ.....	65
C. SMITH’İN ŞİRKET MODELİ.....	67
D. İANNİ’NİN AKRABA GRUBU MODELİ.....	67
E. CHAMBLISS’İN SUÇ ŞEBEKESİ MODELİ.....	67
F. HALLER’İN ORTAKLIK MODELİ.....	68
III. ÖRGÜTLÜ SUÇUN UNSURLARI.....	68
A. BİR ÖRGÜTÜN VARLIĞI.....	69
B. ÇIKAR SAĞLAMA AMACI.....	70
C. İDEOLOJİK OLMAMA.....	70
D. HİYERARŞİK YAPI.....	71
E. KORUNMA MEKANİZMASI.....	72
F. SINIRLI VE ÖZEL ÜYELER.....	74
G. SÜREKLİLİK.....	74
H. ŞİDDET VE RÜŞVET KULLANMA İSTEĞİ.....	75
I. İŞBÖLÜMÜ VE UZMANLAŞMA.....	76
J. ESNEKLİK.....	77
K. TEKELCİLİK.....	77
L. KATI KURAL VE DÜZENLEMELERLE YÖNETİLME.....	77
M. KARMAŞIKLIK.....	78

N. STRATEJİK İTTİFAKLARA DAYANMA	78
IV. ÖRGÜTLÜ SUÇUN DAVRANIŞ ŞEKİLLERİ.....	79
A. YASADIŞI HİZMET SAĞLAMA.....	79
B. YASADIŞI MAL SAĞLAMA.....	80
C. KOMPLO (FESAT MAKSADIYLA YAPILAN GİZLİ ANLAŞMA)...	80
D. MEŞRU TİCARETE SIZMA	81
E. ZORLA ALMA (HARAÇ)	81
F. YOLSUZLUK	82
V. ÖRGÜTLÜ SUÇUN FAALİYET ALANLARI.....	82
A. KLASİK FAALİYETLER	82
B. YENİ SUÇ TÜRLERİ	83

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÖRGÜTLÜ SUÇUN KÜRESELLEŞMESİ

I. ÖRGÜTLÜ SUÇU ORTAYA ÇIKARAN FAKTÖRLER	86
A. DEVLET YAPILARI VE DEVLET-TOPLUM İLİŞKİLERİ	86
B. SUÇ İŞLEMeye UYGUN ORTAMLAR	87
C. TOPLUMSAL YOZLAŞMA VE YOLSUZLUKLAR	89
D. İŞBİRLİKÇİ İLİŞKİLERİ (PARTİTO İLİŞKİLERİ).....	91
E. HUKUK SİSTEMİ	92
F. YERELDEN KÜRESELE.....	93
G. PAZARIN BÜYÜSÜ	94
H. FİNANSAL BAĞLANTILAR	95
II. ÖRGÜTLÜ SUÇ EĞİLİMLERİNİ ARTIRAN ETKENLER.....	95
A. DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLER.....	96
B. MAKRO-EKONOMİK ETKENLER	97
C. TEKNOLOJİ	98
D. KÜRESELLEŞME	99
E. CEZA ADALETİ TEPKİLERİ	100
III. ÖRGÜTLÜ SUÇUN GELİŞİMİ	101
IV. ÖRGÜTLÜ SUÇUN KÜRESEL GELİŞİMİNDEKİ NEDENLER	105
A. ULUSLARARASI TAŞIMACILIK.....	108

B. ULUSLARARASI TİCARET	108
C. BİLGİSAYAR VE İLETİŞİM TEKNOLOJİLERİ.....	108
D. ULUSLARARASI FİNANS AĞLARI	109
E. TÜKETİM TOPLUMU VE YENİ PAZARLAR.....	109
V. ÖRGÜTLÜ SUÇUN BOYUTU VE ETKİLERİ	111
VI. ÖNEMLİ ULUSLARARASI SUÇ ÖRGÜTLERİ.....	114
A. İTALYAN MAFYASI.....	115
1. COSA NOSTRA	115
2. NAPOLİ CAMORRA.....	116
3. CALABRİON NDRANGHETA.....	117
4. SACRA CORONA UNİTA	118
B. RUS SUÇ ÖRGÜTLÜ	118
C. ÇİNLİ TRİADLAR	119
D. KOLOMBİYALI KARTELLER	120
E. ARNAVUTLUK MAFYASI	121
F. AVRUPA MAFYASI (EURO)	121
VII. MUKAYESELİ HUKUKTA ÖRGÜTLÜ SUÇLULUKLA MÜCADELE	
.....	122
A. FRANSA.....	123
B. AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ.....	124
C. İTALYA	126
D. ALMANYA	127
E. İSVİÇRE	129
F. DİĞER ÜLKELER.....	130
G. ÖRGÜTLÜ SUÇLULUKLA MÜCADELEDE ULUSLARARASI HUKUK	
DÜZENLEMELERİ.....	131
VIII. TÜRK HUKUKUNDA DURUM	134
A.4422 SAYILI ÇIKAR AMAÇLI SUÇ ÖRGÜTLERİYLE MÜCADELE	
KANUNUNA GÖRE ÖRGÜTLÜ SUÇUN TANIMI.....	135
B.4422 SAYILI KANUNUN ÖNGÖRDÜĞÜ TEDBİRLER VE	
UYGULANMASI.....	136
1.İLETİŞİMİN DİNLENMESİ VEYA TESPİTİ.....	138

2.GİZLİ İZLEME	138
3.KAYIT VE VERİLERİN İNCELENMESİ	139
4.GİZLİ GÖREVLİ KULLANILMASI	139
5.HAK VE ALACAKLARA TEDBİR KONMASI	140
6.TANIĞIN, MUHBİRİN VE KOLLUK GÖREVLİLERİNİN KORUNMASI.....	140
7.YURTDIŞINA ÇIKIŞIN YASAKLANMASI.....	141
8.GİZLİLİĞİN KORUNMASI VE YETKİLERİN KÖTÜYE KULLANIMININ ÖNLENMESİ.....	141
IX. ÖRGÜTLÜ SUÇLULUKTA KÜRESEL DURUM VE TÜRKİYE GÖRÜNÜMÜ.....	146
A. İSTATİSTİKİ VERİLERDE ÖRGÜTLÜ SUÇLAR	150
1.KÜRESEL DURUM	150
a.EROİN	152
b.KOKAİN.....	153
c.ESRAR.....	154
d.AMFETAMİN TÜRÜ UYARICILAR (ATS).....	156
2.TÜRKİYE'DEKİ DURUM	157
a.EROİN	158
b.KOKAİN.....	159
c.ESRAR.....	160
d.SENTETİK UYUŞTURUCULAR.....	161
e.CAPTAGON	161
f.ECSTASY.....	161
3. TÜRKİYE'DE İSTATİSTİKİ VERİLERE GÖRE MAFYA TİPİ ÖRGÜTLÜ SUÇ	162

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ÖRGÜTLÜ SUÇTAN KAYNAKLANAN TEHDİTLER VE SONUÇLAR

I. ÖRGÜTLÜ SUÇTAN KAYNAKLANAN TEHDİTLER	167
A. EGEMENLİĞE YÖNELİK TEHDİT	167
B. TOPLUMA YÖNELİK TEHDİT.....	168

C. BİREYLERE YÖNELİK TEHDİT	169
D. ULUSAL İSTİKRARA VE DEVLET YÖNETİMİNE YÖNELİK TEHDİT	169
E. DEMOKRATİK DEĞERLERE VE KAMU KURULUŞLARINA YÖNELİK TEHDİT	171
F. ULUSAL EKONOMİYE YÖNELİK TEHDİT	173
G. FİNANS KURULUŞLARINA YÖNELİK TEHDİT	173
H. DEMOKRATİKLEŞMEYE VE ÖZELLEŞTİRMEYE YÖNELİK TEHDİT	174
I. GELİŞMEYE YÖNELİK TEHDİT	175
J. KÜRESEL REJİMLERE VE İDARE KANUNLARINA YÖNELİK TEHDİT	176
II. ÖRGÜTLÜ SUÇUN SONUÇLARI	177
A. ÖRGÜTLÜ SUÇ, DEVLET VE DÜNYA DÜZENİ	177
B. ÖRGÜTLÜ SUÇ VE DÜNYA EKONOMİSİ	179
C. ÖRGÜTLÜ SUÇUN SOSYAL SONUÇLARI	180
SONUÇ	182
KAYNAKÇA	187

ÖZET

Yirminci yüzyılın son yirmi yılına damgasını vuran küreselleşme, en genel anlamıyla, yaşadığımız dünyada, uluslar, toplumlar ve yerel gruplar arası karşılıklı ilişkilerin ve etkileşimlerin artması, derinleşmesi ve hızlanması olarak tanımlanmaktadır. Küreselleşme süreci içinde iletişim ve bilişim teknolojilerinin itici gücü ile toplumsal ilişkiler ve olaylar alan olarak genişlemekte, dünyanın herhangi bir yerinde olan bir olay diğer bir yerinde de hissedilmektedir.

Örgütlü suçlar, yakın sosyal etkileşim içinde bulunan insanlardan oluşan, en az üç seviyeli veya rütbeli, hiyerarşik bir yapı üzerine örgütlenen, yasal ve yasadışı faaliyetlerle uğraşmak suretiyle kazanç ve güç elde etmeyi amaçlayan ancak ideolojik olmayan oluşumlardır.

Sosyal hayatın her alanında tanık olunan küreselleşme, modern dünyanın karakteristiklerinden biri olarak suç alanını özellikle örgütlü suçları ciddi ölçüde etkilemektedir.

Dünya finans sistemlerinin ve kuruluşlarının bütünleşmesi, ticaret, seyahat ve göç üzerindeki kısıtlamaların kalkması ve küresel iletişimi kolaylaştıran teknolojik olanaklar, aynı zamanda uluslararası boyutta işlenen suç faaliyetlerini de kolaylaştırmaktadır.

Örgütlü suçların son otuz yılda bu kadar kısa sürede böylesine hızlı bir şekilde uluslararası arenada boy göstermesi, faaliyetlerini yaygınlaştırması ve inanılmaz boyutlarda bir ekonomik güce ve nüfuz kavuşmasındaki temel neden, küreselleşmenin dünya toplumlarına sunmuş olduğu kontrolsüz nimetlerdir.

Bu çalışma, küreselleşme ve örgütlü suçlar olgularını ayrı ayrı ele alarak tanım, kapsam, boyutlar ve gelişimi konularını araştırmıştır. Bunun yanında çalışma, örgütlü suçların küreselleşmesini, küreselleşme ile örgütlü suç arasında bir etkileşim

olduğunu ve küreselleşmenin yoğun olarak yaşandığı alanların suç örgütlerince kullanıldığını incelemiştir.

Bu çalışma açısından küreselleşme, özellikle örgütlü suçluluğa ve örgütlü suç gruplarına yönelik etkileri bakımından önemlidir. Küreselleşmeyle birlikte anılan; teknolojik gelişmelerin hızı ve yaygın kullanımı, sermayenin sınır ötesi geçişlerinin kolaylığı, ülkelerin ekonomi politikalarının değişimi, toplumsal yapıda ve ilişkilerde meydana gelen gelişmeler, kişileri müşterek suç işlemeye itmekte ve bu tür suçları uzmanlık alanı olarak tanımlayarak işlenmesini kolaylaştırmaktadır. Böylece bir çok şeyle birlikte örgütlü suç da her geçen gün bir yandan küreselleşirken, öte yandan küreselleşmenin olanaklarından ve doğurduğu olumsuz toplumsal sonuçlarından yararlanmakta ve yaygınlaşmaktadır. Ulusal sınırları aşarak kendisine hukuk ve ceza düzenlemelerinden arındırılmış pazarlar arayan bu suç türü, sınır tanımaz suç güdüsü ile uluslararası toplumu, güvenlik politika ve stratejilerini, çoğulcu demokrasileri ve uluslararası ekonomiyi ciddi şekilde tehdit eden bir nitelik kazanmıştır.

Bu çalışma sonunda, küreselleşmenin örgütlü suçu ve suçluluğu etkilediği, örgütlü suçların küreselleşme süreci içerisinde olağanüstü bir şekilde gelişme kaydettiği anlaşılmıştır. Özellikle ekonomi ve finans alanında yaşanan gelişmelerden yararlanan suç örgütlerinin, yeni ortamda yasa dışı kazançlarını “aklayabilecekleri” meşru-yasal zeminler buldukları kanaatine varılmıştır.

Ayrıca örgütlü suçların, hem hukuk devletini tahrip ettikleri, hem de demokrasilerin olanaklarını kötüye kullandıkları bununla birlikte konuşlandıkları ve faaliyet yürüttükleri ülkelerin siyasi yapısını ve sosyal düzenini de olumsuz yönde etkileyerek yozlaştırdıkları ve yasaların, kurumların ve finans piyasalarının demokratikleşmesini engelledikleri anlaşılmıştır.

Günümüzde örgütlü suçlar, küreselleşme ve küreselleşen dünyamızda giderek yoğunlaşan uluslararası ilişkiler ağı içinde yer alarak, çeşitli ülkelerin vatandaşları ve bu şahısların suç işlemek amacıyla kurmuş oldukları işletmeleri veya şirketleri aracılığıyla birden çok ülkede işlenebilen bir suç türü haline gelmiştir.

Örgütlü suçların böylesine etkin ve güçlü bir şekilde ortaya çıkması karşısında, ulus-devletlerin tek başlarına örgütlü suçlarla mücadele de yetersiz kaldığı, bu nedenle örgütlü suçlarla mücadele de uluslararası işbirliğine gidilmesi gerektiği kanaatine varılmıştır.

ABSTRACT

The globalization which stamped last 20 years of the 20th century is generally defined as the increase, specialization and acceleration of mutual relations and interactions between nations, communities and local groups across the world. Due to the power of communication and information technology in the process of globalization, social relations and events are expanding and any event occurred in somewhere in the world is perceived by the other parts of the world.

Organized crime is a non-ideological enterprise involving a number of persons in close social interaction, organized on a hierarchical basis, with at least three levels/ranks, for the purpose of securing profit and power by engaging in illegal and legal activities.

Globalization which is witnessed in every side of the life is affecting crime and organized crime very seriously which are the characteristics of the modern life.

Increased interdependence among nations, the ease of international travel and communications, the permeability of national boundaries and the globalization and integration of financial networks and institutions have also facilitated to commit crime in transnational extent.

The basic reason for rapid growing, extending the illegal activities and getting enormous power and wealth of the organized crime groups at the international level in the last 30 years is the consequences of uncontrolled opportunities of the globalization.

This study has searched the phenomenon of globalization and organized crime in definition, scope, dimensions and development aspects. Furthermore this study has examined the globalization of organized crime, the interaction between the globalization and organized crime and the areas that are mostly under the process of globalization used by transnational organized crime groups.

widespread usage, the vast increase in the number of economic transactions across national borders, the changes in the state's economy policies, and the developments in the social structure and relations which are related to the globalization leads individuals to commit crimes collectively and facilitate to commit serious crimes. Thus, the organized crime with many other things is subject to the globalization in every passing day and benefit from the opportunities and negative social outcomes derived from globalization. This type of crime operating at transnational level which seeks immunity from criminal law has gained a special feature posing a big threat to international community, its security strategies, pluralist democracies and international economy.

At the end of this study it is understood that globalization has affected organized crime and criminality and they have enrolled tremendous development in the process of globalization. Moreover, the organized criminal groups, benefiting from the chances in the economic and financial sectors, find without difficulty legal basis to launder their illegal gains.

In addition, with this study, we have found out that organized crime and transnational criminal organizations not only pose serious threat to state of law but also abuse the opportunities of democratic rules. However transnational criminal organizations affect not only the host or recipient state in which they operate but also their home state's political system and social order. They also undermine the democratization efforts of law, financial systems and institutions.

Nowadays organized crimes have taken place in the network of international relations in our globalized world and have become a serious crime and threat which can be committed in a number of countries by many individuals having various nationalities and their companies which are set up for this aim.

In these circumstances, it is believed that, it is essential for the governments to initiate more stringent measures against organized crimes and transnational criminal organizations and engage in more comprehensive and effective international cooperation.

ŞEKİL VE ÇİZELGELER DİZİNİ

ŞEKİLLER

1- Cressey'nin Şirket Modeli.....	63
2- Albini'nin Patron-Müşteri Modeli	66

TABLolar

1- Küreselleşmeye Yaklaşımlar	14
2- Hava Ulaşım, Telefon Görüşmesi ve Bilgisayar Fiyatlarındaki Düşüş	16
3- Uluslararası Ticaret Hareketlerindeki Değişim	25
4- Uluslararası Sermaye Hareketlerindeki Değişim	25
5- Uluslararası Sermaye Hareketlerindeki Değişim	26
6- 1990-97 Yılları Arasında Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımlarında En Fazla Artış Olan Ülkeler.....	26
7- Gelişmekte Olan Ülkelere Net Sermaye Akışı, 1983-99	46
8- Dünyanın En Büyük 25 Çokuluslu Şirketi	47
9- Dünya Afyon ve Türevleri Yakalaması 1980-2002.....	153
10- Dünya Eroin Yakalaması 1990-2002.....	153
11- Dünya Kokain Yakalaması 1980-2002	154
12- Dünya Kokain Yakalaması 1990-2002	154
13- Dünya Esrar Yakalaması 1985-2002	155
14- Dünya Esrar Yakalaması.....	155
15- Dünya ATS Yakalaması 1980-2002	157

16- Dünya ATS Yakalamaları (Ecstasy hariç)	157
17- Son Beş Yıllık Eroin Yakalamaları	159
18- Son Beş Yıllık Kokain Yakalamaları.....	160
19- Son Beş Yıllık Esrar Yakalamaları.....	160
20- Son Beş Yıllık Captagon Yakalamaları	161
21- Son Beş Yıllık Ecstasy Yakalamaları	162
22- Örgütlü Suç Olaylarının (Son 5 Yıl)Yoğunluna Göre İlk 19 İl.....	163
23- Örgütlü Suç Olaylarının (Son 5 Yıl)Bölgesel Dağılımı.....	163
24- Örgütlü Suç Olayları ve Yakalanan Şüpheli Sayıları (Son 5 Yıl)	164
25- Suç Örgütlerinden Ele Geçirilen Tabanca Ve Uzun Namlulu Silahların Yıllara Göre Sayısal Verileri (Son 5 Yıl)	165
26- Suç Örgütü Mensubu Olduğu İçin Yakalanan Şüphelilerin Yıllara Göre Yaş Dağılımı (Son 5 Yıl)	165
27- Suç Örgütü Mensubu Olduğu İçin Yakalanan Şüphelilerin Yıllara Göre Eğitim Durumu (Son 5 Yıl)	166

KISALTMALAR

ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AIDS	Acquired Immune Defficiency Syndrome
ATS	Amphetamine Type Stimulants
BİT	Bilgi İşlem Teknolojileri
BM	Birleşmiş Milletler
CMUK	Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu
EUROPOL	European Police
FATF	Financial Action Task Force
FSB	Federalnaya Sluzhba Bezopasnosti
GATT	The General Agreement on Tariffs and Trade
GSM	Global System for Mobile
GSMH	Gayri Safi Milli Hasıla
GSYİH	Gayri Safi Yurt İçi Hasıla
IMF	International Money Fund
INCB	International Narcotics Control Board
INTERPOL	International Police
KADEK	Kongreya Azadi-u Demokrasiya Kürdistan
KGB	Komit Gosudarstvennoy Bezopasnosti
LSD	Lysergic Acid Diethylamide
NATO	North Atlantic Treaty Organization

NCIS	National Criminal Intelligence Service
OECD	Organization for Economic Cooperation and Development
PKK	Partiya Karkeren Krdistan
RICO	The Racketeer Influenced Corrupt Organisations Statute
SASMUS	Sınraşan rgtl Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi
SSCB	Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TCK	Türk Ceza Kanunu
UNDCP	United Nations Drug Control Program
UNODC	United Nations Office on Drugs and Crime
WTO	World Trade Organization
YFCK	Yeni Fransız Ceza Kanunu

GİRİŞ

Yaşadığımız dünya son yıllarda ciddi değişim ve gelişime sahne olmaktadır. Uluslararası, ulusal ve toplumlararası ilişkilerde hatta günlük yaşam alanlarımızda, bu değişim ve gelişimlerin ciddi sonuçları doğmakta, yeni oluşumları ortaya çıkarmakta ve bizleri de bir zihniyet değişikliğine zorlamaktadır. Ekonomik, siyasal, sosyal ve kültürel alanlarda yaşadığımız, karşı karşıya kaldığımız ve bizi belli bir oranda zihin karışıklığı içinde bırakan bu değişim ve gelişmeler, en genel anlamıyla, küreselleşme süreci olarak tanımlanmaktadır. Bu anlamda küreselleşme; yaşadığımız dünyada, uluslar, toplumlar ve yerel gruplar arası karşılıklı ilişkilerin ve etkileşimlerin artması, derinleşmesi ve hızlanması ile ilgili tüm eğilimleri ve olguları kapsayıcı bir biçimde algılanmaktadır. Ekonomik, siyasal, sosyal ve kültürel alanlarda yaşadığımız küreselleşme süreçleri, yaşadığımız dünyayı hem genişletmekte, hem de küçültmektedir. Bu genişleme yada küçülme süreci, artık çok hızlı olmakta ve etkileri hızlı bir şekilde hissedilmektedir. İletişim ve bilişim teknolojilerinin itici gücü ile toplumsal ilişkiler ve olaylar alan olarak genişlemekte, dünyanın herhangi bir yerinde olan bir olay diğer bir yerinde de hissedilmektedir. Bu hissedilme yalnızca bilgilenme temelinde gerçekleşmemekte, aynı zamanda hissedildiği yerde olumlu ya da olumsuz güçlü tepkileri tahrik eden değişim ve gelişmelere de yol açmaktadır.

Bununla birlikte küreselleşme tek boyutlu bir süreç olmayıp, tek bir yöne doğru da gitmemektedir. Küreselleşme, bir tarafta dayanışma ve ortak çıkarlar yaratırken, başka bir tarafta bu dayanışma ve ortak çıkarları yok edebilmektedir. Bir yerde ekonomik fırsatlar sunarken diğer bir yerde bu fırsatları azaltabilmektedir.

Küreselleşme, birliktelikleri ve parçalanmaları aynı anda ortaya çıkaran çok çelişkili bir süreçtir. Tüm bu çelişkilerin yanında küreselleşme, devletler arasında her geçen gün büyüyen ve gelişen karşılıklı ekonomik bağımlılıktan çıkarlar sağlayan örgütlü suçlara ekonomik fırsatlar da sunmaktadır.

Varoluşundan bu yana, toplum bireylerinin, çevresindeki insanlarla ilişki kurmaksızın yaşamlarını sürdürmesi imkansız olmuştur. Çünkü birey sahip olduğu sınırsız arzularını tek başına elde etmekte yeterli bir yapıya ve güce sahip değildir. Arzular, ihtiyaçlar ve bunların temelinde yatan güçlü olma isteği, bir yandan

insanları bir araya getirirken bir yandan da sonu bitmek bilmeyen sorunları ve çatışmaları da beraberinde getirmiştir. Bireyler arasında güçlü olma isteğinden yola çıkılarak kurulan çıkar amaçlı suç birliktelikler, sınırsız arzuların sonu gelmedikçe, toplum ve devlet boyutundan çıkarak uluslararası arenaya da kaymaktadır.

Toplumların temel ögesi olan insan ve insanın temelinde yatan güçlü olma duygusu, varlığın sürdürülmesi için gerekli olduğu kadar süregelen çatışmaları açıklamada da anahtar bir rol üstlenmektedir. Çıkar sağlamak için ortak gayelerle bir araya gelen bireylerin birtakım kurullarla kendilerini bağlayıcı kıldığı ve yetkilerini devrettiği suç örgütleri de tıpkı insanlar gibi varlığını sürdürmesi açısından kendi kendine yeterli olabilme gücünden yoksundur. Kaynakların yeryüzündeki farklı dağılımı, toplumların farklı tercih ve istekleri, mal ve pazar arayışına dayalı ekonomik ve spekülasyon çıkar arayışları çevresinde örgütlenen suç gruplarının, yaşadığımız dönem içerisinde küresel düzeyde giderek artan bir seyirde çoğaldığını görmekteyiz.

Özellikle son 40 yıl, uluslararası düzeyde, örgütlü suçların yapı ve stratejilerinde ki bu inanılmaz değişikliği yaşamıştır. Suç örgütleri kendi boyutlarını ve faaliyetlerini küresel düzeyde geliştirmişler ve uluslararası topluma yönelik çok ciddi küresel bir tehdit olarak ortaya çıkmışlardır.

Suç örgütlerinin bu kadar kısa sürede böylesine hızlı bir şekilde uluslararası arenada boy göstermesi, faaliyetlerini yaygınlaştırması, inanılmaz boyutlarda bir ekonomik güce ve nüfuz kavuşmasındaki temel neden, küreselleşmenin dünya toplumlarına sunmuş olduğu kontrolsüz nimetler ve her alanda yaşanan küreselleşmenin örgütlü suç ve suçluluk alanlarında da kendisini çok hızlı bir şekilde hissettirmesidir. Daha açık bir ifade ile örgütlü suçlar da küreselleşmekte ve küreselleşmenin getirilerini kendi çıkarları doğrultusunda azami derecede kullanmaktadır.

Bu çalışmanın sınırlılıkları, örgütlü suçlar başlığı içinde değerlendirilen çıkar amaçlı örgütlü (organize) suçları kapsamaktadır. Bilindiği üzere örgütlü suçların iki temel türü vardır. Bunlardan bir tanesi terörizm, bir tanesi de çıkar amaçlı örgütlü (organize) suçlardır. Bu çalışmamızda “örgütlü suçlar” başlığı altında tüm dünyada organize suçlar olarak tanımlanan ülkemizdeki karşılığı ise çıkar amaçlı örgütlü suçlar olan yapılardan bahsedilecektir. Bilim adamları, akademisyenler ve suç konusunda

uzman olan kişiler, bu iki örgütlü suçun birbirinden önemli derecede ayrıldığını belirtmektedir. Bu kişilere göre terör suçlarında “siyasi örgütlenme”, örgütlü suçlarda ise, “adi örgütlenme” söz konusudur. Terör örgütlerinde görünen amaç; tercih edilen ideolojinin kurumsallaşması ve hayata geçirilmesidir. Örgütlü suçlarda ise temel hedef ideolojik değildir. Mevcut sistem içerisindeki boşluklardan faydalanmak suretiyle “haksız kazanç” temin etmektir.

Terör örgütlerinin faaliyetlerinde legal ve illegal kesin bir çizgi ile birbirinden ayrılmıştır. Örgütlü suçlarda ise; faaliyetin yasal veya yasadışı oluşu ancak çok özel bir çalışma ile tespit edilebilir. Çünkü, bu iki unsur (legal-illegal) birbirinin içerisinde bulunmaktadır.

Terör örgütlerinin hedefi mevcut rejim ve sistemdir. Bunun için devlet tarafından yapılan hiçbir faaliyet örgüt tarafından tasvip görmez. Örgütlü suç örgütlerinde ise hedef rejim ve sistem olmamakla birlikte suç organizasyonlarının faaliyetlerini sürdürebilmesi için asıl beslenme kaynağıdır. Mevcut ekonomik, sosyal ve siyasi mekanizma olmadan örgütlü suç örgütlerinin yaşaması mümkün değildir.

Terör örgütleri ile örgütlü suç örgütleri bu şekilde ayrım göstermekle birlikte faaliyetler açısından mutlaka işbirliği içerisinde olmak durumundadır. Bilinen bir örnek vermek gerekirse; örgütlü suç örgütlerinin faaliyet alanları içerisinde yer alan uyuşturucu madde ve silah kaçakçılığı aynı zamanda terör örgütlerinin de finans kaynaklarını teşkil etmektedir.

Bu çalışmanın konusunu, küreselleşme ve örgütlü suç olgularının ayrı ayrı ele alınarak birbirleriyle olan ilişkileri, karşılıklı etkileşimleri ve bunların toplumsal nedenleri ve toplumsal sonuçları oluşturmaktadır.

Bu çalışmada, küreselleşmenin yoğun olarak yaşandığı alanların örgütlü suç örgütlerince kullanıldığı ve böylece küreselleşme ve örgütlü suç arasında bir etkileşim olduğu ortaya konulacaktır. Bununla birlikte küreselleşmeye paralel olarak kendini sürekli yenileyen ve geliştiren suç örgütlerinin yapısı, unsurları, davranış biçimleri, örgütlü suç olgusunun toplumsal yaşamı ne ölçüde tehdit ettiği, bu suç türünün boyutları belirlenerek bir perspektif oluşturulacak ve bunların neden olduğu sorunlara yönelik çözümler geliştirilmeye çalışılacaktır.

Bilindiği gibi küreselleşme yalnızca ekonomik boyutları olan bir süreç değildir. Aynı zamanda çok farklı toplumsal boyutları olan bir olgudur. Neredeyse hemen her

alanı etkileyen ve üzerinde olumlu ya da olumsuz pek çok tezler ileri sürülen küreselleşme suç alanını da kimi zaman doğrudan kimi zaman dolaylı olarak etkilemektedir. Bizim çalışmamız açısından küreselleşme, özellikle örgütlü suçluluğa ve örgütlü suç gruplarına yönelik etkileri bakımından önemlidir. Küreselleşmeyle birlikte anılan; teknolojik gelişmelerin hızı ve yaygın kullanımı, sermayenin sınır ötesi geçişlerinin kolaylığı, ülkelerin ekonomi politikalarının değişimi, toplumsal yapıda ve ilişkilerde meydana gelen gelişmeler, kişileri müşterek suç işlemeye itmekte ve bu tür suçları uzmanlık alanı olarak tanımlayarak işlenmesini kolaylaştırmaktadır. Böylece bir çok şeyle birlikte örgütlü suç da her geçen gün bir yandan küreselleşirken, öte yandan küreselleşmenin olanaklarından ve doğurduğu olumsuz toplumsal sonuçlarından yararlanmakta ve yaygınlaşmaktadır. Ulusal sınırları aşarak kendisine hukuk ve ceza düzenlemelerinden arındırılmış pazarlar arayan bu suç türü, sınır tanımaz suç güdüsü ile uluslararası toplumu, güvenlik politika ve stratejilerini, çoğulcu demokrasileri ve uluslararası ekonomiyi ciddi şekilde tehdit eden bir nitelik kazanmıştır. Teknolojik ve finansal gelişmeler ile ülkeler arası sınırların ortadan kalktığı bir dönemde sistemli ve gizli bir şekilde faaliyetlerini sürdüren örgütlü suç grupları, bir yönüyle, ülkelerin siyasal, sosyal, ekonomik ve adli yapılarına yerleşerek gelişen ve yerleştiği ülkenin bağımsızlık sistemini bütünüyle mahvederek varolan demokratik kurum ve kuruluşlarını işlemez hale getiren bir tür parazite benzemektedir. Buna karşın ulus-devlet yapısı içindeki hükümetlerin gücü ve etkinliği her geçen gün daha da azalmaktadır. Bu ise çoğulcu demokrasileri ve toplumları tehdit eden olumsuz bir gelişmedir. Bu nedenle küreselleşme kavramı da göz önünde bulundurularak örgütlü suç örgütleri üzerine bir çalışma yapılması gerekli görülmektedir.

Belirtilen çerçeve de varsayımlarımız şu şekildedir;

- Küreselleşme örgütlü suçu ve suçluluğu etkilemektedir.
- Küreselleşmenin yoğun olarak yaşandığı alanlar örgütlü suç örgütlerince kullanılmaktadır.
- Örgütlü suçlar ulus-devleti tehdit etmektedir.
- Örgütlü suçlarla mücadele ulus-devletlerin tek başlarına baş edebileceği bir sorun değildir.

Bu varsayımları tartışabilmek ve bir sonuca ulaşabilmek için şöyle bir yöntem izlenmiştir. Öncelikle küreselleşme kavramı üzerinde durulmuş, küreselleşmeyi ortaya çıkaran faktörler, küreselleşmenin boyutları ve küreselleşmenin getirdiği sorunlar açıklanmıştır. Özellikle küreselleşme sürecinin az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde ulus-devletler aleyhine ortaya çıkarttığı olumsuzlukların örgütlü suç lehine bir durum oluşturduğu düşünüldüğünden küreselleşme kavramı ve onun olumsuzlukları da tartışılmıştır. Ayrıca küreselleşme olgusu kapitalizm ve kapitalist süreçlerden bağımsız düşünülmediğinden küreselleşme olgusu ile birlikte kapitalizm de göz önünde bulundurulmuştur.

İkinci olarak ise örgütlü suç gruplarına yönelik bir bakış açısı oluşturabilmek amacıyla örgütlü suçun tanımı, suç örgütlerinin yapısı ve faaliyet alanları, örgütlü suçluluğunun unsurları ve boyutları üzerinde durulmuştur. Bunların yanında örgütlü suçun da küreselleştiği vurgulanarak örgütlü suçtan kaynaklanan tehditler belirlenmeye çalışılmıştır.

Yukarıda sözü edilen çerçeve içerisinde çalışmamızın birinci bölümünde küreselleşme kavramı analiz edilmektedir. Bilindiği üzere küreselleşme, ekonomiden siyasete, sosyal politikadan kültüre, hemen hemen yaşamın her alanındaki değişimi ifade etmek için kullanılan bir sözcük haline gelmiştir. Küreselleşmenin hatırlanması gereken en belirgin özelliği ise çok boyutluluğudur. Küreselleşme olgusu yalnızca ekonomi ile ilgili bir olgu olarak düşünülmemelidir. Bunun yanında küreselleşmenin, siyasi, sosyal, kültürel, ekolojik, teknolojik, ideolojik ve suçla ilgili boyutlara sahip bir süreci ifade ettiği de bilinmelidir. Böylesi kapsayıcı bir olgu olan küreselleşme karşısında insanlarda farklı yaklaşımlar sergilemektedir.

Küreselleşme kavramının iyi anlaşılabilmesi için küreselleşme karşısındaki duruşların, küreselleşmeyi ortaya çıkaran, teknolojik gelişmeler, ideolojik etkenler ve ekonomik faktörler gibi nedenlerin bilinmesinin gerektiği düşünülmektedir. Bunların yanında küreselleşmenin boyutları ve etkileri de göz önünde bulundurulması gereken konular olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle çalışmamızın birinci bölümünde küreselleşmenin ekonomik boyutları, siyasal boyutu, teknolojik ve ekolojik boyutu, sosyal ve kültürel boyutları ayrı ayrı ele alınmıştır. Özellikle küreselleşmenin olumsuz etkileri suç konusuyla ilişkili görüldüğünden küreselleşmenin getirdiği

sorunlar üzerinde de durularak işsizliğin ve küresel eşitsizliğin, mevcut yapıların yetersizliği konuları üzerinde durulmuştur.

İkinci bölümde örgütlü suç konusu üzerinde durulmaktadır. Örgütlü suçun tanımı yapılarak örgütlü suçun yapısı açıklanmaktadır. Bunun yanında örgütlü suçun unsurlarından söz edilerek, suç örgütlerinin davranış biçimleri anlatılmakta ve suç örgütleri tanıtılmaya çalışılmaktadır.

Üçüncü bölümde örgütlü suçun da dünyada ki bir çok şey gibi küreselleştğine vurgu yapılarak, örgütlü suç ve küreselleşme arasındaki ilişkiden söz edilmektedir. Ayrıca küreselleşmeyle birlikte örgütlü suçun arttıran etkenler ortaya konulmaktadır. Örgütlü suçluluğun ulaştığı boyutlara değinilerek, uluslararası platformda faaliyet gösteren başlıca suç örgütleri hakkında bilgi verilmektedir.

Dördüncü bölümde ise dünyamızı çevreleyen örgütlü suçlardan, egemenliğe, topluma, bireylere, istikrara, demokratik değerlere, ekonomiye, finans kuruluşlarına, gelişmeye ve rejimlere yönelen tehditlerden bahsedilmekte ve sonuçları anlatılmaya çalışılmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

KÜRESELLEŞME KAVRAMI

I. Küreselleşme¹ Kavramı ve Tanım Sorunu

Küre kökünden gelen küreselleşme, İngilizce “globalization”, Fransızca “globalisation” sözcüklerinin karşılığı olarak dilimize 80’li yıllarda giren bir kavramdır. İngilizce “global” sözcüğü 400 yıldan fazla bir geçmişe dayansa da, “globalization”, “globalize”, “globalizing” gibi sözcüklerin ortak kullanımı 1960’lara kadar başlamamıştır². Bu kavram 1980’lere gelindiğinde uluslararası ekonomik kuruluşların rapor ve yayınlarında yer almaya başlamıştır. 1990’larda ise Harvard, Stanford, Columbia gibi Amerikan işletme okullarında kullanılarak yaygınlaşmış, bilim adamlarının önemini kabul ettiği anahtar bir kelime haline gelmiştir³.

“Küresel köy” kavramı ise ilk kez 1964 yılında, Sosyoloji Profesörü Marshall McLuhan tarafından, “Understanding Media” adlı yapıtında ileri sürülmüştür. Gerçekten de dünyanın en azından belli bir bölümü, o dönemde küresel bir köy haline gelmişti⁴.

Günümüzde küreselleşme konusunda çok geniş bir literatür oluşmuştur. Ancak sosyal bilimlerin bir çok alanında görüldüğü şekilde, küreselleşmeye ilişkin birbirinden tümüyle farklı yaklaşımlar ortaya çıkmıştır. Diğer bir ifade ile küreselleşme konusunda, gerek teorisyenler, gerekse uygulamacılar arasında uzlaşmadan bahsetmek mümkün değildir. Küreselleşmenin siyasi, kültürel ve ekonomik sonuçları yaygınlık kazandıkça, taraftarları kadar (özellikle entelektüel

1 Türkçe’de globalizm ve globalizasyon sözcüklerinin fonetik olarak birbirlerine yakınlıklarından ötürü, iki kavram zaman zaman karıştırılsa da, globalizm sözcüğü farklı bir olguyu ifade eder. Küreselleşme kavramı, 20. yüzyılın son döneminde dünyada ivme kazanan iletişim, bilişim ve ulaşım teknolojileriyle birlikte belirginlik kazanan ve tekil bir öznesi olmayan sürecin adyken, küreselcilik olarak da dilimize çevrilebilecek “globalizm” kavramı, uluslararası ticaret serbestisini savunan, dünyada iktisadi bir hegemonyanın kurulmasına çalıştığı iddia edilen ve bu özelliğiyle de neo-kolonyal veya neo-empyralist olarak nitelendirilen bir siyasal ideolojidir. Bkz. Kaya, A., “Pax Americana’nın Sonu Geldi”, Radikal Kitap, Simge Yayıncılık, İstanbul, 2001, s.30

2 Gülten Kazgan, 1977 basım Redhouse ve 1980 yılında gözden geçirilerek güncelleştirilmiş, “Oxford Advanced Dictionary of Current English” isimli İngilizce sözlüklerde globalize, globalization diye bir kelime olmamasını kanıt göstererek, İngilizce’de de bunun yeni bir kelime olduğunu ortaya koymaktadır. Bkz. Kazgan, Gülten., Yeni Ekonomik Düzende Türkiye’nin Yeri, Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul, 1995. s.78

3 Lubber, Ruud, “The Dynamic of Globalization”,

http://www.itcilo.it/english/actrav/telearn/global/ilo/globe/new_page.htm, (İndirilme Tarihi:07.12.2002)

4 Koçdemir, Kadir, “Küreselleşme ve Türkiye”,

http://www.burdur.gov.tr/kuresel_dosyalar/header.htm, (İndirilme Tarihi:27.11.2000)

düzyeyde) karşı çıkanların sayılarında da artışa tanık olunmaktadır. Çünkü küreselleşmeden kazananlar olduğu kadar, kaybedenler de mevcuttur⁵.

Küreselleşme kavramı konusunda bir düşünce birliği henüz oluşmamıştır. Küreselleşmenin tanımı ile ilgili değişik kaynaklarda çok farklı yorumlara rastlamak mümkündür. Küreselleşmenin ekonomik boyutunun yanısıra siyasi, sosyal veya kültürel boyutuna da vurgu yapan yazarlar, bazı yerlerde küreselleşmeyi kendiliğinden gelişen bir süreç olarak ifade etmiş, bazı yerlerde de gelişmiş bazı ülkelerce manipüle edilen bir olgu olarak tanımlamışlardır. Küreselleşmeyi, kökü eskilere uzanan bir oluşum olarak görenlerin yanısıra, yaşadığımız yüzyılda meydana gelen teknolojik gelişmelerle hız kazanan bir süreç olduğunu düşünenler de vardır⁶.

Küreselleşme son dönemin en gözde konularından birini oluşturmakta, bilim ve siyasi çevrelerde çeşitli boyutlarıyla çok tartışılmaktadır. Ekonomiden siyasete, sosyal yaşamdan kültüre, hayatın hemen her alanındaki değişimi anlatmak için kullanılan sihirli bir kelime haline gelmiştir. Öyle ki, Alman kömür endüstrisindeki gerilemeden, Japon gençlerinin cinsel alışkanlıklarını açıklamaya kadar geniş bir alanda kullanılan bir klişeye dönüşmüştür Bugüne kadar ortaya konan tanımlar, küreselleşmeyi belli ölçülerle ifade etmekle birlikte tek başına ele alındıklarında yeterli olmadıkları anlaşılmaktadır⁷.

Hirst ve Thompson, geçmiş ve geleceğin kapılarını açacak anahtar bir kavram olarak görülen küreselleşmeyi, sosyal bilimlerde moda bir kavram, yönetim gruplarının reçetelerindeki ana buyruk ve her kesimden gazeteci ve politikacılar için gündemi yakalama sözcüğü olarak değerlendirmektedir⁸.

Bauman da küreselleşmenin parolaya dönüşmüş moda bir deyim haline geldiği değerlendirmesinde bulunmuştur⁹.

Anthony Giddens ise bugün küreselleşmeye değinmeyen hiçbir siyasi konuşmanın tam olmadığını, halihazırda köklü bir tarihsel değişim döneminden geçtiğimize inanmamızı sağlayacak kadar geçerli ve nesnel nedenlerin var olduğunu,

5 Bozkurt, Veysel, *Küreselleşmenin İnsani Yüzü*, s.18

6 Yüksel, Mehmet, *Küreselleşme Ulusal Hukuk ve Türkiye*, Siyasal Kitabevi, Ankara, 2001, s.7

7 Bozkurt, Veysel, (der.), *Küreselleşmenin İnsani Yüzü*, Alfa Yayınları, İstanbul, 2000, s.17

8 Hirst, Paul ve Thompson, Grahame, *Küreselleşme Sorgulanıyor*, Çev: Ç.Erdem, E.Yücel, Dost Kitabevi Yayınları, Ankara, 2000, s.26

9 Bauman, Zygmunt, *Küreselleşme: Toplumsal Sonuçları*, Çev: A.Yılmaz, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 1999, s.7

bugün bizi etkileyen değişikliklerin, yeryüzünün herhangi bir bölgesiyle sınırlı olmayıp daha şimdiden hemen hemen her yeri kapsadığını ifade etmektedir¹⁰.

Uğur'a göre bütünün kucaklanması ve kuşatılması anlamına gelen küreselleşme, zamanla siyasi oluşumları da kapsayan bir içeriğe kavuşmuştur. Ekonomik etkinliklerin aynı anda birçok ülkeyi kapsayacak ölçüde uluslararası bir nitelik kazanması, dünya ekonomisinde bir bütünleşmeden söz edilmesine ve bu olguyu ifade etmek üzere "küreselleşme" sözcüğünün kullanılmasına yol açmıştır¹¹.

Şaylan küreselleşmeyi, kapitalizmin gelişmesinde bir aşama olarak görür ve bunun çok da yeni bir olay olmadığını vurgular. Şaylan'a göre küreselleşme dünyanın bütünleşmiş tek bir pazar haline gelmesini ifade etmektedir. Kapitalizm, dünya tarih sahnesine çıktığı andan itibaren küresel bir nitelik göstermiştir. Kapitalist dönüşüm ulus-devlet yapılarını ortaya çıkarmıştır. Ancak bu dönüşüm ulus-devlet sınırları içinde kalmamış dünya ölçeğine çıkararak etkisini göstermiştir¹².

Boratav küreselleşmeyi yeni bir olgu olarak görmemekte sadece yeni bir terim olduğunu ileri sürmektedir. Boratav küreselleşmeyi emperyalizm olgusuna saygınlık kazandırma ve emperyalizm karşısında çaresizlik yaratma çabası olarak değerlendirmektedir. Ona göre bu terim, yüzyılın başlarında terminolojiye girmiş olan emperyalizmin kendisidir. Ancak, terimin değişmesinin bir ideolojik amaç içermektedir. Emperyalizmin temel felsefesi kutuplu ve çıkar çatışmasına dayalı bir dünyadır. Güçlü, egemen bir merkez kendisine bağımlı çevreyi sömürür. Bu bağımlılık, sadece ekonomik değil aynı zamanda siyasi, ideolojik ve kültürel dir. Günümüzde küreselleşme de aynı kapsam içinde hareket etmektedir. Ancak kutuplaşmayı reddetmektedir¹³.

Eroğul küreselleştirme olayına değinerek, bu olgunun sermayenin uluslararasılaşmasında büyük düş olarak tamamlanabileceğini belirtir. Eroğul'a göre, sermayedarın amacı, faaliyetlerini dünya geneline yaymak ve sürdürmektir. Bunun anlamı ise sermayedarın istediği yerde istediği şekilde mal ve hizmet üretmesi, satması ve sermayesini dolaştırarak kar etmesi demektir. Bu doğrultuda sermayesinin rahatça dolaşımına ve karına mani olabileceğini düşündüğü tüm engellerin

10 Giddens, Anthony, *Elimizden Kaçıp Giden Dünya*, Çev: O. Akınhay, Alfa Yayınları, İstanbul, 2000, s.13

11 Uğur, Aydın, "İletişim, İşletmecilik ve Örgüt Sosyolojisinin İlk Randevusu: Ağ Tarzı Örgüt Modeli", *Toplum ve Bilim*, LVI-LXI, Bahar 1993, s.149

12 Şaylan, Gencay, (der.), *Emperyalizmin Yeni Masalı Küreselleşme*, Güldiken Yayınları, Ankara, 1999, s.14

13 Boratav, Korkut, *Emperyalizmin Yeni Masalı Küreselleşme*, der. Gencay Şaylan, Güldiken Yayınları, Ankara, 1999, s.26

kaldırılmasını istemekte, sınırsız ve kuralsız bir dünya düşlemektedir. Eroğul bu görüşüyle dünya ekonomisine yöne veren devletlerin küreselleşmeyi kendi çıkarları doğrultusunda kullandıklarını dile getirmektedir¹⁴.

Timur küreselleşmenin ideolojik boyutu üzerinde durarak, küreselleşmeyi 80'li yıllardan sonra özellikle Sovyet rejiminin çöküşünün ardından dünyaya empoze edilmeye çalışılan çağdaş emperyalizm olarak niteler. Timur'a göre sermayenin artık mal ve paradan ibaret bir olgu olmaktan öte kapitalist üretim biçiminde toplumsal ilişki şeklinde ortaya çıktığına vurgu yapar¹⁵.

Şimdiye kadar farklı yazarların küreselleşme hakkında yapmış oldukları tanımlarda, küreselleşmenin, ekonominin uluslararasılaşması yani ulusal ekonomiler ve ekonomik yapılar arasında artan uluslararası işbirliği ve ilişkiler boyutu izah edilmiştir. Bilindiği üzere bu çok ta yeni bir olgu değildir. Bu olgu 16. yüzyıldan başlayan ve günümüze kadar yoğunlaşarak gelişen bir süreci anlatmaktadır.

Bu anlamda küreselleşme bir ülkenin çevresindeki sadece birkaç komşu ülkeyle yaptığı ekonomik işbirliği veya ticaret değil, dünyanın çeşitli yerlerindeki ülkeler arasında yapılan işbirliği veya ticaret olarak da anlaşılmalıdır. Aslında ticaret de eskiden beri yapılageldiği şeklinden yani sadece mal ve hizmet değişim boyutundan çıkarak üretim safhasının değiş tokuşunu da kapsayan bir olgu haline gelmiştir. Ülke ve kıta sınırlarının aşılmasıyla birlikte zaman ve mekan engeli tanımayan yeni uluslararası ağlar ortaya çıkmıştır. Bu süreci hızlandıran ana etken ise iletişim teknolojilerinin özellikle internetin yaşamın her alanına girmiş olmasıdır¹⁶.

Küreselleşmenin bu süreç içerisinde gelişerek ortaya çıktığını savunan Güvenç, hareketli bir yapıda olan küreselleşmenin, ülkelerin çıkarları doğrultusunda kullanıldığına katılmaz. Ona göre bu kavram, uluslararası ekonomik sistem içinde kapitalizmin gücüyle geline bir aşamadır.

Küreselleşme devletlerin müdahalesinden ve yönlendirmesinden uzak ve bağımsız bir süreçtir. Ancak devletler kendi güçleriyle doğru orantılı bir biçimde küreselleşme üzerinde etken veya edilgen bir konuma gelebilir, bu süreci

14 Eroğul, Cem, *Emperyalizmin Yeni Masalı Küreselleşme*, der.Gencay Şaylan, Güldiken Yayınları, Ankara, 1999, s.47

15 Timur, Taner, *Küreselleşme ve Demokrasi Krizi*, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara, 1996, s.69

16 Setzer, Martin vd., *Küreselleşmenin Ekonomik ve Siyasal Boyutları*, SODEV Yayınları, Ankara, 1997, s.13

yönlendirebilir. Bu da küreselleşmenin gelişim sürecini etkileme durumunu ortaya çıkarmaktadır¹⁷.

Güvenç küreselleşme sürecinin ekonomik, sosyal, politik ve kültürel olmasının yanında coğrafi bir olgu olduğunu da savunur. Ona göre bu süreç coğrafi anlamda, Kristof Kolomb'un Amerika kıtasına ayak bastığı tarihle başlar.

Bu yaklaşımların ardından Güvenç küreselleşmeyi, "hangi alanda olursa olsun herhangi bir çalışmada, üretimde, yapımda dünya çapında geçerliliği, ağırlığı, öncülüğü olan normların, ölçütlerin dikkate alınması veya etkili hale gelmesi, benimsenmesi dünyaya açılarak yerelliğin, ulusallığın reddedilmeksizin dışına çıkılması ve evrenselleştirilmesi" olarak ifade eder¹⁸.

Aslında dünyamız var olduğundan beri topluluklar halinde yaşayan insanlar gerek ihtiyaçlar gerekse zorunluluklardan dolayı birbirleriyle sürekli ilişki ve iletişim içinde olmuşlardır. Bu ilişkiler her geçen gün hem kapsam hem de boyut olarak yoğunlaşarak gelişmiştir. Küreselleşmeye bu noktadan bakıldığında sürecin son çeyrek yüzyılda ortaya çıkan, gelişen ve bugüne kadar birbirleriyle kopuk yaşayan toplumları birbirine bağlayan bütünleştiren yeni bir olgu olmadığı görülecektir. Ancak bugün yeni olan tek şey toplumlar arasındaki etkileşim ve ilişkilerin teknolojik gelişmelerle birlikte hızlanmış olması ve çeşitlenmesidir¹⁹.

Neticede küreselleşme hiçte sanıldığı gibi yeni bir olgu değil, aksine kökleri geçmişe dayanan bir sürecin sonucudur. Yeni olan ise bu sürecin son zamanlarda hızlanmış ve yoğunlaşmış olmasıdır. Ayrıca bu süreç çok boyutlu bir yapıya sahip olup kapitalizmin bünyesinde gelişen ve büyüyen bir olgudur.

II. KÜRESELLEŞMEYE YAKLAŞIMLAR

Günümüzde küreselleşmeye yönelik yaklaşımları "aşırı küreselleşmeciler", "küreselleşme karşıtları" ve "dönüşümcüler" şeklinde üçlü bir sınıflandırmaya tabi tutabiliriz.

17 Güvenç, Nazım, *Küreselleşme ve Türkiye*, BDS Yayınları, İstanbul, 1998, s.221

18 Güvenç, Nazım, *age*, s.318

19 Ayata, Sencer, *Emperyalizmin Yeni Masalı Küreselleşme*, der. Gencay Şaylan, Güldiken Yayınları, Ankara, 1999, s.62

A. Aşırı Küreselleşmeciler

Aşırı küreselleşmeciler, küreselleşme sürecinin tüm dünyayı saran etkisinin bir sonucu olarak, ulus-devletin önemini kaybettiğini savunurlar. Küresel pazarlar ve sistemler ulus-devletin yerini almaya başlamıştır. Çünkü küresel pazar ve ekonomi sistemi ulusal hükümetlerden daha rasyonel bir şekilde işlemektedir. Her ne kadar günümüz itibarıyla ulus-devlet odaklı politikalar ulusal ölçekte etkin olsa da, küresel düzeyde işleyen piyasa ve ekonomi faaliyetlerini etkileme ve yön verme gücünden yoksundur²⁰. Yani küresel piyasa ve finans sistemleri ulus-devletlerden daha güçlü bir konuma gelmiştir. Ulus-devletin gücünde meydana gelen bu zayıflama ulusüstü birlik ve oluşumların güçlerini ve etkisini daha da artırarak sayıca fazlalaşmalarını sağlamaktadır. Bu ise aşırı küreselleşmecilerin, ulusüstü oluşumlar etrafında yeni bir dünya toplumu ve küresel örgütlenme modellerinin oluştuğu ve bunun da ulus-devletin yerine geçmeye başladığı yönündeki düşüncelerini güçlendirmektedir.

Bununla birlikte aşırı küreselleşmeciler grubu içinde bu görüşe farklı açılardan yaklaşanlar da vardır. Neo-liberaller küresel pazar ve ekonomi sisteminin ulus-devlet üzerindeki kontrol gücünü olumlu bulurken, neo-marksistler bu kontrolü reddederek bunu baskıcı ve kontrolcü kapitalizmin bir biçimi olarak görürler²¹.

Aşırı küreselleşmeciler, küreselleşmeyle birlikte ekonomik, siyasal, sosyal, kültürel ve yaşamın diğer alanlarında yaşanan bütünleşme ve tek tipleşmeyi yeni bir dünya düzeninin habercisi olarak yorumlamaktadırlar. Bu yeni dünya düzeniyle birlikte artık ulus-devletin sonunun gelmekte olduğunu, kendi sınırlarını kontrolde zorlanan hükümetlerin egemenlik gücünün, ulusüstü küresel ve bölgesel oluşumlarca zayıflatıldığı ve aşındırıldığını iddia etmektedirler²².

B. Küreselleşme Karşıtları

Küreselleşme karşıtları, küreselleşmeye ilişkin yaklaşım konusunda, aşırı küreselleşmecilerin karşısında yer alır. Dünyada hiçbir şeyin yeni olmadığı gibi küreselleşme denen sürecinde yeni bir olgu olmadığını savunurlar. Küreselleşme

20 Giddens, Anthony, *Küreselleşmenin İkilemleri*, Sosyal Demokrat Değişim Dergisi, Sayı:12, 1999, s.56

21 Held, D., McGrew, A., Goldblatt, D., Perraton, J., *Global Transformations: Politics, Economics and Cultures*, Akt:V.Bozkurt, Polity Press, Chamridge, 1999, s.2

22 Bozkurt, Veysel, *Küreselleşmenin İnsani Yüzü*, s.20

sürecinin başladığı tarih olan 19. yüzyılda da para, mal ve insan hareketinin var olduğunu, hatta o tarihlerde insanların pasaport dahi kullanmadan seyahat ettiklerini ifade ederler. Ekonomi ve finans üzerindeki ülke sınır engellerinin kaldırılması gelişmesinin, tekrar geçmişse geri dönüş olarak görürler. Küreselleşme karşıtlarına göre küreselleşme ulus-devleti ortadan kaldıracak, yetkisi ve egemenlik gücü küçültülmüş devlet ve hükümeti hedefleyen çevrelerin kullandığı bir araçtır²³.

Bu grubun üyelerinde Gerbier küreselleşmeyi, kapitalizmin savaştığı olmayan yeni işleyiş mantığı ya da jeo-ekonomik emperyalizm olarak, Chomsky ise kar peşinde koşan mega işletmelerin, totaliter kurumların tiranlığı olarak tanımlar²⁴.

Küreselleşme karşıtları, küreselleşmenin dünyanın seyri içinde olağan bir süreç olduğunu ancak aşırı küreselleşmeciler tarafından olduğundan daha önemli bir süreçmiş gibi lanse edildiğini, aslında günümüz ekonomisinin geçmişte olduğundan daha az entegre olduğunu savunurlar.

Diğer taraftan dünyanın aşırı küreselleşmecilerin iddia ettiği gibi tek bir dünya toplumu olmaya gittiğinin aksine bölünmeye, bölgeselleşmeye doğru gittiğini söylerler. Bu bölünme ve bölgeselleşmelerin yeni çatışmaları ortaya çıkaracağını, ekonomik eşitsizliğin küresel düzeyde yayılmasının da kökten dincilik ve aşırı milliyetçiliği dirilteceğini belirtirler.

Küreselleşme karşıtları teknolojik ve ekonomik gelişmelerle hız kazanan ve yoğunlaşan küreselleşme sürecinin aslında ideolojik bir içeriği olan bir olgu olduğunu iddia ederler²⁵.

C. Dönüşümcüler

Dönüşümcüler hem aşırı küreselleşmecilerin “ulus-devletin sonunun geldiği” iddiasını hem de küreselleşme karşıtlarının “yeni olan bir şey yok, hiçbir şey değişmedi” iddiasını reddederler.

Bu grup, modern dünya toplumlarını ve yeni dünya düzenini biçimlendiren ve sosyal, siyasal, ekonomik değişimlere neden olan itici gücün küreselleşme olduğunu savunur. Bunlara göre uluslararası ile içişleri arasındaki ince hat ortadan kalkmaya

23 Giddens, Anthony, *Küreselleşmenin İki İlemleri*, s.56

24 Gerbier, B, *Kapitalizmin Bugünkü Aşaması Olarak Jeo-Ekonomik Emperyalizm, Küreselleşme mi Emperyalizm mi? Piyasa Efsanesinin Çöküşü*, Der.F.Başkaaya, Ütopya Yayınları, Ankara, 1999, s.105

25 Bozkurt, Veysel, *Küreselleşmenin İnsani Yüzü*, s.22

başlamıştır. Oluşan küresel pazar şimdiye dek hiç olmadığı kadar bütünleşmiş, para ve mal hareketliliği 19. yüzyıla kıyaslanamayacak düzeyde artmıştır. İletişim alanında yaşanan gelişmelerle birlikte, toplumlar ve kültürler arasındaki etkileşim fazlalaşmış, farklılıklar azalmaya tektipleşme artmaya başlamıştır²⁶.

Dönüşümcülere göre küreselleşme ulusal hükümetlerin otoritelerini ve güçlerini yeniden yapılandırmaktadır. Küreselleşmeyi evrenselci aydınlanma düşüncesi ile modernitenin bir türevi olarak görürler. Dönüşümcüler duruş olarak aşırı küreselleşmecilere daha yakındırlar²⁷.

Aslında bu üç görüş arasında ana farklılığın kaynağı, olgulardan ziyade, temsil ettikleri dünya görüşlerindedir. (Şekil 1)

	Aşırı-küreselciler	Küreselleşme Karşıtları	Dönüşümcüler
Yeni olan ne?	Küresel bir çağ	Ticaret blokları Geçmiş dönemlerden daha zayıf jeo-yönetişim (geogovernance)	Tarihsel olarak eşi görülmedik düzeyde küresel karşılıklı bağıtlık
Hakim özellikler	Küresel kapitalizm Küresel yönetim Küresel sivil toplum	Dünya 1890'larda olduğundan daha az karşılıklı bağıtlı.	Yoğun ve derin (thick) küreselleşme.
Ulusal hükümetlerin gücü	Geriliyor ve aşmıyor	Güçleniyor ve çoğalıyor	Yeniden inşa ediyor, Yeniden yapılanıyor.
Küreselleşmenin itici gücü	Kapitalizm ve teknoloji	Devlet ve piyasalar	Modernitenin birleştirici güçleri
Tabakalaşma kâhpları	Eski hiyerarşilerin aşılması	Giderek artan bir şekilde Güney'in marjinalleşmesi	Dünya düzeninin yeni mimarisi
Hakim motif	McDonalds, Madonna, vs.	Ulusal çıkar	Siyasal topluluğun transformasyonu
Küreselleşmenin kavramlaştırılması	İnsani eylemin çerçevesinin yeniden düzenlenmesiyle	Uluslararasılaşma ve bölgeselleşme.	Belli bir mesafedeki eylemlerin ve bölgeler arası ilişkilerin yeniden düzenlenmesiyle
Tarihsel yörünge	Küresel Uygarlık	Bölgesel bloklar Uygarlıklar çatışması	Karşılıklı bağımlılık: küresel bütünleşme ve parçalanma
Özet	Ulus devletinin sonu	Uluslararasılaşma devletinin kabulü ve desteğine bağlı	Küreselleşme devletinin gücünü ve dünya siyasetini dönüştürüyor

Kaynak: Veysel Bozkurt, Küreselleşmenin İnsani Yüzü

26 Giddens, Anthony, *Küreselleşmenin İkilemleri*, s.56

27 McGrew, A., *AGlobal Society? Modernity and Its Futures*, Akt:V.Bozkurt, Polity Publications, Chambridge, 1999, s.62

III. KÜRESELLEŞMEYİ ORTAYA ÇIKARAN ETKENLER

Küreselleşme sürecinin ortaya çıkmasında birçok etkenin rolü vardır. Bu etkenleri üç grupta toplamak mümkündür. Bunlar, teknolojik gelişmeler, ideolojik ve ekonomik etkenlerdir.

A. Teknolojik Gelişmeler

Teknolojik gelişmelerin küreselleşme süreci üzerindeki etkisi çok fazladır. Ancak dünyanın tarihi seyri içinde meydana gelen toplumsal gelişme ve süreçleri de sadece teknolojiye bağlamak bir yanlıdır olur.

Son yıllarda ulaşım, enformasyon, mikro-elektronik ve iletişim alanındaki teknolojik gelişmeler, dünyayı küçülterek ülkeleri hızla birbirine yakınlaştırmıştır. Özellikle bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeler sonucu ulaşım ve iletişim maliyetleri aşırı derecede düşmüş ve ülkeleri, insanları ve piyasaları birbirinden ayıran zaman ve mekan gibi doğal engeller büyük ölçüde ortadan kalkmıştır. Bu gelişmeler küreselleşme noktasında yaşamımızda belki de ilk etkisini finans piyasalarında hissettirmiştir²⁸.

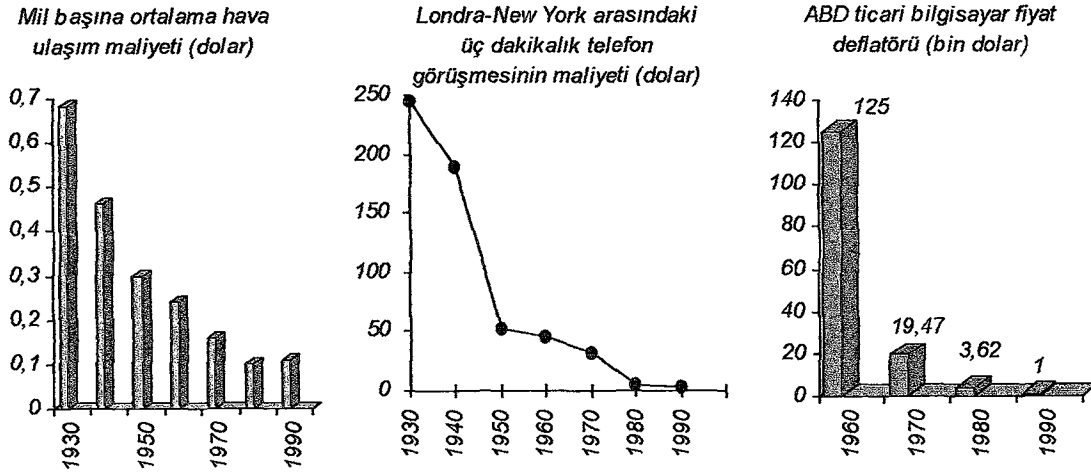
Küreselleşme süreci üzerinde teknolojik gelişmelerin etkisi tek başına yeterli bir parametre değildir. Bununla birlikte olmazsa olmaz bir parametre olarak değerlendirilmelidir²⁹. Özellikle bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeler sonucu ulaşım ve iletişim maliyetleri aşırı derecede düşmüş ve ülkeleri, insanları ve piyasaları birbirinden ayıran zaman ve mekan gibi doğal engeller büyük ölçüde ortadan kalkmıştır. 1930'larda yaklaşık 0.70 Dolar olan mil başına ortalama ulaşım maliyeti, teknolojik gelişmeler sayesinde hızlı bir düşüş trendi göstermiş ve 1990'larda 0.10 Dolara kadar düşmüştür. Benzer şekilde 1930 yılında 245 Dolar olan New York ile Londra arasındaki üç dakikalık bir telefon görüşmesinin maliyeti 1990'da 3.30 Dolara düşerken; bilgisayar maliyetleri son 40 yıl içinde 125 kat düşerek 1990'larda 1000 Dolara kadar gerilemiştir³⁰. (Şekil 2)

28 Aktan, Coşkun Can ve Şen, Hüseyin, *Globalleşme, Ekonomik Kriz ve Türkiye*, TOSYÖV Yayınları, Ankara, 1999, s.13

29 Bozkurt, Veysel, *Küreselleşmenin İnsani Yüzü*, s.27

30 Aktan, Coşkun Can ve Şen, Hüseyin, *Globalleşme, Ekonomik Kriz ve Türkiye*, s.26

Şekil 2: Hava Ulaşım, Telefon Görüşmesi ve Bilgisayar Fiyatlarındaki Düşüş¹, (1990 fiyatlarıyla)

¹ Ticari bilgisayar fiyat deflatörü, (1990 = 1000) baz alınarak hesaplanmıştır
Kaynak: IMF, World Economic Outlook, 1997, s. 46'dan yararlanılarak oluşturulmuştur.

Öte yandan, gerek iletişim, gerekse ulaşım teknolojisindeki gelişmeler sonucu ortaya çıkan tüketici tercihlerindeki değişimler de, ülkeleri birbirine yaklaştırmıştır. İletişim ve ulaşım ağındaki hızlı gelişmeler, reklamlar yoluyla mal ve hizmetlerin tanıtımını kolaylaştırmıştır. Ayrıca, tüketiciler küresel firmalar tarafından üretilen mal ve hizmet çeşitlerini yakından tanıma fırsatına kavuşmuşlardır. Bütün dünyada fast food türü yiyeceklerin tüketiminden cola'ya, blue jeans'e kadar pek çok alanda tüketici tercihleri birbirlerine doğru yaklaşmıştır. Liberal demokrasinin hakim olduğu hemen hemen bütün ülkelerde, bu tip ürünleri üreten ve pazarlayan McDonalds, Coca Cola, Benetton gibi firmaların şubelerini görmek pekala mümkündür³¹.

Bilgi iletişim teknolojilerinde yaşanan devrimler küresel finans piyasalarının gelişim sürecini hızlandırmıştır. Bu süreç, günümüzde de devam etmektedir. Bazı düşünürlere göre dünyamız küresel iletişim devriminin ilk aşamalarında bulunmaktadır³².

B. İdeolojik Etkenler

Küreselleşmenin ortaya çıkmasında soğuk savaş döneminin sona ermesi önemli bir rol oynamıştır. 1990'ların başında kolektivizmin çökmesiyle soğuk savaş dönemi

31 Aktan, Coşkun Can, "Globalleşen Dünyada Türkiye'nin Yeri", Mercek Dergisi, TUSİAD, Aralık 2003, s.8
32 Auguste, Byron, What's So New About Globalization?, Akt:V.Bozkurt, New Perspectives, January 1, 1998

ve ülkeler arasındaki ideolojik kutuplaşmalar sona ermiştir. Soğuk savaş döneminin sona ermesi, küreselleşme önündeki engelleri ortadan kaldırmış ve eski Doğu Bloku ülkelerinin batı ile yakın ekonomik ve siyasi entegrasyon içine girmelerine ortam hazırlamıştır³³.

Liberal piyasa ekonomisine olan güvenin artmasıyla birlikte bu süreç hızlanmıştır. Çok kısa bir süre içinde de devletçi ekonomi politikaları terk edilerek, serbest ticaret benimsenmiş ve yabancı sermaye yatırımları fırsatlarından istifade edilme yolu seçilmiştir. Bu süreç başta ABD olmak üzere, Dünya Ticaret Örgütü, Dünya Bankası ve Uluslararası Para Fonu gibi uluslararası kuruluşların rehberliğinde her geçen gün etkililiğini ve hızını artırarak devam etmektedir³⁴.

Sonunda bu ülkeler siyasi açıdan demokrasiyi, ekonomik açıdan da serbest piyasa ekonomisini benimsemişlerdir³⁵.

C. Ekonomik Etkenler

Küreselleşmenin ortaya çıkmasında özellikle II. Dünya Savaşı sonrasında hızlanan ticari ve finansal liberalleşme hareketleri önemli rol oynamıştır. Bununla birlikte, gelişmiş ülkelerde iç pazarın doyması ve 1970'lerde yaşanan petrol krizinin ardından başka pazarlara açılma arayışı küreselleşme sürecini ortaya çıkaran ekonomik faktörlerden bir kısmını oluşturmuştur³⁶.

Liberalleşme hareketlerinin artmasında uluslararası kuruluşlar kadar hükümet politikaları da etkili olmuştur. Devlet anlayışındaki değişimler ve piyasa ekonomisinin ülkeler arasında giderek artan ölçüde benimsenme eğilimi, dış ticaret ve sermaye hareketleri üzerindeki kısıtlamaların ve kontrollerin kaldırılmasına da ortam hazırlamıştır.

Nitekim gerek gümrük tarifeleri ve ticaret genel anlaşması müzakereleri, gerekse hükümet politikaları, pek çok ülkede dış ticaret üzerindeki kısıtlamaların ve kontrollerin kaldırılmasını ya da önemli ölçüde düşürülmesini sağlamıştır. Öte yandan, ülkelerin bir çoğu uluslararası mali kuruluşların desteğiyle, uluslararası

33 Aktan, Coşkun Can, "Globalleşen Dünyada Türkiye'nin Yeri", s.9

34 Bozkurt, Veysel, *Küreselleşmenin İnsani Yüzü*, s.27

35 Aktan, Coşkun Can, "Globalleşen Dünyada Türkiye'nin Yeri", s.10

36 Bozkurt, Veysel, *Küreselleşmenin İnsani Yüzü*, s.27

sermaye hareketleri üzerindeki sınırlamaları kaldırmıştır. Bu gelişmeler de küreselleşme sürecini hızlandırmıştır.

Firma stratejilerindeki değişimler de küreselleşme üzerinde etkili olmuştur. Gerek hükümetlerin piyasa düzenleyici politikaları, gerekse teknolojik gelişmeler sonucunda, firmaların faaliyetleri küresel bir boyut kazanmıştır. Bu firmalar, üretim alanı olarak tek bir ülkeyi değil bütün dünyayı hedeflemiştir. Firma faaliyetlerinin küreselleşmesi, bir taraftan yatay ve dikey birleşmeler yoluyla firmalar arasındaki işbirliğini artmış, diğer taraftan da küresel rekabetin yoğunlaşmasına yol açmıştır. Her gün finans piyasalarında büyük miktarlarda sıcak para, bir ülkeden başka ülkelere akmaktadır³⁷.

Günümüz dünyasında birçok ülke ekonomik olarak birbirine bağımlı bir hale gelmiş, bütünleşmeye başlamıştır. Tayland'da başlayan bir kriz, Asya kıtasındaki ülkeleri etkilediği gibi, ülkemizde de bunun etkilerini görmek mümkündür. Rusya'da yaşanan ekonomik bir krizin ardından, bu ülkeye ihracat yapan bir çok Türk şirketi iflas edebilmektedir. Bu da ülkeleri kendi siyasi ve ekonomik istikrarı kadar diğer ülkelerin ekonomik ve siyasi istikrarı konusunda da duyarlı olmaya zorlamaktadır³⁸.

IV. KÜRESELLEŞMENİN TARİHSEL GELİŞİMİ

Küreselleşmenin ne zaman başladığı konusunda belirli bir tarih söylemek çok zordur. Bazıları, küreselleşmenin insanlık tarihi kadar eskiye dayandığını ve başlangıç tarihi olarak insanoğlunun sivilleşme çabalarını göstermektedir. Bazıları ise küreselleşmenin ortaya çıkışını modern çağın başlangıcı, diğer bazıları 1800'lü yılların ortasını, bir kısmı da 1950'lerin sonları ya da 1970'li yıllar olarak göstermektedirler³⁹.

Tarihsel süreç içerisinde ülkeler kapsam ve boyutları itibarıyla çeşitli küreselleşme aşamalarından geçmişlerdir. Ancak, bugünkü anlamıyla küreselleşme bunlardan farklı olup tamamen batılı değerler üzerine oturmaktadır. Ancak küreselleşmeye, ülkeler arasında giderek artan büyük bir ticaret akışı ile sermaye

37 Aktan, Coşkun Can, "Globalleşen Dünyada Türkiye'nin Yeri", s.10

38 Bozkurt, Veysel, *Küreselleşmenin İnsani Yüzü*, s.28

39 Aktan, Coşkun Can ve Şen, Hüseyin, *Globalleşme, Ekonomik Kriz ve Türkiye*, s.23

yatırımının gerçekleştiği açık bir uluslararası ekonomik süreç olarak bakıldığı takdirde, bunun yeni bir olgu olduğu söylenemez⁴⁰.

Küreselleşme sürecinde üç dönüm noktası büyük bir önem taşımaktadır. Birincisi, 1453 yılında İstanbul'un fethiyle sona eren ortaçağ karanlığından kurtulmaya çalışan Batının deniz aşırı yeni keşiflere yelken açmasıyla ortaya çıkan zenginleşmelere dayalı gelişmelerdir. Bu süreç, Avrupa'da 1800'lü yılların sonlarında başlayan endüstri devrimine kadar devam etmiştir.

İkinci temel dönüm noktası ise 1870'lerde başlayan sanayi devrimi olmuştur. Batının ekonomik sisteminin temelini teşkil eden kapitalizm, küreselleşmenin gerçekleşmesinde önemli bir araç olarak karşımıza çıkmaktadır. Kapitalizmin ortaya çıktığı ve gelişmeye başladığı 1870-1914 dönemleri arasında ülkeler arasındaki ekonomik ilişkiler artmıştır. Sanayi devrimini yaşamaya başlayan Kıta Avrupa'sında ortaya çıkan gelişmelerin çeşitli şekillerde dünyanın diğer bölümlerine de ulaşarak insanlığı büyük ölçüde etkisi altına almıştır. Bu dönemde ulaşım ve iletişim ağlarının gelişmesiyle dünyanın farklı yerleriyle fiziki temas kurma imkanı ortaya çıkmış ve bunun doğal bir sonucu olarak ülkeler arasındaki ticaret hızla artmıştır. Bu dönemin ardından yaşanan sömürgecilik ise o dönemdeki küreselleşmenin nihai sonuçlarını oluşturmuştur⁴¹.

Ancak 1914'te I. Dünya Savaşı'nın başlaması, 1929'da Büyük Buhran'ın baş göstermesi ve sonrasında da II. Dünya Savaşı'nın başlaması, küreselleşme sürecini yavaşlatmıştır. Gerek savaşların, gerekse Büyük Buhran'ın etkisiyle ülkeler dış ticarete sıkı korumacılığa yönelmiş, sermaye hareketleri üzerindeki kısıtlamalar artmıştır. Öte yandan, uluslararası sermaye hareketleri de kısıtlamalardan nasibini almış ve ülkelerin savaş ve ekonomik durgunluğun etkilerinden kendilerini korumaya çalışmaları sonucu sermaye hareketleri önemli ölçüde yavaşlamıştır.

II. Dünya Savaşı'nın hemen sonrasında ABD'nin himayesinde tesis edilen IMF, Dünya Bankası, GATT, ve OECD gibi uluslararası kuruluşların hayata geçirilmesi yavaşlayan küreselleşme sürecine ivme kazandırmıştır. Birçoğu 1940'ların ikinci yarısında kurulan bu kuruluşların da etkisiyle 1950'ler ve 1960'larda yeni bir küreselleşme dalgası ortaya çıkmıştır⁴².

40 Hirst, Paul ve Thompson, Grahame, *Küreselleşme Sorguluyor*, Çev:Ç.Erdem, E.Yücel, Dost Yayınları, Ankara, 2000, s.8

41 Milli, Elif, "Küreselleşme ve Eğitim"

http://egitirim.inonu.edu.tr/EMilli_kuresellesme.htm, (İndirilme Tarihi:13.10.2003)

42 Aktan, Coşkun Can ve Şen, Hüseyin, *Globalleşme, Ekonomik Kriz ve Türkiye*, s.26

1950 sonrası dönem, bir yandan çokuluslu şirketlerin faaliyetlerinin yoğunlaştığı, diğer yandan da uluslararası ticaretin hızla geliştiği bir dönem olmuştur. 1950-60'lı yıllar, hem gelişmiş hem de gelişmekte olan birçok ülkede küresel üretim ve küresel ticaretin çok hızlı bir şekilde arttığına tanık olmuştur. Bu dönemde dikkat çeken diğer bir gelişme de, dünyanın birçok yerinde faaliyet gösteren ABD'li çokuluslu şirketler tarafından gerçekleştirilen doğrudan yabancı sermaye yatırımlarındaki hızlı artıştır. Bu yatırımlardaki hızlı artışla birlikte çokuluslu şirketlerin faaliyet alanları da değişmiş ve daha önceleri basit ürünlerle üretim faktörü bolluğuna dayanan üretim sektörü yerini teknoloji, yoğun imalata ve hizmet sektörüne bırakmıştır. Bütün bu gelişmeler, ülkeler arasındaki entegrasyon sürecini hızlandırmıştır.

Küreselleşme açısından 1970'li yıllar bir dönüm noktası olarak değerlendirilebilir. 1971'de Bretton Woods yarı-sabit kur rejiminin çökmesiyle sabit kur sistemi terk edilmiş ve gelişmiş ülkeler art arda sermaye hareketleri üzerindeki kısıtlamaları kaldırmışlardır. Bu ülkelerde sermaye hareketleri üzerindeki kısıtlamaların kaldırılması, finansal küreselleşme ile olağanüstü bir ivme kazanmıştır. Bu dönem, uluslararası ekonomik ilişkilerin karmaşıklaşmasına katkıda bulunmuş, bütünleşmiş ve birbirine bağımlı bir dünya ekonomisinin, gerçek anlamda küreselleşmesinin habercisi olmuştur⁴³.

1980'li yılların başından itibaren de gelişmekte olan ülkelerin liberalleşme serüvenine katılmış ve gelişmekte olan ülkelerin pek çoğunda özelleştirme, piyasa ekonomisi, finansal serbestleşme, dünya ile entegrasyon gibi kavramlar eskisine göre çok daha fazla rağbet görmeye başlamıştır. Bütün bu gelişmeler gelişmiş ülkelerle gelişmekte olan ülkeleri birbirlerine daha da yakınlaştırmıştır. Öte yandan, sanayi alanında yoğunlaşan firmaların faaliyetleri, hızlı pazar değişiklikleri, ürün ve üretim teknolojisindeki baş döndürücü gelişmeler, rekabetin kızışması sonucu 1980'li yıllarda küreselleşme çok daha belirgin bir hal almıştır⁴⁴.

1990'larda Sovyet rejiminin ve eski Doğu Bloku ülkelerinin ekonomik ve siyasi çöküşüyle bu süreç zirveye ulaşmıştır. Devletçi ekonomilerin hakim olduğu bu ülkeler zamanla ekonomik ve siyasi açıdan Batı ülkelerine yaklaşmaya

43 Hirst, Paul ve Thompson, Grahame, age, s.44

44 DPT, *Dünyada Küreselleşme, Bölgesel Entegrasyonlar ve Türkiye Değerlendirme Raporu*, DPT Yayınları, Ankara, 1995, s.8

başlamışlardır. Uzun yıllardan beri hakimiyetini devam ettiren komünist sistem yerini demokrasi ve piyasa ekonomisine dayalı bir sisteme bırakmıştır⁴⁵.

Küreselleşme, üçüncü dönüm noktasını 1990'lı yıllarda yakalamıştır. 1970'li yıllardan itibaren dünya ekonomisinde söz sahibi olmaya başlayan çok uluslu şirketler, 1990 yılından sonra "yeni dünya düzeni" kavramı etrafında tek kutuplu dünyada batıyı tek ekonomik ve siyasi güç haline getirme planını ortaya koymuştur. Bu üçüncü dönüm noktası içerik ve yöntem olarak diğerlerinden ayrılmaktadır. 1990'lı yıllarda ön plana çıkan küreselleşme çabalarının ardında, yüzyıla yakın bir zaman diliminde ortaya çıkan gelişmeler açısından yukarıda sayılan ilk iki çıkış noktasından farklı olarak, piyasalara ulaşmada artık zaman ve mesafe kavramının anlamını yitirdiği görülmektedir. Bu çok önemli bir gelişmedir ve batı sermayesinin tek kazanç kapısını teşkil etmektedir⁴⁶.

Özetle I. Dünya Savaşı'na kadar gelişme eğilimi gösteren küreselleşme süreci, 1914-1945 arasında düşüş eğilimi göstermiş ve II. Dünya Savaşı sonrasında tekrar yükseliş trendine geçmiştir. 1980'li yıllardan itibaren bu süreç daha da hızlanmış ve 1990'larda zirveye ulaşmıştır.

V. KÜRESELLEŞME SÜRECİNİN BOYUTLARI

Küreselleşme, çoğu zaman ekonomik bir süreç olarak ele alınmakla beraber, aslında çok boyutlu bir süreçtir. Bu sürecin tek bir boyuta indirgenerek incelenmesi, çağımızdaki gelişmeleri kavramakta yetersiz kalmaktadır. Bu bağlamda küreselleşme sürecinin ekonomik boyutu yanında, siyasi, sosyal, kültürel, ekolojik ve teknolojik boyutlarından da söz edilebilir. Ancak bunlar birbirinden kopuk olmayıp aynı bütünün parçalarıdır ve birbirleriyle karşılıklı ilişki ve etkileşim içindedirler. Ayrıca küreselleşme süreci sadece birleştirme ve bütünleşme yönünde ilerleyen uyumlu veya çatışmasız bir süreç de değildir. Aynı zamanda parçalayıcı ve yıkıcı nitelikleri de bünyesinde barındıran çelişkili bir süreçtir.

45 Aktan, Coşkun Can ve Şen, Hüseyin, *Globalleşme, Ekonomik Kriz ve Türkiye*, s.27

46 Milli, Elif, "Küreselleşme ve Eğitim"

http://egitirim.inonu.edu.tr/EMilli_kuresellesme.htm, (İndirilme Tarihi:13.10.2003)

A. Ekonomik Boyut

Ekonomik küreselleşme, genel anlamda ulusal ekonomilerin dünya ekonomisiyle entegrasyonunu, yani dünyanın tek bir pazar içinde bütünleşmesini ifade etmektedir. Ekonomik anlamda yaşanan bu küreselleşme, sanayi devriminden bu yana, dünyamızın özellikle ekonomik ve politik bakımdan yeni bir şekillenme sürecine girmiş olduğunu göstermektedir⁴⁷.

17. ve 18. yüzyıllarda yapılan coğrafi keşifler ve buluşların 19. yüzyılda sanayide uygulanması, Avrupa'da özellikle İngiltere'de büyük sermaye birikimi sağlamıştır. Böyle bir ortam içinde, liberal bir iktisat politikası ile açık ve serbest bir ticaret düzeni savunulmuştur. Avrupa ve özellikle İngiltere 19. yüzyılın ilk çeyreğinden itibaren serbest dış ticareti tüm dünyada yaymaya başlamıştır. O dönemde ulusal sınırlar dahilinde ticaret ve ulus ölçeğindeki şirket sahipliği, gelişmeler karşısında önemini kaybetmiştir⁴⁸.

Sanayi devrimi o dönemlerde yaşanan teknolojik gelişmelerin etkisiyle daha ileri noktalara sıçramıştır. Modern çok uluslu şirketlerin kurulmasıyla birlikte uluslararası üretim de gelişmiştir. Sanayi devriminin getirmiş olduğu yeni buluşlar, yeni üretim teknikleri, yeni ulaşım biçimleri ve yeni sermaye, birbirini teşvik etmiş, benzer ürünlerinin birçok çeşidinin aynı firma tarafından hem yurtiçinde hem de yurt dışında üretilebilmesini mümkün kılmıştır. Ülkeler arasında mal, sermaye ve emek akışkanlığının artması sonucunda ülkeler arasındaki ekonomik ilişkiler yoğunlaşmış ve ülkeler birbirlerine yakınlaşmıştır. Ekonomik küreselleşmeye bu açıdan bakıldığında, ekonomik küreselleşme sadece üretim ve yatırım süreçlerinin küreselleşmesi değil, aynı zamanda finans piyasalarının da küreselleşmesi anlamına gelmektedir⁴⁹.

1. Üretimde Küreselleşme

Üretimin küreselleşmesi, ülke bazında faaliyet gösteren şirketlerin üretim faaliyetlerini, sınır ötesi sabit sermaye yatırımı, sınır ötesi iştirak, fason üretim

47 Yüksel, Mehmet, age, s.84

48 Kazgan, Gülten, *Küreselleşme ve Ulus-Devlet*, Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2000, s.25

49 Hirst,Paul ve Thompson,Grahame, age, s.45

anlaşmaları ve başka yöntemlerle mal ve hizmet üretim faaliyetlerini kendi ülkeleri dışında yaymaları anlamına gelmektedir⁵⁰.

17. ve 18. yüzyıllarda büyük kolonyal ticari şirketlerin kurulmasıyla birlikte, uluslararası üretim gelişmiş, keşfedilen yeni yerlerde yeni yatırımlar yapılmaya başlamıştır⁵¹.

Üretim alanı olarak bütün dünyayı hedefleyen bu şirketler, üretim faaliyetlerini maliyet avantajı sağlayacak ülkelere kaydırmanın yollarını aramakta ve faaliyetlerini hammadde maliyeti, ara malı maliyeti, işgücü maliyeti ve dışsal maliyetler açısından daha cazip gördükleri ülkelere kaydırmaktadırlar. Bu yönüde özellikle işgücü maliyetinin düşüklüğü ve dışsal maliyetler önemli rol oynamaktadır⁵².

Üretimin küreselleşmesi ile özellikle mikro-elektronik ve motorlu taşıt üretimi gibi alanlarda 'küresel fabrikalar' ortaya çıkmıştır. Bilgisayar destekli ve numerik kontrollü makineler (CNC), bilgisayar destekli tasarım ve üretim (CAD/CAM) sistemleri, şirketlere hatasız üretim ve zengin bir tasarım olanağı sağlamıştır. Böylece, bir malın üretiminin değişik safhalarını oluşturan araştırma-geliştirme, parçaların hazırlanması, montajı, tamamlanması ve kalite kontrol gibi safhalar bir ülkeyle sınırlı kalmayıp, karşılaştırmalı üstünlüğe bağlı olarak tek bir üretim hattı içinde birden çok ülkeye yayılmıştır. Esnek Üretim Sistemi (FMS), Yalın Üretim Sistemi (LPS) ya da Postfordizm ve Toyotizm gibi çeşitli isimler verilen yeni üretim sistemlerinin sağladığı esneklik ve verim artışları yeniden yapılanmanın en belirgin özelliğidir⁵³.

Bir başka ifadeyle, üretimin küreselleşmesi ile üretim içi uzmanlaşma önem kazanmıştır. Böylece, küresel şirketler etkinlik ve verimliliği ön plana çıkarmakta ve küresel rekabet koşullarını kendi lehlerine çevirebilmek için sürekli yenilik yapmak ihtiyacı duymaktadırlar.

2. Finans Piyasalarında Küreselleşme

Finansal faaliyetlerin küreselleşmesi ise, ekonomik küreselleşmenin kendini gösterdiği bir diğer alandır. Finansal faaliyetlerin küreselleşmesiyle sermaye,

50 DPT, *Dünyada Küreselleşme, Bölgesel Entegrasyonlar ve Türkiye İlişkileri Özel İhtisas Komisyonu Raporu*, DPT Yayınları, Ankara, 1995, s.20

51 Hirst, Paul ve Thompson, Grahame, age, s.45

52 Aktan, Coşkun Can ve Şen, Hüseyin, *Globalleşme, Ekonomik Kriz ve Türkiye*, s.45

53 Eser, Uğur, "Küreselleşme:Tehdit mi Yoksa Fırsat mı?", *Ekonomik Yaklaşım*, Sayı VI, 1995, s.7

herhangi bir coğrafi sınır içerisinde kalmayıp, daha düşük risk ve daha yüksek kazanç sağlamak düşüncesiyle herhangi bir kısıtlamaya maruz kalmadan sınır ötesi alanlara kolayca yayılmaktadır. Finans piyasalarının küreselleşmesi II. Dünya Savaşı sonrasında yaşanan önemli gelişmelerden bir tanesidir. Küreselleşmeyle birlikte, fon fazlası olanlarla bu fonları kullanmak isteyenler arasındaki bağlar çeşitlenmiş ve ilişkiler yoğunlaşmıştır. Uluslararası finans piyasalarında iş görmek olağanlaşırken, yeni dışa açılan ülkelerin iç mali piyasalarına giriş ve çıkışlar da kolaylaşmış ve hızlanmıştır. Başka bir ifadeyle, çeşitli ülkelerdeki finansal kurumlar, yabancı ülkelerde giderek artan oranlarda finansal yatırım faaliyetinde bulunmakta ve dünya finans piyasaları çerçevesinde yatırımcılara getirisi daha yüksek ve riski daha düşük olanaklar sağlamaktadırlar. Finansman ihtiyacının yerel piyasalardan karşılanamadığı durumlarda, uluslararası piyasalarda oluşan büyük miktarlardaki fonlar bu ihtiyaca cevap vermektedir. Bu alanın, küreselleşmenin en yaygın ve en yoğun olarak yaşandığı alan olduğu söylenebilir⁵⁴.

Finansal faaliyetlerin küreselleşmesi, özellikle 1980'li yıllarda ve sonrasında hızlı bir gelişme göstermiş ve uluslararası finansal piyasaları birbirinden ayıran sınırlar hemen hemen ortadan kalkmıştır. Hızla birbirlerine entegre olan finans piyasaları, uluslararası sermaye hareketlerinin kaynağının, kanallarının ve hacminin değişmesine neden olmuştur. Bu gelişmenin temelinde gelişmekte olan ülkelerin uluslararası finansal faaliyetleri kendi ülkelerine çekmek için uygulamaya koydukları deregulasyon politikaları, esnek kur rejiminin benimsenmesi, finansal araç türlerindeki hızlı artış, telekomünikasyon araçları gibi siyasal, kurumsal ve teknik faktörler yatmaktadır⁵⁵.

Bu yeni ekonomik ilişkilerdeki yapılanmada, mal ve hizmet sektörünün ve bu sektör içinde özellikle finans ve para hareketlerinin önemli bir yer tuttuğu görülmektedir. Bu çerçevede merkez ülkelerinden çevre ülkelerine yapılan doğrudan yatırımların yanında, özellikle portföy yatırımlarında, önceki dönemlere göre çok büyük artışlar olduğu belirtilmektedir. Bu gelişmelere bağlı olarak bankalar ve finans kuruluşları, ulusal ve uluslararası ekonominin neredeyse temel birimleri haline gelmişlerdir. Günümüzde bankalar, mal ve hizmet üretimine dayalı ekonomik yapıyı

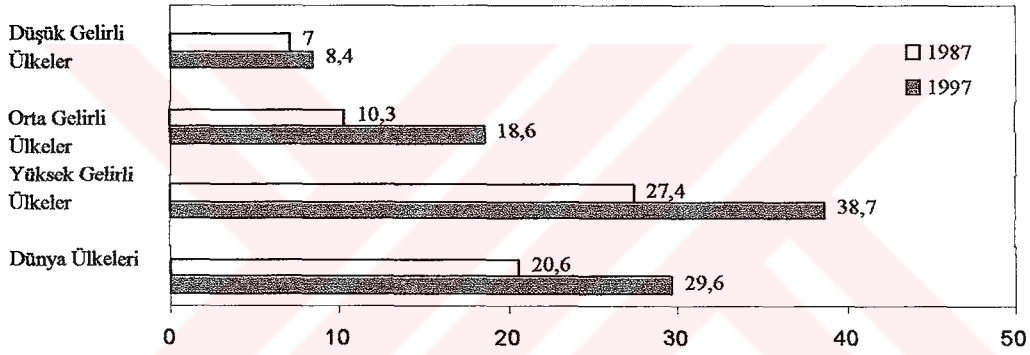
54 DPT, *Dünyada Küreselleşme, Bölgesel Entegrasyonlar ve Türkiye İlişkileri Özel İhtisas Komisyonu Raporu*, DPT Yayınları, Ankara, 1995, s.20

55 Aktan, Coşkun Can ve Şen, Hüseyin, *Globalleşme, Ekonomik Kriz ve Türkiye*, s.49

ikinci plana iterek, para ve kredinin yarattığı sembol ekonomisinin simgeleri haline gelmiş, hem ekonomik hem de siyasi alanın önemli bir aktörü olmuştur⁵⁶. Artık para ve sermaye doğrudan küresel pazarla ilişki kurmakta ve ulus-devletin, ulusal pazar, ulusal sermaye ve emeğe ilişkin ekonomi düzlemindeki işlevleri en aza indirgenmekte ve finans hareketlerinin egemen gücü bankalar olmaktadır⁵⁷.

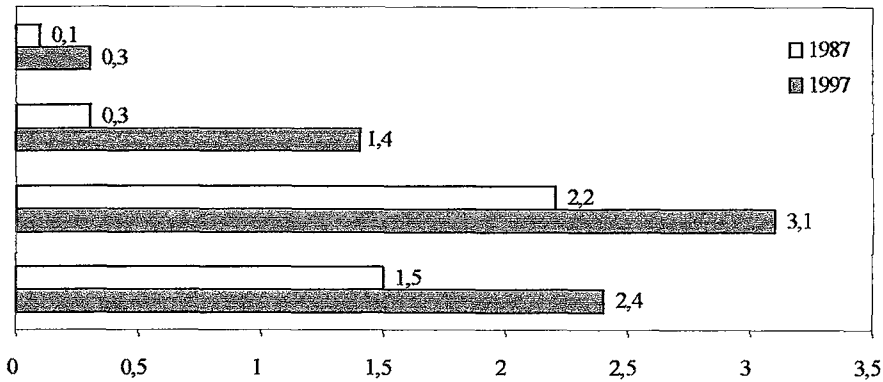
Doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının GSYİH'ya oranı, tüm dünyada son yılda önemli bir artış göstermiştir. Tüm dünya ülkelerinde doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının GSYİH'ya oranı, 1987 yılında % 1.5 iken bu oran 1997 yılında % 2.5'e yükselmiştir. Orta gelirli ülkelerde -ki bunlar, gelişmekte olan ülkeler olarak adlandırılabilir- doğrudan yabancı sermaye oranında çok ciddi bir artış olduğu dikkat çekmektedir.

Şekil 3: Uluslararası Ticaret Hareketlerindeki Değişim

Uluslararası Ticaret / GSYİH Kaynak: World Bank, World Development Indicators, 1999, s.324-327.

Şekil 4: Uluslararası Sermaye Hareketlerindeki Değişim (Gayrisafi Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımları)

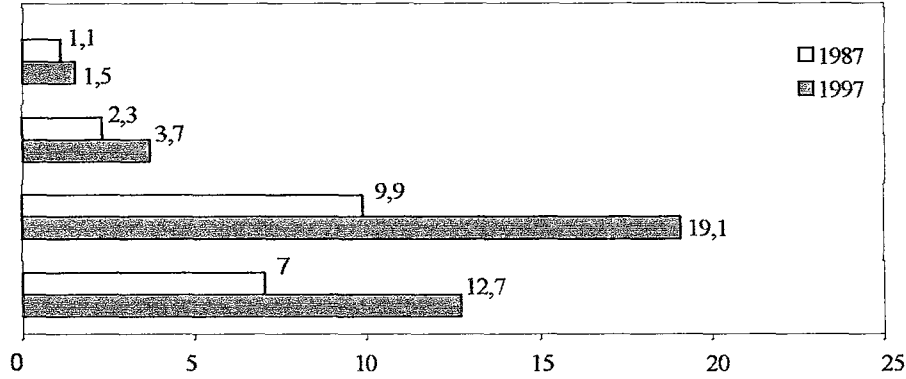

Kaynak: World Bank, World Development Indicators, 1999, s.324-327.

56 Arıboğan, Deniz Ülke, Globalleşme Senaryosunun Aktörleri, Der Yayınları, İstanbul, 1996, s.186

57 Kazgan, Gülten, age, s.34

Şekil 5: Uluslararası Sermaye Hareketlerindeki Değişim (Gayrisafi Özel Sermaye Akışı)

Kaynak: World Bank, World Development Indicators, 1999, s.324-327.

Gayrisafi özel sermaye akışının GSYİH'ya oranı da özellikle yüksek gelirli ülkelerde daha belirgin olmak üzere tüm dünyada artış göstermiştir. 1987 yılında gayrisafi özel sermaye akışı toplamının (gayrisafi özel doğrudan yabancı sermaye yatırımları, portföy yatırımları ve diğer yatırımlar toplamı) GSYİH'ya oranı, 1987 yılında % 9.9 iken bu oran yüksek gelirli ülkelerde %19.1'e ulaşmıştır. Her ne kadar uluslararası ticaret ve sermaye hareketleri oransal olarak gelişmiş ülkelerde daha belirgin artış göstermiş ise de, bir kısım gelişmekte olan ülkeler global ekonomik entegrasyona uyum gösterme de oldukça başarılı olmuşlardır.

Yabancı sermaye yatırımlarını ülkelere çekmekte en başarılı olan başlıca gelişmekte olan ülkeler Şekil 6'da gösterilmiştir. Buna göre Doğu Asya ve Pasifik bölgesinde Çin, Vietnam, Kamboçya ve Laos; Doğu Avrupa ve Orta Asya'da Polonya, Letonya, Estonya, Litvanya, Azerbaycan ve Kazakistan; Latin Amerika ve Karayipler bölgesinde Bolivya, Panama, Nikaragua, Şili, Kolombiya, Brezilya, Meksika gibi ülkeler; Afrika'da ise Tanzanya, Angola ve Uganda gibi ülkeler yabancı sermayeyi ülkelere çekme yönünde başarı göstermişlerdir⁵⁸.

Şekil 6: 1990-97 Yılları Arasında Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımlarında En Fazla Artış Olan Ülkeler

58 Aktan, Can, *Yoksullukla Mücadele Stratejileri*, Hak-İş Konfederasyonu Yayını, Ankara, 2002
<http://www.canaktan.org/ekonomi/yoksulluk/ikinci-bol/globalles-yoksulluk.pdf> (İndirilme Tarihi:09.05.2004)

Doğrudan Yabancı Sermaye / GSYİH (%)			
Bölge ve ülke	1990-91 ortalaması	1996-97 ortalaması	Değişim yüzdesi
Doğu Asya ve Pasifik			
<i>Kamboçya</i>	0.0	8.0	8.0
<i>Vietnam</i>	1.3	6.8	5.5
<i>Çin</i>	1.1	4.9	3.8
<i>Laos</i>	0.7	5.4	4.7
Doğu Avrupa ve Orta Asya			
<i>Azerbaycan</i>	0.0	15.6	15.6
<i>Kazakistan</i>	0.0	5.7	5.7
<i>Letonya</i>	0.0	8.4	8.4
<i>Estonya</i>	0.0	4.6	4.6
<i>Arnavutluk</i>	0.0	2.7	2.7
<i>Polonya</i>	0.3	3.5	3.2
<i>Litvanya</i>	0.0	2.8	2.8
<i>Bulgaristan</i>	0.3	3.0	2.7
Latin Amerika ve Karayipler			
<i>Bolivya</i>	0.8	6.9	6.1
<i>Panama</i>	1.6	7.4	5.8
<i>Nikaragua</i>	0.0	6.7	6.7
<i>Şili</i>	2.2	7.0	4.8
<i>Peru</i>	0.1	4.2	4.1
<i>Venezüella</i>	2.3	4.5	2.2
<i>Kolombiya</i>	1.2	5.0	3.8
<i>Brezilya</i>	0.2	1.9	1.7
<i>Meksika</i>	1.3	2.9	1.6
Afrika			
<i>Tanzanya</i>	0.0	2.4	2.4
<i>Angola</i>	1.1	4.3	3.2
<i>Uganda</i>	0.0	2.4	2.4

Kaynak: World Bank, Global Development Finance, 1999, s.50

Küresel finans piyasası, döviz işlemleri, küresel bonolar, master kartlar, euroyen ve paranın yeniden paketlenip satılması için gittikçe artan miktarda yaratıcı ve spekülative araçlardan oluşmaktadır. Üretimin giderek uluslararasılaşması, çokuluslu şirketlerin etkinliklerinde ve özellikle doğrudan yatırımlarındaki artışlar, bunlara bağlı olarak dünya ticaretinin gerek hacim, gerekse hız bakımından çok ileri düzeylere varması, finansal hizmetlere ve araçlara duyulan ihtiyacı çok artırmıştır. Teknolojik alanda ortaya çıkan gelişmeler sayesinde, dünyanın en ileri finans merkezleri arasında yirmi dört saat kesintisiz işlem yapmak mümkün olmuştur. Günün yirmi dört saati trilyonlarca dolar dünyanın belli başlı finans piyasalarında saniyenin binde biri oranında hızlarla, veri bitleri şeklinde dönüp durmaya başlamıştır. Bu baş döndürücü tutarın ancak % 10'u kadarı mal ya da hizmet ticareti

ile ilgilidir. Uluslararası para trafiği kendi başına bir amaç, son derece kazançlı bir oyun haline gelmiştir⁵⁹.

Para ya da menkul kıymet şekline dönüşen sermaye, giderek akıcı bir nitelik kazanmakta ve üretici sermayeye göre ulusal sınırları ve düzenlemeleri daha kolay aşmaktadır. Gelişen teknoloji ve yeni yatırım araçları sayesinde dünya piyasalarına hızla girip çıkabilen, merkez bankalarını güçsüzleştiren, mali krizlere yol açabilen, hükümet politikalarını etkisiz hale getirebilen, “sıcak para” dan oluşan istikrarsız bir sermaye piyasası ortaya çıkmıştır⁶⁰.

Bu faktörlerin birleşmesi, para spekülâtorlerine, elektronik olarak durmaksızın bu ve yeni alanlara girme fırsatı sağlamıştır. Bu işleyiş, hükümetlerin süreci kontrol etme yeteneklerinin çok ötesine taşarak, siber-teknolojik bir nitelik kazanan küreselleşmiş dünyada, paranın, bulunduğu mekandan bağımsız, serbest hale gelmesine yol açmıştır. Para, mal ve hizmetler için bir değişim değeri olmasının çok ötesine geçerek, bizzat kendisi, pazarlarda alınıp satılan bir meta haline gelmiştir. Böyle bir ortamda, bankalar ve diğer finans kurumları sayıca azalırken, kontrol ettikleri para ve kredi imkanları bakımından çok güçlenmişler ve giderek daha zor kontrol edilir duruma gelmişlerdir. Hükümetler, bu gelişmeler karşısında yetersiz kalırken, ulusal hukuki düzenlemeler etkinliklerini yitirmekte, uluslararası ve uluslararası düzenlemeler ve politikalar ağırlığını hissettirmeye başlamaktadır⁶¹.

B. Siyasi Boyut

Siyasi küreselleşme, uzun zamandır uluslararası sistemin temel aktörü olan ulus-devletin üstünlüğünü sarsmış ve ulus-devleti, yetkilerini başkalarıyla paylaşmaya mecbur bırakmıştır.

Politika teorisyenleri ve sosyologlar Max Weber’i takip ederek, “modern devleti diğerlerinden ayıran özelliğin, belirli bir sınır dahilindeki şiddet araçlarının tekeline sahip olmak” olduğunu savunurlar⁶². Bu noktada egemenlik kavramı, yeni modern şekliyle, belirli bir sınırın kontrolünü kimseye bırakmama iddiasıdır. Ulus-

59 Barnett, Richard J. ve Cavanagh, John, *Küresel Düşler*, Çev: G.Şen, Sabah Kitapları, İstanbul, 1995, s.4

60 Yıldızoğlu, Ergin, *Globalleşme ve Kriz*, Alan Yayıncılık, İstanbul, 1996, s.17

61 Barnett, Richard J. ve Cavanagh, John, *age*, s.303

62 Hirst, Paul ve Thompson, Grahame, *age*, s.204

devlet kavramı ise insanların kendi kaderlerini ulusal politik mekanizmalar ve kurumlar çerçevesinde belirleme fikrini ifade etmektedir⁶³.

Modern devletler sistemi 17. yüzyılda belirginleşmeye başlamıştır. Ulus-devlet ya da onun öncülü olan mutlak monarşiler dönemindeki ülkesel (teritoryal) devletin getirdiği siyasi yapılanmadan farklı olarak, orta çağ feodal siyasi yapılanmasında tek bir iktidar odağı yoktu. İnsanlar çeşitli katlarda ifade bulan güç merkezlerine tabi olarak, birden çok kurallar dizisinin egemenliğinde ve bu egemenliklerin bir rekabet hatta bazen çelişkiler içinde olabileceği, çok merkezli, yani parçalanmış, iktidarlar altında yaşarlardı. Herkes aynı yasalara tabi değildi. Parçalı hukuk vardı. Aynı insan farklı yasalara uymaya zorlanabilirdi. Bu durum, 1648 yılında imzalanan Westphalia Antlaşması ile yerini ülkesel egemenlik ilkesine bıraktı. Avrupa'da feodalizmin yıkılmaya yüz tutması ile oluşmakta olan merkezîyetçi monarşiler bu anlaşma ile karşılıklı olarak birbirlerinin içişlerine karışmama taahhüdünde bulunuyorlardı⁶⁴. Büyük veya küçük herhangi bir devlet bir diğerine o devletin yurttaşlarına ilişkin meselelerde karışamazdı. Böylece devletler, belli bir ülke ve bu ülke üzerinde yaşayan halk üzerinde yargılama ve yönetme hakkının tek sahibi haline gelmişlerdi⁶⁵. Bu tarih, aynı zamanda, uluslararası hukuka hayat veren siyasi ilişkiler ortamının, yani "Avrupa Devletler Sistemi"ni de başlangıcıdır⁶⁶.

Her geçen gün artan ekonomik ve kültürel bağlar, ulus-devlet yapısı içindeki hükümetlerin gücünü ve etkinliğini azaltmaktadır. Bu süreçte uluslararası ilişkilerin artmasına paralel olarak sorunların uluslararası platforma taşınması da artış göstermiş ve bunların çözümü uluslararası işbirliğini zorunlu hale getirmiştir. Bu dönemde ulus-devlet, küreselleşme ile yetki ve otoritesini uluslararası ve uluslararası kuruluşlara devretmeye başlamıştır. Nitelik ve nicelik bakımından artan uluslararası ve uluslararası oluşumlar, ulus-devletin yetki alanına artan bir oranda müdahale etmeye başlamıştır⁶⁷.

1909 yılında uluslararası kuruluşların sayısı 37 iken, 1951'de 123, 1984'de 365 olmuştur. Bu süreçte Birleşmiş Milletler, Avrupa Topluluğu ve Arap Birliği, NATO gibi oldukça değişik yapı ve özellikte organizasyonlar ortaya çıkmıştır. Bunlardan

63 Yüksel, Mehmet, age, s.100

64 Güllalp, Haldun, "Ulusal Devlet, Global Demokrasi", <http://www.stratejik.yildiz.edu.tr/giris1.htm>, (İndirilme Tarihi:03.09.2003)

65 Keyder, Çağlar, "Globalleşme ve Devlet", <http://www.stratejik.yildiz.edu.tr/giris1.htm>, (İndirilme Tarihi:03.09.2003)

66 Atalay, Ahmet, *Uluslararası Hukukun Oluşumu*, Göçebe Yayınları, İstanbul, 1997, s.18

67 Aktan, Coşkun Can ve Şen, Hüseyin, *Globalleşme, Ekonomik Kriz ve Türkiye*, s.51

kimisi, Birleşmiş Milletler gibi küresel boyutta etkinlik gösterirken, kimisi de Avrupa Birliği gibi, bölgesel nitelikte faaliyette bulunmaktadır. Bu tabloya çokuluslu şirketler ve hükümetlerdışı sivil toplum organizasyonlarını eklediğimizde, ulus-devletin giderek artan ölçülerde anlaşmalar, örgütler ve düzenli toplantı ve konferanslar yoluyla kuşatılmakta olduğu ortaya çıkmaktadır. Bir başka deyişle, uluslararası siyasal ve ekonomik aktörler devlet egemenliğine ortak olmuş, ülkeler, ulusal ve uluslararası politika uygulamalarında dış dünyayı dikkate almak durumunda kalmıştır⁶⁸.

Ulus-devleti zayıflatan başka bir olgu, 20. yüzyılın üçüncü çeyreğinde sosyal refah devletinin giderek artan ve yaygınlaşan bir krize girmiş olmasıdır. Bu krizin unsurları ana hatlarıyla şöyle özetlenebilir:

-Halkın talepleri, devletin onları karşılama kapasitesinin ötesine geçmiştir. Bu taleplerin yoğunluğu ve etkinliği, politik süreci tıkamaya başlamıştır.

-Devletin gerçek gücü ya da iktidarı, sahnenin gerisindeki bürokratlar ve teknisyenler tarafından kullanılmakta ve gelen talepler politikacılar tarafından uzlaştırılmaktadır.

-Refah devleti anlayışı, devlet bağımlı bir kültür yaratarak, kendi müşterilerini bizzat kendisi besleyip çoğaltmaktadır. Buda bütçenin giderek artan bir oranını tüketilmesi sonucunu doğurmaktadır.

-Devletin ekonomiye müdahalesi, korumaya çalıştığı piyasa sisteminin düzenini bozmaktadır.

-Devlet artık güvenliği sağlayamadığı için, örgütlü suçlar, uyuşturucu kartelleri ve terörist gruplar ulusal sınırları kolaylıkla aşmakta, ticaret ve finansal pazarları istila etmekte, devletin, AIDS, ekolojik denge, kimyasal ve nükleer silah tehlikesine karşı koruma sağlaması güçleşmektedir.

-Son olarak devlet, uluslararası ittifaklar yoluyla, güvenlik sağlamaktan ziyade tehlike yaratır hale gelmekte, dünyayı düşman kamplara bölmekte ve zıt kampların askeri teknolojiye odaklaşmalarına yol açmaktadır⁶⁹.

Günümüzde ulus-devlet, gücün dünya düzeyinden yerel düzeylere uzandığı karmaşık bir sistemde, bir güçler ve politik ajanlar sınıfıdır. Ulus-devletin önemli bir politik güç olarak varlığını devam ettirmesindeki en temel etkenin, sınırları belirli bir

68 Yüksel, Mehmet, age, s.102

69 Waters, Malcolm, Globalization, Akt:M.Yüksel, Routledge Press, London and New York, 1995, s.99

toprak parçası üzerinde bağlayıcı kurallar koyma, yani hukuka kaynaklık etmesi olduğu söylenebilir. Her ne kadar küreselleşme ile birlikte bir çok alanda ulus-devletin yönetim alanı daralarak gücü azalsa da, bu, yasa koyuculuk ve anayasal düzenleyicilik fonksiyonunu aynı oranda azalacağı anlamına gelmez. Ulus-devlet hala en önemli merkezdir. Çünkü güç dağılımı süreci, diğer yönetimlere şekil ve meşruiyet verecek düzenleme süreci olarak yönetim sanatının temel uygulayıcısıdır. Ulus-devlet toprakla sınırlanmış bir halkın kendisine ait sesi olarak meşruiyet sağlar⁷⁰.

Küreselleşme süreci siyasi boyutu itibariyle etkinliğini ve gücünü artırsa da, ulus-devlet, hukuk kaynağı ve yapıcısı olma işlevini önemli ölçüde devam ettirebilmektedir. Ancak, uluslararası sistem içinde yer alan, uluslararası örgütler, sivil toplum örgütleri ve çokuluslu şirketler gibi yeni aktörler de önemli bir rol oynamaktadır. Bunlar, ulusal hukuku doğrudan etkileyen uluslararası ya da uluslararası düzenlemelere katkıda bulunmaktadır⁷¹.

C.Sosyal ve Kültürel Boyut

Sosyal ve kültürel küreselleşme, kültürler arası alışverişin hızlanması, sosyal ve kültürel sembollerin sınır ötesinde tanınır hale gelmesi, giyim kuşam, yemek ve eğlence başta olmak üzere zevkler ve renklerin birbirine daha çok benzer hale gelme süreci olarak tanımlanabilir⁷².

Aynı zamanda demokrasi, insan hakları, çevrenin korunması, uyuşturucu, AIDS ve terörizmle mücadele gibi bütün insanlığı ilgilendiren konularda ülkelerin ortak bir anlayışa ulaşmalarını ifade etmektedir. Demokrasi, insan hakları, piyasa ekonomisi, özgürlük gibi kavramlar artık tüm ülkelerin gündemine girmiştir. Diğer taraftan çevre kirliliği, uyuşturucu ticareti, AIDS, terörizm ve organize suçlar gibi sorunların ülke boyutlarını aşması ve bütün insanlık için bir tehdit oluşturması bütün ülkeleri ortak hareket etmeye zorlamaktadır⁷³.

70 Hirst, Paul ve Thompson, Grahame, age, s.225

71 Yüksel, Mehmet, age, s.112

72 Acar, Mustafa, "Ekonomik, Siyasal ve Sosyal Kültürel Boyutlarıyla Küreselleşme: Tehdit mi, Fırsat mı?" <http://www.liberal-dt.org.tr/dergiler/ldsayi25-26/252603.htm>, (İndirilme Tarihi: 04.02.2004)

73 Aktan, Coşkun Can ve Şen, Hüseyin, *Globalleşme, Ekonomik Kriz ve Türkiye*, s.58

Dünyamız her geçen gün daha da artan bir oranda köklü bir değişim ve dönüşüm sürecini yaşamaktadır. Fransız Devrimi ile ulus-devlet, siyasi bir örgütlenme biçimi olarak ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla yurttaşlık ve uyruklar, ulusal kimliğin örtüştürülmesinin ifadesi olmuştur. Bu olgu da yurttaşlığı; zorunlu eğitim, mecburi askerlik ve ulusal zaferler yoluyla birleştirici, türdeş bir ulus yaratmanın aracı kılmıştır.

Vatandaşlık olgusu zaman içinde insanlar etrafında kalın duvarlar örmeye başlamış ve ulusları maddi ve manevi bağlarla ülke sınırları içinde kalmaya zorlamıştır. Ulus-devletler kendi tabiiyetindeki kişilerin işgücünü ve yeteneklerini bir üretim endüstrisi olarak görmüş ve ülke içi ve dışına yapılan insan hareketlerini kontrol altında tutmaya çalışmıştır. Bu dönemde kimin vatandaş kimin vatandaş olmadığı ciddi anlamda önem kazanmıştır. 20. yüzyılın başlarında kimlikler ve pasaportlar çıkartılmış, bu sayede ulusal vatandaşlık resmileştirilerek vatandaş-yabancı ayrımı doğmuştur⁷⁴.

Ulus-devletler sistemi, uluslararası boyutta devam eden üretim ve ticarete müsaade ederken, kendi sınırları içindeki nüfusun ulus-devlet çerçevesi dışına çıkmasına karşıdır. Bu durum yatırımcı ile işgücü arasında sorunlara neden olmuştur. Başka bir ifadeyle sistemde, sermayenin dolaşımı ve sermaye hareketleri nispeten kolay olurken, nüfusun serbest dolaşımı konusunda sınırlamalar mevcuttur, işgücü göçüne ve yabancı işgücü kullanımına engeller konulmaktadır⁷⁵.

Büyük göç akımları, yabancı işgücü kullanımı ve kültür alışverişi, yeni olgular değildir. Batı Avrupa'da işgücü kıtlığı II. Dünya Savaşından sonra had safhaya ulaşmış, 1970'lerin başında kriz patlayıncaya kadar da çevreden işçi alımını sürdürmüştür. Çevreden gelen bu işçiler, gelişmiş dünyanın yaşama ve çalışma tarzını görmüşler, bir süre sonra da buna uyum sağlamak zorunda kalmışlar ve bir bakıma küreselleşmeye başlamışlardır. Bireyin küreselleşmesi, merkezde kendisinin veya yakınlarının çalışma, yaşama fırsatı elde etmesiyle başlamıştır⁷⁶.

Göç hareketleri, yabancı işgücü kullanımı gizli veya kaçak yollarla bir şekilde devam etmektedir. 1990 yılı itibariyle yaklaşık on beş milyon yabancı, Avrupa

74 Yüksel, Mehmet, age, s.113

75 Soysal, Yasemin, *Limits of Citizenship: Migrants & Postnational Members in Europe*, Chicago University Press, Chicago, 1994, s.14

76 Kazgan, Gülten, age, s.200

Birliği ülkelerinde oturmaktadır. Bunların yaklaşık üçte ikisi üçüncü dünya ülkesi vatandaşdır.

Diğer taraftan savaş sonrası dönemde meydana gelen büyük göç hareketleriyle göçmenler ev sahibi ülkelere yerleşerek toplum yaşamına katılmaya başlamış ve buldukları ülkelerle bütünleşmişlerdir. Göçmenlerin toplum yaşamına uyum sağlamaları, bireysel haklar ve bu hakların örgütlenmesinde meydana gelen küresel ölçekteki değişmeler tarafından şekillenmiştir. Nitelik ve nicelik olarak her geçen gün artan göç hareketleri, ev sahibi ülkelerde oturan yabancılar gerçeğinin tanınmasına ve bireylere tanınan hakların genişlemesine neden olmuştur. Buda yabancıların, buldukları ülke yönetimine giderek artan oranlarda katılmalarını sağlamıştır. Ancak bu göç akımları, ev sahibi ülkelere yeni sorunları da beraberinde getirmiştir. Ulus-devlet bünyesindeki birey-devlet ilişkisi değişmeye başlamış, vatandaşlık statüsü ise bu yeni oluşumlara cevap veremez duruma gelmiştir. Yaşanan bu değişimler, ulusal vatandaşlık kavramının ötesine geçen, yeni bir üyelik anlayışını ortaya çıkarmaktadır. Bu noktada ulusal egemenlik ve ulusal vatandaşlık kavramlarının anlam ve içeriği değişmeye başlamıştır⁷⁷. Bu kavramların yerine, dünya vatandaşlığı düşüncelerinin yerleştiği görülmektedir. Üyelik, tek boyutlu bir statüden çoklu yapıda bir statüye doğru evrimleşmektedir⁷⁸.

Küresel köy haline gelen dünyamızda yaşam biçimleri de giderek birbirine benzeşmektedir. Küreselleşme bir değerler sistemidir ve dünya piyasalarında tüketicilerin istek ve gereksinimleri yönünden homojen olmayı amaçlar. Bu, yeni dünya düzeninin anahtar bir elemanı olmuştur. Bu oluşumla ulusal ve sınırötesi pazarlar arasındaki farklılıklar ortadan kalkmakta ve üründe, hizmette, pazarlamada standartlaşmaya gidilmektedir⁷⁹. Eleştirel yaklaşımla ifade edilirse, kültürel küreselleşme bir sonuçtur. Ekonomik küreselleşmenin hızla mesafe kat edebilmesi için toplumların tüketim toplumu olmaya dönüşmeleri bir zorunluluktur. Serbest piyasaların gelişmesi, toplumların geleneksel kabuklarını kırarak bu sürece adapte olmasında yatmaktadır⁸⁰.

77 Yüksel, Mehmet, age, s.117

78 Keyder, Çağlar, "Globalleşme ve Devlet", <http://www.stratejik.yildiz.edu.tr/giris1.htm>, (İndirilme Tarihi:03.09.2003)

79 Aydın, Ayşegül, "Küreselleşme",

http://egitirim.inonu.edu.tr/AysegulAydin_kureselegitim.htm, (İndirilme Tarihi:10.10.2003)

80 Dursun, Selim, "Küreselleşme Sürecini Nasıl Okumalıyız?",

<http://macahelbizimdir.sitemynet.com/macahelyazilari/selimd.html>, (İndirilme Tarihi:10.02.2004)

Günümüz dünyası tüketim toplumu olma sürecini yaşamaktadır. Bu süreç yaşam tarzlarının ve kültürel kalıpların benzeştiği bir süreçtir. Yeni medeniyetin merkezindeki Batı uygarlığında üretilen değerler, küreselleşmenin iletişim araçları vasıtasıyla bütün dünyaya yayılmaktadır. Şirketler, kendi ürünlerini bütün dünya ülkelerinde aynı temel reklam yaklaşımıyla satma gücüne erişmişlerdir. Bunun sonucu olarak Coca Cola ve Mc Donalds, bütün ulusal ve kültürel sınırları aşmanın bir sembolü haline gelmiştir⁸¹.

Modern iletişim şekilleri, uluslararası topluma, tüm dünya ile entegre olma ve kendi ilgi alanlarını başkalarıyla paylaşma ortamı da yaratmıştır. Dünya dili haline gelen İngilizce aracılığıyla, çok farklı ilgi alanlarına sahip insanlar toplulukları medya yoluyla birbirine bağlanmış ve birbirlerini tanıma fırsatını yakalamıştır⁸². En basit olarak televizyon ve internet, küresel bir izleyici kitlesi oluşturduğu için dünyanın diğer ucundaki olayları, gündelik etkinlikleri, insanlar evlerinde, oturdukları yerde izleyebilmekte ve bir etkileşim içine girmektedir. Bu sayede toplumlar birbirlerinin kültürlerini daha yakından tanımakta ve bu da uzun dönemde dünya barışına katkı sağlamaktadır. Başta demokrasi, insan hakları, piyasa ekonomisi gibi batılı değerler bütün dünyaya yayılmaktadır⁸³.

Bütün bu gelişmeler, gerek uluslararası düzeyde gerekse ulusal düzeyde hukuki sorunlara yol açmaktadır. Kültürün bir yandan küreselleşirken, diğer yandan da çoğulcu bir nitelik kazanması hukuksal gelişmeleri de etkileyip şekillendirmektedir. Bu oluşumlar, başta ulusal anayasalar olmak üzere, vatandaşlık hukuku, yabancılar hukuku ve azınlıklar hukuku gibi ulusal hukuk dallarını etkilemekte ve yeniden yapılanmalarına yol açmaktadır⁸⁴.

D. Teknolojik ve Ekolojik Boyut

Günümüz dünyasının büyük bir evrensel dönüşüm yaşadığı, bu dönüşümün bütün toplumları ve bölgeleri içine aldığı ileri sürülmektedir. Bu dönüşümün belirleyici ögesi olarak teknolojik devrimden söz edilmektedir. Özellikle son yirmi yıllık süreç içinde inanılmaz bir hızla değişim gösteren teknolojik devrim, dünyanın

81 Aydın, Ayşegül, age

82 Hirst, Paul ve Thompson, Grahame, age, s.214

83 Aydın, Ayşegül, age

84 Yüksel, Mehmet, age, s.126

değişmesine neden olmuştur. Yani yeni birtakım bilimsel keşifler ve bunların uygulanması ile ortaya çıkan yenilikler toplumların üretme gücünü çok büyük boyutlara çıkarmıştır. Yeni teknolojik devrimin en belirgin olarak ortaya çıktığı alanlar ise bilişim, iletişim ve ulaşım olmuştur.

Bu değişim 18. yüzyılın sonunda yaşanan sanayi devrimiyle başlamıştır. O dönemin belirleyici değişkeni, modern bilimin doğuşu ile birlikte sanayide ve üretimde insan gücü yerine buhar gücünün kullanılmasıdır⁸⁵.

Buhar gücünün, makine sanayi, dokumacılık, demiryolları ve denizyollarında kullanılmaya başlanmasıyla 19. yüzyılın ortasında “dünya pazarı” oluşmaya başlamıştır. Ulaşım ve taşımacılıktaki bu yeniliklerin ardından telgraf icadıyla iletişim alanında da çok hızlı gelişmeler yaşanmıştır. Bu buluşların sanayide uygulanması itici bir güç oluşturmuş, ve yeni araç ve gereçler üretilmiştir. Bütün bunlar, sanayileşmekte olan ülkelerin, dünyaya açılarak, ucuz hammadde kaynaklarına ve işgücüne ulaşması, emperyalizm politikasının bu temeller üzerinde yükselmiş olması anlamına gelmektedir.

19. yüzyılın sonunda elektrik enerjisinin ve içten patlamalı motorların bulunması ve sanayide kullanılmaya başlaması İkinci Sanayi Devrimini ortaya çıkarmıştır. Ulaşımında karayolu araçlarının üretilmesi, telefon ve radyonun icadı, sinemanın hayatın içine girmesi, kitlesel üretim aşamasına ulaşma bu dönemde gerçekleşmiştir⁸⁶.

İçinde yaşadığımız dönüşümü ise Üçüncü Sanayi Devrimi olarak adlandırmak mümkündür. 1970 ve 80’li yıllarda gerçekleştirilen teknolojik buluşlar, yeni bir dönemin kapsamını açmıştır. Elektronikteki büyük ilerleme, entegre devreler ve yarı iletkenlerin icadı, bilgisayar çağının habercisi olmuştur. Böylece bilgiyi iletme, toplama ve uygulama doğrudan üretim alanına ve yönetime sokulmuştur⁸⁷.

Baskın Oran’a göre, üçüncü aşamasına yaşayan bugünkü küreselleşmenin arkasındaki itici güç, çokuluslu şirketler, teknolojik devrim ve SSCB’nin dağılmasıdır⁸⁸.

85 Şaylan, Gencay, *Değişim Küreselleşme ve Devletin Yeni İşlevi*, İmge Kitabevi, Ankara, 1995, s.100

86 Kazgan, Gülten, *age*, s.25

87 Şaylan, Gencay, *Değişim Küreselleşme ve Devletin Yeni İşlevi*, s.109

88 Oran, Baskın, “Hangi Küreselleşme”,

<http://www.stratejik.yildiz.edu.tr/giris1.htm>, (İndirilme Tarihi:03.09.2003)

İletişim ve bilgisayar teknolojisindeki hızlı gelişmeler, küresel boyutta bir iletişim ağının olabilirliğini sağlamıştır. Bu dönemde televizyon, dünya çapında imaj yaratma işlevi görürken, bilgisayarlar yeni küresel örgütlenme görevini üstlenen sınır sistemi olmuş, iletişim alanındaki gelişmeler, sermaye ve kaynak aktarımını kolaylaştırmış, genetik ve uzay teknolojilerindeki ilerlemeler, yeni el değmemiş alanları dünya pazar mekanizmasına dahil etmiştir. Bu gelişmelere bağlı olarak bilgi, fikir ve haber akışı, artık sınır tanımaz bir aşamaya ulaşmıştır. Televizyon ve bilgisayar ekranlarında, her an neredeyse sınırsız ölçekte haber ve bilgi akışı bireylerin önüne gelmekte ve insanların önünde yeni ufuklar açılmaktadır⁸⁹.

Bu gelişmeler şunu göstermiştir ki, dünyanın herhangi bir yerinde veya bölgesinde meydana gelen bir değişim, kendisiyle birlikte birçok yerde etkisini gösterebilmekte, küresel çapta etkili olmaktadır. Her geçen gün artan boyutta bir uluslararasılaşma ve uluslararasılaşmaya doğru bir dönüşüm yaşanmaktadır. Dünya üzerindeki kültürler, bölgeler, örgütlenme şekilleri ve yaşam biçimleri arasındaki farklılıkların, teknolojik gelişmelerle birlikte büyük oranda azaldığı bir döneme girilmiştir⁹⁰.

Küreselleşmeyle birlikte ortaya çıkan önemli tehditlerden birisi de nitelik ve nicelik bakımından artan çevre sorunlarıdır. Dünyada, bir taraftan rekabetin her geçen gün inanılmaz bir şekilde kızışması diğer taraftan da dünya nüfusunun hızla artması ile beraber ekolojik denge küresel boyutta giderek bozulmaktadır⁹¹.

Sanayileşmeyle birlikte ortaya çıkan endüstriyel ürünler ve bunun hızla diğer ülkelere hızla yayılması ekolojik dengeyi bozmaktadır. Diğer taraftan küreselleşmenin sürükleyicisi çokuluslu şirketler, gelişmekte olan ülkelerdeki faaliyetleri genel olarak kömür, ağaç işleme ve kağıt sanayi, motor parçaları, kimyevi maddeler, petrol ürünleri gibi çevrenin duyarlı olduğu alanlarda yoğunlaşmaktadır. Örneğin, çokuluslu şirketlerin bu ülkelerdeki faaliyetleri sonucu Orta Amerika'nın tropikal yağmur ormanlarının % 25'i yok olmuştur. Ormanların yok olması ise, hem iklim değişikliklerine hem de olumsuz çevresel değişikliklere yol açmaktadır. Ozon tabakasının gittikçe incilmesi bunun bir işaretidir. Sanayileşmenin çevreye verdiği

89 Kazgan, Gülten, age, s.22

90 Ergun, Turgay, *Kamu yönetimi Disiplininin Gelişmesine Kısa Bir Bakış: Yeni Arayışlar ve Gerçekler*, TODAİ Yayınları, Ankara, 1995, s.7

91 Yüksel, Mehmet, age, s.132

zarar, ozon tabakasının incilmesi ya da delinmesiyle sınırlı kalmamakta, iklim değişikliklerine ve zararlı atıklar yoluyla çevre kirliliğine neden olmaktadır⁹².

Çevre sorunlarının uluslararası düzeyde ortaya çıkışı, bütün devletlere karşı kesin bir tehdit oluşturmaktadır. Dünyanın birçok yöresinde kent dokusunun bozulması, ormansızlaşma, çölleşme, su, yakıt ve odun kıtlığı, birçok devletin ekonomik temelini ve sosyal dokusunu zayıflatmaktadır. Bu tür sorunlar tek başlarına da kalmamaktadır. Tam tersine politik istikrarsızlık, ekonominin kötü yönetimi, parçalanma ve anarşiyile etkileşim halinde var olmaktadır. Devletlerin bu sorunlarla tek başına mücadele edebilme kapasitesi de sürekli zayıflamaktadır.

Çevre sorunları, ulus-devleti ve devletler sistemini çok karmaşık yeni sorunlarla ve tehditlerle karşı karşıya bırakmaktadır. Ulus-devlet bu tehdit ve problemlerin üstesinden gelebilmek için bazı koşullarda büyük olurken, bazı koşullarda da çok küçük ve yetersiz kalmaktadır. Küresel iklim değişiklikleri ile baş etme ve canlı nesillerini korumak bakımından ulus-devlet oldukça küçük kalmıştır.

Çevresel yıkımın giderek artan ciddiyeti ve küresel çapta yeni çevresel problemler kategorisinin ortaya çıkışı, nitelik bakımından farklı türden bir devletlerarası düzeni gerektirmektedir. Küresel düzeydeki çevresel sorunlarla baş edebilme, uluslararası toplumun karakterinde ve hedeflerinde dramatik bir değişmeyi kapsamaktadır. Basit işbirliği hedeflerinin ötesinde, ortak sorumluluk kavramını içine alan kurallar ve kurumlar yaratılmasını ve bunların devletlerin ulusal örgütlenmesi üzerinde ağırlıklı bir şekilde etkili olmasını, devletler içindeki bireylerin ve grupların da uluslararası hukuk bakımından hak ve ödevlerle donatılmasını zorlamaktadır⁹³.

VI. KÜRESELLEŞMENİN ETKİLERİ

Küreselleşmeyle birlikte küçük bir köy haline getiren dünyamızda toplumlar giderek benzeşmekte, benzer kurumsal yapılar, benzer alışkanlıklar, benzer yaşayış tarzları ortaya çıkmaktadır. Başka bir deyişle, günlük hayattaki sıradan faaliyetler

92 Aktan, Coşkun Can ve Şen, Hüseyin, *Globalleşme, Ekonomik Kriz ve Türkiye*, s.187

93 Yüksel, Mehmet, age, s.135

olan yemek, giyim, eğlence, dinlenme gibi bir çok alanda “tektipleşme” yaşanmaktadır⁹⁴.

Küreselleşme, sadece ekonomik ve teknolojik gelişmeler olarak ortaya çıkmamakta, dünyada yeni bir kontrol şeklini de geliştirmektedir. Ekonomide ulus-devletlerin belirleyiciliği ve kontrolü azalmakta, uluslararası şirketler ve çıkar gruplarının belirleyiciliği artmaktadır.

Günümüzde sermaye hareketleri, mal, hizmet ve finans piyasaları, bilgi edinilmesi ve örgütsel yapılar küreselleşmiş durumdadır. Küreselleşme sonucunda, üretim yöntemleri, çalışma süreçleri, sermaye-emek ilişkileri ve yatırımların sektörel ve coğrafi dağılımında köklü dönüşümler olmaktadır. Sermaye hareketleri küreselleştikçe hiyerarşik ve büyük kurumların yerine, esnekliğin ana unsurları olarak taşeronlaşma, küçülme ve ortak yatırım projeleri ön plana geçmektedir. Zaman ve mekanla ilgili sınırlamalar önemini kaybetmektedir. Küresel düzenle bütünleşmenin olmaması halinde ekonomilerin yalnızlığa sürükleneceği düşünülmektedir⁹⁵.

Küreselleşme sürecinin önemli bir özelliği ulusal sınırların önemini yitirmesi ve ulus-devletin ekonomi üzerindeki kontrolünün yavaş yavaş ortadan kalkmasıdır. 17. yüzyıldan sonra bölgesel sınırlar içinde, içeride egemenlik hakkının bağımsız kullanılması ve toplumsal çıkarların dışarıya karşı temsilinde monopol temelinde yapılan devletler, bu konularını yitirmektedir⁹⁶. İstihdam ve gelir eskiden olduğu gibi imalat sektöründe değil, hizmetler sektöründe oluşmaktadır⁹⁷.

Küreselleşmeyle birlikte, işletmeler, piyasasının şeffaflaşması ve mali piyasalar, şirketleri borsadaki oynamalara ve kağıt sahiplerinin tercihlerine bağımlı hale getirmektedir. Sermayenin dünyanın hemen her yerinde yatırım konusu yapılması mümkündür. Üretimden bağımsız olan ve paranın para kazandığı bir uluslararası pazar ortaya çıkmıştır. Mali piyasalar dünya çapında otonom ve aşırı güçlü hale gelmiştir. Bir araştırma dünyadaki sermaye hareketlerinin sadece yüzde birinin dünya ticareti için gerekli olduğunu ortaya koymuştur. Böyle olunca işletmeler de istihdam kapasitelerini muhafaza etmek, mahalli bağılıklar ve uzun

94 Dursun, Selim, “Küreselleşme Sürecini Nasıl Okumalıyız?”, <http://macahelbizimdir.sitemynet.com/macahelyazilari/selimd.html>, (İndirilme Tarihi:10.02.2004)

95 Koçdemir, Kadir, “Küreselleşme ve Türkiye” http://www.burdur.gov.tr/kuresel_dosyalar/header.htm, (İndirilme Tarihi:27.11.2000)

96 Neyer, Jürgen ve Seelib-Kaiser, Martin, “Arbeitsmarktpolitiknach dem Wohlfahrtsstaat, Konsequenzen der ökonomischen Globalisierung”, Akt:K.Koçdemir, Aus Politik und Zeitgeschichte, Nr. 26/1996, s.36

97 Aksoy, Asu, *Küreselleşme ve İstanbul'da İstihdam*, Friedrich Ebert Vakfı Yayınları, İstanbul, 1996, s.98

vadeli istikrar yerine kısa vadeli rantabiliteyi, borsa değerlerini ve borsada oynayanların yatırımlarını hedeflemektedir⁹⁸.

Küreselleşme sadece ekonomi alanını değil, bireysel ve toplumsal alanın bütün yönlerini derinden etkilemektedir. Ne var ki küreselleşme, sadece dünyanın gelişmiş kesimleri arasında oluşmakta ve dünyanın önemli bir bölümünü dışlamaktadır. Küreselleşmiş bir dünyanın üyesi olmak için gerekli zaruri alt yapı, çok sayıda ülke için uzak gelecekte bile muhtemel gözükmemektedir⁹⁹.

VII. KÜRESELLEŞMENİN GETİRDİĞİ SORUNLAR

Bugün ulaştığı nokta itibarıyla küreselleşme bünyesinde bir çok fırsat ve sorunları barındırmaktadır. Fırsatları değerlendirebilen ve sorunlardan da korunabilen ülkeler küreselleşmeden çok büyük kazançlar sağlayabilecektir. Küreselleşmenin gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelere sunduğu fırsatlar, teknoloji transferinden verimliliğin artmasına ve dolayısıyla ekonomik refahın yükselmesine ve hatta ülkelerin birbirlerini daha yakından tanımasıyla dünya barışına katkıda bulunmaya kadar çok geniş bir yelpazede yer almaktadır.

Küreselleşmenin ortaya çıkardığı sorunlar ise, literatürde artarak devam eden bir şekilde tartışma gündemleri oluşturmaya devam etmektedir. Bu sorunlara ilişkin tartışmalar; ulus-devletin güç kaybetmesi ve bunun ortaya çıkarabileceği olumsuz sonuçlar, niteliksiz işgücünün acımasız rekabetin kurbanı olması, gelir dağılımının bozulması, hacim ve karakter açısından şekil değiştiren sermaye hareketlerinin makro-ekonomik istikrarsızlık ve finansal krizlerine ortaya çıkmasındaki rolü ve çevre sorunlarının artması gibi değişik alanlarda odaklaştığı görülmektedir¹⁰⁰.

98 Elmar, Altvater ve Birgit, Mahnkopf, *Grenzen der Globalisierung Ökonomie, Ekologie und in der Weltgesellschaft*, Akt:K.Koçdemir, Münster, 1997, s.159

99 Koçdemir, Kadir, "Küreselleşme ve Türkiye"

100 Meriç, Metin ve Ay, Hakan, "Küreselleşme Olgusu Bağlamında Vergi Kayıp ve Kaçakları", <http://www.uludag.edu.tr/~malysesempozyumu/teblig.html>, (İndirilme Tarihi:16.02.2004)

A. Ulus-Devletin Güç Kaybetmesi

Küreselleşme ile ülkeler arasındaki ekonomik, siyasi ve sosyo-kültürel entegrasyonun artması, ulus-devletin güç ve etkinliğini azaltmıştır. Ulus-devlet, sınırları içindeki fikirlerin akışını ve ekonomik politikaları artık kontrol edememekte ve böylece iç politika araçları etkisini yitirmektedir. Bir bakıma ulus-devlet, rolünü, sorumluluklarını ve politik ilişkilerini yeniden tanımlamaya zorlanmaktadır. Küreselleşme sürecinde ulus-devlet, yetkilerinin birçoğunu bir taraftan uluslararası kuruluşlarla diğer taraftan da yerel otoritelerle paylaşmaya mahkum olmuştur. Bir zamanlar ulus-devletin sorumluluk alanı içinde yer alan savunma, ekonomik yönetim gibi pek çok alan artık büyük ölçüde IMF, Dünya Bankası, WTO, NATO ve BM gibi uluslararası kuruluşlar ya da bölgesel düzeydeki siyasi ve ekonomik birlikler (Avrupa Konseyi, Avrupa Merkez Bankası gibi) temelinde koordine edilmektedir. Küreselleşme, bu bağlamda bir paradoksu ortaya koymaktadır. Şöyle ki; bir taraftan küreselleşme ile tüm ülkelerde demokrasinin gelişmesi amaçlanırken diğer taraftan da gücün uluslararası kuruluşlara devredilmesiyle ülkeler kendi gelecekleriyle ilgili temel kararları almaktan yoksun bırakılmaktadır¹⁰¹.

Öte yandan küreselleşme, ulusal politikaların etkinliğini azaltmakta ve ülkelerin radikal kararlar almasını güçleştirmektedir. Ulus-devlet, artık ne ekonomik politikaların yönlendiricisi ne de tek başına ulusal güvenliğin sağlayıcısıdır. Dünyanın dört bir yanında ulus-devlet içinde etnik milliyetçiliğe ya da dini temele dayalı özerk bölgeler ortaya çıkmıştır. Rusya'da, Çeçenistan, Kanada'da, Quebec, Yugoslavya'da, Kosova ve İspanya'da, Katalonya örnek gösterilebilir.

Ulusal sınırları aşan işlemlerin, sayısının ve ölçeğinin her geçen gün artması devletin gücünü olumsuz yönde etkilemektedir. Küreselleşme sürecinde çokuluslu şirketler hem ekonomik hem de siyasi karar almada daha etkin hale gelmektedir. Örneğin, uluslararası arenada faaliyet gösteren General Motors, Shell, Microsoft gibi firmalar, çoğu hükümetten daha büyük ve daha güçlü hale gelmiştir¹⁰².

101 Boutros-Ghali, B., *Global Prospects for the United Nations*, Akt:C.Aktan, Law and State, Volume:53/54, 1996, s.149

102 Aktan, Can, *Yoksullukla Mücadele Stratejileri*, Hak-İş Konfederasyonu Yayını, Ankara, 2002

<http://www.canaktan.org/ekonomi/yoksulluk/ikinci-bol/globalles-yoksulluk.pdf> (İndirilme Tarihi:09.05.2004)

B. İşsizliğin Artışı

Küreselleşme sürecinin gelişmiş ülkelerde yoğun işsizliğe neden olduğu ve özellikle niteliksiz işgücünün acımasız rekabetin kurbanı olduğu sık sık iddia edilmektedir. Özellikle 1970'li yıllarda hız kazanan bilişim teknolojilerinin yükselişi ve kitle üretim ve tüketiminin krize girmesi, üretimin yapısında ciddi dönüşümler yaşanmasını beraberinde getirmiştir. Bilgi ve hizmet işleri ve işçileri yaşanan süreçte önem kazanırken mavi yakalı işçiler ve imalat işleri eski önemini kaybetmeye başlamıştır.

Küreselleşmenin ortaya koyduğu şiddetli rekabet ortamı, düşük işgücü maliyetine sahip gelişmekte olan ülkelere emek yoğun üretime dayalı mallarda karşılaştırmalı üstünlük sağlamaktadır. Bu durum gelişmiş ülkelerin tekstil, demir-çelik, gıda gibi daha çok emek yoğun ve niteliksiz işgücünün istihdam edildiği endüstrilerdeki rekabet gücünü alabildiğine zorlamaktadır. Hızla artan rekabet, gelişmiş ülkeleri daha düşük ücretli işgücü kullanımına ya da arayışlarına zorlamakta, bu durum ise söz konusu ülkelerde hem işsizliği körüklemekte, hem de işgücünün işveren karşısında pazarlık gücünü zayıflatmakta ve böylece ücretlerin gerilemesine yol açmaktadır. Bundan da özellikle bu ülkelerdeki niteliksiz işgücü en fazla zararı görmekte ve yaşam standartları düşmektedir. Ayrıca, endüstri toplumundan bilgi toplumuna geçiş, iş alanlarını imalat sektöründen hizmet sektörüne kaydırarak gelişmiş ülkelerin istihdam yapısını değiştirmekte ve böylece sendikalı olarak çalışan kesim için iş olanaklarını hızla azaltmaktadır¹⁰³.

Diğer taraftan küreselleşme, gelişmekte olan ülkelerdeki niteliksiz işgücünü de zora sokmaktadır. Bilgi ve bilişim sektörlerinin öne çıkması, sanayi toplumunun mavi yakalı işçisine olan talebini azaltmış ve belirli sektörler dışında firmalar küçülme yoluna gitmiştir. Aynı zamanda bu süreç beyaz yakalı bilgi işçisine olan talebi arttırırken milyonlarca mavi yakalı işçi istihdam sürecinin dışında kalmıştır. Yaşanan gelişmeler hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerde işsizlik sorununu ortaya çıkarmıştır. Dünya çapında artan ticaret ve yatırım fırsatları küresel firmalara faaliyet gösterdikleri bölgelerde muazzam sermaye ve nitelikli işgücü arzı sunarken, niteliksiz işgücü ya da toprak gibi mobil olmayan üretim faktörleri bundan istifade

103 Dash, R., *Globalization: For Whom and for What*, Akt:C.Aktan, Latin American Perspectives, 1998, Vol:25, No: 6, s.52

edememekte ve niteliksiz işgücünde arz fazlalığı ortaya çıkmaktadır. Niteliksiz işgücü piyasasındaki artan arz fazlalığı zaten düşük olan ücretleri daha da düşürmekte ve sonuçta bu kesimin hayat standartlarını kötüleştirmektedir. Bilgi ve hizmet işlerinde çalışan son derece vasıflı, eğitimi, yaratıcılığı, mobilitesi yüksek bilgi işçileri bu dönüşümden kazançlı çıkan grubu oluşturmaktadır¹⁰⁴.

Toffler, işsizliğin artık niceliksel değil niteliksel olduğunu belirtmektedir. Yeni iş alanları açmakla işsizlerin sayısı azaltılamamaktadır. Toffler, her işsize karşı on tane işçi arıyor ilanı da çıkarsa, on milyon işçi aranırken ortada bir milyon işsiz de olsa, o bir milyon kişi yeterli beceri ve bilgiye sahip olmadıkça, istenen işi yapamayacağını belirtmektedir. Dolayısıyla hızlı değişen teknoloji ve yenilikler karşısında bunları kullanabilecek beceri ve bilgiye dayalı işçilerin önemi büyük önem kazanmaktadır.

Son çeyrek yüzyılda istihdam ve sektörel yapıdaki dönüşüm, bilgi ve hizmet işlerinin öne çıkması sonucu sendikal yapıda da ciddi sorunlar yaşanmasına neden olmuştur. Küreselleşme sürecinde sendikal yapının gittikçe zayıfladığı görülmektedir. Toffler, sendikaların daha çok zanaat veya seri üretime göre tasarlanmış oldukları için, ya tümüyle değişmeleri ya da süper-sembolik ekonomiye uygun yeni örgütlenme biçimlerinin düşünülmesinin şart olduğunu belirtiyor. Sendikaların devam edebilmesi için işçileri tek bir kitle olarak düşünmekten vazgeçip, tek tek bireyler olarak düşünmeye başlamaları gerekir¹⁰⁵.

Bilgi ve enformasyon teknolojilerinin gelişimi, küçük işletmelerin artması, işsizlikte meydana gelen artış, iş piyasasında esnek çalışma şekillerinin uygulamalarının artması, işverenlerin sendikasızlaşma yönündeki tutumları bir çok ülkede sendikal hareketin krize girmesine neden olmuştur. Sanayi toplumunun göstergesi olan dev fabrikaların ve fordist üretimin krizi, sendikaların da krizini oluşturmuştur¹⁰⁶. Endüstri toplumunun geride bırakılma sürecine paralel olarak bu toplumun en önemli ürünlerinden olan sendikalar, işlevlerini yitirmeye başlamışlardır¹⁰⁷.

104 Zencirkıran, Memet, "Küreselleşme: Sorunlar ve Çözüm Önerileri"

<http://www.isguc.org/memet2.htm>, (İndirilme Tarihi: 16.07.2003)

105 Toffler, Alvin, Yeni Güçler Yeni Şoklar, Çev:B.Çorakçı, Altın Kitaplar Yayınevi, 1992, s.88

106 Toffler, Alvin, age, s.47

107 Bozkurt, Veysel, *Enformasyon Toplumu ve Türkiye*, Sistem Yayıncılık, İstanbul, 2000, s.142

Sendikalar, vasıfsız işçiler için aidiyet duygusu sağlamaktaydı. Sendikaların zayıflaması ve işsizlikteki artış işçilerin yeni aidiyet alanları arayışına yol açmıştır. Bu da bu kitlelerde geleceğe yönelik güvensizlik ve belirsizliği artmaktadır¹⁰⁸.

Rodrik, küreselleşmenin gelişmiş ülkelerde sadece niteliksiz işgücü üzerinde olumsuz bir etki yapmakla kalmadığını, aynı zamanda ekonomik güvensizliği artırmakta ve sosyal güvenlik sisteminin zayıflamasına yol açtığını belirtmektedir. Bu gelişmeler ise gelişmiş ülkelerde serbest ticarete ve sermaye hareketlerine karşı politik baskıların ve dolayısıyla da korumacı eğilimlerinin artmasına sebebiyet verebilmektedir. Söz konusu ülkelerde işsizliğin artışına paralel olarak korumacı eğilimlerin daha da artması kuvvetle muhtemeldir¹⁰⁹.

C. Eşitsizliğin Küresel Düzeyde Artışı

Küreselleşme sürecinde özellikle gelişmiş ve az gelişmiş ülkeler arasındaki gelir dağılımında adaletsizliğin arttığı gözlemlenmektedir. Özellikle, 1980 sonrası dönemde gelişmiş ülkeler arasında kişi başına gelir açısından bir yakınlaşma gözlemlenirken, gelişmiş ülkeler ile gelişmekte olan ülkeler arasındaki uçurum büyümüştür. Bir çok gelişmekte olan ülkede kişi başına gelir artışı ortalama olarak ikiye katlanmasına rağmen, bu artış yine de gelişmiş ülkelerin sağladığı artışın çok gerisinde kalmıştır. Kore, Malezya, Tayland gibi ülkeler gelişmiş ülkelerin kişi başına gelirden sağladıkları artışı yakalayabilirlerken Orta Doğu ve Afrika ülkeleriyle, Hindistan ve Bangladeş gibi Asya ülkelerinde bu artış çok gerilerde kalmıştır¹¹⁰. BM 2000 Yılı İnsani Kalkınma Raporu'na göre en zengin % 20'lik gelir grubu dünya gelirinin % 86'sını, ortadaki % 60'lık grup dünya gelirinin % 13'ünü, en alt % 20'lik grup ise dünya gelirinin %1 ini almaktadır.

Öte yandan, üzerinde henüz bir konsensus sağlanmamış olmakla birlikte küreselleşmenin hem ülkelerin kendi içinde hem de ülkeler arasında gelir dağılımında adaletsizliğe yol açtığı iddia edilmektedir. Dünyanın zengin ülkelerinde yaşayan % 20 üst gelir dilimiyle fakir ülkelerde yaşayan % 20'lik alt kesim arasındaki gelir farkı 1960 yılında 30 kat iken bu oran 1997'de 74 katına fırlamıştır.

108 Bozkurt, Veysel, *Küreselleşmenin İnsani Yüzü*, s.101

109 Rodrik, D., *Has Globalization Too Far?*, Akt:C. Aktan, Institute for International Economics, Washington, 1997, s.24

110 IMF, *World Economic Outlook 1997*,

<http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/weo1097/weocon97.htm> (İndirilme Tarihi:18.03.2004)

Dünyanın en zengin 200 insanı net kazancını 1994-1998 yılları arasında iki kat arttırarak 1 trilyon doların üstüne çıkarmışlardır. En zengin 3 milyarderin servetlerinin toplamı 600 milyondan fazla nüfusun yaşadığı az gelişmiş ülkelerin GSMH'sinden daha fazladır. 1970'den beri Amerika'da en üstteki % 1'lik hane halkı ulusal gelirden aldığı payı iki kat arttırmıştır. En üst %1'lik kesim halen alttaki % 95'lik gruptan daha fazla zenginliğe sahiptir¹¹¹.

Forbes dergisinin dünyanın en zengin 400 ABD'li listesindeki kişilerin 1.2 trilyon doları bulan servetleri, Türkiye'nin milli gelirinin altı katına denk gelmektedir. ABD'nin en zengin adamı unvanını uzun süre elinde tutan Microsoft Başkanı Bill Gates'in 63 milyar dolar olarak tahmin edilen servetinin¹¹², 25 milyon nüfuslu Peru'nun yanısıra Kostarika, Honduras, Nikaragua, Jamaika ve Bolivya'nın ulusal gelirinden daha fazlayken¹¹³, Türkiye'nin 200 milyar dolarlık milli gelirinin üçte birine tekabül etmektedir. ABD'nin en zengin dördüncü adamı Warren Buffet'in 28 milyar doları aşan kişisel servetinin, nüfusu 2 milyondan fazla olan petrol zengini Kuveyt'in milli gelirini geride bırakırken, listede 21. sırada bulunan Ted Turner'in 9.1 milyar dolarlık serveti 2.7 milyon nüfuslu Panama'nın milli gelirine eşit bir büyüklüktedir. Ortaya çıkan tablo, ulusal ve uluslararası ölçekte yoksulların oranı artarken, zenginlerin giderek daha da zenginleştiğini, en zenginler listesini oluşturan 400 kişinin toplam servetinin bir yılda % 20 arttığını göstermektedir¹¹⁴.

Gelir dağılımını olumsuz yönde etkileyen çok sayıda faktör olmasına karşın, küreselleşme bağlamında özellikle ticaret ve teknolojik değişim ön plana çıkmaktadır. Bilgi ve enformasyon teknolojilerinin rekabette üstünlüğü yarattığı bir dönemde, yeni enformasyon teknolojilerini yaratan ve kullanan ülke ve grupların gelişmiş ülkeler olması, ülkeler arasındaki eşitsizliği daha da arttırmaktadır. Ayrıca gelişmiş ülkelerin gelişmekte olan ülkelerle artan ticareti ve bu ülkelerdeki teknolojik gelişme sonucu endüstri toplumunun yerini bilgi toplumuna bırakması, gelişmiş ülkelerin imalat sektöründe istihdam edilen işgücünün hem istihdamını, hem de yaşam standartlarını olumsuz yönde etkilemektedir. Bu durum, nitelikli işgücünün

111 UN, Human Development Report 2000

112 Forbes, World's Richest People

<http://www.forbes.com/lists/home.jhtml?passListId=10&passYear=2000&passListType=Person>, (İndirilme Tarihi:18.09.2002)

113 CIA World Fact Book

<http://www.cia.gov/cia/publications/factbook>, (İndirilme Tarihi:23.12.2003)

114 Radikal Gazetesi, 23 Eylül 2000,

<http://www.radikal.com.tr/2000/09/23/ekonomi/01tur.shtml>

yaşam standardını yükseltmekte, buna karşın, niteliksiz işgücünün standardını düşürmektedir¹¹⁵.

Nitekim BM 2000 Yılı İnsani Kalkınma Raporuna göre, internet dünyadaki en zengin % 20'nin internet kullanımındaki oranı % 93,3 iken en fakir % 20'sinde bu oran % 0.2'dir. Dolayısıyla yakın gelecekte de eşitsizliğin giderilmesine yönelik büyük bir umut yok gibidir. Eşitsizliğin artışı bir çok ülkede, 1998 Endonezya örneğinde olduğu gibi sosyal patlamaları ve huzursuzlukları da beraberinde getirmektedir. Aynı zamanda gelişmiş ülkeler arasında ticari blokların oluşması ve bölgeselleşme iddiaları bu bloklar dışında kalan az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin durumunu daha da güçleştirmektedir¹¹⁶.

Bölgesel ticari blokların var olduğu bir dünyada, ticari gruplardan birine üye olmayan gelişmekte olan bir ülkenin, malını satması giderek güçleşmektedir. Pazar bulmak, bahsedilen bir imtiyaz değil, kazanılması gereken bir ayrıcalık durumundadır. Gelişmekte olan bir çok ülke dünyanın zengin pazarlarına girmek için görüşmeler yapmak zorunda kalmaktadır. Peki ticari gruplarda istenmeyen ve yeterince önemli olmadığı için pazara girilmesine izin verilmeyen bu ülkelere ne olacaktır?¹¹⁷

Thurow, herkesin bu ticari gruplara alınmadığını ve özellikle dünyanın zayıf marjinal ekonomilerini (örneğin Sahra güneyindeki Afrika ülkeleri) kimsenin gruba dahil etmek istemeyeceğini belirtmektedir. Bu ülkelerin durumu gelir dağılımı ve yeni ekonomideki rolü açısından çok zor görünmektedir¹¹⁸.

Selamoğlu da bu konuya değinerek küresel ekonominin, uluslararası sermayenin, sanayileşmiş ülkelerin ve özellikle küresel şirketlerin kuralları belirlediği ve piyasaları biçimlendirdiği adaletsiz bir yapılanma içerisinde olduğunu belirtmektedir. Ticaretin ve yatırımların büyük çoğunluğu sanayileşmiş ülkeler arasında gerçekleşmektedir. Küresel şirketler dünya ihracatının üçte birine hakim durumdadırlar¹¹⁹.

115 Aktan, Can, *Yoksullukla Mücadele Stratejileri*, Hak-İş Konfederasyonu Yayını, Ankara, 2002
<http://www.canaktan.org/ekonomi/yoksulluk/ikinci-bol/globales-yoksulluk.pdf> (İndirilme Tarihi: 09.05.2004)

116 UN, Human Development Report 2000

117 Thurow, Lester, *Kapitalizmin Yapısını Değiştirmek, Geleceği Yeniden Düşünmek*, Çev:S.Gül, Sabah Kitapları, İstanbul, 1997 s.100

118 Thurow, Lester, *Kapitalizmin Geleceği*, Çev:.Serpil Demirtaş-Nebil İlseven, Sabah Kitapları, İstanbul, 1997, s.100

119 Selamoğlu, Ahmet, "Yoğunlaşan Sosyal Sorunlarıyla Küreselleşme", *Küreselleşmenin İnsani Yüzü* içinde, der. Veysel Bozkurt, Alfa Yayınları, İstanbul, 2000, s.39

D. Küresel Şirket ve Sermayenin Yükselişi

Küreselleşmenin ortaya çıkardığı diğer önemli bir sorunu ise küreselleşme ile birlikte sermaye hareketlerinin, hem hacimsel olarak artması hem de kısa vadeli ve spekülasyon amaçlarına yönelmesidir. Yaşanan bu sorunların merkezinde, çokuluslu sermayenin küreselleşme sürecinde kendi kurallarını koyması ve bu kurallar karşısında ulusal hükümetlerin politika oluşturmakta yetersiz kalması yatmaktadır. Şekil 7’de görüldüğü gibi, son yıllarda gelişmekte olan ülkelere yönelik yabancı sermaye resmi kanallardan özel kanallara doğru yönelmiştir.

Şekil 7: Gelişmekte Olan Ünelere Net Sermaye Akışı, 1983-99

Sermaye akışı / Yıl	1983-88	1989-95	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Net özel sermaye akışı (Milyar US\$)	15.1	107.6	136.1	127.4	141.2	118.3	151.2	200.7	100.6	60.5	50.1
Doğrudan özel yatırımlar	69	39	20	27	36	59	48	45	73.3	113.5	132.9
Net portföy yatırımı	23	41	27	42	63	71	11	22	59.1	64.1	15.6
Diğer net yatırımlar	8	20	53	69	1	-30	41	74	-32.4	-77.6	-48.5
Net resmi sermaye akışı (Milyar US\$)	29.0	21.4	20.8	14.3	23.3	20.4	31.0	-3.8	11.7	23.6	1.0

Not: Negatif işaretli değerler, sermaye kaçışını ifade etmektedir.

Kaynak: IMF, World Economic Outlook, 1997

1983-88 döneminde net özel sermaye, net resmi sermayenin sadece % 52’sine eşit iken, 1989 ve sonraki yıllarda bu durum tamamen tersine dönmüştür. Örneğin net özel sermaye, 1991’de resmi sermayenin % 650’sine ulaşmıştır. Gelişmekte olan ülkelere yönelik net özel sermaye içinde doğrudan yabancı sermaye akımları görece üstünlüğünü korumasına rağmen, özellikle 1990 ve sonrasında portföy yatırımları ve diğer yatırımların payı daha hızlı bir artış göstermiştir¹²⁰.

Çokuluslu şirketler, dünya sahnesinde ulus-devletlerden çok daha sonra görünmekle birlikte, günümüz uluslararası sistemini etkileyen ve yönlendiren aktörlerin başında gelmektedir. Birleşmiş Milletler’in verilerine göre, dünyanın en büyük 200 çokuluslu şirketinin toplam kaynakları 7.1 trilyon ABD Doları

120 Aktan, Can, *Yoksullukla Mücadele Stratejileri*, Hak-İş Konfederasyonu Yayını, Ankara, 2002
<http://www.canaktan.org/ekonomi/yoksulluk/ikinci-bol/globalles-yoksulluk.pdf> (İndirilme Tarihi:09.05.2004)

tutarındadır. Dünyadaki ekonomik faaliyetlerin yaklaşık dörtte biri dolayında olan bu rakam, Birleşmiş Milletler üyesi 189 ülkeden 182'sinin toplam ekonomik büyüklüklerinden fazladır. Çokuluslu şirketlerin ihtiyaçlarını, çıkarlarını ve hedeflerini gözetmeyen bir uluslararası ekonomik sistemden söz etmek mümkün değildir. Çokuluslu şirketler, olağanüstü ekonomik güçlerinin bir yansıması olarak, uluslararası ilişkilerde de etkili olabilmektedir. Dünya ihracatında önemli bir gücü elinde bulunduran küresel şirketlerin merkezi birkaç ülkede odaklanmaktadır¹²¹.

Aşağıdaki tabloda dünyanın en büyük 25 çokuluslu şirketi görülmektedir:

Şekil 8: Dünyanın En Büyük 25 Çokuluslu Şirketi

Sıra	Şirket	Ülke	Satışlar	Yüzdellik Değişim	Kar	Aktif
			<i>mio \$</i>	<i>99'a göre</i>	<i>mio \$</i>	<i>Büyüklüğü</i> <i>mio \$</i>
1	Exxon Mobil	A.B.D.	210.392	28,4	17.720	149.000
2	Wal-Mart Stores	A.B.D.	193.295	15,9	6.295	77.895
3	General Motors	A.B.D.	184.632	4,6	4.452	303.100
4	Ford Motor	A.B.D.	180.598	11,1	3.467	284.421
5	DaimlerChrysler	Almanya	150.070	-6,2	7.295	187.086
6	Royal Dutch/Shell Group	İng/Holl.	149.146	41,6	12.719	122.498
7	BP	İng	148.062	77,2	11.870	143.938
8	General Electric	A.B.D.	129.853	16,3	12.735	437.006
9	Mitsubishi	Japonya	126.579	7,5	833	64.375
10	Toyota Motor	Japonya	121.416	5,0	4.263	139.802
11	Mitsui	Japonya	118.014	-0,5	467	53.545
12	Citigroup	A.B.D.	111.826	36,4	13.519	902.210
13	Itochu	Japonya	109.757	0,6	638	41.156
14	Total Fina Elf	Fransa	105.870	135,3	6.380	82.395
15	Nippon Telegraph & Tel.	Japonya	103.235	10,3	4.197	169.285
16	Enron	A.B.D.	100.789	151,3	979	65.503
17	AXA	Fransa	92.872	5,9	3.608	445.589
18	Sumitomo	Japonya	91.168	-4,7	365	39.501
19	Int. Business Machines	A.B.D.	88.396	1,0	8.093	88.349
20	Marubeni	Japonya	85.351	-7,0	136	42.457
21	Volkswagen	Almanya	78.852	-1,5	1.896	76.601
22	Hitachi	Japonya	76.127	5,9	944	89.746
23	Siemens	Almanya	74.858	-0,6	8.560	72.053
24	ING Group	Hollanda	71.196	13,9	11.075	610.408
25	Allianz	Almanya	71.022	-4,3	3.198	413.085

Kaynak: Fortune,23 Temmuz 2001 , F-1

Küreselleşmenin, sermayenin serbestçe dolaşımını kolaylaştırma ve yabancı yatırımları artırma yoluyla ekonomik gelişmeye olumlu katkıda bulunduğu herkesçe kabul edilmektedir. Ancak küreselleşmenin, enformasyon teknolojilerindeki gelişmeler, finans piyasalarındaki küresel iletişim, kambiyo rejimlerindeki

121 Öztürk, Feza, "Küreselleşme-Yeni Dünya Düzeni",
<http://www.mfa.gov.tr/turkce/grupe/ues/5FOzturk2.htm>, (İndirilme Tarihi:09.12.2003)

liberalizasyon nedeniyle, kriz zamanlarında, çokuluslu sermayenin dünya finans piyasalarında kısa süreli giriş ve çıkışlar yapabilmesine, ulusal ve küresel krizlerin yaşanmasına neden olduğu da bilinen bir gerçektir. Tayland'da 1997 yılı Aralık ayında başlayan ve 1998 yılında Endonezya'da kendisini gösteren Asya krizi ile Rusya'da 1998 yılı Ağustos ayında meydana gelen mali kriz, kısa süre içerisinde ekonomisi çok güçlü olan ABD'de bile etkisini hissettirmiştir. Türkiye'de 2001 yılı Şubat ayında yaşanan mali krizin etkisinin Rusya'dan Brezilya'ya kadar birçok ülkede hissedilmesinde kuşkusuz yeni küresel dinamiklerin de rolü bulunmaktadır¹²².

Uluslararası sermayenin ve küresel şirketlerin kuralları belirlediği ve piyasaları biçimlendirdiği küresel ekonomide sosyal politikaların ve maliyetlerinin sorumluluğunu üstlenen çıkmamaktadır. Her ne pahasına olursa olsun ekonomik gelişme hedeflenirken, sosyal gelişmenin ve adaletin gözardı edilmesi eşitsizlik, yoksulluk ve dışlanma sorunlarının uluslararası boyut kazanmasını hızlandırmaktadır. Dolayısıyla eğitim ve sağlık alanlarında sorunlar yaşanmakta, doğanın tükenme hızı artmakta, çevre sorunları şiddetlenmekte, uluslararası çalışma standartları aşınmakta, gerçek ücretlerde gerilemeler gözlenmekte, çocuk işçi istihdamı artmakta, işten çıkarmalar yoğunlaşmakta, işsizlik sorunu yapılaşmakta, sosyal huzursuzluklar ve şiddet artmaktadır¹²³.

Yeni küresel elektronik ekonomide, fon yöneticileri, bankacılar, büyük şirketler ve onların yanı sıra milyonlarca bireysel yatırımcı, büyük miktarda sermayeyi tek bir tuşu tıklayarak dünyanın bir ucundan öbür ucuna aktarabiliyorlar. Bu hareketleriyle, Asya'daki olaylarda seyrettiğimiz üzere, kaya gibi sağlam görünen ekonomilerin tüm istikrarını bozabiliyorlar. Yaşanan krizlerin bir çoğu, çokuluslu şirketlerin ve uluslararası sermayenin kendilerine daha cazip imkanlar ve ortamlar ortaya koyan ülke ve finans piyasalarına gitmesinden kaynaklanmaktadır. Uluslararası sermayeye yapılan kısıtlamalar ülkeden çokuluslu şirket ve sermayenin kaçmasına neden olmaktadır¹²⁴.

Hükümetlerin iş dünyasına düzenlemeler getirdiği dönem sona ermiştir. Faaliyetler için artık düzenleme getirilmeyen yerler seçilirken, çoğu kez insanların yer değiştirmesi gerekmemektedir. Sigorta ve finans faaliyetleri Bahama'larda veya

122 Öztürk, Feza, age,

123 Selamoğlu, Ahmet, age, s.40

124 Giddens, Anthony, *Elimizden Kaçıp Giden Dünya*, s.22

Bermuda'da elektronik olarak gerçekleştirilirken, bunları yapanlar New York veya Londra'daki bürolarında oturmaya devam edebilmektedir¹²⁵. Uluslararası finans sistemi, sırlarını kimsenin bilmediği karmaşık bir yapı oluşturmuş durumdadır. Dünyanın dört bir yanından çok sayıda oyuncunun katıldığı bu karmaşık yapı içinde bundan sonra ne olacağını kimse tam olarak bilememektedir. Bu durum oyunculara korku ve panik yaratmakta ve buda sistemin krizden çıkmasını zorlaştırmaktadır¹²⁶.

E. Çokuluslu Sermaye ve Finans Piyasası Krizleri Karşısında Mevcut Yapıların Yetersizliği

Hacim ve karakter açısından biçim değiştiren yabancı sermaye hareketlerinin özellikle gelişmekte olan ülkelerin ekonomilerini olumsuz yönde etkilediği, bu ülkelerde makro-ekonomik istikrarsızlığa sebep olduğu ve finansal krizlerin sorumlusu olduğu sık sık gündeme gelmektedir. Arbitraj¹²⁷ peşinde koşan, daha seçici davranan, kısa vadeli ve spekülasyon amaçlarına yönelen sermaye hareketlerinin hacminin büyümesi, gelişmekte olan ülkelerde finansal kriz potansiyelini artırmaktadır. 1994-95'teki Meksika krizi ile 1997-98'deki Asya-Pasifik krizi buna örnek gösterilebilir. Her iki krizin nedenleri gerçek manada hala netlik kazanmamakla birlikte, sermaye hareketlerinin önemli bir istikrarsızlık kaynağı olduğu ve küreselleşmenin bu problemi hafifletmekten ziyade daha da kötüleştirdiği görülmektedir¹²⁸.

Bu noktada ulus-devletin hükümet etme ve ekonomik kuralları koymasında uluslararası karar mekanizmaları ve çokuluslu şirketleri dikkate alarak politikalar izlemesi ciddi eleştirilere neden olmaktadır. Yeni dünya düzeninde, ulusal sınırlara bağımlı olmayan kurumlar, çokuluslu şirketler, uluslararası niteliği bulunan toplumsal örgütler ve düzenleyici kurumların önem kazanması, sistemi sadece devlet odaklı olmaktan çıkarmaktadır¹²⁹.

BM İnsani Kalkınma Raporunda da ulusal hükümetlerin üstünde bir otorite olarak Dünya Ticaret Örgütü ve Uluslararası Para Fonu gibi oluşumlar, bir çok

125 Thurow, Lester, *Kapitalizmin Geleceği*, s.107

126 Ulagay, Osman, *Quo Vadis?*, Doğan Kitap, İstanbul, 1999, s.48

127 Arbitraj, bir borsada satın alınan tahvilatı, aynı zamanda diğer bir borsada kar ile satma.

128 Aktan, Can, *Yoksullukla Mücadele Stratejileri*, Hak-İş Konfederasyonu Yayını, Ankara, 2002

<http://www.canaktan.org/ekonomi/yoksulluk/ikinci-bol/globalles-yoksulluk.pdf> (İndirilme Tarihi:09.05.2004)

129 Ulagay, Osman, "Küresel Dönüşümün Vaat ve Sancıları", *Karizma Dergisi*, Ekim-Kasım-Aralık, Sayı 4, 2000, s.108

ülkeden daha büyük ekonomik güce sahip olan çokuluslu şirketler ve küresel sivil toplum örgütleri, küreselleşme sürecindeki yeni aktörler olarak ifade edilmiştir. Kuralları koymada artık ulus-devletler yalnız değildir. Bir çok kurum, örgüt ve şirketler de bu kararların oluşum sürecinde önemli rol oynamaktadır¹³⁰.

Diğer taraftan küresel düzeyde yaşanan gelir dağılımı eşitsizlikleri ve uluslararası sermayenin neden olduğu küresel krizleri giderecek ve oluşan küresel piyasaların kurallarını koyacak ulusal ve uluslararası kurumlara yönelik tartışmalar halen devam etmektedir. Ulusal hükümetlerin uluslararası sermaye ve çokuluslu şirketler karşısında politika oluşturmada yetersiz kalmasına karşın dünya finans piyasalarında yaşanan krizi engelleyebilecek küresel düzeyde kurumlar da henüz oluşmuş değildir. Mevcut kurumlar ise günümüzde finans piyasalarında yaşanan bunalımlara çözüm bulamamaktadır. Nitekim, Dünya Bankası, IMF ve GATT gibi kurumlar günümüzdekilerle değil, 1920'li ve 1930'lu yıllarda ortaya çıkan ekonomik krizlerle baş etmek üzere kurulmuş örgütlerdir¹³¹. Çokuluslu sermayenin kontrol edilememesi ve sermayenin tek tuşla bulunulan ülkeyi terk edebilme hareketliliğinin yüksekliği, küresel düzeyde tartışılan en önemli konulardan biri durumundadır¹³².

Türkiye'nin de aralarında bulunduğu "yükselen piyasalar" olarak ifade edilen az sayıda ülke, gelişmekte olan ülkeler arasında küreselleşmeden en çok fayda sağlama potansiyeline sahip ülkeler olarak nitelendirilmektedir. Ancak söz konusu ülkelerin bir çoğunda kısa vadeli sermaye hareketlerine bağımlı yapay bir büyüme süreci gerçekleşmektedir. Kısa vadeli sermayenin ülkeyi terk etmesi sonucu ortaya çıkan ekonomik krizler, reel ekonomide kalıcı tahribatlara yol açabilmektedir. Ortaya çıkan olumsuz etkiler ekonomik yapının ötesinde sosyal dokuyu da bozucu nitelik taşımaktadır. Böyle durumlarda işsizlik ve buna bağlı olarak yoksulluk artmakta, sosyal yardımlar sınırlandırılmaktadır. Kriz ortamında en kolay kısılan harcamaların ise sağlık, eğitim ve yatırım gibi, bir ülkenin geleceğini belirleyen alanlar olduğu görülmektedir.

Türkiye de, gelişmekte olan bir ülke olarak benzer tehlikeler yaşamaktadır. Son on yılda yaşadığı önemli krizlerde küreselleşmenin getirdiği kısa vadeli sermaye hareketlerinin payı azımsanmayacak ölçüdedir. Diğer taraftan, çok uluslu şirketlerin

130 UN, Human Development Report 2000

131 Giddens, Anthony, *Üçüncü Yol*, Çev: M.Özay, Birey Yayıncılık, İstanbul, 2000, s.167

132 Şahin, Mehmet ve Gümüş, Murat, "Gelişmekte Olan Ülkeler ve Türkiye Açısından Küreselleşmenin Fırsat ve Tehditleri", Mülkiye Dergisi, C.XXVI, Sayı:240, s.128

daha düşük vergi istekleri ve benzeri garantiler de hassas olan ekonomik ve mali dengeleri bozabilmektedir¹³³.

Çözüm olarak önerilen uluslararası para hareketlerinin uluslararası vergilendirmeye denetim altına alınması ve yabancı sermayeye belli koşullarda izin verilmesi gibi yöntemlerin uygulanabilirliği, ülkeler arasındaki eşitsizlikler de dikkate alındığında mümkün gözükmemektedir¹³⁴.

Nitekim kontrolün tekrar ele geçirilmesine yönelik olarak hem akademik düzeyde hem de siyasetçiler arasında bir çok çözüm önerileri ortaya atılmaktadır. 14 lider, ABD başkanı Clinton ve 140 akademisyen, Berlin'de yapılan "21. Yüzyıl için Modern Yönetimler" başlıklı konferansta, kapitalizmin başıboş bırakılmaması, serbest piyasalara olan inançlarına rağmen ekonomide devlet elinin bulunması gerektiğine yönelik inançlarını dile getirmişlerdir. Yayınlanan bildiriye, piyasa ekonomilerinin sosyal sorumluluklarla birleştirilmesi gerektiği, uzun vadeli istikrarın sağlanması ve işsizliğin önlenmesinin bu şekilde mümkün olacağı belirtilmiştir.

Küreselleşme süreci, bu süreçte ortaya çıkan küresel sorunlar ve bunlara yönelik ortaya atılan çözüm önerileri gelecek dönemde de hem akademisyenler hem de siyasetçiler arasında tartışılan konuların başında gelecektir. Bir çok akademisyen ve lider tarafından küresel sorunların çözümüne yönelik önerilen küresel yönetim sisteminin yapısının oluşturulması yakın zamanda mümkün gözükmemektedir. Yaşanan sorunların ortaya çıkardığı sosyal huzursuzluklar ve küreselleşme sürecine olan tepkiler, özellikle az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde giderek artmaktadır. Fakat özellikle küresel piyasalardaki kuralların belirsizliği, küresel kurumların oluşmaması ve mevcut kurum ve ulusal hükümetlerin de küresel düzeydeki sorunların çözümünde yetersiz kalması yakın dönemde küresel sorunların çözümüne yönelik arayışları hızlandıracaktır¹³⁵.

F. Çevre Sorunlarının Artması

Küreselleşme sürecinde ortaya çıkan ciddi sorunlardan birisi de çevre sorunlarıdır. Küreselleşmenin çevreyle ilgili olarak ortaya çıkardığı üç farklı sorun

133 Aktan, Can, *Yoksullukla Mücadele Stratejileri*, Hak-İş Konfederasyonu Yayını, Ankara, 2002
<http://www.canaktan.org/ekonomi/yoksulluk/ikinci-bol/globalles-yoksulluk.pdf> (İndirilme Tarihi:09.05.2004)
134 Şahin, Mehmet ve Gümüş, Murat, *agm.*, s.128
135 Zencirkıran, Memet, *age*

mevcuttur. Bunlar; sanayileşmenin çevreye verdiği zarar, fakirliğin çevreye verdiği zarar ve kitle imha silahlarının hızla artmasıdır¹³⁶.

1. Sanayileşmenin Çevreye Verdiği Zarar

Küreselleşmenin sürükleyicisi çokuluslu firmaların, gelişmekte olan ülkelerdeki faaliyetleri genel olarak kömür, ağaç işleme ve kağıt sanayi, motor parçaları, kimyevi maddeler, petrol ürünleri gibi çevrenin duyarlı olduğu alanlarda yoğunlaşmaktadır. Bu firmaların faaliyetleri, çevreye yerel endüstrilerden daha fazla zarar vermekte çevre ve insan sağlığı için potansiyel bir tehdit oluşturmaktadır. Örneğin, çokuluslu firmaların bu ülkelerdeki faaliyetleri sonucu Orta Amerika'nın tropikal yağmur ormanlarının % 25'i yok olmuştur. Ormanların yok olması ise, hem iklim değişikliklerine hem de olumsuz çevresel değişikliklere yol açmaktadır. Ozon tabakasının gittikçe incilmesi bunun bir işaretidir. Ozon tabakasının incilmesi ise insan sağlığını doğrudan tehdit etmektedir¹³⁷.

Küresel ısınma, sanayi kollarında yoğun olarak kullanılan kimyasal maddelerin kullanım sonrasında oluşan gaz atıkların (karbondioksit, CO₂; metan, CH₄; kloroflorohidrokarbonlar, CFC; azot oksitler NO_x) atmosferde sera etkisi yapmasının sonucudur. Kimyasal maddelerin, dünya ticaretinin yaklaşık % 10'u olması ve geçen 10.000 yıl içindeki atmosfer sıcaklık değişimleri 1-2 derece aralığında iken son yüzyıl içerisindeki artışın 0.7 derece olması konuyu özetlemektedir¹³⁸.

Sera etkisinin yanı sıra, zehirli gaz atıkların, zamanla atmosferde birikmesi ve bu birikimin doğanın sindirme limitinin de üzerinde olmasından dolayı meteo hareketleri ile zehirli gazla asit yağmurları halinde, yeryüzüne sıvı zehir olarak düşmektedir. Özellikle verimli tarım alanları ve doğal hayat dengesi büyük zarar görmektedir.

Toksit kimyasal maddelerin, radyoaktif maddelerin ve radyoaktif malzemenin kontrolsüz şekilde kullanılmasından doğan kazalar özellikle gelecek nesiller ve ekolojik çevre açısından oldukça tehlikelidir. Eski Sovyetler Birliği'nde meydana

136 Zürn, M., *Global Dangers and International Co-Operation: Are We on the Way to a World Risk Society?*, Akt:C. Aktan, Law and State, Volume:53/54, 1996, s.69

137 Aktan, Can, *Yoksullukla Mücadele Stratejileri*, Hak-İş Konfederasyonu Yayını, Ankara, 2002

<http://www.canaktan.org/ekonomi/yoksulluk/ikinci-bol/globalles-yoksulluk.pdf> (İndirilme Tarihi: 09.05.2004)

138 Uslu, Orhan, *Ekonomik ve Ekolojik Uygulamalarda Sürdürülebilir Kalkınmanın Yeri, Sürdürülebilir Kalkınmanın Uygulanması*, T.Ç.V., Aralık 1997, s.47

gelen Çernobil nükleer kazası sonucu ortaya çıkan radyoaktif sızıntı, 1999 Ocak ayında Türkiye’de sağlık alanında kullanılan radyoaktif kobalt maddesinin yanlışlıkla muhafazasından çıkartılması gibi çoğu da bilinçsizlikten kaynaklanan kazalar, yeni canlı nesillerin genetik yapılarında etkilerini orta ve uzun periyotlarda göstermiş ve de göstermeye devam edecektir. Sanayileşme, tarım sektöründe kullanılan metotların gelişimi üzerinde de etkili olmuştur¹³⁹.

20. yüzyılın ikinci yarısında ortaya çıkan ve kaynağı, yüksek verimli hububat ve suni gübre olan “Yeşil Devrim”, ürünlerin, hastalıklara ve zararlı böceklere karşı korunmasını, verimin artmasını sağlamasına rağmen, her tekno-ekonomik atılım gibi ödenmesi gereken ağır bir faturayı beraberinde getirmiştir. Tarımsal üretim sisteminin iyileşmesi ve geliştirilmesi için gerçekleştirilen alt yapı yatırımları, kullanılan kimyasal gübre ve mücadele ilaçları ile yüksek verimli tohumluk ve sulama için sağlanan devlet sübvansiyonları maliyetlerin ağırlaşmasına neden olmuştur. Sanayileşmenin sonuçlarından biri olan Yeşil Devrim’in neden olduğu çevre sorunu, günümüz yaşam şartlarını etkilediği gibi gelecek nesillere bırakılan kötü bir miras olmuştur. Hindistan ve Brezilya’da tarım alanları kazanmak için ormanların her geçen gün süratle yok edilmesi, üretimi ve kaliteyi artırmak için kullanılan kültür tohumlarına yönelik aşırı sulama sonucu toprağın tuz oranını yükselmesi ve çoraklaşması, kullanılan kimyasal gübre ve mücadele ilaçlarının ekolojik dengeyi alt üst etmesi gibi artık bizim ve nesillerimizin çözüm araması gereken teknolojik gelişmeye bağlı güçlükleri ortaya çıkarmıştır¹⁴⁰.

Ayrıca sanayileşmenin insan yaşamına etkisi kendini şehirleşmede de göstermektedir. Bilindiği gibi sanayileşme yoğun olarak yaşandığı yerleşim merkezleri aşırı göç alımı suretiyle aşırı derecede büyümüşlerdir. Bu da beraberinde oldukça kozmopolit ve düzensiz şehirleşme yanında birbirinden çok farklı toplumsal sorunlara yol açmıştır.

139 Yücel, Fatih, “Sürdürülebilir Kalkınmanın Sağlanmasında Çevre Korumanın ve Ekonomik Kalkınmanın Karşılığı ve Birlikteliği”

http://www.akademiktisat.net/makaleler/surdurulebilir_kalkinma.htm (İndirilme Tarihi:09.05.2004)

140 Şahinöz, Ahmet, “Yeşil Devrim ve Açlık Sorunu”, Hacettepe Üniversitesi, İİBF Dergisi, Sayı:1, 1990, s.238

2. Fakirliğin Çevreye Verdiği Zarar

Çevreye zarar veren bir başka faktörde fakirliktir. Fakirlik, insanların çevreye bağımlılığını arttırmakta ve zorunlu olarak insanları aşırı ölçüde doğal kaynak kullanımına yönelmektedir. Fakirliğin hızlı nüfus artışı ile birleşmesi halinde -pek çok gelişmekte ya da az gelişmiş ülkede olduğu gibi- çevreye verilen zarar daha da artmaktadır. Ancak fakirliğin çevreye verdiği zararın sanayileşmenin çevreye verdiği zarar ile karşılaştırıldığında, daha dar bir alanı etkilediğini -en azından kısa dönemde- söylemek mümkündür¹⁴¹.

3. Kitle İmha Silahlarının Hızla Artması

Kitle imha silahlarının -kimyasal, biyolojik ve nükleer- dünyada hızla yayılması bütün insanlık için potansiyel bir tehdit oluşturmaktadır. Kitle imha silahlarının üretiminin ve test edilmesinin her safhasında büyük miktarlarda radyasyon çevreye doğru yayılarak insanlığın ve çeşitli biyolojik türlerin yok olmasına yol açabilecek ciddi bir tehdit ortamı yaratmaktadır. 20. yüzyıl boyunca nükleer santraller ve nükleer silah denemelerinden kaynaklanan yoğun bir radyoaktivite dünyaya yayılmıştır. Nükleer enerji reaktörlerinde çevresel güvenliğe yönelik ciddi tehditler olarak değerlendirildiği görülmektedir. Bu reaktörlerin güvenliği ile atıkların saklanması ve ortadan kaldırılması sorunu, çevresel güvenlik açısından ciddi bir risk olarak değerlendirilmektedir. Özellikle Çernobil nükleer reaktöründeki kaza sonrasında ortaya çıkan deneyimler arasında zararlı etkilerinin yıllar boyu sürmesi ve geniş bir bölgeyi etkilemesi gibi tehlikeler, yüzlerce nükleer santrali dünya çevresi için bir güvenlik sorunu oluşturmasına kanıt olarak gösterilmektedir¹⁴².

141 Aktan, Can, *Yoksullukla Mücadele Stratejileri*, Hak-İş Konfederasyonu Yayını, Ankara, 2002
<http://www.canaktan.org/ekonomi/yoksulluk/ikinci-bol/globalles-yoksulluk.pdf> (İndirilme Tarihi:09.05.2004)

142 Altıntaş, Hakan, *Savaşların Çevresel Boyutu ve Ekosistem Üzerindeki Geri Dönüşü Olmayan Etkileri*,
<http://www.manas.kg/pdf/sbapdf8/Altintas.pdf> (İndirilme Tarihi:19.05.2004)

İKİNCİ BÖLÜM

ÖRGÜTLÜ SUÇUN TANIMI VE KAPSAMI

I. ÖRGÜTLÜ SUÇUN TANIMI

Örgütlü suç kavramı, ilk kez 1920'li yıllarda, ABD'de sosyal, ekonomik, hukuki ve siyasi açıdan yeni bir olguyu tanımlamak için kullanılmıştır. 1960'lı yıllardan itibaren ise “mafya” ve “örgütlü suç örgütü” ifadeleri, eşanlamlı olarak kullanılmaya başlanmıştır¹⁴³.

Suç örgütlerine katılan kişiler, az veya çok ama sürekli olarak, suç faaliyetlerinin içinde yer almak amacıyla biraraya gelen kişiler olarak düşünülmektedir. Bunlar çoğunlukla, yasadışı mal ve hizmetlerin veya hırsızlık veya dolandırıcılık gibi yasadışı yollardan elde edilmiş malların tedarik edilmesi olarak adlandırılan yatırım suçları ile uğraşmaktadır. Örgütlü suç, yasal ekonomik dünyanın bir uzantısı olarak, hemen hemen her konuda yasaklanmış alanlarda kendisini göstermektedir. Suç örgütleri arasındaki çeşitlilik, meşru piyasa içindeki iş dünyasını hakimiyet altında tutma temel düşüncesinden kaynaklanmaktadır. Bu ise pazar payını koruma ve genişletme ihtiyacından ortaya çıkmaktadır¹⁴⁴.

Örgütlü suçların yeni bir suç türü olarak ortaya çıkması, kaçınılmaz olarak yeni mücadele yöntemlerinin araştırılmasını gerektirmiştir. Ancak örgütlü suçların niteliği, süreç içerisinde belirginlik kazansa da, uzmanların üzerinde anlaşabildikleri bir tanıma ulaşılabilmiş değildir. Çeşitli tanımlarda, yasadışı faaliyetlerde yer alan şahısların sayısı ve örgüt içi disiplin üzerinde durulmaktadır. Genelde örgütlü suç gruplarının varlığını sürdürmek için, yasal kurumları istismar etme gücüne sahip bulunduğu konusunda görüş birliği bulunmaktadır¹⁴⁵.

Örgütlü suç kavramı, sorunun çeşitli özelliklerine farklı yollardan yapılan yaklaşımlardan dolayı, çok uzun bir süredir tartışma ve ihtilafların kaynağı olmuştur. Bununla birlikte, bu kavramın kullanılabilirliğinin kabul edilmesinden önce, çeşitli koşullarda geniş bir görüş birliğine varılmıştır¹⁴⁶.

143 Pearce, Frank ve Woodiwiss, Michael, *Global Crime Connections, Dynamics and Control*, The Macmillan Press, London, 1993, s.8

144 Williams, Phil ve Savona, Ernesto, *Problems and Dangers Posed by Organized Transnational Crime in the Various Regions of the World*, *Transnational Organized Crime*, Vol. 1, No:3 (Autumn, 1995), s.3

145 Pearce, Frank ve Woodiwiss, Michael, age, s.141

146 Williams, Phil ve Savona, Ernesto, age, s.3

Faaliyet alanlarının ve işlenen suçların çeşitliliği nedeniyle, bugüne kadar örgütlü suçluluk konusunda, herkesin üzerinde birleştiği bilimsel açıdan doyurucu bir tanım ortaya konulamamıştır. Gerçekten de bizatihi kriminolojik-kriminalistik bir kavram olan örgütlü suçluluk olgusunu hukuki açıdan tanımlama çabasının daha baştan eksik ve yetersiz kalmaya mahkum olduğu söylenmelidir¹⁴⁷.

Nitekim örgütlü suçluluk konusunda tanım ortaya koyan yazarlar bile, verdikleri tanımın doyurucu olmadığını itiraf etmek zorunda kalmışlardır. Şimdi yeri gelmişken örgütlü suçluluk konusunda verilen tanımlardan bazılarını ortaya koymaya çalışacağız¹⁴⁸.

Avcı, örgütlü suç kavramı üzerine yaptığı çalışmasında, konuyu örgüt, örgütlü suç ve suçlu noktalarından ele alır. Avcıya göre, suç örgütü, her biri ayrı ayrı belirlenmemiş birden fazla cürüm işlemek üzere oluşturulan suç ortaklığıdır. Örgüt soyut birleşme olmayıp, yapısında hiyerarşinin ve emir komuta zincirinin hakim olduğu oluşumu gösterir. Örgütlü suç ise birden fazla kişinin hiyerarşik düzeyde disiplinli, sürekli, kamu düzenini bozduğu varsayılan aynı amaca yönelik suçları işlemek için oluşturulan örgütün işlediği suç yada suçlardır. Belirli hedeflere ulaşmak amacıyla ve suç işlemek üzere meydana getirilmiş bulunan örgütlerin mensubu olup da bu amaçlar doğrultusunda diğerleriyle beraber veya tek başına suç işleyen kişi örgütlü suçludur¹⁴⁹.

Alman literatüründen örgütlü suç kavramıyla ilgili derlenen tanımlara göre ise örgütlü suçluluk, “İşbölümüne dayalı olarak belirsiz bir süre için birden fazla kişinin olabildiğince hızlı bir şekilde yüksek ekonomik kazançla ulaşmak amacıyla modern altyapılardan yararlanmak suretiyle suç işlemek için işbirliği içerisine girmesidir”¹⁵⁰.

Reiners’e göre örgütlü suçluluk, “Sürekli, bilerek ve isteyerek işbölümü içinde olabildiğince hızlı şekilde yüksek kazançlara ulaşmak amacıyla, genellikle modern altyapı olanaklarından yararlanarak, suç işleyen gruplardır”¹⁵¹.

147 Erdem, M.Ruhan, *Gizli Soruşturma Tedbirleri*, Seçkin Yayınları, Ankara, 2001, s.24

148 Erdem, M.Ruhan, *age.*, s.25

149 Avcı, Mustafa, “Örgütlü Suç Kavramı”, Kamu Hukuku Arşivi Dergisi, 2003 Mart Sayısı, s.3

150 Boeden, Gerhard, *Erscheinungsformen und polizeiliche Bekämpfungsmöglichkeiten der organisierten Kriminalität*, in: *Organisierte Kriminalität, Beiträge zu einer Fachtagung Deutschen Kriminologischen Gesellschaft und zur Verleihung der Beccaria-Medaille 1986*, Heidelberg 1987, s.26; Lammer, Dirk, *Verdeckte Ermittlungen im Strafprozessrecht*, Akt.M.R.Erdem, Regensburg, 1992, s.21

151 Reiners, Carola, *Erscheinungsformen und Ursachen organisierter Kriminalität in Italien, den USA und der Bundesrepublik Deutschland*, Akt.M.R.Erdem, Frankfurt, 1989, s.8

Schneider örgütlü suçluluğu, “Belirli bir yapıya sahip bir örgüt tarafından rasyonel, stratejik ve taktik olarak planlanmış suç faaliyetleri” olarak nitelendirmektedir¹⁵².

Kaiser’e göre örgütlü suçluluk, “Hiyerarşik yapıya sahip özel nitelikli sürekli bir kişi organizasyonudur”¹⁵³.

Werner’de örgütlü suçluluğu, “Sürekli biçimde işbirliğine dayalı olarak birden fazla kişinin bilerek ve isteyerek birlikte faaliyet göstermesi” biçiminde tanımlamaktadır¹⁵⁴.

Kollmar'a göre örgütlü suçluluktan “Belirli bir zamanda ve belirli bir alanda meydana gelmiş olan ve planlı biçimde işlenen bütün suçların ortak sayısı” anlaşılmalıdır¹⁵⁵.

Steinke'ye göre örgütlü suçluluk, “Ağırlıklı olarak geçimlerini sağladıkları yasadışı kazançla ulaşmak amacıyla, sıkı biçimde planlı, işbölümüne dayalı olarak sürekli ağır suç işleyen kişi gruplarının suç faaliyetleri”dir¹⁵⁶.

Kaçar ise, bir yapı içerisinde bir araya gelen insan grubu tarafından gayri muayyen suçlar işlemek suretiyle ve kar veya menfaat sağlamak amacıyla oluşturulan örgütlenmeyi örgütlü suç olarak ifade etmektedir¹⁵⁷.

Abadinsky’e göre, örgütlü suç, yakın sosyal etkileşim içinde bulunan insanlardan oluşan, en az üç seviyeli veya rütbeli, hiyerarşik bir yapı üzerine örgütlenen, yasal ve yasadışı faaliyetlerle uğraşmak suretiyle kazanç ve güç elde etmeyi amaçlayan ancak ideolojik olmayan bir oluşumdur. Hiyerarşi içindeki mevkilerin belirlenmesinde, bireyin örgüt üyeliğindeki performansının yanısıra örgüt içerisindeki akrabalık, aynı soydan gelme ve yakın arkadaşlık gibi durumlar da etkili olmaktadır. Mevkiler, herhangi bir zaman aralığında, onları işgal eden bireylere bağlı değildir. Ancak örgüt hiyerarşisinde yer edinen kişilerin kalıcılığı, örgütü bir arada tutabilme ve örgütün hedeflerini gerçekleştirebilmekle doğru orantılıdır. Suç örgütleri, endüstri veya bir alanda tekelleşme ve faaliyet alanları yaratma gayreti içerisinde olurlar. Ancak bunu yaparken rekabet ve çekişmeden sakınırlar. Hedefleri başarmak veya örgütü disiplinli sağlamak için şiddet ve/veya rüşvet kullanma

152 Schneider, Hans Joachim, *Das Organisierte Verbrechen*, Akt.M.Erdem, Jura, 1984, s.170

153 Kaiser, Günther, *Kriminologie*, 2.Aufl., Akt.M.R.Erdem, Heidelberg, 1988, No:42, s.60

154 Werner, Adelheid, *Organisierte Kriminalität: Fiktion oder Realität?* Akt:M.Erdem, BKA Vortragsreihe Bd. 27, 1982, s.45.

155 Kollmar, Hans, *Organisierte Kriminalität Begriff Bezeichnung eines Phänomens*, Akt:M.Erdem, Kriminalistik, 1974, s.2

156 Steinke, Wolfgang, *Das organisierte Verbrechen*, Akt M.Erdem, Kriminalistik 1982, s.98

157 Köroğlu, Hasan, *Örgütlü Suçluluk Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele (4422 Sayılı Kanun) ve Cürüm İşlemek İçin Teşekkül Oluşturma*, Seçkin Yayınları, Ankara, 2001, s.3

yaygın bir yöntemdir. Üyelik sınırlı ve gizlidir ancak bazı durumlarda üye olmayanların da örgüt işlerine karışmaları mümkündür. Suç örgütlerinde yazılı ve sözlü açık kesin kurallar vardır. Bu kurallar bazen öldürmeye kadar varan ağırlıktaki yaptırımlarla bireyler üzerinde uygulanmaktadır¹⁵⁸.

Albanese'e göre örgütlü suç, devam eden suçla ilgili girişimler olup, rasyonel anlamda toplum talebinin yoğun olduğu konularda yasadışı faaliyet yapmak suretiyle kazanç elde etmektir. Kendi varlığının devamlılığını, hükümet görevlilerine yönelik güç, tehdit kullanarak veya yolsuzluk yaparak sağlar¹⁵⁹.

Cressey'e göre örgütlü suçluluk, tanımının yanısıra, yaşadığı toplum içinde, toplumun büyük bir kesimi tarafından talep edilen yasadışı ürünleri sağlayarak ve hizmetler sunarak kazançlarını azami dereceye çıkarmak için rasyonel bir şekilde düzenlenmiş bir "örgüt" olarak sosyal sistem içinde bir yer işgal eder¹⁶⁰.

Finckenauer and Voronin'e göre örgütlü suç, suç örgütleri tarafından işlenen, varlığı zaman ötesi ve suçlar aşırı bir süreklilik arz eden, suç faaliyetlerini sürdürmek için sistematik olarak şiddet kullanan ve yolsuzluk yapan bir suç türüdür¹⁶¹.

Homer ise bu yönlendirmelerden, örgütlü suçu, mistik güçlere sahip yenilemez bir örgüt olarak değil de, bir sistem gücü ve etkileşim olarak ortaya çıktığı sonucunu çıkarmaktadır¹⁶².

Lasswell and McKenna'e göre ideolojik olmayan, toplum kontrolünü engelleyen, yeterli etki ve alan gücüne sahip, birlikte planlanmış suçtur¹⁶³.

Lupsha'a göre örgütlü suç, bir grup şahıs tarafından, bilinçli olarak görev rolleri ve uzmanlıkları, etkileşim modelleri, statüleri, ilişkileri, sorumluluk alanları ve sorumlulukları geliştiren;

a)Büyük miktarlardaki sermaye,

b)Yasal ve yasadışı işlerle meşgul olan bir faaliyettir.

Örgütlü suç belirli davranış ve karakteristik özellikler gösteren bir süreçtir. Tek bir noktadan hareket edilerek tanımlanması oldukça güçtür. Örgütlü suçun anahtar davranışları şunlardır:

158 Abadinsky, Howard, *Organized Crime 5th ed.*, Nelson-Hall Inc., Chicago, 1997, s.6

159 Albanese, Jay, *Organized Crime in America, 2nd ed.*, Cincinnati, Ohio, 1989, s.4

160 Cressey, Donald R, *Theft of the Nation: The Structure and Operations of Organized Crime in America*, Harper Inc., New York, 1969, s.72

161 Finckenauer, James ve Voronin, Yuri, *The Threat of Russian Organized Crime*, National Institute of Justice, Washington, 2001, s.2

162 Homer, Frederic D, *Guns and Garlic: Myths and Realities of Organized Crime*, West Lafayette, Indiana, 1974, s.4

163 Lasswell, Harold D. ve McKenna, Jeremiah, *The Impact of Organized Crime On An Inner City Community*, New York, 1972, s.26

- Bir grup birey tarafından sürdürülen etkileşim,
- Bu etkileşimdeki modeller: rol, statü ve uzmanlaşma,
- Hükümet görevlilerinin, onların temsilcilerinin ve özel makamlardaki güven duyulan bireylerin yozlaştırılması modelleri,
- Şiddet veya şiddet kullanım tehdidi,
- Katılımcılar arasında bir ömür sürebilecek kariyer yapma programı,
- Araç olarak suç işleme düşüncesi,
- Hedef istikamet, uzun dönemde sermaye, nüfuz, güç ve vergisiz servet birikimi,
- Uzun dönem planlama ve çok düzeyli uygulama ve organizasyonu içeren karışık suç faaliyet modelleri,
- Daha çok uluslararası çerçevede, yargı hakkına dair çalışma modelleri,
- Paravan ve meşru iş ortaklığı kullanımı,
- Örgüt elemanların kimliklerinin tespiti, yakalanması ve kovuşturulması riskinin azaltılması yönünde faaliyetlerde bulunma,
- Kazançların, pazarların ve yatırımların kartelizasyonu veya tekelleşmesi yoluyla en yüksek düzeye çıkarılmasıdır¹⁶⁴.

İngiltere Ulusal Suç İstihbarat Servisi'ne (NCIS) göre, örgütlü suç, bir grup insanın yasadışı faaliyetlere girişmek suretiyle, herhangi bir yatırım yaparak kazanç elde etmeyi ulusal sınırlara bakmaksızın temel amaç edinmesidir¹⁶⁵.

İtalya Ceza Kanunu'nun 416 ve devamı maddelerinde mafya benzeri topluluklara ilişkin bir tanıma yer verilmiştir. Buna göre, 'örgüt üyeleri, birden çok cürüm işlemek, doğrudan veya dolaylı olarak ekonomik faaliyetlerin, yetki, izin, ihale, kamu hizmetlerinin yönetim veya kontrolünü elde etmek veya kendisi veya başkaları için haksız kazanç veya yarar sağlamak veya serbest oy kullanımını engellemek veya seçimlerde kendisine veya başkasına oy sağlamak için örgütün yıldırma gücünden, buyruğu altına alma ve gizli işbirliği (suskunluk yasası) durumundan yararlanırsa örgüt mafya tipidir. Söz konusu hükmün kapsamına, Camorra ve mafya türü örgütlerle aynı amacı izleyen diğer şebekeler girmektedir¹⁶⁶.

164 Lupsha, Peter A., *Networks versus Networking: Analysis of an Organized Crime Group*. Sage Inc., Beverly Hills, CA: 1983, s.33

165 National Criminal Intelligence Service, UK Threat Assessment 2003

166 Palazzo, Francesco, *Organize Suçluluğa Karşı İtalyan Mevzuatı*, Çev: Ümit Kocasakal, IBD Yayınları, İstanbul, 1996, s.821

Türkiye’de örgütlü suçluluk günümüzde herhangi bir yasal düzenleme ile açık bir tanıma kavuşturulmamıştır. Bununla birlikte, 4422 Sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanununun 1. maddesinde, dolaylı bir örgütlü suçluluk tanımına yer verilmektedir. Söz konusu madde de “doğrudan veya dolaylı biçimde bir kurumun, kuruluşun veya teşebbüsün denetimini ele geçirmek, ekonomik etkinliklerin, imtiyazların veya kamu hizmetlerinin veya ihalelerin veya ruhsatların denetimini elde etmek veya kendisine veya başkalarına haksız menfaat veya seçimlerde oy sağlamak, seçimleri engellemek maksadıyla zorla tehdit uygulamak veya kişileri kendisine tabi kılmaya zorlamak veya mensupları arasında her ne suretle olursa olsun açık ve gizli işbirliği yapmak suretleriyle yıldırma veya korkutma veya sindirme gücünü kullanmak için oluşturulmuş örgütlerden söz edilmektedir”¹⁶⁷.

Diğer taraftan bazı uluslararası kuruluşlar tarafından yapılan örgütlü suç tanımları ise şöyledir:

Birleşmiş Milletler’in Sınıraşan Örgütlü Suçlarla Mücadele Sözleşmesi’ne göre, örgütlü suç, doğrudan veya dolaylı olarak mali veya diğer bir maddi çıkar elde etmek amacıyla belli bir süreden beri varolan ve bu sözleşmede belirtilen bir veya daha fazla ağır suç veya yasadışı eylemi gerçekleştirmek amacıyla birlikte hareket eden, üç veya daha fazla kişiden oluşan yapılanmış bir grup anlamına gelir¹⁶⁸.

Avrupa Konseyine göre örgütlü suç, cürüm işlemek için biraraya gelmiş üç veya daha fazla kişiden oluşan örgütlenmiş grupların, uzun süreli olarak, tehdit, şiddet, rüşvet veya diğer yöntemleri kullanarak doğrudan veya dolaylı yollardan finansal veya maddi kazanç sağlamak amacıyla yasadışı faaliyetler yürütmesidir¹⁶⁹.

Interpol’e göre ise örgütlü suç, ulusal sınırlara bakmaksızın, kazanç elde etmek amacıyla sürekli yasadışı faaliyetler içinde bulunan insan gruplarını niteler¹⁷⁰.

Örgütlü suçun tanımı ile ilgili olarak değişik kaynaklarda çok farklı tanımlara rastlamak mümkündür. Konu üzerinde çalışma yapmış olan araştırmacı ve bilim adamlarının yaklaşımları, yaşadıkları ülkeye ve çalışma yaptıkları sahaya göre değişiklik göstermektedir. Bugüne kadar ortaya konan tanımlar, örgütlü suçun belli

167 Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı, 4422 Sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunu ve Uygulaması, KOMDB Yayınları, Ankara, 2001, s.3

168 Birleşmiş Milletler Sınıraşan Örgütlü Suçlarla Mücadele Sözleşmesi
http://www.unodc.org/unodc/en/crime_cicp_convention.html, (İndirilme Tarihi: 23.05.2003)

169 Council of Europe, Report on the Organised Crime Situation in Council of Europe States, 1999
www.coe.int/T/E/Legal_affairs/Legal_cooperation/Combating_economic_crime/Organised_crime/Documents/Report1999AddE.pdf, (İndirilme Tarihi: 13.01.2002)

170 Interpol, International Criminal Police Review, No 481, 2000
www.interpol.int/Public/Publications/ICPR/ICPR481_1.asp, (İndirilme Tarihi: 06.09.2002)

ölçülerle ifade etmekle birlikte tek başına ele alındığında yeterli olmadıkları anlaşılmaktadır. Bu nedenle kesin bir tanımından ziyade, bir yandan örgütlü suçun yapısı ve ortaya çıkış biçimleri üzerinde durulmakta, diğer yandan da hangi suçların örgütlü şekilde işlendiği durumlar tespit edilmektedir¹⁷¹.

Örgütlü suçun uluslararası kabul gören bir tanımının yapılamamış olması, örgütlü suçla mücadeleyi zorlaştırmaktadır. Eğer böyle bir tanım yapılabilirse, örgütlü suç faaliyetleriyle mücadele önemli ölçüde etkinlik kazanacaktır. Herkesin aynı eylemleri örgütlü suç olarak nitelediği bir dünyada, örgütlü suçlar hareket kabiliyetinden yoksun ve etkisiz kalacaktır.

II. ÖRGÜTLÜ SUÇUN YAPISI

Örgütlü suçun karmaşıklığı, basit yapılara müsaade etmez, yani prototip suç örgütü yoktur¹⁷².

Örgütlü suç gruplarının faaliyetleri, yasadışı mal ve hizmetleri sağlayabilmek için, önemli derecede işbirliği ve örgütlenme gerektirmektedir. Herhangi bir meslekte olduğu gibi, suç mesleği de, girişimci yetenek, kayda değer uzmanlık ve eşgüdüm için bir kapasite, buna ilaveten işlerin yönetimini kolaylaştırmak için şiddeti ve yolsuzluğu araç olarak kullanabilmeyi gerektirmektedir. Yolsuzluk, ödemelerden kanun uygulayıcılara, oradan siyasi yetkililere sızmaya kadar sıralanabilir. Bundan başka, şiddet ve yolsuzluk da, örgütlü suç gruplarının kendilerini korumak, anlaşmazlıkları halletmek ve yasadışı faaliyetlerini kolaylaştırılmak için başvurmaya eğilimli oldukları yöntemlerdir.

Uzmanlar, suç örgütlerinin büyüklük, yapı ve bağlılık gibi daha fazla tartışmalı konuları ile de ilgilenmektedirler. Yelpazenin bir ucunda, örgütlü suç geleneksel şirketler gibi yapılanmış, hiyerarşik organizasyonlar olarak görenler bulunurken, diğer ucunda birçok örgütlü suç grubunun gevşek yapıda, esnek ve yüksek derecede uyumlu olmaya eğilimli olduğunu ileri sürenler bulunmaktadır. Aslında, örgütlü suçun gerçek gücü ve etkisi, özelliği olmayan bu niteliklerde bulunmaktadır.

171 Koroğlu, Hasan, age, s.8

172 Shelley, Louise L., *Transnational Organized Crime: An Imminent Threat to the Nation State?*, Journal of International Affairs, Vol. 45, No. 2, Winter 1995, s.464

Örgütlü suç, resmi yapıdaki bir şirkete benzemekten daha çok, toplum içinde bir sosyal değişim ağına benzemektedir. Bu grupların nispeten küçük boyutta, esnek yapıda ve oldukça fırsatçı bir karakterde olduğu tartışılmaktadır.

Örgütlü suç gruplarını belirleyen süreklilik ve gelişme unsurlarının da dikkate alınması gerekmektedir. Bazı gruplar, belirli düzeydeki resmi hiyerarşik yapı ile alt düzeydeki daha çok niteliksiz esnek ağ unsurlarını bir araya getirebilirler.

Resmi yapının büyüklüğü ve derecesi, grupların tanımlanabilmesi ve karşılaştırılabilmesini sağlamaktadır. Bunun yanında öncelikli olarak hükümet ve kanun uygulayıcılar tarafından bu grupların güçlerinin ve bu güçlerini kullanma kapasitelerinin tanımlanabilmesi ve uygun mücadele önlemlerinin planlanabilmesi gibi iki boyutu şart koşmaktadır¹⁷³.

Ayrıca paravan yasal kuruluşlar olarak faaliyet gösteren örgütlü suç grupları, hiyerarşik dikey ve yatay örgütlenme modeliyle, ulusal ve uluslararası pazarlarda birbiriyle bağlantı ağları oluşturmuştur. Bu bağlamda örgütlü suç gruplarının en karmaşık modeline ABD'deki "La Cosa Nostra" örnek olarak gösterilmektedir¹⁷⁴.

Uzmanlar, örgütlü suçun örgütlenme modeline ilişkin bazı teorileri ileri sürmüştür. Bunlar, Cressey'nin Şirket Modeli, Albini'nin Patron-Müşteri Modeli, Smith'in Şirket Modeli, Ianni'nin Akraba Grubu Modeli, Chambliss'in Suç Şebekesi Modeli ve Haller'in Ortaklık Modelidir.

A. Cressey'nin Şirket Modeli

Şirketler, polis ve askeri örgütler, bürokrasilerin örneklerinden olup bu organizasyon modelleri çok sayıdaki görevi yeterli bir şekilde yerine getirebilmek için gereklidir.

Bütün bürokrasiler bir takım nitelikleri paylaşan rasyonel organizasyonlardır:

- karmaşık bir hiyerarşi,
- kapsamlı bir iş bölümü,
- becerilere göre verilmiş mevkiler,
- sorumlulukların kişisel olmayan bir mantıkta yerine getirilmesi,

173 Williams, Phil ve Savona, Ernesto, age, s.3

174 Falcone, Giovanni ve Padovani, Marcelle, *Cosa Nostra*, Çev:Gamze Çelikbaş, Nühket İzzet, Cep Kitapları AŞ, İstanbul, 1993, s.82

-kapsamlı kurallar ve düzenlemeler,

-hiyerarşinin tepesindeki ile tabanındaki kişiler arasındaki iletişimin genellikle yazışmalar aracılığıyla yapılması.

Donald Cressey'e göre geleneksel örgütlü suç grupları bürokratik yapıda olup, temel birim, tekelci bir şirket özelliği gösteren ailedir.

Bununla birlikte aile, yönetim kuralları tarafından korunmakta olup, bu kurallar üyelerin örgütsel sınırları açığa vurmalarını yasaklamakta ve kuralların ihlal edilmesi halinde suçluya şiddet uygulanmasını sağlamaktadır. Cressey, mafya içinde varolan hiyerarşinin, gücün akışını ve üyelerin beklentilerini kolaylaştırdığını ileri sürer. Hiyerarşi içindeki kişiler ise şunlardır: Patron, danışman, patron yardımcısı, takım lideri ve tetikçilerdir.

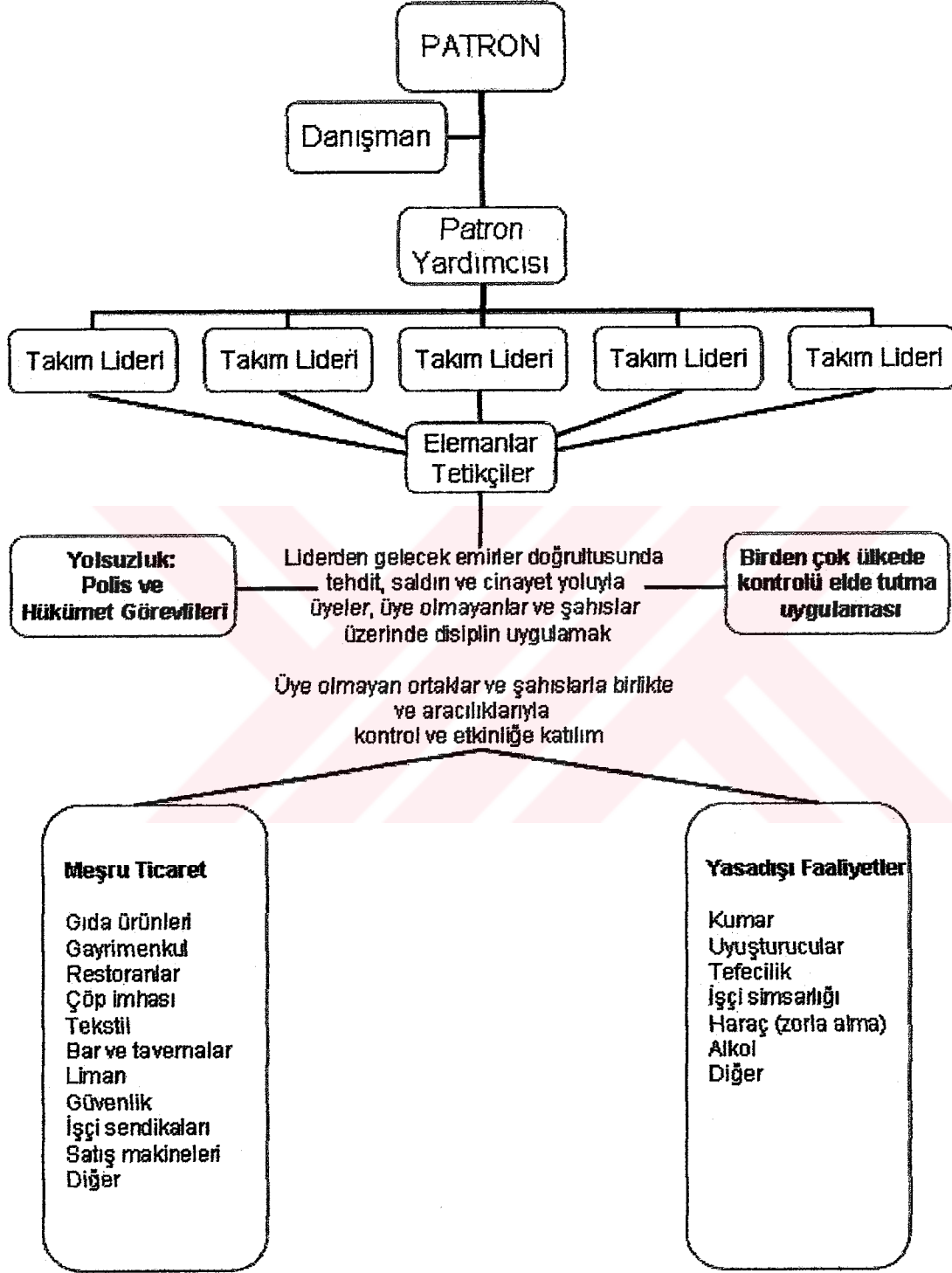
Cressey, yönetim kurallarının suç organizasyonunun varoluşundaki çok önemli unsurlar olduğunu ve üyelerin takip etmesi için zaman içinde ayrıntılı bir kurallar bütünü geliştirildiğini ileri sürer. Cressey, organizasyon kurallarının ispatının zor olduğunu ancak tutuklularca kabul edilen yönetim kuralları ile örgütlü suç grupları tarafından kabul edilenler arasında bir paralellik kurulabileceğini kabul eder. Cressey'e göre suç örgütünün yönetim kuralları şöyledir:

- Organizasyon üyelerine sadık ol. Diğerlerinin işlerine karışma ve ihbarcı olma.
- Şerefli insan ol ve daima doğru olanı yap. Kadınlara ve büyüklere saygılı ol.
- Mantıklı ol. Takımın bir elemanı ol. Kazanamayacağın bir savaşa girme.
- Sağlam ol. Gözlerini ve kulaklarını açık ve ağzını kapalı tut. İhanet etme.
- Seviyeli ol. Özgür ol. Kendi yolunu bil¹⁷⁵.

Şekil 9: Cressey'nin Şirket Modeli

175 Abadinsky, Howard, age, s.8

Cressey'nin Şirket Modeli

B. Albini'nin Patron-Müşteri Modeli

Joseph Albini, Detroit'te, örgütlü suçlar üzerine yaptığı çalışmalardan, örgütlü suçun, hükümet görevlileri ile bağlantılı olarak bilgi değişimi yapan ve müşterilerinin ekonomik ve politik açıdan desteklenmesi için işleyen ağlara giriş sağlayan suç patronlarından oluştuğunu belirtmiştir. Müşteri-patron rolü, yatırıma ve yeni aktörlerle birlikte oluşturulan birliklere bağlı olarak değişmektedir. Albini, aslında örgütlü suçun, gevşek güç ilişkileri sistemi içindeki örgütleri kapsadığını ileri sürmektedir.

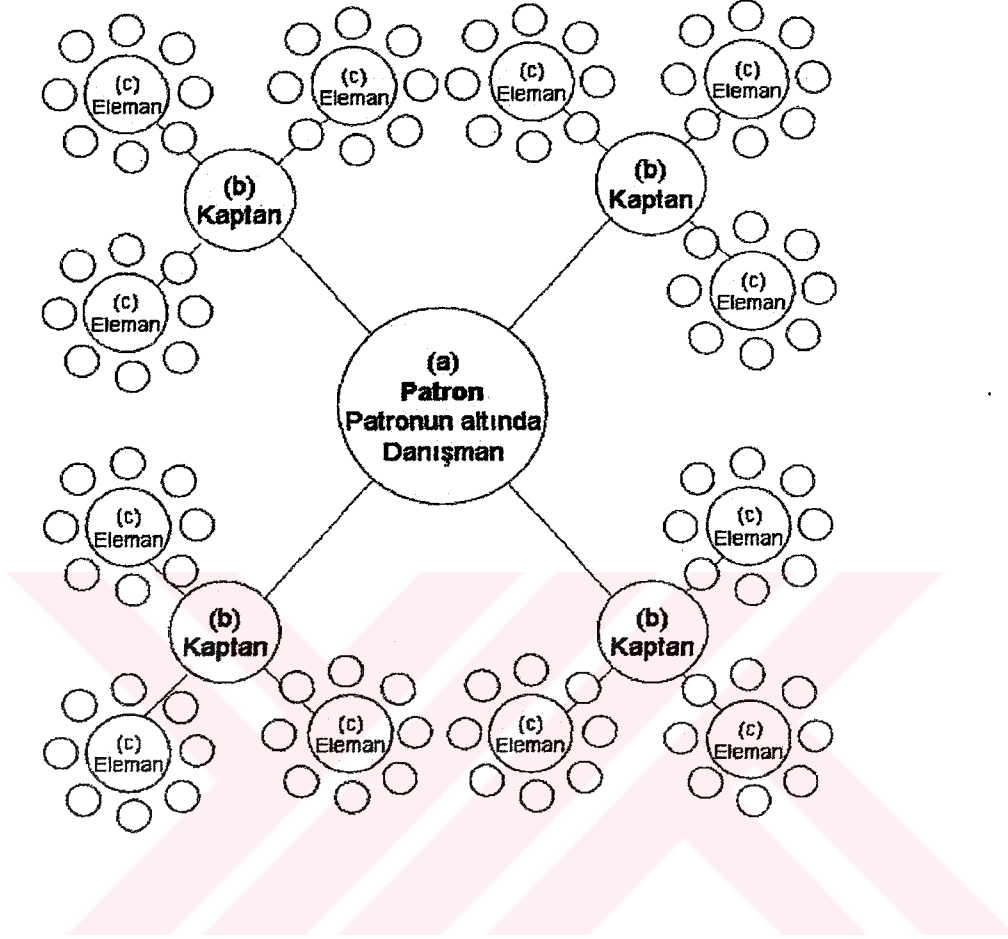
Örgütlü suç grupları toplum içindeki basit sosyal organizasyona veya sosyal değişim ağına benzemektedir. Örgütlü suçun gücü, örgütsel niteliğin gevşek yapısında, esnekliğinde ve uyumunda bulunmaktadır¹⁷⁶.

Şekil 10: Albini'nin Patron-Müşteri Modeli

176 Abadinsky, Howard, age, s.8

Albin'in Patron-Müşteri Modeli

Suç örgütlerinin, stratejik noktadaki kişilerle bağlantıları bulunmaktadır. Örgüt, özel ve kamu sektörle bağlantılarını, kurmuş olduğu paravan şirketler aracılığıyla sağlamaktadır. Suç örgütleri, kendi çıkarları için çalışan, kamu ve özel sektördeki kolaylaştırıcılar olarak tanımladıkları kişileri kritik mevkilere yerleştirmekte ve desteklemektedir. Bir örgütün, polis, hükümet görevlileri ve diğer suçlu kişilerle kurmuş olduğu bağlantılar kendi yararına hizmet etmektedir. Tüm bu nedenlerden ötürü örgütlü suçlar, yasadışı faaliyetler ve yatırımlar için gerekli olan insan kaynağı, lojistik destek ve yasal yardımı bulmakta güçlük çekmemektedir.

Suçlu ağı ve faaliyetleri içinde yer alan kişiler, örgütün parçası olarak görülmezler. İlişkilerin niteliği bu suçlu ağına katılan kişiler noktasında değişmektedir. Albin, gizli bir suçlu topluluğu olsaydı, esnek ilişkiler

sisteminden meydana gelen bir suç örgütünün aslında daha iyi çalışacağını çünkü her bir elemanın kendi servetinin geleceğiyle ilgileneceğini savunmaktadır¹⁷⁷.

C. Smith'in Şirket Modeli

Dwight Smith, "Mafya ve Mistik" adlı kitabında, örgütlü suçun, normal ticaret faaliyetlerinin yasadışı piyasadaki bir uzantısından başka bir şey olmadığını iddia eder. Örgütlü suç, yasal pazar içindeki girişimciliği tanımlayan, pazar payını genişletme ve koruma mantığından beslenmektedir.

Basit bir şekilde ele alınacak olursa örgütlü suç, yasadışı bir biçimde devam eden girişimci faaliyetleri olarak adlandırılabilir. Yasal ticaretteki piyasanın önemli sayıdaki müşteriyi hizmetsiz bırakmış olması, uyuşturucu kaçakçılığı, tefecilik ve diğer yasadışı girişimlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Örgütlü suçu kontrol altında tutabilmek, örgüt liderlerini veya destekçilerini izlemek değil, örgütsel davranışları yasadışı pazar içinde anlamaya çalışmaktır¹⁷⁸.

D. Ianni'nin Akraba Grubu Modeli

İtalyan mafyası ile siyah ve İspanyol kökenli suç gruplarına odaklanan iki çalışma, örgütlü suçun, modern demokratik değerlerle yapacak bir şeyi olmayan, güç ve kültürel değerlerle örgütlenen geleneksel bir yapıdan başka bir şey olmadığını ileri sürer. Ianni, örgütlü suçun en iyi, akrabalık veya etnik bağların incelenmesiyle açıklanabileceğini iddia eder. Örgütlü suç gruplarının resmi örgütler olmadığını ve mafya teorisi tarafından tanımlanan: "Bütün sosyal sistemler gibi, ne işleyişlerinden farklı ne de mevcut kadrolarından bağımsız bir yapıları vardır" ilkesini savunur¹⁷⁹.

E. Chambliss'in Suç Şebekesi Modeli

William Chambliss, örgütlü suçlar hakkında yapmış olduğu çalışmasında, merkezîyetçi bir kontrol sistemi olmayan, toplumun ekonomik, politik ve sosyal

177 Abadinsky, Howard, age, s.8

178 Lyman, Michael D. ve Potter, Gary W., age, s.48

179 Lyman, Michael D. ve Potter, Gary W., age, s.49

gereksinimlerine yüksek derecede uyumlu, değişken üyeleri ile birlikte birbirine çok benzeyen suç örgütlerinden söz eder. Bununla birlikte Chambliss, kendi içinde kontrol mekanizmasını kurmuş bir suç örgütünün, yasadışı piyasa üzerine olan etkisinin, toplumdaki siyasi ve ekonomik güçler tarafından zorla kabul ettirildiğini savunur.

Chambliss örgütlü suçu, bireylerden oluşan ağ örgüsü olarak izah etmektedir. Bu bireylerden en güçlülerinin, fuhuş, kumar, pornografi ve uyuşturucu kaçakçılığıyla uğraşan suçluları yöneten işadamları, kanun uygulayıcılar ve hükümet görevlileri olduğunu ileri sürer. Aslında Chambliss, örgütlü suçlular olarak adlandırılan bu kişileri, suç ağının işçileri olarak görmektedir¹⁸⁰.

F. Haller'in Ortaklık Modeli

Mark Haller'in araştırması, Capone ve Meyer Lansky çetesi gibi kapsamlı faaliyetleri olan örgütlerin, gerçekte bir dizi küçük-ölçekli iş ortaklıkları olduğunu ileri sürer. Bunlar genellikle birkaç büyük "ortak"tan (Capone, Nitti, Lansky) ve birçok küçük ortaktan oluşmaktadır. Küçük ortaklar çoğunlukla işleri ayrı ayrı yaparlarken nadiren de olsa birlikte iş yaptıkları da olmaktadır. Suç örgütü, Lansky ve Capone tarafından bürokratik bir mantıkta yönetilmemekte ancak bir dizi yatırım ve değişken ortaklardan oluşan ortak ticaret girişimlerine bu kişiler tarafından yön verilmektedir¹⁸¹.

III. ÖRGÜTLÜ SUÇUN UNSURLARI

Örgütlü suçun kabul edilen genel bir tanımının olmamasının yanısıra, olguyla ilgili olarak kolluk kuvvetleri ve araştırmacılar tarafından tespit edilen birkaç niteliği vardır¹⁸².

Örgütlü suçluluğun varlığından söz edebilmek için hangi unsurların ve bunlardan ne kadarının mevcut olması gerektiği açık değildir. Bu tür bir anlayışta

180 Lyman, Michael D. ve Potter, Gary W., age, s.49

181 Abadinsky, Howard, age, s.9

182 Abadinsky, Howard, age, s.4

sorun yer değiştirmekte, bir bilinmeyenine yerine başka bir bilinmeyen gelmektedir¹⁸³. Verilen bu niteliklerin kendine özgü boyutları vardır. Bu nitelikler, belirli suçlu gruplarının tanımlanması için temel oluştururlar. Bunlar:

A. Bir Örgütün Varlığı

Örgütlü suçlu diğer suçlardan ayıran temel unsur, birden fazla kişinin ortak bir amacı gerçekleştirmek için işbirliği içine girmesidir¹⁸⁴. Bu suçun oluşması için, örgütlenme ve örgütlenme ile gerçekleştirilen ortak irade altında alt bir düzeneğe gerek vardır. Bu suç anlamında birleşme, belirli bir amaca ulaşmak için birden fazla kişinin belirli bir süre için bir araya gelmeleridir. Her bir üye örgüt iradesine tabi olup, üyeler tarafından kararlaştırılan amaca ulaşmak için koordineli bir faaliyet yürütölmektedir¹⁸⁵. Burada yeni olan, örgütlü faaliyet gösteren kişilerin modern altyapılardan sistematik olarak yararlanmasıdır. Bir kere failler, suçlu katılan başkalarıyla işbirliğinde ülke sınırlarını aşan ve en kısa yoldan bilgi elde etme olanağı veren her türlü iletişim olanaklarından yararlanmaktadırlar. Bunlar, kendine özgü bir anonimlik sağlamakta ve faillerin -olabilir ki- arandığı ülkeye seyahat etmek zorunda kalması rizikosunu da ortadan kaldırmaktadır. Öte yandan failler, ülke sınırlarını aşan ulaşım imkanlarından da sonuna kadar yararlanmaktadırlar. Bu noktada hava yoluyla ulaşım özel bir önem atfedilmektedir. Çünkü bu, suçlu katılan kişiye olağanüstü hareket kabiliyeti kazandırmaktadır. Polis parmak izi aramakla uğraşırken, fail çoktan ceza kovuşturmasına karşı güvencede olduğu bir başka ülkeye kaçmış olmaktadır¹⁸⁶.

Örgütlü suçlulukta, artık failler değil, müşteriler işlenen fiili belirlenir. Kişisel ilişkiler burada önemli bir rol oynamaz. Daha çok, yasal alanda faaliyet gösteren firmalarla aynı prensipler çerçevesinde hareket edilir¹⁸⁷.

183 Erdem, M.Ruhan, age, s.37

184 Schmitz, Monika, Rechtliche Probleme des Einsatzes Verdeckter Ermittler, Akt:M.R.Erdem, Bonn, 1995, s.117

185 Rudolphi, Hans-Joachim, Strafprozess im Umbruch, Akt:M.R.Erdem, ZRP, 1976, s.165

186 Werner, Adelheid, age, s.46

187 Kaiser, Günther, age, s.62

B. Çıkar Sağlama Amacı

Örgütlü suç, yasadışı faaliyet neticesinde maddi veya manevi bir çıkar (para veya güç) beklentisi içerisinde¹⁸⁸. Ne pahasına olursa olsun kazanç sağlama amacı, en önemli unsur, temel güdüdür. Örgütlü suçluluk, rasyonel ve planlı olarak ve minimum risk karşılığı maksimum kazanç ilkesine göre faaliyetlerini sürdürür. Bu bakımdan suç örgütleri, toplumun büyük bir kısmı tarafından kabul görmeyen yasadışı mal ve hizmetlere yönelik gereksinimleri kötüye kullanma amacını güder.

Örgütlü suçlar, deneyimlerine göre faaliyette buldukları suç alanlarına yönelmektedirler. Bu doğrultuda kazanç sağlayabilmek için örgütlü suç örgütleri sadece yasadışı alanda değil, aynı zamanda gerek bizzat işletkenin yönetimini üstlenmek ve gerekse orta ve büyük ölçekli değişik şirketlere ortak olmak suretiyle yasal ekonomi alanlarında da faaliyet göstermektedir¹⁸⁹.

Yasadışı faaliyetler, yasal çerçevede faaliyet gösteren paravan kuruluşlar vasıtasıyla yürütülmektedir¹⁹⁰.

Örgütlü suçlar açısından suç, belirli bir maddi kazanç ulaşmak için başvurulacak araçlardan yalnızca birisidir¹⁹¹.

Örgütlü suçlar kuruluş anında suç işlemeyi amaç edinebilecekleri gibi, başlangıçta yasal bir amaçla kurulmuş bir oluşum, sonradan suç örgütüne dönüşebilir. Bazen oyun, eğlence veya bir yerleşim yerlerini güzelleştirmek amacıyla kurulmuş olabilir. Ancak zamanla üyeler arasında dayanışma ve fikir birliği güçlenerek gençler arası çete, bazen de devletin silahlı güçleri veya devleti ele geçiren bir siyasi partinin üyeleri, muhalefeti veya devlete düşman saydıkları unsurları veya örgütleri sindirmek üzere hukuk dışı faaliyet icra ederek bir suç örgütüne dönüşebilir¹⁹².

C. İdeolojik Olmama

Bir suç organizasyonunu anlamaya ve karşılık vermeye çalışırken, güdülenme kaynaklarını dikkate almak çok önemlidir. Örgütlü suç grubu, sosyal doktrin, siyasi

188 Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı Raporu, Organize Sucun Tarihçesi, Ankara, 2000, s.2

189 Erdem, M.Ruhan, age, s.45

190 Falcone, Giovanni ve Padovani, Marcelle, age, s.83

191 Erdem, M.Ruhan, age, s.45

192 Soyaslan, Doğan, *Kriminoloji*, AÜ Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara, 1996, s.132

inançlar veya ideolojik eğilimlerle motive olmaz. Amacı, sadece para ve güçtür. Politik ilişkiler, grubun faaliyetlerinin bir parçası ise de, amaç yasadışı faaliyetler için korunma ve dokunulmazlık elde etmektir. Bu özellik, örgütlü suçları, örgütlenmiş ve kendi siyasi hedefleri doğrultusunda kanunları ihlal eden diğer kişi ve gruplardan ayırmaktadır¹⁹³.

D. Hiyerarşik Yapı

Örgütlü suçluluk, en az iki kişinin bilerek, suç işlemek için bir araya gelmelerini gerekli kılmaktadır. Bununla birlikte bu bir araya gelişin sistemli ve hiyerarşik bir biçimde olması gerekmektedir. Bu ise örgüt içinde en tepede planları yapan, emirleri veren ve örgütü en üst düzeyde yöneten bir liderin bulunması demektir. Kanun uygulayıcıların örgüt liderine ulaşmasını engelleyebilmek için genellikle araçlar kullanılır. Bu tür bir hiyerarşik yapılanma, örgütü ve lideri gerek içten, gerekse dıştan gelebilecek tehditlere karşı korumaya da hizmet etmektedir¹⁹⁴.

Hiyerarşinin en altında yer alan üyeler, örgütün yapısı konusunda genellikle yeterli bilgiye sahip değildir. Çünkü suçları planlayan üst düzey yöneticiler, bunları yerine getiren alt düzeydeki üyelere izole edilmiştir. Bu amaçla, üst düzey yöneticiler tarafından alınan kararları, bunları uygulayacak olan üyelere aktarmak için görünüşte yasal işlerle uğraşan aracı kişilerden de faydalanılır. Böylece bir taraftan şirket ve meslek korunduğu gibi, diğer taraftan örgüt üyelerinin işledikleri suçlar hakkında dışarıya bilgi sızması da önlenmiş olur. Örgütü, arka planda yöneten kişilerin suç faaliyetlerini gizlilik içinde yerine getirmelerinden dolayı, kanun uygulayıcı makamların örgüt hakkında bilgi elde etmeleri neredeyse olanaksız hale gelmektedir. Gerçek rolünü diğer örgüt üyelerinden gizleyen lider, örgüt içerisinde görev dağılımını gerçekleştirmektedir. Örgütün büyüklüğüne göre, çok aşamalı bir hiyerarşi de görülebilmektedir¹⁹⁵. Hiyerarşik yapı, katı ve ödünsüz bir yönetim, üyeler arasında mutlak itaat ve koşulsuz sadakat yoluyla disiplinin sağlanması ve üyelerin güvenliğinden sorumlu olma biçiminde kendisini gösterir¹⁹⁶.

193 Abadinsky, Howard, age, s.4

194 Schneider, Hans Joachim, age, s.170

195 Reiners, Carola, age, s.5

196 Schwind, Hans, *Definition und Geschichte der Organisierte Kriminalität im Kurzen Überblick*, Akt:M.R.Erdem, Heidelberg, 1987, s.18

Örgütlü suçluluk içerisinde, örgütlenme derecesine göre farklı sınıflandırmalar yapılabilir. En alt basamakta çete suçluluğu yer alır. İkinci olarak, suçların ayrıntılı olarak planlanması ve durağan yapısı ile kendisini gösteren belirsiz bir süre için kurulan orta düzey suçluluk vardır. Üçüncü olarak ağır örgütlü suçluluk sınıfına ise örneğin Cosa Nostra, Camorra, İtalyan/Amerikan Mafyası gibi ekonomik ve siyasi güç elde etmeye çalışan örgütlü suç örgütleri girer¹⁹⁷.

E. Korunma Mekanizması

Örgütlü suçlulukta, suç örgütü üyelerinin ve faaliyetlerinin ortaya çıkarılmasını engellemek için, gerek içe gerekse dışa karşı çok iyi işleyen bir korunma mekanizması vardır. İçe karşı korunma, suçun detaylı bir şekilde planlanması, uygulamaya konulması, hiyerarşik yapılanma, bölgelerüstü ve arası bağlantılar ve ilişkiler, kusursuz lojistik destek, suçtan elde edilen gelirlerin adil paylaşımı ve aklanarak yasal hale getirilmesiyle sağlanmaktadır. Örgütlü suçta, örgüt içi ilişkilerde, kuralların çiğnenmesi durumunda sert cezalar öngören kendine özgü bir kurallar ve değerler sistemi vardır. Bu nedenle örgütün her üyesinden mutlak itaat beklenir¹⁹⁸. Mutlak itaat ve susmak en üstün ilkedir. Bu kurallara yönelik ihlaller, bazen öldürmeye kadar varan en ağır “cezalarla” cezalandırılır. Bunun nedeni, bundan sonra aynı şekilde davranan kişilerin de mutlaka cezalandırılacakları korkusunu yaymaktır¹⁹⁹.

Örgüt içindeki disiplini ve güvenliği sağlamaya yönelik sadece cezalandırma yöntemi kullanılmaz. Bunun yanında örgüt içi dayanışma ve bağlılıkta önemli bir yer tutar. Örneğin tutuklanmış üyeler için avukat tutulur, kendisinin ve ailesinin geçimi temin edilir. Üyelerin kimliğini gizlemek için sahte pasaport, kimlik, seyahat ve oturma izinleri çıkartılır. Tüm bu “sosyal güvence” karşılığında, üyelerden koşulsuz itaat beklenir.

Dışa karşı korunma ise genelde kamu görevlilerine rüşvet verilmesi, tanıkların gözünü korkutma gibi araçlarla sağlanır. Aynı şekilde örgütün ortaya çıkartılması, deşifre edilmesi ve çökertilmesini önlemek için polis ve adli makamlarla partito

197 Schwind, Hans, age, s.18

198 Schneider, Hans Joachim, age, s.170

199 Schwind, Hans, age, s.18

ilişkilerinin kurulması ve devreye girmesi gerekmektedir. Örneğin otomobil kaçakçılığı veya hayali ihracat yapabilmek için, gümrük ve vergi memurlarının suç örgütüne yardımcı olması zorunludur. Aynı şekilde örgütü yakalama ve mahkumiyete karşı güvence altına almak için polis ve ceza kovuşturma organlarının devreye girmesi gerekmektedir. Bu amaçla, örgüt, politik ve ekonomik güç elde etme yoluna gider²⁰⁰. Böylece örgüt, kendisini yasal bir oluşum gibi takdim etmeye çalışır²⁰¹.

Suç örgütlerinin kendilerini dışa karşı koruma yollarından biri de suçtan elde ettiği kazançları yasalılaştırmak için yasal işletmelerin olanaklarını kullanarak karapara aklamaktır. Yasal işletme maskesi altında kendilerini gizleyebilmek için, seyahat büroları, otobüs firmaları ve acente gibi yerleri işletir. Bu, yasal ve yasa dışı işlerin iç içe geçmesi sonucu doğurmaktadır ve bunun daha sonraki aşamalarda birbirinden ayrılması olanaksızlaşmaktadır²⁰². Yasadışı faaliyetler sonucu elde edilen kazançları yasal finans piyasasına aktarmak ve bu yolla yüksek kazançla dönüştürmek için, suç örgütü yasal piyasaya sızmaktadır. Bu örgütler, suçtan elde ettikleri kazançları yasal piyasada yatırıma ve yüksek kazançla dönüştürür. Böylece dürüst girişimciler, aynı alanda faaliyet gösteren suç örgütleri ile rekabet edemez hale gelir ve bu yolla örgüte tüketicileri sömürme olanağı açılmış olmaktadır. İşte bir dönem silah veya uyuşturucu madde kaçakçılığına adı karışan kişilerin belli bir dönem sonra saygın işadamı kimliği ile ortaya çıkmasının nedeni budur²⁰³.

Bir diğer dışa karşı korunma yolu ise, topluma yararlı projelere imza atmak suretiyle kamuoyunun sempatisini kazanmak ve dışarıdan gelecek müdahalelere karşı koruma sağlamaktır. Örneğin, spor kulübü, kamuya yararlı dernekler ve vakıflar gibi sosyal amaçlı kurumların yönetiminde yer almaya ve bu gibi kuruluşlara yüklü miktarda bağış yapmaya özel bir önem verilir²⁰⁴.

200 Reiners, Carola, age, s.6

201 Schwind, Hans, age, s.18

202 Zachert, Hans-Ludwig, *Organisierte Kriminalität in der Bundesrepublik Deutschland*, Akt:M.R.Erdem, BKA Vortragsreihe, Bd.36, Wiesbaden, 1991, s.40

203 Reiners, Carola, age, s.7

204 Gemmer, Karl-Heinz, *Streitgespräch: Das Spannungsfeld zwischen modernen Ermittlungsmethoden und Individualrechtsschutz*, Akt.M.R.Erdem, BKA Vortragsreihe, Bd.36, Wiesbaden, 1991, s.90

E. Sınırlı ve Özel Üyeler

Örgütlü suç grupları, üyeliği önemli bir şekilde kısıtlarlar. Üyeliğe ilişkin nitelikler; etnik köken, akrabalık, ırk, suç kaydı veya benzer değerlendirmelere dayalı olabilir. Üyelik için temel nitelikleri taşıyanlar çoğunlukla bir “kefil” bulmaları gerekir. Bu genellikle kıdemli bir üye olur ve kendisini, suç işleme isteği, kurallara uyma, emirleri takip etme ve sır saklama gibi davranışlar ile kanıtlamıştır. Birkaç aydan birkaç yıla kadar uzanan bir çıraklık dönemi vardır. Eğer örgütlü suç grubu hayatta kalabilirse, üyeliği isteyen ve kabul edebilecek kayda değer sayıda kişi olmalıdır²⁰⁵.

F. Süreklilik

Suç örgütü, kendi sürekliliğini sağlayabilmek amacıyla, devam eden bir suç birliği kurar. Bu mevcut üyelerin hayat sürelerinin ötesini de kapsar. Sürekli olabilme, üyeler tarafından üstlenilir ve nitelikli bireylerin gruba kazandırılmasıyla sağlanır. Böylece örgütün varlığı daimi bir hale gelir²⁰⁶.

Suç örgütünün hedefini üyelerin geçimini suç işleyerek sağlamadaki süreklilik oluşturur. Bununla birlikte belirli suçlar için örgütle işbirliği yapan taşeron kişilerden de yararlanır. Bu bakımdan suç örgütünün yasal bir işletmeden hiçbir farkı yoktur²⁰⁷.

Örgütlü suçlulukta, işlenen fiili suçlular değil, müşteriler belirler. Daha çok, yasal alanda faaliyet gösteren şirketlerle aynı prensipler çerçevesinde hareket edilir. Suçtan elde edilen gelirlerin nasıl yasal kazanca dönüştürüleceği, suçun işlenmesinden çok önce planlanır. Örneğin paravan firma kurmak yoluyla, karapara aklanır. Örgütlü suçlulukta, birden fazla kişinin bir araya gelmesi süreklidir²⁰⁸.

205 Lyman, Michael D. ve Potter, Gary W., age, s.7

206 Abadinsky, Howard, age, s.6

207 Kubica, Johann, *Wirtschaftstater als form Organisierter Kriminalität, Kriminalistik*, Akt:M.R.Erdem, 1986, s.231

208 Kaiser, Günther, age, s.62

G. Şiddet ve Rüşvet Kullanma İsteği

Örgütlü suç gruplarının değer ve kural anlayışları, kendi sürekliliğini sağlayabilmek için geniş çapta yasadışı şiddet kullanılmasını zorunlu kılar. Böylece merkezi otoriteye direnen örgütlü suç grupları, yürüttükleri mücadelenin iç disiplinini dayandırdıkları yerel değer ve kurallarını şiddet kullanarak ve bunu ibret oluşturacak şekilde sergileyerek pekiştirip egemen kılarlar.

Daha başka bir ifadeyle örgütlü suç, iktidarını şiddet kullanarak ve kaba kuvvetini sergileyerek tesis eder. Bu durum örgütlü suça yaptırımcı bir nitelik kazandırır. İşte bu yaptırımcı nitelik onu yerel bir güç odağı haline getirir. Yerel güç odağı olan örgütlü suçun da kariyeri şiddet kullanmasıyla birlikte başlayıp öylece devam eder.

Şiddet kullanımı örgütlü suç grubuna sadece ekonomik kazanç sağlamakla kalmaz aynı zamanda psikolojik tatminde verir. Bu tatminin nedeni şiddete dayalı gücün bir çeşit iktidara dönüşmesidir²⁰⁹.

Şiddet, sözde ticari rekabeti veya hatta örgütlü suçların faaliyetlerini engellemek durumunda olan makamları sindirmek veya bertaraf etmek için kullanılır. Bunun yanında şiddet, bir iç düzeni ve disiplini sağlama aracıdır²¹⁰.

Suç örgütleri, çıkar elde etmek amacıyla darp, yaralama, öldürme gibi şiddet yöntemine başvurabildikleri gibi, tehdit ve şantajı kullanarak veya üçüncü kişilere maddi veya manevi yarar sağlayarak tesir etme yöntemlerine de başvurabilirler²¹¹.

Özel şiddete başvurma önemli bir boyut olup, gruba hedeflerine ulaşmada yardımcı olur. Örgütlü suç grupları faaliyetlerini yürütebilmek ve üyelerini korumak amacıyla gerektiğinde rüşvete başvurur. Şiddet veya rüşvetin kullanımı etik değerler tarafından kısıtlanmaz, ama sadece pratik sınırlamalar ile kontrol altında tutulur²¹².

Rüşvet, suç örgütlerinin hukuk engeline takılmaksızın ve ceza çekmeksizin faaliyetlerini sürdürebilmeleri için uygun bir ortam oluşturmakta kullanılmaktadır. Bu, kanun uygulayıcılara rüşvet verilmesinden, hükümet görevlilerinin suç

209 Çulcu, Murat, *Mafia Üzerine Notlar*, Kastaş Yayınları, İstanbul, 1998, s.58

210 Williams, Phil ve Savona, Ernesto, age, s.7

211 Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı Raporu, Organize Sucun Tarihçesi, Ankara, 2000, s.2

212 Abadinsky, Howard, age, s.7

faaliyetlerini göz ardı etmesi ve hükümetin aldığı önlemler hakkında bilgi sağlamaları koşuluyla bu kişilere teşvik sunulmasına kadar sıralanabilir²¹³.

I. İşbölümü ve Uzmanlaşma

Hiyerarşik yapının bir sonucu olarak, örgüt içinde aynı zamanda işbölümü vardır. Örgüt içinde gerek fonksiyonel gerekse coğrafi açıdan işbölümüne gidilir²¹⁴. Örgüt içerisinde en tepeden en aşağıya kadar herkesin belli bir rolü vardır ve herkes kendi alanında uzmanlaşmış durumdadır. Geçimlerini genellikle suç oluşturan faaliyetlerle sağlayan failer, suç tekniklerine hakim olan, önemli bir suç kariyerini geride bırakmış, suçun ortaya çıkmasını önleme ve polis gibi sosyal kontrolle görevli kurumların müdahalelerine karşı kendilerini savunma yeteneğine sahip kişilerdir²¹⁵. Örneğin organize otomobil hırsızlığı ve kaçakçılığının bir kişi tarafından tek başına işlenmesine olanak yoktur. Bu nedenle belirli alanlarda uzmanlaşmış birden çok kişi, aralarında işbölümü yaparak suç faaliyetini gerçekleştirirler²¹⁶. Örgüt içerisinde en yukarıdan en aşağıya kadar herkes belli bir rol üstlenmiş olup, herkes kendi alanında uzmanlaşmış durumdadır²¹⁷.

Bir suç örgütünde, nitelikli elemanlar tarafından yapılan belirli işler vardır. Uygulayıcının durumu çoğu zaman önemlidir. Bu kişi, şiddet kullanımı ve cinayet de dahil olmak üzere birçok cürümü rasyonel bir düşünce tarzı ile yerine getirir. Uygulayıcı, “görevi” başarmak için, üyeleri veya üye olmayanları kullanabilir. Özel kişilerin öldürülmesi gibi işleri de parayla yapabilir.

Eğer grup yeteri kadar gelişmiş/karmaşık, bir rüşvetçi ve bir kurye pozisyonu da olabilir. Rüşvetçi, adli ve/veya siyasi görevlilerle ilişkiler kurar. Uygun bir zamanda yolsuzluk için anlaşmalar yapar. Kurye, yasadışı olarak elde edilmiş kazançları aklamada uzman olup, paranın kaynağını bir dizi işlem aracılığıyla saklar ve bunları yasal yatırımlara dönüştürür. Bazı suç örgütlerinde, istihbarat analizcisi mevkisinde bulunmaktadır²¹⁸.

213 Williams, Phil ve Savona, Ernesto, age, s.7

214 Özek, Çetin, *Organize Suç, Nurullah Kunter'e Armağan*, İÜHF Eğitim, Öğretim ve Yardımlaşma Vakfı Yayınları, İstanbul, 1998, s.197

215 Schneider, Hans Joachim, age, s.169

216 Reiners, Carola, age, s.5

217 Schneider, Hans Joachim, age, s.169

218 Abadinsky, Howard, age, s.7

L. Esneklik

Suç örgütleri, yapı, işbölümü, uzmanlaşma ve üyelik konularında birbirlerinden farklıdır. Bunlar ulusal ve uluslararası düzeyde çok büyük işler yürütmekte ve kanun uygulayıcı güçler için ciddi sorunlara neden olmaktadır. Bunun nedeni ise aşırı resmi ve planlı hiyerarşilerden daha çok gevşek ağ yapılarına önem vermelerinden kaynaklanmaktadır. Bu yüzden suç örgütleri şirketlerden her zaman bir adım daha ileride olagelmışlerdir. Yasadışı onları, durağan yapılardan daha ziyade akıcı ağlar, fonksiyonel işbirliği ve gizli bir tarzda iş yapmaya mecbur etmiştir.

Örgütlü suç gruplarının esnekliği önemli bir unsurdur. Çünkü böyle örgütler yüksek derecede akıcı ve gevşek bir yapıya sahip olup, kanun uygulayıcı güçlerin karşı koymalarına çok hızlı bir şekilde karşılık verirler²¹⁹.

J. Tekelcilik

Örgütlü suç grupları, rekabetten kaçınırlar. Belirli bir coğrafik alan (metropolitan alan veya şehrin bir bölümü) veya meşru/meşru olmayan bir endüstri (örneğin kumar, değiş tokuş, tefecilik) üzerinde hakimiyet kurmak için çalışırlar. Tekelciliğin, serbest ticareti sınırladığı bilinmekle birlikte kar oranlarını da artırdığı herkes tarafından kabul edilmektedir. Örgütlü suç kendi tekeli şiddet kullanma, şiddet kullanma tehdidi veya kolluk görevlilerini yozlaştırmak yoluyla sağlar. Bazen sayılan bu üç yönetim kullanıldığı da olur²²⁰.

K. Katı Kural ve Düzenlemelerle Yönetilme

Suç örgütleri, yasal bir organizasyon gibi, üyelerinin uymaları ve takip etmeleri için birtakım kural ve düzenlemeler koyarlar²²¹. Bu kural ve düzenlemelerin bir kısmı basit prosedürler olup yasadışı yatırımlarla ilgilidir. Diğerleri ise çoğunlukla sessiz kalma ve üyeler için yasaklanmış davranışları yapmama gibi kuralları içermektedir²²².

219 Williams, Phil ve Savona, Ernesto, age, s.29

220 Lyman, Michael D. ve Potter, Gary W., age, s.8

221 Abadinsky, Howard, age, s.7

222 Lyman, Michael D. ve Potter, Gary W., age, s.8

Örgütlü suç grubu içinde bir kuralı ihlal eden üye öldürülmez. Ancak durumun benzer şekilde devam etmesi halinde, ceza ölümüne kadar varabilmektedir²²³.

Örgütlü suç grubu üyeleri, yoğun bir şekilde silah ve şiddet kullanmakla birlikte çoğunlukla yaptıkları suçları gizlilik içersinde gerçekleştirirler ve kesinlikle üstelenmezler²²⁴.

Bir yapı içinde düzenlenen bu davranışlar, örgütlü suç grubunun amaç ve hedeflerine -para ve güç- ulaşmasını sağlar. Bu tür davranışları gösteren bir çok örgütlü suç grubu vardır²²⁵.

M. Karmaşıklık

Suç örgütleri, öğrenme ve uyum konusunda büyük bir yeteneğe sahiptir. Bunlar, artan bir oranda karmaşıklık, esneklik, etkili organizasyonel yapı, etkin yönetim teknikleri ve özel danışmanların kullanımı ile karakterize olmaktadır. Hatta bazı durumlarda araştırma-geliştirme programları yaptırmaktadır. Bu araştırmalar karapara aklama alanlarının yanında, kaçakçılık metotları konusunda da olabilmektedir. Gerçekten, örgütlü suçun kullanmış olduğu ileri teknoloji ve yoğun araştırma-geliştirme programları, onların iş konuları arasına dahil ettikleri yeni yaklaşımlar olarak kabul edilmektedir. Bu da kolluk kuvvetlerin işini her geçen gün daha da zorlaştırmaktadır²²⁶.

N. Stratejik İttifaklara Dayanma

Suç örgütleri, aynı şirketler gibi her geçen gün biraz daha sık olarak stratejik ittifak içine girmektedirler. Yasal şirketler noktasında bu tarz ittifaklar, pazarlama ve dağıtım için bilgi ve tecrübeyi sağlamlaştırmaktadır. Suç örgütleri de, benzer nedenlerden dolayı bu tip ittifakları elde etmeye çalışmaktadır. Stratejik ittifaklar suç örgütlerine, diğer suç örgütleri ile işbirliği yapma, kanun uygulayıcılara karşı kapasitelerini artırma, risk paylaşımı sağlama, mevcut dağıtım kanallarını kullanışlı

223 Abadinsky, Howard, age, s.7

224 Bal, Ihsan, "Türkiye'de Organize Suçlar ve Terörizm Üzerine: İdeolojik, Sosyal ve Ekonomik bir Değerlendirme ve Mücadele Yöntemleri", Polis Bilimleri Dergisi, Cilt:2, Sayı:7-8, 2000, s.7

225 Abadinsky, Howard, age, s.7

226 Williams, Phil ve Savona, Ernesto, age, s.29

hale getirme ve suç örgütlerinin farklı pazarlardaki farklı kar marjlarını kullanabilme imkanı vermektedir²²⁷.

IV. ÖRGÜTLÜ SUÇUN DAVRANIŞ ŞEKİLLERİ

Örgütlü suç benzersiz ve dinamik bir olgu olup, neredeyse toplumun her kesimine nüfuz etmektedir. Bununla birlikte bazı önemli noktalarda diğer suç faaliyetlerinden ayrılmaktadır. Örneğin, örgütlü suç grupları tarafından sergilenen bazı davranış şekilleri, diğer birçok suç örgütüne ve çeteye uygulanamaz. Bundan dolayıdır ki, bu davranış şekilleri daha çok örgütlü suç faaliyetleri ile benzeşmektedir. Çünkü her bir şekil birçok belirli suç türünü içine almaktadır. Bu şekiller; yasadışı hizmet sağlama, yasadışı mal sağlama, komplo, meşru ticarete sızma, zorla alma (haraç) ve yolsuzluğu kapsamaktadır.

A. Yasadışı Hizmet Sağlama

Yasadışı hizmet sağlama, örgütlü suçların başlıca yatırımlarından biridir. Yasadışı hizmetler, meşru ticaretin sağlayamadığı ve yasalarca yasaklanmış işlerdir. Bunlar;

1-Kumar: Yasadışı olarak yapılmakta ve bu hizmeti kullananlara teşvik edici finansal vergi önermektedir;

2-Korumacı Haraççılık: Zorla almanın bir şekli olup, suç örgütü elemanlarının küçük işyeri sahiplerine yangın veya şiddet gibi gelecekte öngörülemeyen durumlar için korumacılık önermeleridir;

3-Tefecilik: Geri ödemesi şiddet ve baskı yoluyla olan, yasadışı olarak aşırı faizli ödünç para vermektir;

4-Fuhuş: Toplumun kurallarına uymayan bir biçimde bir veya birkaç kişiyle para karşılığında cinsel ilişkide bulunma veya insanları seks yapmak suretiyle pazarlamadır.

227 Williams, Phil ve Savona, Ernesto, age, s.29

Yasadışı hizmet sağlama, örgütün gelecekteki hedefleri için para elde edilebilir suç yatırımlarından oluşmaktadır. Aynı zamanda yasadışı hizmet sağlama bir çok olayda yasadışı mal sağlama ile birlikte yapılmaktadır²²⁸.

B. Yasadışı Mal Sağlama

Yasadışı hizmetlerde olduğu gibi, örgütlü suç karakterize eden ikinci bir nokta da, meşru toplum içinde var olmayan, yasadışı malın sağlanmasıdır. Toplum için zararlı olan ürünler genellikle bu yatırımlarla ilgilidir. Özellikle uyuşturucu ve psikotrop maddeler, karaborsanın talep ettiği başlıca ürünlerden biridir. Uyuşturucular, esrar, kokain, eroin ve diğer bazı maddeleri içermekte olup, bunları sağlama, suç örgütlerine her yıl milyarlarca dolar gelir getirmektedir. Bununla birlikte, diğer bir karaborsa ürünü olan pornografi de, yıllık milyonlarca dolar kazanç getiren başka bir kapıdır. Kayıtsız silah ve çalıntı mallar önemli oranda talep edilen ürünlerden olup, kaçakçılar bunları yasal satıcılarından çok daha düşük fiyatlara ve kolay bir şekilde satabilmektedir²²⁹.

C. Komplo (Fesat Maksadıyla Yapılan Gizli Anlaşma)

Örgütlü suçluluğun diğer önemli davranış şekli ise iki veya daha fazla kişinin kanunları çiğnemek amacıyla kendi aralarındaki anlaşmalarıdır. Buna komplo veya fesat maksadıyla yapılan gizli anlaşma denir. Birçok olayda, suç örgütü üyeleri, uyuşturucu kaçakçılığı, çalıntı eşya, tefecilik, kumar ve örgütlü suçla bağlantılı diğer faaliyetleri gerçekleştirmek amacıyla kendi aralarında büyük bir uyum içinde çalışırlar. Suç örgütü liderinin bilgisi veya onayı dışında çok nadir olarak suç işlenir. Sonuç olarak suç eylemlerine izin veren liderler, o suçun devamı için komplo kurma suçlusudurlar²³⁰.

228 Lyman, Michael D. ve Potter, Gary W., age, s.10

229 Lyman, Michael D. ve Potter, Gary W., age, s.10

230 Lyman, Michael D. ve Potter, Gary W., age, s.10

D. Meşru Ticarete Sızma

Suç örgütü üyeleri, sahip oldukları yasadışı kazançları yasal yollardan harcama olanakları olmadığı için, gelirlerinin olabildiğince büyük bir kısmını mecburi olarak gizlemek durumundadır. Meşru ticarete sızabilme, suç örgütlerine hem yasadışı kazançlarını gizleme şansını vermekte hem de meşruiyet perdesinin arkasına saklanmak suretiyle, insanların kuşkularından ve polis tarafından ortaya çıkarılmaktan kurtulma fırsatını sağlamaktadır. Örgütlü suçun meşru ticarete sızmasına bir örnek vermek gerekirse; New York'taki yerel inşaat şirketleri ve müteahhitler ile İtalyan-Amerikan suç örgütleri arasındaki çok iyi belgelenmiş ilişkiler tespit edilmiştir. 1986 yılında Örgütlü Suç Komisyonu Başkanı, New York'taki bir düzineden fazla büyük inşaat şirketinin bilinen örgütlü suç üyeleri ile belgelenmiş ilişkilerinin olduğu sonucuna varmıştır. Komisyon, suç örgütü üyelerinin bu ilişkilere bel bağlama nedeninin, müteahhitlerden haraç alma kadar inşaat sektörünün bazı birimlerindeki gizli anlaşma faaliyetlerinin ayrıntılarına girebilmek olduğunu ileri sürmüştür. Bu ilişkiler, genellikle örgütlü suçlara ait inşaat firmalarına yarar sağlamak için kullanılmıştır²³¹.

E. Zorla Alma (Haraç)

Meşru ticarete sızma, çoğu kez zorla alma (haraç) yoluyla yapılmaktadır. En temel anlamıyla zorla alma (haraç), soygunun bir türü olup, herhangi bir suçu sonlandırabilmek amacıyla şiddetin veya gücün kullanımı veya kullanma tehdididir. Örneğin suç grubu üyeleri, bir restoranın o gruba ait masa örtüsü hizmetine abone olmasında ısrar edebilirler. Olmayı reddedenler ise bu grubun saldırılarına hedef olurlar. Zorla alma uygulaması, daha çok tefecilikle ilişkili ve örgütlü suç grubuna borcunun geri ödemesini zamanında yapmayanlara karşı şiddet tehdidi olarak uygulanır²³².

231 Lyman, Michael D. ve Potter, Gary W., age, s.11

232 Lyman, Michael D. ve Potter, Gary W., age, s.11

F. Yolsuzluk

Yolsuzluk, bir kamu görevlisinin, konumundan yararlanarak kendisine veya başkalarına haksız menfaatler sağlaması olarak tanımlanabilir. Örgütlü suçluluğun son davranış şekli ise yolsuzluktur. Yolsuzlukların, kamu gelirleri, kamusal harcamalar, uluslararası mal ve sermaye akımları, yatırımlar ve yardımlar üzerinde önemli etkileri vardır. Yaygın yolsuzluklar sebebiyle, ülkelerin ekonomik etkinliği ve büyümesi olumsuz yönde etkilenmekte, ülkeler ekonomik açıdan “geri kalmışlık” ya da “gelişmekte olan” girdabından kurtulamamaktadır. Yolsuzluk, aynı zamanda örgütlü suçların vazgeçilmez bir unsurudur. Çıkar amaçlı suç örgütleri, hem pazar paylarını korumak ve arttırmak, hem de kendilerinin yasal mücadeleye takılma riskini azaltmak amacıyla giderek artan bir şekilde yolsuzluğa başvurmaktadır.

Gerçekten de gizli toplum desteği, hükümet görevlileri, hakimler, savcılar, belediye başkanları, bankacılar, avukatlar, muhasebeciler, seçilmiş ve atanmış siyasi kişiler gibi özel figürler olmaksızın suç örgütü asla bu boyutta gelişemez ve yaygınlaşamaz²³³.

V. ÖRGÜTLÜ SUÇUN FAALİYET ALANLARI

Örgütlü suçluluğu yalnızca belirli suçların işlenmesi bakımından tanımlamak çok zordur. Çünkü kazanç sağlamayı mümkün kılan her suç, örgütlü suçluluğun konusu olabilir. Ancak örgütlü suçluluğun yapısını kavramak için yine de birtakım sınıflandırmalar yapmak yerinde olacaktır:

A. Klasik Faaliyetler

Örgütlü suç gruplarının, mafya geleneğini sürdürerek devam ettirdikleri birtakım “klasik” faaliyetleri görmeye alışık olduğumuz ve zihnimizde “mafya” imgesi ile eşzamanlı olarak beliren suçları kapsamaktadır ki, bunlar aynı zamanda suç örgütlerinin ana gelir kaynaklarını oluşturmaktadır:

233 Lyman, Michael D. ve Potter, Gary W., age, s.11

1. Uyuşturucu ve psiko trop maddeler ile bunların yapımında kullanılan kimyasalların kaçakçılığı²³⁴,
2. Silah ve mühimmat kaçakçılığı²³⁵,
3. Karaparanın aklanması²³⁶,
4. Sahtecilik, kalpazanlık²³⁷,
5. Beyaz kadın ticareti²³⁸,
6. Göçmen kaçakçılığı²³⁹,
7. Yasadışı kumarhane işletmeciliği,
8. Gümrük ve tek el kaçakçılığı²⁴⁰,
9. Nitelikli dolandırıcılık²⁴¹.

B. Yeni Suç Türleri

Günümüzde yaşanan ekonomik, teknolojik sosyal ve ahlaki gelişmeler sonucu, bazı yeni suç çeşitleri ortaya çıkmaktadır. Zira, suç olgusu, yapısı gereği toplumun

234 Belirli dozda alındığı zaman kişinin sinir sistemi üzerinde etki ederek akli, fiziki ve psikolojik dengesini bozan; fert ve toplum içerisinde iktisadi ve sosyal çöküntü meydana getiren, alışkanlık ve bağımlılık yapan, kanunların kullanılmasını, bulundurulmasını ve satım yasakladığı narkotik ve psiko trop sözcükleriyle de tanımlanan maddelere “uyuşturucu madde” denir. TCK’nun 403 ve 410’uncu maddelerinde uyuşturucu maddelerin imali, ithali, ihracı, kullanılması, ve her türlü suiistimaline alet olunması yasaklanmıştır. Bkz. 2001 Raporu, Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2002, s.1; 2003 Raporu, Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2004, s.73; Şafak, Ali, Suç Organizasyonu ve Kovuşturma Usulü, EGM Basımevi, Ankara, 2003, s.34

235 Ateşli silahlarla mermilerin ve bıçaklarla salt saldırı ve savunmada kullanılmak üzere özel olarak yapılmış bulunan diğer aletlerin ülkeye sokulması, yapılması, satılması, satın alınması, taşınması veya bulundurulmasıdır. Bkz. 2003 Raporu, s.67

236 Türk Ceza Kanununun 296’ncı maddesinde belirtilen haller haricinde, 4208 Sayılı Kanunun 2’inci maddesinin (a) bendinde sayılan fiillerin işlenmesi suretiyle elde edilen karaparanın elde edenlerce meşruiyet kazandırılması amacıyla değerlendirilmesi, bu yolla elde edildiği veya başkaları tarafından kullanılması, kaynak veya niteliğinin veya zilyet ya da malikinin değiştirilmesi, gizlenmesi veya sınır ötesi harekete tabi tutulması veya bu hareketin gizlenmesi, yukarıda belirtilen suçların hukuki sonuçlarından failin kaçmasına yardım etmek amacıyla kaynağının veya yerinin değiştirilmesi veya transfer yoluyla aklanması veya karaparanın tespitini engellemeye yönelik fiilleri ifade eder. Bkz. 2001 Raporu, s.81; 2003 Raporu, s.50

237 Sahtecilik, kimlik, pasaport, vize veya başka belgelerin içerik yada niteliğini değiştirerek şahısları dolandırmak, kendi sabıkasını veya gerçek kimliğini gizleyerek menfaat sağlamak, bir yasak yada sınırlamayı aşmak amaçlarıyla işlenen bir suçtur. Kalpazanlık ise, kanunen tedavülde bulunan milli veya yabancı paraları, itibari amme kağıtlarını, kıymetli damgaları ve kamu nakliyat işletmelerinin biletlerini taklit veya tağyir etmek, taklit veya tağyir edilmiş olduklarını bilerek satın almak, bulundurmak, piyasaya sürmek veya memlekete sokmaktır. Bkz. Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele 2000, Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2001, s.95; 2003 Raporu, s.31

238 Beyaz kadın ticareti özellikle Sovyetler Birliğinin çökmesinin ardından, eski Sovyet ülkelerindeki zor ekonomik koşullardan kaçan kadınların büyük bir bataklığıdır. Türkiye, eski Sovyet devletlerine en yakın ülkelerden biri olması nedeniyle fuhuş ticaretinin hem en etkin uygulama alanı, hem de transit geçiş güzergahı üzerinde bulunmaktadır. BM istatistiklerine göre her yıl 4 milyon kadın ve genç kız insan tacirleri tarafından alınıp satılıyor, zorla çalıştırılıyor. Bu ticareten kazanılan kirli para ise 7 milyar dolardır. Bkz. Güner, Sedat, Organize Suç Örgütleri Karapara ve Aklanması, Bilgi Yayınları, Ankara, 2003, s.125

239 Ekonomik, sosyal ve siyasi nedenlerden dolayı, iş bulma veya iltica gibi istekleri olan kişilerin, illegal geçişleri organize eden insan kaçakçılığı şebekeleri tarafından, menfaat karşılığında farklı ülkelere götürülmesidir. Bkz. Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele 2000, s.86; Şafak, Suç Organizasyonu ve Kovuşturma Usulü, s.46

240 Ülkemize ithali yada ülkemizden ihracı yasak olan veya ithal ve ihracı gümrük muamelesine tabi olan bir eşyayı gümrük işlemleri yaptırılmadan ithal ve ihraca teşebbüs etmek veya bu maddeleri yurt içinde satmak-satın almak ve bilerek nakletmek; ayrıca devletçe ihraç şartıyla müşteriye satılan bir malın iç piyasada tüketime sunulmasının ya da zorunlu haller olmadıkça süresi içinde ihraç edilmemesinin 1918 Sayılı Kaçakçılığın Men ve Takibine Dair Kanun’da spesifik olarak kaçakçılık fiilini oluşturmaktadır. Bkz. Şafak, Suç Organizasyonu ve Kovuşturma Usulü, s.39; 2001 Raporu, s.62; 2003 Raporu, s.21

241 Türk Ceza Kanununun 503. maddesinde bir kişiyi kandırabilecek nitelikte hile ve desiseler yaparak hataya düşürüp onun veya başkasının zararına, kendisine veya başkasına haksız bir menfaat sağlayan kişinin işlemiş olduğu suça denir. Bkz. Şafak, Suç Organizasyonu ve Kovuşturma Usulü, s.59; 2003 Raporu, s.42

geçirdiği ekonomik, sosyal ve teknolojik değişimleri bünyesine alıp farklı biçimlere girebilmektedir. Bu saptamayla ilişkili olarak örgütlü suç gruplarını sözkonusu değişimin dışında düşünmek mantık dışı bir çıkarım olur. Örgütlü suçun, sistemli olarak geliştirmeye devam ettiği iş kollarını birkaç maddede de toplamak mümkündür:

1. Nükleer, radyoaktif ve biyolojik madde kaçakçılığı²⁴²,
2. Organ ve doku kaçakçılığı ve ticareti²⁴³,
3. Döviz ve arazi spekülasyonları,
4. Sübvansiyon, ihale ve kredi yolsuzlukları²⁴⁴,
5. Altın, elmas vb. değerli madenlerin ve taşların kaçakçılığı²⁴⁵,
6. Akaryakıt kaçakçılığı²⁴⁶,
7. Bilişim suçları²⁴⁷,
8. Pornografi sektörü,
9. Kültür ve tabiat varlıkları kaçakçılığı²⁴⁸,
10. Yasadışı teknoloji kaçakçılığı,
11. Tehdit yoluyla koruma parası alınması²⁴⁹.

242 Nükleer madde kaçakçılığı, klasik kaçakçılık suç grubunun dışında daha hayati bir öneme sahip yeni bir suç çeşidi olarak karşımıza çıkmaktadır. Nükleer madde kaçakçılığına konu olan maddelerin fiyatlarının milyon dolarlarla ifade edilmesi, Atom, Hidrojen, Nötron, Füzyon ve Misket bombaları gibi nükleer silah yapımında kullanılması, suç şebekelerinin bu büyük gücü elinde bulundurma amacı taşıyan devletlerin, terör organizasyonlarının bu yeni suç çeşidine yönelmesini beraberinde getirmiştir. Bkz. Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele 2000, s.135; 2003 Raporu, s.72, Şafak, Suç Organizasyonu ve Kovuşturma Usulü, s.37

243 2238 sayılı kanuna aykırı şekilde on sekiz yaşını doldurmuş ve mümeyyiz olmayan kişilerden organ ve doku alan, saklayan, aşılaman ve nakledenlerle bunların alım ve satımını yapanlar, alım ve satımına aracılık edenler veya bunun komisyonculuğunu yapanların işlemi olduğu suçtur. Bkz. 2003 Raporu, s.30; Güner, Sedat, Organize Suç Örgütleri Kararları ve Aklanması, s.129; Şafak, Suç Organizasyonu ve Kovuşturma Usulü, s.44

244 Suç örgütlerinin gelir kaynakları arasında en karlı olanlarından biri de ihaleler ve müteahhlik işleridir. Kamu ihalelerinin denetimi 20-30 yıl öncesine dayanan bir olgudur. Ancak günümüzdeki yaygınlığı hayret verici bir düzeydedir. İhaleyi elde eden şirketin Sicilyalı, Fransız veya Türk olması hiç önemli değildir. Her ne olursa olsun eğer Sicilyada çalışma tasarlıyorsa, bazı belli koşullara boyun eğmek zorundadır. İşte suç örgütlerinin çeşitli alanları denetlemek için uyguladığı en tipik örneklerden birisi budur. Bkz. Güner, Sedat, Organize Suç Örgütleri Kararları ve Aklanması, s.96

245 İthalat ve ihracat mevzuatında yapılan değişikliklerle bazı esaslar dahilinde kıymetli madenler, taşlar ve eşyaların yurt içinde alım ve satımı serbesttir. Yolcular, beraberlerindeki kendilerine ait değeri 15.000 ABD \$'ını aşmayan ve ticari amaç taşımayan ziynet eşyası niteliğinde kıymetli madenlerden ve taşlardan yapılmış eşyaları yurda getirebilirler ve yurt dışına çıkarabilirler. Daha fazla değerdeki ziynet eşyalarının yurt dışına çıkarılması, girişte beyan edilmiş olmasına veya Türkiye'de satın alındığını belgeleme şartına bağlıdır. Bkz. Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele 2000, s.85; Şafak, Suç Organizasyonu ve Kovuşturma Usulü, s.44

246 Ülkemizi her yönden olumsuz etkileyen kaçakçılık faaliyetleri içinde önemli bir yer teşkil eden akaryakıt kaçakçılığı, son dönemlerde artış eğilimi gösteren bir suç türü olarak karşımıza çıkmaktadır. Akaryakıt kaçakçılığının nedenleri arasında genel olarak ekonomik nedenler, kişilerin kolay para kazanma arzuları, akaryakıt üzerinden alınan vergiler nedeni ve kaçak akaryakıtın normal piyasa fiyatının çok altında olması sayılabilir. Söz konusu nedenlerin yanı sıra, özellikle deniz yolu ile yapılan kaçakçılıkta sahiplerimizin uzunluğu da önemli bir unsurdur. Akaryakıt kaçakçılığında elde edilecek rantın çok büyük olması nedeniyle, çıkar amaçlı suç örgütlerinin bu işi organize bir şekilde, teknik donanımlı araçlar kullanarak yaptıkları da bilinmektedir. Bkz. Güner, Sedat, Organize Suç Örgütleri Kararları ve Aklanması, s.114

247 Programları, verileri veya diğer herhangi bir unsuru hukuka aykırı olarak ele geçirme, yaptırım altına alınmak suretiyle bilgisayarda yer alan bilgiyi öğrenme, yada bir programı, verileri veya diğer herhangi bir unsuru başkasına zarar vermek üzere kullanma, nakletme veya çoğaltma, yaptırım altına alınmak suretiyle başkasına zarar vermek için sistemin içeriğini kullanma, nakletme veya çoğaltma yani hukuka aykırı olarak sistemin içeriğini kullanma suçlarıdır. Bkz. 2003 Raporu, s.59

248 Bir toplumun, doğal ve kültürel mirası niteliğindeki kültür ve tabiat varlıklarının, bilimsel amaç ve yöntemlerden uzak olarak, kaçak kazılar ve soygunlarla yalnızca maddi amaç güdülerek ele geçirilmesi, onun ticareti bir meta gibi görülerek, yurt içinde ve yurt dışında pazarlanması ve üzerinden maddi çıkar sağlanmasıdır. Bkz. 2001 Raporu, s.77; 2003 Raporu, s.25; Güner, Sedat, Organize Suç Örgütleri Kararları ve Aklanması, s.130

Örgütlü suç gruplarının faaliyetlerini sadece bu alanlarla sınırlı tutmak mümkün değil. Ancak örgütlü suç gruplarının geçmişlerinden getirdikleri ve günümüzde kabul ettikleri bu faaliyetler, bu büyük “şirketlerin” ayakta kalabilmesi için yeterli kaynağı sağlayabilecek alanlardır. Bu açıdan öncelikli olarak dikkate alınmasında yarar vardır. Bunun yanında, konu eğer farklı açılardan ayrımlara tabi tutulursa ikincil birtakım suçlar da göze çarpacaktır. Örneğin; otomobil hırsızlığı, fidye için adam kaçıрма, çek-senet tahsilatı bunların içinde sayılabilir. Ancak eklemek gerekir ki, bu suçlardan gelen yasadışı para, günümüzde “şirketleşme” eğilimi içinde olan uluslararası ölçekteki örgütlü suç gruplarının kazançları içinde çok küçük bir yer tutmaktadır²⁵⁰.

Bu noktada, örgütlü suç gruplarının suçtan elde ettikleri kazançları aklama süreci genel olarak üç aşamada gerçekleşmektedir;

İlk aşama, eldeki sıcak nakit paranın yetersiz veya eksik yasal düzenlemeleri bulunan ülkelerdeki banka veya diğer mali kuruluşlar aracılığıyla mali sisteme sokulmasıdır. Büyük nakit para işlemleri için sıkı kuralları olan ülkelerde ise bu durum küçük para işlemleri yapılmak suretiyle gerçekleştirilmektedir ki bunun adına “smurfing” (mantarlama) denilmektedir. Alternatif bir yaklaşım ise çok yüksek oranlardaki nakit parayı, yasal boşlukların bulunduğu ve kara paraya ilişkin düzenlemeleri olmayan ülkelere taşımaktır.

İkinci aşama da, genelde “layering” diye adlandırılan yasadışı paranın kaynağından koparılarak, hesap takibinin zorlaştırılması ve paranın katmanlara ayrılmasıdır.

Son aşamada ise kaynağından ayrılan paranın, gayrimenkul alımına veya basitçe yasal düzenlemeleri bulunmayan ülkelerdeki bankalarla işbirliğine giderek, hiç bir şekilde şüphe uyandırmayacak bir biçimde suçtan elde edilen para ve zenginliğin kaynağının yasal gösterilmesi suretiyle mali sistem içine sokulmasıdır²⁵¹.

249 Koruma her ne sebeple olursa olsun güven eksikliğinin bulunduğu yada hakların yasal yollardan aranmadığı durumlarda gerekmektedir. Doğal olarak bu konuda ilk akla gelen yasadışı faaliyetlerdir. Bu faaliyetler sırasında işi yapan taraflardan hiçbir polise veya mahkemeye hak aramak için başvuramaz. Haksızlığa uğradığını düşünen bir kimse mahkemelerden ziyade güçlü olduğu düşünülen bir aracıya başvurur. Bu aracı da sahip olduğu gücü sonucunda olayı çözümlenmeyi garanti etmektedir. Bkz. Güner, Sedat, Organize Suç Örgütleri Karapara ve Aklanması, s.186

250 Döğencioğlu, Koray, “Büyüyen Bir Tehdit: Uluslararası Örgütlü Suç”, Strateji Dergisi, Sayı:11, Ankara, s.128

251 Uluslararası Organize Suç Grupları,

<http://www.teror.gen.tr/turkce/organize/index.html>, (İndirilme tarihi: 12.02.2002)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÖRGÜTLÜ SUÇUN KÜRESELLEŞMESİ

I. ÖRGÜTLÜ SUÇU ORTAYA ÇIKARAN ETKENLER

Örgütlü suç olgusunu ortaya çıkaran faktörleri aşağıdaki ana başlıklar altında ele almak mümkündür.

A. Devlet ve Devlet-Toplum İlişkileri

Siyaset biliminde yeni-faydacılar olarak bilinen akıma göre, devlet müdahalesinin, kiralıklar yaratmak, devlet ihaleleri ya da özelleştirme yapmak suretiyle resmi görevliler ve bu durumdan avantaj sağlamak isteyen özel sektör arasında ekonomik olarak durgun, fakat politik olarak istikrarlı bir ortak yaşam ilişkisi (symbiosis) üreteceği yargısında bulunmaktadır²⁵².

Yeni-faydacılar göre, devletin faaliyet alanlarının genişlemesi, aynı zamanda piyasa unsurlarının gücünde azalma anlamına gelmektedir. Bu nedenle yerel unsurların gücünde bir artış da, devletin gücünde bir azalma anlamına gelmektedir. Örnek olarak devletin dağıtması gereken adaleti, adalet sisteminin zaafı ya da hukuk sisteminin açmazları nedeniyle gerçekleştiremediği takdirde, örf ve gelenekler doğrultusunda, başta mafya olmak üzere, yerel unsurlar tarafından gerçekleştirilecektir. Yerel unsurlar bu işi, devletin ağır işleyen adalet mekanizmasına nazaran daha hızlı ve belki de bu nedenle halkın vicdanını daha tatmin edici bir şekilde yaptığı için, daha fazla rağbet görecektir. Bu durum zamanla yerel güçlerin, merkezi devlet otoritesi karşısında güçlenmesine yol açacak, diğer faktörlerin de devreye girmesi ile sosyal yapı, mafya hakimiyetine uygun bir toplum yapısına doğru bir ivme kazanacaktır. Nitekim ülkemizde “çek-senet mafyası” tabir edilen suç örgütünün toplum içerisinde müracaat alanı olması, bütün bu faktörlerden kaynaklanmaktadır²⁵³.

252 Evans, Peter, *Embedded Autonomy: States&Industrial Transformation*, Akt:E.Bese, Princeton University Press, Princeton, 1995, s.16

253 Beşe, Ertan, *Organize Suçların Kriminolojik Temelleri: Siyasal Perspektifler*, Polis Bilimleri Dergisi, Sayı: 3, 2001, s.25

Diğer taraftan devletin sermaye ile işbirliği içinde olduğu modeller de söz konusudur. Öyle ki; ya iş dünyası devletin denetimini ya da devlet kendi ülkesi içinde iş hayatının denetimini ele geçirebiliyor. İş dünyasının devleti fiilen denetlediği bir çok durum vardır. Yani iş dünyasının devlet üzerinde kontrol gücünün olduğu bir gerçektir; fakat durum tam tersi de olabilir. Örneğin bazı ülkelerde, özellikle de Endonezya'daki Suharto döneminde olduğu gibi, devletin başındakilerin diktatör olduğu ülkelerde, devlet iş dünyasındaki bütün faaliyetleri kontrol etmektedir.

Benzer şekilde Malezya'da da Mahathir'in partisinin devlet ihalelerinde kendi taraftarlarını kayırdığı ve onlara belirli imtiyazlar sağladığı, Tayland'da iş adamlarının yasama meclisindeki oyları satın aldıkları bilinmektedir. Bu durum, aynı zamanda, küresel sistemin en büyük sıkıntı ve eksiği olmaktadır

Yine yakın tarihte Sovyetler Birliği'nde devlet diktası, bütün iş hayatı üzerinde kontrol gücüne sahipti. Fakat günümüzde durum, iş dünyasının devleti kontrol altına alması ile tam tersine dönmüş durumdadır. Bugün Rusya'da iktidar ile kar aynı safta yer almaktadır²⁵⁴.

Bunun yanında devletlerin baskıcı politikaları da örgütlü suçların ortaya çıkmasına neden olabilmektedir. Pazar içinde, tüketicilerden gelen taleplerin, örgütlü suçların bir kazancı haline gelmiş olması madalyonun bir yüzüdür. Diğer yüzü ise devletin baskıcı rolüdür. Ne zaman bir malın veya hizmetin ticareti yasadışı ilan edilse, buna paralel olarak karlılık da her zaman artagelmıştır. Çünkü bu mal ve hizmetleri pazara sokabilme riski de artmaktadır. Bunun doğruluğu, kumar, fuhuş, alkol, silah, pornografi ve elbette ki uyuşturucular konusunda görülmektedir²⁵⁵.

B. Suç İşlemeye Uygun Ortamlar

Örgütlü suçluluk, özellikle politik ve ekonomik toplumsal şartların kötüleştiği durum ve ortamlarda ortaya çıkmakta ve güç kazanmaktadır. Devletin zafiyet içinde

254 New Perspectives Quarterly, Sınırlar ile İş Dünyası Arasında, Cilt:1, Sayı:1, 1998, s.25

255 Paoli, Letizia, "The Mafias", Max-Planck Institute, <http://www.iuscrim.mpg.de/info/aktuell/termine.html>, (İndirilme Tarihi:04.07.1999)

olması, örgütlü suçluluğun aynı paralellikte bir güç faktörü olarak ortaya çıkmasına neden olmaktadır²⁵⁶.

Resmi yapının işlevsel yetersizlikleri, mevcut ihtiyaçlara etkin bir şekilde yanıt vermek için alternatif (resmi olmayan) yapıları ortaya çıkarmıştır. Hukuk devleti prensiplerinin zafiyet içinde olduğu bir ülkede, devlet kurumlarının misyonlarını hakkıyla yerine getirmeleri mümkün olmamakta ve yozlaşmanın ve dolayısıyla mafya tipi yapılanmaların önü açılmaktadır²⁵⁷.

Örgütlü suçlar, bu tür problemleri kısa sürede çözme iddiası ile ortaya çıkar. Bir yandan ortaya çıkan tekil sorunları çözerken, diğer yandan kazançlarının devamı için mevcut problemlerin devamından yanadır. Çünkü problemlerin varlığı, onun kazanç kapısıdır. Bu nedenden dolayı örgütlü suçlar, sorunların köklü çözümüne de karşıdır²⁵⁸.

Eski Sovyetler Birliği'nin çökmesiyle ortaya çıkan yeni devletlerin yaşamış oldukları köklü ve hızlı siyasi, ekonomik ve sosyal değişim, örgütlü suçun devlete sızması açısından son derece elverişli olmuştur. Bu sürecin bir sonucu olarak, özellikle Rusya'nın bazı kesimlerinin ve bölgedeki diğer bazı yeni bağımsız devletlerin suç örgütlerinin kontrolü altına girdiği ileri sürülmektedir²⁵⁹.

1991 sonrası Rusya'da yeni bir yapılanma sürecine giren KGB içindeki tasfiye operasyonu sonucunda işsiz kalan bazı görevliler için bu örgütlü suç grupları birer seçenek haline gelmiştir²⁶⁰.

Günümüz Rusya Federasyonu'nda patron ve diğer çete reisleri ekonominin bazı sektörlerinin tümünü denetlemekte ve kamu yönetiminin, Duma'nın (Rusya Parlamentosu'nun alt kanadı) ve hükümetin geniş bölümlerini kontrol etmektedir. Rusya'da örgütlü suç; sanayide, ticarete, banka ve hizmetlerde faaliyet gösteren şirketlerin yaklaşık %85'ini denetimi altında tutmaktadır. Ulusal çapta 4000'den fazla iş yeri örgütlü suçun denetimi altındadır. Alman kaynaklarına göre, 1991'den bu yana Rus mafyası, 2000'den fazla devlet holdingini satın alarak bunların özel sektöre geçmesini sağladı²⁶¹. Rusya Federasyonu'nda en az 100.000 üyesi bulunan 5.000

256 Sözüer, Adem, "Organize Suçluluk Kavramı ve Batı Ülkelerinde Bu Suçlulukla Mücadele ile İlgili Gelişmeler", Hukuk Araştırmaları Dergisi, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1996, s.258

257 Beşe, Ertan, age, s.27

258 Bovenkerk, Frank ve Yeşilgöz, Yücel, "Türkiye'nin Mafyası", İletişim Yayınları, İstanbul, 2000, s.54

259 Beşe, Ertan, age, s.29

260 Düşgenciöglü, Koray, age, s.128

261 Ziegler, Jean, *Suçun Derebeyleri, Demokrasiye Karşı Yeni Mafyalar*, Çev:A.Akkoyunlu, Doğan Kitapçılık, İstanbul, 1998, s.101

civarında suç örgütünün faaliyet gösterdiği bilinmektedir. Bu örgütler Rusya'nın GSMH'sinin %25 - %40'ını kontrol etmektedirler. Asya'da, özellikle Hong-Kong, Çin, Vietnam ve Japonya'da örgütlü suçlarda artış görülmektedir. Hong-Kong merkezli Sun Yee On örgütünün 47.000-60.000 üyesi dünya çapında suç eylemleri yürütürken, Japonya'da Yakuza için çalışanların sayısı yaklaşık 80.000'dir²⁶².

Ayrıca örgütlü suçun siyasi sistem ve süreçlere sızması, “siyasi kollamacılık”a ve kontrol edilen piyasalara yol açmıştır. Seçim kampanyaları ve diğer siyasi nitelikli kampanyalar, organize suç örgütleri tarafından finanse edildikleri ve dolayısıyla kendi temsilcileri ya da elemanları parlamentoya seçildiklerinde, toplumu otoriter bir rejimden demokratik bir yönetime doğru yönlendirecek yasal bir yapının oluşturulması imkanı da azalmaktadır²⁶³. Rusya'da mafya ile olan ilişkileriyle tanınmış, medya ve petrol sektöründe “Kızıl Baron” lakaplı Yahudi asıllı ünlü bir işadamı ve son seçimlerde Başkanlık adayı olan Boris Berezovsky şunları söylemektedir: “Biz seçimleri satın aldık. Şimdi devlet bizden talimat almak zorunda. Biz, devleti satın aldık. Önce devletin varlıklarını çaldık, sonra devleti çaldık. Şimdi onun sahibi biziz...”²⁶⁴

C. Toplumsal Yozlaşma ve Yolsuzluk

Yolsuzluk ve yozlaşma, örgütlü suçların kolayca işlenebildiği ve güç kazandıkları toplumların en belirgin özelliklerindedir. Çünkü yolsuzluk, fakir ve muhtaçların durumunu daha da zorlaştırmaktadır. Eşitlik ve adalet ilkelerine aykırı olduğu için hukukun üstünlüğü ilkesini alt üst etmektedir. Dolayısıyla devlete ve rejime olan güveni ortadan kaldırarak demokrasiyi temelinden sarsmakta ve suça teşvik ederek suç oranlarını artırıp örgütlü suçluluğa yol açmaktadır. Bu durum, aslında karşılıklı olarak birbirini besleyen bir kısır döngü gibidir. Zira yolsuzluk ve örgütlü suçların yoğunluğu, toplumun hukuk devletine olan inancını sarsmaktadır. Özellikle, ortaya çıkan siyasi skandalların politikacılara, hükümete, parlamentoya, kamu yönetim ve bürokrasisine duyulan güveni sarsması sonucunda, toplumsal

262 Transnational Criminal Activity: A Global Context,
http://www.csis-scrs.gc.ca/eng/miscdocs/200007_e.htm, (İndirilme Tarihi: 22.06.2003)

263 Shelley, Louise, age, s 469

264 New Perspectives Quarterly, Sınırlar ile İş Dünyası Arasında, Cilt:1, Sayı:1, 1998, s.26

güvensizlik ve kaos ortamı oluşmaktadır. Bu tür bir ortam da örgütlü suçların giderek yaygınlaşmasına ve bu grupların güçlenmesine neden olmaktadır.

Siyasi yozlaşma ile birlikte demokratik kurumlar, zaman içerisinde işlerliğini kaybetmekte ve “çıkar ve baskı gruplarının” hakim olmaya başladığı bir toplum yapısı ortaya çıkmaktadır. Ayrıca ekonomik rekabeti olumsuz etkilemekte ve verimsiz yatırımlara neden olarak yabancı sermayeyi kaçırmakta ve kalkınmayı geciktirmektedir²⁶⁵.

Bununla birlikte ekonomik amaçlı suç örgütleri gelir dağılımındaki dengesizliği, kayıtdışı ekonomiyi elinde tutarak ve çok iyi kullanarak, kısa yoldan zengin olma hayalleriyle birçok kişinin bu suç gruplarına eleman olarak veya bizzat örgüt oluşturma şeklinde katılımlarını sağladığı görülmektedir²⁶⁶.

Demokratikleşme düzeyi ile yolsuzluklar arasında çok yakın bir ilişki söz konusudur. Demokratikleşme yönünden daha gerilerde bulunan ülkelerde yolsuzluklar genel olarak daha yaygın görülmekte; buna karşılık demokratikleşme düzeyi yüksek tüm ülkelerde en az yolsuzluk söz konusu olmaktadır. Bunun nedeni ise en başta demokrasi ile şeffaf yönetim arasında çok yakın bir ilişkinin mevcut olup, demokrasinin özünde bir “açık toplum” düzeni olmasından kaynaklanmaktadır. Demokrasilerde, gizlilik ve örtbas değil, açıklık/şeffaflık geçerlidir. Demokrasilerde, keyfiyet değil, hukukun üstünlüğü egemendir. Demokrasilerde, siyasal iktidarın karar ve uygulamaları kontrolsüz değil, bağımsız yargı organlarının etkin denetimine tabidir. Bu nedenle demokratik ülkelerde kuvvetler ayrılığı ilkesi de genel olarak fonksiyonel işlerliğe sahiptir. Dolayısıyla, demokratik ülkelerde yargı bağımsızlığından, adalet sisteminin etkinliğinden söz etmek mümkündür. Şüphesiz, bunlar dışında rüşvet ve yolsuzluklara fırsat yaratan pek çok neden saymak mümkün olmakla birlikte; piyasa ekonomisi ve demokrasiyi kurumsallaştırmış ülkelerde yolsuzluk nispeten daha az boyutlardadır. Tüm bu nedenlerden dolayı demokrasiler, yolsuzlukların yaygınlaşmasını engellemektedir.

Yolsuzluklar ile ekonomik sistem arasında da çok yakın bir ilişki söz konusudur. Şöyle ki, yolsuzlukların en az olduğu ülkelerde piyasa ekonomisi hakim iken, yolsuzlukların fazla olduğu ülkelerde devletin ekonomiye müdahaleleri oldukça fazla olmaktadır. Bunu ise devletin ekonomiye müdahalesi ve bürokrasinin de, rüşvet

265 Beşe, Ertan, age., s.30

266 Bal, İhsan, age., s.3

ve yolsuzluklara daha fazla fırsat yaratmasıyla açıklamaktadır. Bürokratik formalitelerin fazlalığı kamu görevlileri için de bir rüşvet piyasasını ortaya çıkarmaktadır²⁶⁷.

D. İşbirlikçi İlişkileri (Partito İlişkileri)

Suç örgütleri, üslendikleri ve faaliyet göstermekte oldukları, gerek gelişmiş ve gerekse gelişmekte olan ülkelerde önüne çıkan yasal ve bürokratik problemleri çözmek amacıyla başta yasama organı olmak üzere, devletin önemli kurumlarında kendi çıkarlarını koruyup kollayacak elemanlarla işbirliği yapmak eğilimi içerisindeyler. Bu sorunu da yüksek düzeydeki bürokrat ve yetkililere rüşvet vermek suretiyle halletme yoluna giderler. Buna örgütlü suç terminolojisinde “partito ilişkileri” denir. Partito ilişkileri denildiği zaman; politikacılar, bürokratlar, güvenlik görevlileri, finans sektörlerinin yöneticileri, adalet mekanizmasının her kademesinde yer alanlar, sanayiciler, basın-yayın organlarının mensupları ya da bunların yakınları veya aile fertlerinden oluşan yüksek finans, yüksek bürokrasi, güvenlik güçleri ve siyasi çevre yer alır. Bu tür suç örgütleri, faaliyet alanlarına uygun olan kamu makamları ya da toplumda önemli konuma sahip kurum ve çevrelere nüfuz ederek, onların güç ve prestijinden yararlanmaya çalışır. Böylece kendileri ile mücadeleden sorumlu kurum ve şahısları pasifleştirmeyi ve aynı zamanda toplumda prestij ve hoşgörü kazanmayı hedeflemektedirler²⁶⁸.

Örgütlü suçların partito ilişkilerinin yoğun olduğu durumlar, devlet organları, suç ve ticari çevrelerin artan bir şekilde iç içe girmesi ve birbirine karışmasıdır. Buna literatürde ortak yaşam ilişkisi (symbiosis)²⁶⁹ kavramı adı verilir. Symbiosis ne kadar büyükse, o kadar çok suç örgütü, herhangi bir engelleme ya da müeyyide ile karşılaşmaksızın faaliyette bulunma imkanı bulur. Bu durum, “suçlu devlet”, “suça bulaşmış devlet” ya da “yozlaşmış devlet” kavramlarını yaratmaktadır²⁷⁰.

267 Aktan, Coşkun, *Kirli Devletten Temiz Devlete*, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, 1999, s.62

268 Shelley, Louise, age, s 470

269 Symbiosis: Eşit olmayan iki türün ortak yaşamı

270 Williams, Phil ve Savona, Ernesto, age, s.11

Birçok geleneksel suç örgütü, siyasi ve idari yapılar tarafından açıkça korunmaktadır. Onlar şirket inancı içerisinde, devlet adına ve devletin yanında hareket ederek kendi güçlerini uygulamaktadır²⁷¹.

İtalya'daki mafya olgusu, günümüzde devlet-mafya ilişkisinin en gözde örneği olmaktadır. İtalya'da savaş sonrası dönemin iktidar partisi Sosyal Demokrat Parti'nin güçlü lideri ve yedi defa başbakanlık yapmış olan Giulio Andreotti, mafya ile ilişkilerinden dolayı suçlanarak iki defa milletvekilliği dokunulmazlığından mahrum bırakılmıştır. Yine eski başbakanlardan ve Sosyalist Parti liderlerinden Bettino Craxi mafyadan rüşvet almaktan dolayı defalarca resmen suçlanmıştır²⁷².

Diğer bir örnek ise 1980'lerin başında bir Latin-Amerika ülkesinde, kaçakçılarla üst düzey hükümet yetkilileri arasındaki bağların son derece güçlü olması sonucunda, askeri yönetimin kaçakçılardan ayırt edilmesinin hemen hemen imkansız hale gelmesi ve bu yüzden bu ülkenin "narkokrasi" olarak adlandırılmasında görülmüştür²⁷³.

E. Hukuk Sistemi

Bir ülkenin hukuk sistemindeki belirsizlik ve boşluklar da örgütlü suçluluğa ya da siyasal yozlaşmaya uygun ortam hazırlar. Örgütlü suç, bir yandan sistematik olarak partito ilişkileriyle kamu makamlarını etkisizleştirmeye çalışırken, diğer yandan hukuk devletinin liberal kurallarını ve hukuki boşluklarını kendi amaçları doğrultusunda kötüye kullanmaya çalışır.

Modern demokrasi kültürünün yerleşmemiş olduğu ülkeler, örgütlü suçlara siyasal yozlaşma için uygun ortam hazırlar. Nitekim yozlaşma ve rüşvet demokrasinin olmadığı veya düşük düzeyde olduğu ülkelerde yaygınlaşmaktadır. Özellikle siyasal nitelikli yozlaşma genellikle ülke yöneticilerinin devlet bürokrasisini ve ulusal ekonominin diğer unsur ve kaynaklarını kendi şahsi malı olarak gördüklerinde ortaya çıkmaktadır. Bu durumda bürokrasi, yöneten iktidarın devamını sağlamak ve kişisel çıkarları sürdürmek fonksiyonu gören bir aygıt gibi işler. Bu da yozlaşmanın en basit şeklidir²⁷⁴.

271 Paoli, Letizia, "The Mafias", Max-Planck Institute,

272 Beşe, Ertan, age, s.34

273 Williams, Phil ve Savona, Ernesto, age, s.12

274 Beşe, Ertan, age, s.34

Suç örgütleri devletin zayıf olduğu ve devlet aygıtının yozlaştığı veya gizli ittifaklara girdiği yerlerde de gelişmektedir. Böylece örgütlü suçlarla ilgili olarak iki temel olgu büyük önem arz etmektedir. Bunlardan birisi; “gizli anlaşma faktörü” tabir edilen bir durumdur ki; bu da iktidarda iken suç teşkil eden faaliyetlere derinden bulaşmış olanları ifade etmektedir. Diğeri ise; “yozlaş(tır)ma” faktörüdür. Yozlaş(tır)ma ve gizli anlaşma uygulamaları arasındaki fark, örgütlü suç faaliyetlerine doğrudan bulaşma derecesinde yatar²⁷⁵.

F. Yerelden Küresele

Dünyanın değişik yerlerindeki suç örgütleri arasındaki ilişkiler yavaş fakat devamlı bir şekilde ilerlemektedir. Yasadışı pazarların yayılması, büyük örgütlü suç grupları arasındaki kapsamlı ve sık olan etkileşimi artırmıştır. Uyuşturucu ve silah kaçakçılığı ile yasadışı göç ve insan ticareti, on beş farklı ulusal suç örgütleri aracılığıyla yapılmaktadır. Yasadışı malların, gruplar arasındaki değişimi çok yaygın bir hale gelmiştir. Çeşitli suç grupları faaliyetlerini kendi ülkelerinin dışına taşıırken, ülke sınırları içinde bulunan yasadışı pazarlar da tek bir dünya pazarı oluşturmak için yatay bir şekilde biraraya gelmektedir. Örneğin Çin triadlarının, komünist devriminin ardından Çin’den kovulmaları ve uzun süren göç dalgası sonucunda, şimdilerde Hong Kong, Malezya, Singapur, Tayland, Burma, Filipinler, Avustralya, Yeni Zelanda, ABD, Kanada ve bazı Avrupa ülkelerinde kendilerine yer edinmeleri gibi..

Ulusal suç örgütleri arasındaki uluslararası diplomasi, ulusal düzeyde olan yoğunlaşma eğilimini daha kolay bir hale getirmiştir. Örneğin Japonya’da, Yakuza’yı oluşturan gruplar arasında düzenli bir merkezileşme ve koordinasyon vardır. İtalya’da da suç örgütleri, örgütlenme ve genişleme sürecini aynı şekilde yaşamaktadır. Sicilya, Calabrian, Campanian ve Apulian suç gruplarının, yasadışı ticaret, mal pazarlama, bilgi ve kaynaklara yönelik ağ örgütlerini birleştirdikleri görülmektedir²⁷⁶.

275 Williams, Phil ve Savona, Ernesto, age, s.11

276 Paoli, Letizia, “The Mafias”, Max-Planck Institute

G. Pazarın Büyüsü

Başlangıçta fakir ve taşralı olan ancak sonradan çok zengin ve kozmopolit bir duruma gelen suç örgütü liderlerinin, nasıl ve neden bu hale geldiklerini en iyi pazar içindeki değişim açıklar. Uyuşturucu maddelere olan talep yeni olmamakla birlikte, son zamanlarda çok büyük bir oranda artış göstermiştir. Ülkeler tarafından oluşturulan uyuşturucu komisyonları aracılığıyla, üretim bölgelerinden Avrupa ve ABD pazarlarına kaçakçılığı yapılan özellikle eroinin, önlenmesine yönelik çareler aranmaya başlanmıştır²⁷⁷.

Bununla beraber, uyuşturucu maddelere olan talepten hala çok büyük miktarlarda kazançlar elde edilmektedir. Politik veya sosyal nedenler ne olursa olsun, 1960'larda ABD sadece esrar piyasasında değil aynı zamanda eroin ve kokain ve bunların kimyasal benzerleri olan Ecstasy ve LSD piyasasında da çok büyük bir oranda artış yaşamıştır. Takip eden yıllarda ise piyasa küresel bir hale gelmiştir. Bu büyümeye ilişkin değerler, BM tarafından yayımlanan dünya uyuşturucu yakalamaları verilerinde görülebilmektedir. Buna göre, yıllık eroin yakalaması 1 tondan 21 tona yükselmiş, kokain yakalaması 2 tondan 300 tona yükselmiş, 1970'lerin başında 2.000 ton olan esrar yakalamaları, 1987 yılında neredeyse 30 kat artış göstererek rekor düzey olan 53.000 tona fırlamıştır²⁷⁸.

Dünya pazarlarına sokulan ve yakalanan uyuşturucu maddelerin miktarlarına bakıldığı zaman, son 20 yılda eroin piyasası 20 kat, kokain piyasası ise 50 kat artış kaydetmiştir. Bu artışlar Mali Eylem Görev Gücü²⁷⁹ tarafından toplanılan deliller ışığında onaylanmıştır. Mali Eylem Görev Gücü'nün araştırmasına göre, Avrupa ve ABD'de yıllık uyuşturucu ticaretinin hacmi 120 ila 150 milyar dolar arasındadır. 10 yıllık bir süre zarfında, sadece uyuşturucu kaçakçılığında aklanan 100 milyar

277 Paoli, Letizia, "The Mafias", Max-Planck Institute

278 United Nations General Assembly, Special Session on the World Drug Problem, Key Statistics: Illicit Drug Production, Trafficking And Consumption, New York, 8-10 June 1998
<http://www.un.org/ga/20special/presskit/pubinfo/info2.htm>, (İndirilme Tarihi:04.05.2003)

279 Financial Action Task Force - FATF: 1989 yılında Paris'te yapılan G-7 zirvesinden sonra, karapara aklanmasına karşı ulusal ve uluslararası düzeyde politikalar geliştirmek ve tanıtmak amacıyla kurulan hükümetlerarası bir kuruluştur. 29 ülke ve iki bölgesel organizasyonun üye olduğu FAFT, ayrıca çok sayıda uluslararası ve bölgesel organizasyonla işbirliği yapmaktadır. 29 ülke ve iki bölgesel organizasyonun üye olduğu FAFT, ayrıca, çok sayıda uluslararası ve bölgesel organizasyonla işbirliği yapmaktadır. 2001'de Grubun faaliyetleri karaparanın aklanmasıyla mücadelenin dünya ölçeğinde yaygınlaştırılması, üyelerinin 40 tavsiyeyi daha etkin şekilde uygulamalarının izlenmesi, kara para aklama metotlarının gözlenmesi ve karşı tedbirler geliştirilmesi başlıkları altında toplanmıştır.

dolarlık gelirden, 800 milyar dolardan daha fazla banka faizi elde edildiği tahmin edilmektedir²⁸⁰.

H. Finansal Bağlantılar

Son kırk yılın göze çarpan diğer bir özelliği de, finans uzmanları tarafından oynanan aracılık rolüdür²⁸¹. Suç örgütlerinin yasadışı faaliyetleri, bünyelerinde barındırdıkları muhasebeciler, borsa aracıları, avukatlar, finansal danışmanlar gibi meslek uzmanları tarafından ustaca gizlenerek, yasal birer işlemiş gibi ekonomik sistem içine sokulmaktadır. Bu suçların işlenmesine katılanlar, yasal bir görüntü arkasında serbest piyasa ekonomisinin olanaklarından yasalara uyan işadamları gibi yararlanabilmektedir. Suç örgütleri, yasadışı faaliyetlerini toplum dışında kalarak değil, aksine yasal bir zırhın korumasında hatta bazen toplumun bir kısım tabakalarının desteğiyle sürdürmektedir²⁸².

Bazı çok önemli vergi cennetlerinin ve off-shore merkezlerin, başlıca yasadışı uyuşturucu ticareti rotalarının birleştiği noktalar üzerine kurulması da tesadüf değildir. Latin Amerika ve ABD arasındaki kokain ticaretindeki işlemlerin finansal yönden aklanması konusunda Panama ve Bahama Adaları iyi bilinen örneklerdir. Hong Kong da Güneybatı Asya'dan gelen eroin konusunda benzer bir rol oynamakta, batıya doğru ise İsviçre, Liechtenstein ve Gibraltar, Orta Doğu ülkelerinde üretilen ve ihraç edilen eroinden elde edilen yasadışı gelirleri saklamaktadır. Bu yerlerde, çok büyük miktarlarda sıcak, yüksek derecede spekülatif para içinden çıkılmaz bir surette daha küçük parçalardaki suçtan elde edilmiş kirli kazançlarla karışmaktadır²⁸³.

II. ÖRGÜTLÜ SUÇ EĞİLİMLERİNİ ARTIRAN ETKENLER

Örgütlü suçun faaliyet alanına etki eden birçok etken bulunmaktadır. Ancak suç oranlarının son yıllarda neden düştüğüne veya neden 1960'larda aşırı şekilde

280 Financial Action Task Force on Money Laundering Report 1990, s.6
http://www1.oecd.org/fatf/pdf/AR1990_en.pdf, (İndirilme Tarihi:04.05.2003)

281 Paoli, Letizia, "The Mafias", Max-Planck Institute,

282 Ergül, Ergin, Karaparanın Aklanması ve Suçları, Adalet Yayınevi, Ankara, 1998, s.27

283 Paoli, Letizia, "The Mafias", Max-Planck Institute

arttığına ilişkin kesin bir açıklama bulunmamaktadır. Ancak, geçmişte suç oranlarına etki eden ve gelecek oranlara çok yüksek derecede etki etmesi beklenen en önemli iki değişken, makro-ekonomik etkenler (ekonominin gücü, işsizlik oranları, tüketici harcama düzeyleri) ve demografik etkenlerdir (özellikle suç işlemeye eğilimli yaş gruplarındaki erkek sayısı).

Son yıllarda, örgütlü suçun doğasını en çok etkileyen ve etkilemeye devam edeceği konusunda görüş birliğine varılan diğer bir etken ise teknolojidir²⁸⁴.

A. Demografik Değişkenler

Demografik değişkenler, örgütlü suçluluk oranlarının tek ve en güçlü belirleyicisi olarak gösterilmektedir. Bundan dolayı gelecekteki suçlar hakkında yapılan tahminlerin odağını oluşturmaktadır. Özellikle, suça en fazla etki ettiği düşünülen demografik değişken, suç işlemeye eğilimli 15-29 yaş aralığındaki erkek nüfustur. Aslında, bir toplumdaki suç düzeyine öncelikli en güçlü etkiyi yapanın, o toplumun yaş yapısı olduğu konusundaki tartışmalar hala devam etmektedir. Çok sayıda genç erkek nüfusa sahip toplumlarda, suç işlemeye eğilim oranı yüksek olmaktadır. Yaşlı nüfusa sahip toplumlarda ise suça eğilim oranı düşük düzeylerde seyretmektedir. 1990'ların yaşlı nüfusunda, suç işlemeye eğilimli 15-29 yaş grubuna dahil olabilecek çok az insanın olduğu görülmektedir. Buda on yıl boyunca suçtaki çok şaşırtıcı düşüşün nedenini açıklamaktadır. 1960'ların sonları ile 1980'lerin başı arası karşılaştırıldığı zaman ise, suç işlemeye eğilimli 15-29 yaş aralığı içine giren çok sayıda erkek nüfusun var olduğu görülmektedir. Suç işlemeye eğilimli yaş grubunun boyutu ile suç oranları arasındaki ilişkiyi inceleyen zaman serileri modeli, genellikle mala yönelik işlenen suçlar ile şiddet suçlarının oranının, bir toplumdaki genç erkek nüfusundaki artış ve azalışın fazlasıyla etkilendiğini ortaya çıkarmıştır²⁸⁵.

284 Crime Prevention Panel-Just Around the Corner, March 2000, <http://www.foresight.gov.uk>, (İndirilme Tarihi:23.11.2003)

285 Crime Prevention Panel-Just Around the Corner, March 2000, <http://www.foresight.gov.uk>, (İndirilme Tarihi:23.11.2003)

B. Makro-Ekonomik Faktörler

Suçun makro-ekonomik faktörlerle bağlantılı olabileceği düşüncesi İngiltere’de yapılan araştırmalar sonucu ortaya çıkmıştır. Bazı çalışmalara göre, özellikle örgütlü suç ve mala karşı işlenen suç oranları, ekonominin gücüne yakından bağlıdır. Ekonomik durgunluk dönemlerinde, mala karşı işlenen örgütlü suç oranları hızla artarken, ekonominin olumlu olduğu dönemlerde bu oran düşmektedir. Ekonominin güçlü olduğu dönemlerde, daha çok insan iş sahibi olduğundan ve iyi para kazandığından, insanların suça karşı eğilimi azalmaktadır. Aksine ekonomik durgunluk, daha büyük oranlarda işsizlik ve fakirlik doğurduğundan insanları suç davranışlarına yönlendirmektedir. Karşıt iddia ise olumlu ve hızlı yükselen ekonomilerin zenginliği ve refahı artırması, tüketim ürünlerine yapılan harcamayı dikkat çekici bir şekilde fazlaştırmaktadır. Tüketim ürünlerinde yaşanan artış ise örgütlü suçlar için fırsatları çoğalttığından mala yönelik işlenen suç oranlarını yükseltmektedir.

Field, makro-ekonomik etkenlerin en çok suç eğilimleriyle karşılıklı ilişki içerisinde olduğunu savunur. Özellikle İngiltere’de, mala karşı işlenen suç oranlarındaki artışın, ekonomik gelişme ve daha özgül olarak tüketim harcamaları ile yakından ilgili olduğunu ileri sürer. Ekonominin güçlü ve ürün ve hizmet tüketiminin de arttığı zamanlarda, mala karşı işlenen suç artışı yavaşlama eğilimindedir veya tersine dönmektedir. Aksini ise ekonomik durgunluğun yaşandığı dönemler doğrulamaktadır. İngiltere ve Galler’de 1946 ile 1991 yılları arasındaki suç verileri ve makro-ekonomik dönemlere ait analizler incelendiğinde, kayıt altına alınmış evden hırsızlık, soygun ve çalıntı olaylarındaki artış ile ekonomik büyüme ve tüketim harcamaları arasında büyük bir örtüşme görülmektedir.

Ekonomi ile örgütlü suç oranları arasındaki tarihsel korelasyon, suç oranlarının 1960’lı ile 1970’li yıllar arasında neden dikkate değer derecede artmaya başladığı konusunu açıklamaktadır. Bu, gelişen ülkelerdeki refah düzeyinin nasıl arttığına ve değişen harcama şekillerinin örgütlü suç için nasıl fırsatlar oluşturduğuna dayanmaktadır. Field’e göre, II. Dünya Savaşı’ndan önce ve izleyen yıllarda, ulusal gelirler ağırlıklı, gıda, barınma, ısınma, aydınlatma, toplu taşıma ve sosyal yardım programları gibi hayatın temel ihtiyaçlarının düzenlenmesine yatırılmaktaydı. Bu alanlardaki harcamaların artması, suç için fırsatların oluşmasına çok az fırsat

bırakmıştır. Çünkü bunlar temel ihtiyaçların karşılanması için yapılan harcamalardı. Ancak 1950'li yıllarda servet birikimiyle birlikte, araç ve elektronik ürünler gibi örgütlü suçların kazanç elde edebileceği elverişli tüketim mallarına düşkün bir toplum yapısı ortaya çıkmıştır²⁸⁶.

C. Teknoloji

Demografik ve makro-ekonomik etkenler suçun gelecekteki faaliyet alanını tahminde merkez noktada yer alır. Örgütlü suçun hem doğasına, hem de günümüz ve gelecekteki faaliyet alanına büyük derecede etki yapan diğer bir değişken de teknolojidir. Teknolojinin gelecekteki suçlara etkisi üç sınıfa ayrılabilir:

1. Teknolojideki gelişmeler, suçlara geleneksel suçları (dolandırıcılık, hırsızlık, karapara aklama, sahtecilik vs.) işleme imkanını vermeye devam edecektir.

2. Teknolojinin kendisi suçlu saldırılarının hedefi haline gelecektir (telekomünikasyon hizmetlerinin hırsızlığı, virüslerin yayılması vs.).

3. Yeni teknoloji, suçlu saldırılarını önleme ve engellemek için kullanılabilir.

Son yıllardaki sahtecilik suçlarındaki artışın temel nedenlerden biri, kişisel bilgisayarlar, tarayıcılar, yazıcılar, renkli lazer yazıcılar ve fotokopi makineleri, masaüstü yayıncılık yazılımları gibi teknolojilerde sağlanan ilerlemedir. Ticari elverişlilik kadar bu teknolojilerin maliyetlerindeki düşüş, bu cihazlara erişimi fazlaştırmış, amatörler ve profesyoneller de dahil olmak üzere çok sayıda insana, bir zamanlar özel gereç ve uzmanlık gerektiren son derece yetenekli kalpazan ve sahtekarlarca yapılan sahtecilikle bağlantılı suçları işlemek için fırsatlar sağlamıştır²⁸⁷.

Bilgi İletişim Teknolojilerinin (BİT) egemenliği ve onun aracılığıyla yaşanan değişimler, gelecekte işlenecek suçlar üzerinde, özellikle hız ve boyut noktasında derin etkiler yapacaktır. Elektronik hırsızlık ve dolandırıcılık gibi suçlar daha hızlı meydana gelecek ve suçluların suç işlerken yakalanma olasılığını azaltacaktır. İnternet, suçluların gerçek kimliklerini saklayarak, hızlı ve takip edilmeksizin ulusal ve uluslararası düzeydeki hedefleri vurmalarını kolaylaştıracaktır. Bilgi iletişim

²⁸⁶ Schneider, Stephen, *The Future of Crime: A Review of the Final Report*, Ottawa, 2001, s.6

²⁸⁷ Future Crime Trends in UK, *General Insurance Report No: 7*, Association of British Insurers, June 2000, s.17

teknolojileri gerçekten insanların coğrafik sınırlamaların üstesinden gelerek, daha kolay bir şekilde gruplar halinde biraraya gelmelerine izin verecektir. İnternet özellikle şirketlerin ve hükümet kuruluşlarının veri sistem bilgilerinin daha çok insana, daha hızlı bir şekilde ulaşmasını sağlayacaktır. BİT aynı zamanda karmaşık kriptografi ve stenografi metodlarının kullanılarak yasadışı işlemlerin gizlenmesini kolaylaştıracaktır. Minyatürleştirme ve nano-teknolojideki ilerlemeler, çok daha küçük ve taşınabilir ürünlerin daha rahat çalınması ve suçlularca gizlenmesi anlamına gelecektir²⁸⁸.

Sorun, yeni teknolojinin, suç noktasındaki sonuçları dikkate alınmaksızın tanıtımının yapılması olmuştur²⁸⁹.

D. Küreselleşme

Telekomünikasyon alanındaki gelişmelerle birlikte artan uluslararası ticaret, seyahat ve göç ulusal sınırların dışında gelişme gösteren alanlar olmuştur. Yukarıda da belirtildiği gibi, internet örgütlü suçlar için büyük bir nimet haline gelmiş, farklı ülkelerdeki suçluların coğrafi sınırlamalar olmaksızın sanal alemde daha kolay biraraya gelmesini sağlamıştır. Birçok suç, suçu işleyen kişi olmaksızın ve suçu işlediği yerde yargılanmaksızın işlenmektedir. Genişleyen hacimdeki ticaret, örgütlü kaçakçılık faaliyetleri için fırsatları artırmaktadır.

Gerçekten de, Wardlaw'a göre, suç çevresini değiştiren ve etkileyen temel etkenlere bakıldığında, gelişmiş suçlulara ve sınıraşan suç gruplarına fırsatlar açan piyasaların ve ticaretin küreselleşmesi konusuna önemli bir vurgu yapılmalıdır. Uluslararası göçteki kaydadeğer artışla birlikte bireylerin, ailelerin ve çok büyük gruplardaki insanların yerel ve uluslararası dolaşım istekleri, yasadışı göç suçlarını özellikle göçmen kaçakçılığını ateşlemeye devam edecektir. Aynı zamanda örgütlü suç grupları, kolluk kuvvetlerinin yerel ve ulusal doğasından da faydalanmaktadırlar²⁹⁰.

288 Crime Prevention Panel-Just Around the Corner, March 2000
<http://www.foresight.gov.uk>, (İndirilme Tarihi:23.11.2003)

289 Future Crime Trends in UK, General Insurance Report No. 7, Association of British Insurers, June 2000, s.5

290 Wardlaw, Grant, *The Future and Crime: Challenges For Law Enforcement*, 3rd National Outlook Symposium on Crime in Australia, Canberra, 22-23 March 1999, s.2

E. Ceza Adaleti Tepkileri

Kolluk kuvvetlerinin ve ceza adalet sisteminin suç oranlarına tesir etme gücü konusundaki tartışmalar hala devam etmektedir. Bunun yanısıra bazı araştırmacılarca, ceza adalet harcamaları, teknolojinin kolluk kuvvetleri tarafından kullanımı, daha etkili polislik, cezaevi olanakları ve kamu ile özel sektörün suçun önlenmesindeki büyük rolü gibi etkenlerin, örgütlü suç üzerinde etkisinin olacağı tartışılmaktadır. Bu nedenle, suçun gelecekteki kapsamı ve doğası hakkındaki tahminlerde hükümsel ve sosyal tepkiler de dikkate alınmalıdır.

Teknolojik gelişmeler, kolluk kuvvetlerinin örgütlü suçlara karşı yapacakları mücadele büyük önem arz etmektedir. Örneğin biyosensörler, lazerler ve termik nötron çözümlenmeleri, kayıp kişilerin, zehirli atıkların, uyuşturucuların ve patlayıcıların aranmasında kullanılacak, biyoteknoloji gözler ve böcekler polisiye teknik takibi kolaylaştıracak, dijital teknoloji ise otomatik parmak izi alımını ve DNA'nın kimlik tespitinde kullanımında büyük yararlar sağlayacaktır²⁹¹.

Günümüzde, hükümetlerin ve polisin başetmek zorunda kaldığı en büyük tehditlerden birisi, uluslararası örgütlü suçlardır. Bazı araştırmacılar, kolluk kuvvetlerinin örgütlü suçtaki değişimin hızına ve küreselleşmesine ayak uyduramayacağı hakkında tahminlerde bulunmaktadır. Ticaret ve suç örgütlerinden farklı olarak, yerel ve ulusal kanun uygulama birimleri için dünyanın herhangi bir yerinde güçlü bir şekilde hazır bulunma oldukça zordur²⁹². Bununla beraber iyimser tahminler, kolluk kuvvetleri açısından en köklü değişimin, örgütlü suçlarla mücadele noktasında, yargılamaların birbirleriyle bağlantılı bir hale gelecek olmasıdır. Gordon'a göre değişim muhtemelen en az dört cephede yer alacaktır:

- Bireysel polis sorgulamalarının, iç hukuka uyarlanan uluslararası sözleşmelerin artan kullanımıyla aşınması;
- İnterpol, Europol ve Asyapol gibi bölgesel ve uluslararası polis kuruluşlarının sayısındaki artış;
- Bazı çok önemli ikili ve çok taraflı stratejik anlaşmaların güçlenmesiyle yargılama hakkının etki altında kalması;

291 Gordon, Sandy, *Crime and The Future*, 3rd National Outlook Symposium on Crime in Australia, Canberra, 22-23 March 1999, s.4

292 Crime Prevention Panel-Just Around the Corner, March 2000, <http://www.foresight.gov.uk>, (İndirilme Tarihi:23.11.2003)

-Gelişmekte olan ülkelerde, hükümet politikasının uzantısı olarak, adli yardım ve desteğin artan oranda kullanımı²⁹³.

III. ÖRGÜTLÜ SUÇUN GELİŞİMİ

Sosyal hayatın her alanında tanık olduğumuz küreselleşme, modern dünyanın özelliklerinden biri olarak suç alanını da etkilemektedir²⁹⁴.

Ulusal ve uluslararası ölçekteki sosyo-ekonomik yapılar, örgütlü suçluluğun ortaya çıkmasını sağlamakta ve onu beslemektedir. Örgütlü suçlar, bir yandan hukuk devletini tahrip ederken, diğer yandan demokrasilerin olanaklarını kötüye kullanmaktadır. Yasadışı yollardan elde edilen gelirler, örgütlü suç örgütlerince politik sisteme, basına ve kamu yönetimine nüfuz edilmesinde ve onların yönlendirilmesinde bir güç unsuru olarak kullanılmaktadır.

Örgütlü suç gruplarının ekonomik ve teknolojik gelişme sürecinde sürekli profesyonelleşmesi ve birbirleri arasındaki ağların gelişmesi, demokratik hukuk devleti içindeki güçler dengesini yönlendirebilmesi imkanını yaratmış ve kendisine karşı mücadele eden güçlerin etkisizleştirilmesi yönündeki hukuki girişimleri de zorlaştırmıştır²⁹⁵.

Günümüzde bütün toplumlar için ciddi bir tehlike oluşturan örgütlü suçluluk, teknolojinin olanaklarını kullanmak suretiyle uluslararası kimliğe bürünerek bütün dünyayı tehdit eder hale gelmiştir²⁹⁶.

Ticaretin ve tüketicinin eğlence ürünlerine olan talebinin küreselleşmesi, örgütlü suçların ulusaldan, uluslararası aktivitelere doğru harekete geçmesini hızlandırmıştır. Bundan dolayı, yerel ile küresel arasında ayrılmaz derecede karmaşık bağlantılar bulunmaktadır ve suçun uluslararası boyutu benzeri görülmemiş bir önemi üstüne almıştır.

Örgütlü suçlar, pazar ihtiyaçlarına cevap vermek ve bir anlamda kanun uygulama güçlerinin kontrolünden kaçabilmek için, gittikçe artan bir oranda

293 Gordon, Sandy, age, s.6

294 Yücel, Mustafa Tören, "Organize Suç", Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Sayı:3, 1998, s.1016

295 Organize Suç Örgütlerinin Niteliği ve Tanımı,

http://www.elele.gen.tr/organize_sucular/nitelik.html (İndirilme Tarihi:07.08.2003)

296 Şahin, Cumhur, "Organize Suçlulukla Mücadele ve Tanımın Korunması", Yeni Türkiye Dergisi Yargı Reformu Özel Sayısı Temmuz-Ağustos, 1996, s.690

sınıraşan faaliyetlerle meşgul olmaya başlamışlardır. Aslında örgütlü suçlar, riskin düşük, kazancın ise çok yüksek olduğu pazarlara, yasadışı mal ve hizmet sağlamaya yönelmişlerdir.

Uluslararası olarak hareket etmek suretiyle karlı pazarlara erişim yapabilen örgütlü suçlar, yasal mücadele çarkına takılmadan, bir yandan faaliyette bulunabildikleri yerlerde işlerini yürütmeye devam ederken, diğer taraftan da nüfuz edebilecekleri hassas noktaları bulabilmişlerdir. Aynı zamanda yasadışı faaliyetlerden elde ettikleri kazançları, küresel finans sistemi aracılığıyla, çoğu kez başlıca giriş noktaları olan vergi cennetleri ve nispeten bankacılık düzenlemesi olmayan merkezleri kullanarak yönlendirmişlerdir.

Bu faaliyetler örgütlü suçların faaliyetlerin ortaya çıkışını, yani bir ülkede ana faaliyet üssü bulunan örgütlü suç gruplarının uygun pazar fırsatlarının mevcut olduğu bir veya daha fazla sayıda ülkede faaliyet gösterdiğini yeterince ortaya koymuştur. Bu organizasyonlar, küresel ekonomik etkinlik içerisinde önemli oyuncular haline gelmişler ve küresel çerçevede gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin üretimlerinden elde edilen karlardan daha yüksek kar getiren uyuşturucu üretimi ve kaçakçılığı gibi yasadışı endüstride anahtar oyuncular olmuşlardır²⁹⁷.

Örgütlü suçların gelişimi iki ana etkene dayandırılmaktadır. Bu etkenleri “küresel politik etken” ve “sosyolojik etken” olarak sınırlandırmak mümkündür.

Küresel politika açısından, 1980 ve sonrasında ortaya çıkan ve ülkelerarası ekonomik sınırların kalkmasına ve bir dünya ekonomisi oluşturulmasına dayanan küreselleşme, yine bununla bağlantısı bulunan, Avrupa Birliği oluşumunda ülke sınırlarının zayıflaması ve özellikle Schengen Sözleşmesi'nin kabulü ve son olarak Demirperdenin çökmesi ve Doğu Avrupa ve Rus mafyasının kendisine batıda pazar araması, örgütlü suçların gelişimindeki önemli etkenler olarak görülmektedir.

Sovyetler Birliği'nin çöküşüyle birlikte tek kutuplu dünyaya giriş, küreselleşme ve yeni dünya düzeni yolundaki adımlar, yepyeni bir örgütlü suç türünün ortaya çıkmasını sağlamıştır.

Sosyolojik etken açısından değerlendirildiğinde toplumun yozlaşması, değerlerini kaybetmesi, buna bağlı olarak demokratik sistemin ve temsili

297 Williams, Phil ve Savona, Ernesto, age, s.5

demokrasinin bozulması örgütlü suçların gelişmesine meydan veren bir ortam olarak belirginleşmiştir²⁹⁸.

Soğuk Savaş'ın bitimiyle birlikte, örgütlü suçlar için de yeni bir dönem başlamıştır. Dünya üzerinde, devletler tarafından hukuk düzeninin uygulanamadığı ve asgari bir hukuk düzeninin empoze edilemediği bazı bölgeler, hala varlığını sürdürmektedir. Asya'daki “Altın Üçgen”, “Altın Hilal”, Afrika, Latin Amerika, Somali, Kolombiya ve Peru'daki karışık bölgeler, bunların arasında yer almaktadır. Söz konusu bölgeler, gri alanlar olarak da adlandırılmaktadır.

Soğuk Savaş'ın bitiminin çok öncelerinde başlamasıyla birlikte, 1989-1990'daki demokratik devrimlerle Doğu Blokundaki kapalı kumanda ekonomilerinin serbest piyasa ekonomisine geçerek dünya ekonomik sistemine açılmaları, örgütlü suçların gelişim sürecini daha da hızlandırmıştır.

Soğuk Savaş sonrasında ülkeler arasındaki ekonomik sınırlar giderek kalkmış, karşılıklı ekonomik bağımlılık ilişkileri gelişmiştir. Özellikle Orta ve Doğu Avrupa'nın eski sosyalist ülkelerinin ekonomik yeniden yapılanma sürecinde kaynak bulma zorluklarıyla karşılaşmaları, bu ülkeleri, yabancı sermaye girişine mümkün olduğunca az zorluk çıkarma yoluna itmiştir. Doğu Avrupa ülkelerinin serbest piyasa ekonomisine geçiş sürecinde yaşadıkları zorluklar, örgütlü suçlar konusundaki mevzuatlarının yetersizliği ve ekonomik sistemlerinin yeniden yapılanma sürecinde bulunması, örgütlü suç gruplarının istismar edebilecekleri bir ortam yaratmıştır.

Sonuç olarak eski Doğu Bloku ülkeleri, örgütlü suç gruplarının iştahla baktıkları pazarlar olarak ortaya çıkmıştır. Rusya Federasyonu İçişleri Bakanlığı'nın verilerine göre, örgütlü suçlar 550 bankayı, diğer bir deyişle, Rusya'nın kredi ve finans kurumlarının neredeyse yarısını kontrol edebilir duruma gelmiştir. Aynı kaynaklara göre örgütlü suçlar, 40.000'den fazla iş alanını da kontrolü altında bulundurmaktadır. Rusya Federasyonu'ndaki 5.700 çetenin ülkedeki siyasi ve ekonomik hayata tümüyle nüfuz ettiği; suç şebekelerinin kontrolü altındaki firmalar arasında, devlet iştiraki 500 büyük firmanın da yer aldığı belirtilmektedir.

“Uyuşturucu Jeopolitik Gözlemevi”nin “La Depeche Internationale des Drogues” isimli bülteninde Rus İstihbarat Servisi'nin (FSB) bir mensubu kaynak gösterilerek yayınlanan bir habere göre, Rusya Federasyonu'nda Rus

298 Köroğlu, Hasan, age, s.4

Parlamentosu'nun alt kanadı "Duma"ya kadar sızan örgütlü suç örgütleri, Vladimir Jirinovski'nin lideri bulunduğu "Liberal Demokrat Parti"nin de aralarında bulunduğu bazı siyasi partileri finanse etmeye başlamışlardır.

Uzmanlar, Rusya Federasyonu açısından sorunun ciddi boyutlara vardığını belirtmektedir. ABD'de bulunan "Stratejik ve Uluslararası Araştırmalar Merkezi"nin (CSIS) bir raporunda, "Rusya'nın örgütlü suç oligarşisi tarafından yönetilen bir ülke konumuna gelmesine az kaldığı" vurgulanmaktadır²⁹⁹.

Avrupa'da etkin bulunan örgütlü suç gruplarının ise çeşitli açılardan değişim geçirmekte olduğu Avrupa Birliği'ne sunulan bir raporda ifade edilmiştir.

Bu değişimlerden biri, executive distancing olarak tanımlanan, hiyerarşik yapının giderek güçlenmesi ve yönetim kadrosuyla tabanda yer alan basit üyeler arasındaki mesafenin açılmasıdır. Bunun sonucu olarak, örgütlü suç grupları "hücre" denen birimleri kullanmaya başlamış, yargının tepedeki kişileri takip etmesini zorlaştırmıştır.

İkinci olarak, flexible networking, yani örgütlü suç gruplarının yapısal esnekliğe kavuştuğu gözlemlenmiştir. Böylece, sürekli değişen yasadışı mal veya hizmet ve taleplerini karşılayabilecek duruma gelmiştir. Uzmanlaşmış suç kadroları oluşturan örgütler, üst yönetimlerini böylece daha iyi izleyebilmektedirler.

Tespit edilen son değişim ise örgütlü suç gruplarının kendi aralarında dayanışmaya gitmesi olarak gösterilmektedir. Tekelleşme yerine kendi aralarında gizli anlaşmalar yapmayı tercih eden örgütler, böylece riskleri azaltmakla ve karlarını çoğaltmaktadır³⁰⁰.

Örgütlü suçlar, uyuşturucu madde, silah, çalıntı araç ve insan kaçakçılığı alanlarında olduğu kadar suçtan elde ettikleri gelirleri uygun alanlara yatırım yapmak üzere de işbirliği içinde hareket etmektedirler³⁰¹.

Avrupa ve Amerika Birleşik Devletleri'nde oldukça köklü bir geçmişe sahip olan uluslararası suç örgütleri, örgütlü bir şekilde ve ciddi ekonomik şirketler olarak faaliyet göstermektedir. ABD ve Avrupa'da mafyanın iş merkezleri, kumarhaneleri, seyahat acenteleri hatta bankaları bulunmaktadır. Küreselleşme ile hareket alanı genişleyen örgütlü suç gruplarının oluşturduğu gölge ekonominin yıllık hacmi 1,2

299 Organize Suç Örgütlerinin Niteliği ve Tanımı,
<http://www.elele.gen.tr>, (İndirilme Tarihi:07.08.2003)

300 Köroğlu, Hasan, age, s.4

301 Yücel, Mustafa Tören, "Organize Suç", s.1016

trilyon dolara ulaşmıştır. Enerji ve bilişim sektörünün ardından dünyanın üçüncü büyük iş kolu haline gelen örgütlü suçun büyümesinde küreselleşmenin büyük bir etkisi var. Küreselleşme süreciyle birlikte, kara para aklama, insan, silah ve uyuşturucu kaçakçılığı büyük bir hız kazanmıştır. Böyle büyümeye devam ederse birinci sektör konumuna da gelmesi uzak bir olasılık değildir³⁰².

Örgütlü suç gruplarının yapmış oldukları yasadışı faaliyetlerinden elde ettikleri gelirler, gelişmiş ülkelerinin bütçeleri ile eşdeğer bir kaynak şeklindedir. Bu yaklaşık olarak ABD bütçesine denk bir rakamdır³⁰³.

Bu rakam, gelişmiş ülkelerin (Almanya, Fransa, İngiltere, İtalya vs.) bütçeleriyle kıyaslandığında, bu ülkelerin bütçelerini karşılayabilecek düzeydedir³⁰⁴.

Interpol Genel Sekreteri R.E.Kendal, “örgütlü suç gruplarının, hükümetleri satın alabilecekleri kaynaklara sahip bulunduğunu” ifade etmiştir³⁰⁵.

IV. ÖRGÜTLÜ SUÇUN KÜRESEL GELİŞİMİNDEKİ NEDENLER

Örgütlü suçların küresel karakterinin gelişmesinin ve yükselişinin altında yatan esas güç, teknolojik gelişme, Soğuk Savaş dönemine ait ekonomik patlama ve bununla birlikte sosyalist blokun çöküşünden sonra günümüze kadar jeopolitik konumda yaşanan hızlı değişimdir. 1960’lı yıllar, örgütlü suçları da etkileyen birçok teknolojik ve ekonomik gelişme için bir nirengi noktası olmuştur. Siyasi değişiklikler de, izleyen yıllarda ortaya çıkan örgütlü suçların küresel platformda yayılmasına önemli katkılarda bulunmuştur³⁰⁶.

Kuşkusuz ki 20. yüzyılın sonunda, örgütlü suçlar noktasındaki en zorlayıcı gelişmeler, sınıraşan örgütlü suç oluşumlarına doğru bir eğilim ve bu grupların yasadışı mal ve hizmetleri uluslararası boyutta dağıtabilmek amacıyla sistematik bir mantıkla biraraya gelmeleri ve işbirliği yapmalarıdır. Uzmanlar çok ciddi bir tehlike olarak gördükleri yeniden yapılanmış ve rehabilite olmuş “yabancı komplo teorisi”ne dayanan örgütlü suçun, artık kredisi tükenmiş mafya modelinin yerini almaya başladığını ileri sürmektedir.

302 Arıboğan, Deniz Ülke, age, s.235

303 Ergül, Ergin, *Karaparanın Aklanması ve Suçları*, Adalet Yayınları, Ankara, 1998, s.35

304 Köroğlu, Hasan, age, s.5

305 Yücel, Mustafa Tören, “Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunu Üzerine”, Hukuk Kurultayı, 2000, s.174

306 Shelley, Louise, age, s 465

Gerçek şu ki, suç küreselleşmesine rağmen, suç örgütlerinin yapısında çok az şey değişmiştir. Suç örgütleri, hala resmi olmayan, gevşek yapılı, açık ve esnek örgütler olup politik ve ekonomik çevredeki değişimlere karşı yüksek derecede duyarlıdırlar. Örgütlü suçun küreselleşmesi, bazı büyük suç liderlerinin planları sonucunda meydana gelmemiştir. Örgütlü suçun küreselleşmesi, suç gruplarının iletişim ve ulaşımda yaşanan teknolojik gelişmeleri kullanmalarına, sermaye yatırımları, finans hizmetleri ve bankacılığın küreselleşmesi sonucunda oluşan pazara uyum sağlamalarına, üretimin küreselleşmesi, ürün çeşitliliğinin fazlaşması ve küreselleşmiş ticaretin artan etkilerine karşılık vermelerine olanak sağlayan esnek, geçici, tepkisel yapılarının sonucunda olmuştur³⁰⁷.

Avrupa Birliği, üyeleri arasındaki sınırları zayıflatmış, insan ve eşyaların serbest dolaşımını teşvik etmiştir. Rus, İtalyan, Romen, İngiliz ve Korsikalı suç örgütleri bu yeni gerçeğe ayak uydurmuşlardır. Bu fırsatları ortaya çıkaran mafya veya örgütlü suçlar değil devletler ve çokuluslu şirketlerdir. Son yıllarda aşırı derecede büyüme gösteren uluslararası ticaretten veya sınırlar üzerinden geçiş yapan insan sayısındaki artıştan Nijeryalı uyuşturucu kaçakçıları sorumlu değildir. Onlar sadece bu durumdan çıkar sağlamaktadırlar. Nijeryalı uyuşturucu kaçakçıları, Asyalı eroin üreticileri ile işbirliği yapmaya başladıkları zaman, bu yeni bir uluslararası suç düzeninin ortaya çıktığı anlamına gelmemekte, sadece yasadışı iş dünyasında yaşanan benzer rutin iş bağlantıları ve düzenlemeleri yansıtmaktadır. Böylece afyon üreticileri kendi ürünlerini çok daha geniş bir alanda pazarlayabilmektedirler. Nijeryalı kaçakçılar, yeni teknolojilerden ve fırsatlardan olabildiğince fazla faydalanmak için kendi içlerinde bir mekanizma kurmuşlardır. İşbirliği, ABD'li araç üreticileri ile Brezilya ve Meksika'da bunların yedek parçalarını üreten firmalar arasında yapılan sözleşmeler kadar doğaldır.

Buradaki önemli konu örgütlü suç grupları arasındaki işbirliği değil, uluslararası ticaretten elde edilen büyük gelirler ve zayıflatılmış merkezi hükümetlerin neden olduğu artan orandaki politik yolsuzluktur.

Örgütlü suç, yapı olarak Albininin tarif ettiği patron-müşteri ilişkileri sisteminden, veya Smith tarafından tanımlanan yasadışı yatırımcılık ile faaliyet gösteren sistemden veya Chambliss'in işadamı, kolluk kuvvetleri ve politikacılar

307 Lyman, Michael D. ve Potter, Gary W., age, s.300

tarafından oluşturulan suç ağı sisteminden çok fazla değişmemiştir. Suç örgütleri, hala yerel, parçalı ve çok kısa ömürlü yapılardır. Değişen tek şey dünyanın kendisidir ve örgütlü suç buna ayak uydurmaktadır³⁰⁸.

Karmaşık bir olgu olarak örgütlü suç, her zaman ekonomi, siyasi çevre ve sosyal dünyada meydana gelen değişimlere karşı çok duyarlı olmuştur. Küresel politikalar ve ekonomilerde meydana gelen değişimler, örgütlü suçun karşısına çıkan hem fırsatları hem de kısıtlamaları etkilemiş ve sonuç olarak suç gruplarının işlerini yaparken kullandıkları yöntemlerde bir dizi organik değişiklikleri de başlatmıştır. 20. yüzyılın sonunda, bu çerçevede faaliyet yürüten suç örgütleri şu temel değişimleri yaşamak zorunda kalmışlardır:

- 20. yüzyılın ikinci yarısında “küresel köyün” ortaya çıkışı ve gelişmesi, esas itibariyle yasal ve yasadışı iş dünyasının çalışma koşullarını değiştirmiştir.

- Ülkeler arasındaki artan karşılıklı dayanışma ve bağımlılık, uluslararası ulaşım ve iletişimdeki kolaylık³⁰⁹, hizmet, para ve mal sektörünün dinamik bir yapı kazanması³¹⁰, bilgisayarların iş sahalarında kullanımı³¹¹, ulusal sınırların etkisizleşmesi ve finans sistemlerinin küreselleşmesi, yasal ve yasadışı mallar için küresel pazarların oluşumunu hızlandırmıştır.

Son on yıl, sınıraşan ticarete bilgi, para, fiziki eşyalar, insan ve diğer somut malların serbest dolaşımında büyük bir artış görmüştür. Ticaretin bu şekilde küreselleşmesi ve eğlence ürünlerine yönelik büyüyen uluslararası tüketici talebi, birçok suç örgütünün yapısında, yerelden küresele dönüşüm noktasında temel değişiklikler için doğal bir baskı yaratmıştır. Bu fırsatlar kendilerini; uluslararası taşımacılıktaki kolaylık, uluslararası ticaretin büyümesi, bilgisayar ve iletişimdeki yeni teknolojiler, küresel finans ağlarının gelişmesi ve yeni pazarların ortaya çıkması ve açılması alanlarında göstermiş olup, bunlar suç örgütlerinin etki alanı dışında kalmakla birlikte, her biri suç örgütlerini derinden etkilemektedir.

308 Lyman, Michael D. ve Potter, Gary W., age, s.300

309 Williams, P, “Transnational Criminal Organizations and International Security”, Survival, 36(1), 1994, s.96

310 Dügencioğlu, Koray, age, s.127

311 Shelley, Louise, age, s 465

A. Uluslararası Taşımacılık

20. yüzyılın son yarısında, sadece insanların değil aynı zamanda eşyaların da çok uzun mesafeler arasındaki hareket kabiliyetleri çarpıcı bir şekilde artmıştır. 1960 ile 1974 yılları arasında uluslararası uçuşlardaki yolcu hacmi 26 milyar yolcu milinden 152 milyar yolcu miline çıkmıştır. 1992 yılında bu tablo 600 ile 700 milyar yolcu miline fırlamıştır. Uzak mesafelere seyahat etmenin yanısıra seyahat eden insan sayısı da artmaya başlamıştır. Örneğin 1984 yılında 288 milyon insan ABD'ye girmiş, bu sayı 1992 yılında 447 milyonu bulmuştur. Çok fazla sayıdaki insanın uluslararası sınırlar arasında hareket etmesi, dünya genelinde faaliyet gösteren suç örgütlerinin eleman sağlamasında da önemli derecede artışlar meydana getirmiştir³¹².

B. Uluslararası Ticaret

Serbest ticaretin gelişmesi, ticaretteki tarifelerin, kısıtlayıcı anlaşmaların ve uluslararası engellerin yavaş yavaş kaldırılması, ithalat ve ihracat pazarında müthiş bir patlama yapmıştır. 1970 yılında küresel ithalat 330.940 milyon ABD doları olmuştur. 1980 yılı itibarıyla aynı rakam 2.047.303 milyon dolara, 1990 itibarıyla ise 3.533.384 milyon dolara ulaşmıştır.³¹³ Yasal ithalat-ihracat faaliyetlerini kolaylaştıran küresel ticaret ağı, suç örgütlerine de hizmet etmiştir. Küresel ticaret ağları, suç örgütlerinin hareket kabiliyetini artırmış, yasadışı ve yasal hizmetler sağlayan suç örgütleri için yeni pazarlar yaratmıştır. Bazı kokain kartellerinin üretim çizgisi olarak eroine geçmeleri ve yine bazı kokain kartellerinin Avrupa pazarına girmeleri, uluslararası ticaretin pazar hareketliliğini artıran önemli örneklerdir³¹⁴.

C. Bilgisayar ve İletişim Teknolojileri

Bilgisayar ve iletişim teknolojileri alanında meydana gelen son yeniliklerin, suç örgütlerinin suça bulaşmaları noktasında önemli bir yeri vardır. EFT sistemleri milyarlarca doları dünya çevresinde göz kırpmaya süresi hızında hareket ettirmekte,

312 Williams, P, age, s.96

313 Williams, Phil ve Savona, Ernesto, age, s.7

314 Williams, P, age, s.98

karapara aklama ve mal varlıklarının gizlenmesi geçmişte hiç olmadığı kadar kolay bir halde yapılmaktadır. Faks ve GSM şebekelerinde kullanılan kripto teknolojileri, elektronik denetleme ve izlemeyi zor bir hale getirmektedir. Sınırlar ötesinde faaliyet yürütme, örgütlü suçların kolluk kuvvetlerini sınırda tutma kabiliyetlerini artırmıştır. Koordinasyon, güvenlik ve yolsuzluk sorunları, devlet birimleri için üstesinden gelinemez durumlar haline gelmiştir³¹⁵.

D. Uluslararası Finans Ağları

Para, tüm mallar içinde en çok el değiştirilebilir olandır. Çok düşük bir maliyetle, çok hızlı bir şekilde nakledilebilmektedir. Bukalemun karakterli bir yapıya sahip olup, kimliğini çok kolay bir şekilde değiştirebilmektedir. Yakın zamanda genişleyen küresel finans ağlarında, para çok büyük zorluklarla izlenebilmektedir. Hükümetler ekonomik faaliyetlerin vergilendirilmesi, düzenlenmesi ve kontrol altında tutulması alanlarında son derece dezavantajlı bir duruma gelmişlerdir. Günümüzde küresel finans ağları, yasadışı faaliyetlerden elde edilen gelirlerin transferini kolay, hızlı ve neredeyse tespit edilemez bir hale getirmektedir. Karapara aklama, şimdi çok süratli yapılan bir sanat türü olmuştur. Finansın uluslararasılaşması, devlet hukukunu ve devletin ekonomi politikalarını zayıflatmıştır³¹⁶.

E. Tüketim Toplumu ve Yeni Pazarlar

Uluslararası ticaretin genişlemesi, finans ağlarının küreselleşmesi ve iletişim teknolojilerindeki devrimler, yeni pazarların endüstriyel ve post-endüstriyel tüketim toplumları içinde gelişmesine olanak sağlamıştır. Bununla birlikte küresel ekonominin neden olduğu artan düzeydeki bütünleşme, küresel bir şeffaflık sağlayarak, toplumlar arasındaki eşitsizliği ortaya çıkarmış ve ekonomik olarak gelişmiş toplumlardaki tüketim biçimlerinin gelişmekte olan ülkelere taklit edilmesine rehberlik etmiştir. Bu, seyahat kolaylığı ve uluslararası iletişimdeki yaygınlık ile birleşince, dünya üzerindeki birçok toplumdaki tüketici zevklerinin bir

315 Lyman, Michael D. ve Potter, Gary W., age, s.303

316 Williams, P, age, s.99

noktada birleşmesine yol açmıştır. Artan miktardaki zenginlik, eğlence ve boş zaman için yasadışı mal ve hizmetlere olan talepte yeni fırsatlar yaratmıştır. Gerek meşru gerekse suçlu yatırımcılar, küresel pazarlar için sunulan bu fırsatları fark etmiş ve kötüye kullanmaya başlamışlardır³¹⁷.

Yasadışı küresel pazara verilebilecek en iyi örnek, çok ciddi bir sorun olarak ortaya çıkan yasadışı uyuşturucu maddelerdir. Her ne kadar uyuşturucu tercihi bölgeden bölgeye farklılıklar gösterse de, yasadışı uyuşturucular tam anlamıyla küresel bir ürün haline gelmiştir. Birleşmiş Milletler Uyuşturucu Kontrol Programı³¹⁸ verilerine göre, dünya üzerinde 185 milyon kişi yasadışı uyuşturucu tüketmektedir. Bunların 147 milyonu esrar, 33 milyonu amfetamin, 7 milyonu ecstasy (mutluluk hâpi), 13 milyonu kokain, 13 milyonu afyon ve türevleri (bunun 9 milyonu eroin) kullanmaktadır³¹⁹.

Birleşmiş Milletler Uyuşturucu Kontrol Kurulu'na³²⁰ göre, uluslararası yasadışı uyuşturucu ticaretinden elde edilen gelirin yıllık 400 milyar dolar olması, uyuşturucu kaçakçılığı yapan örgütlerin ulaştığı gücü ve modern dünyaya karşı oluşturduğu tehdidin büyüklüğünü gözler önüne sermektedir. Bu rakam, tüm uluslararası ticaretin % 8'ine ya da tekstil sektörünün yıllık sermayesine tekabül etmektedir³²¹.

Yasadışı küresel pazara verilebilecek diğer bir örnek ise yasadışı göç ve etnik şebekelerin gelişimidir. Göçmenlerin büyük bir çoğunluğunun kanuna itaat eden vatandaşlar oldukları bilindiği halde, göç, yasadışı malların temin edilmesi için oluşturulan örgütlü suç yapılarını büyük oranda kolaylaştırılmaktadır. Etnik bölgeler, ulusal anlamda örgütlü suç grupları tarafından eleman sağlama için bir kaynak olmakta ve özellikle göçmen grupların, içinde yaşadıkları toplumla tam olarak bütünleşemedikleri zaman etnik bağlılığı uyarabilmektedir³²². Yapılan araştırmalara göre, 1991 ile 1994 yılları arasında en az 25.000 Çinli'nin ABD'ye yasadışı yollardan

317 Williams, P, age, s.99

318 United Nations Drug Control Program – UNDCP:1991'de Viyana'da kurulan UNDCP, uyuşturucu kullanımının denetimine ilişkin bilgi ve uzmanlık değişimi için küresel bir merkez niteliğindedir. UNDCP üye ülkelere uyuşturucu ile mücadeleye ilişkin uluslararası sözleşmeleri uygulamalarında yardımcı olur, yasadışı maddelere olan talebi azaltmak için çaba harcar; alternatif gelir kaynakları yaratarak çiftçileri yasadışı uyuşturucu madde yetiştirmeye olan ekonomik bağımlılıktan kurtarmaya çalışır; bağımlıların tedavi, rehabilitasyon ve toplumla yeniden bütünleşmeleri için teknik yardım sağlar; BM sisteminin ilgili alanlardaki etkinliklerini koordine eder. Ayrıntılı bilgi için bkz <http://www.undcp.org/undcp.html>

319 UN Global Illicit Drug Trends 2002, New York, s.7

320 International Narcotics Control Board–INCB:Merkezi Viyana'da bulunan ve 1968 yılında kurulmuş olan INCB, Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konsey'i tarafından seçilen 13 üyeden oluşmaktadır. Kurul, dünya ölçüsünde yasal ve yasadışı yollardan üretilerek kullanıma sokulan tüm uyuşturucu ve psikotrop maddelerin yasal düzeyde arz ve talebi ile kaçakçılığının kontrolüne ilişkin olarak 1961, 1971 ve 1988 tarihlerinde hazırlanıp yürürlüğe giren uluslararası sözleşmelerin hükümlerinin uygulanmasını sağlamakla görevlidir. Yıl içinde yürüttüğü çalışmaların sonuçlarını, yıllık bir raporla dünya kamuoyuna ve Birleşmiş Milletler'in yetkili organlarına sunan Kurul hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. <http://www.incb.org>

321 Uyuşturucu Suistimali ve Yasadışı Kaçakçılığının Ekonomik ve Sosyal Sonuçları, BM Raporu, New York, 1998, s.3

322 Williams, Phil ve Savona, Ernesto, age, s.8

giriş yaptığı belirtilmektedir. Eski köle ticaretinin modern bir şekli olan bu işten, Çinli Triadların kazancı yıllık ortalama 2.5 milyar dolardır³²³.

Dünyamız, aynı zamanda sermaye ve zenginliğin depoları ve küresel ekonomik sisteminin kilit noktaları olarak hareket eden kozmopolit dünya şehirlerinin yükselişine şahit olmuştur. Bu şehirler, geçmişte genellikle suç örgütlerinin gelişiminde kuluçka görevi üstlenen liman şehirlerinin varisleri durumuna gelmişlerdir. Bunlar, suç örgütlerinin faaliyet yürütebilmelerine ortam da hazırlamaktadır. Yasal malların piyasaya girmesinde önemli rol oynayan yatırım merkezleri artık yasadışı mallar için de aktarıma merkezleri olarak kullanılmaya başlamıştır.

Bu noktada, suç örgütlerinin, uluslararası şirketlerle rekabet ederek küresel pazar oluşturup, karmaşık şekillerde bunları kullanma çabasında bulunmaları hiç şaşırtıcı değildir³²⁴.

V. ÖRGÜTLÜ SUÇUN BOYUTU VE ETKİLERİ

Örgütlü suç olgusu, kriminolojik açıdan, diğer suç türlerinden çok daha karmaşık ve çözülmesi güç bir yapılanma ve nedensellik içerir. Hemen hemen hiçbir suç türü, örgütlü suçlar kadar çok boyutluluk, karmaşıklık ve tezatlık içermez. Bu nedenle çok geniş boyutları olan ve son derece karmaşık analizleri gerektiren bir olgudur³²⁵.

Örgütlü suçluluk, özellikle siyasi ve ekonomik şartlarla doğrudan ilişkili olması nedeniyle, öncelikle siyasi ve sosyo-psikolojik bir olgu olma niteliğine sahiptir. Bu nedenle, örgütlü suç olgusunun en önemli boyutunu sosyo-politik boyutunu oluşturmaktadır. Bu durumda, bu tür suçları ortaya çıkaran sosyolojik, tarihsel ve siyasi nedenleri, toplumsal yapı, sosyal tarih ve tarihsel süreç, ekonomik, hukuki ve siyasi sistemin kusurları, yozlaşma, demokrasinin gereği gibi işlememesi ve devletin yapısal zaafı gibi konulara atıfta bulunarak irdelemek gerekir³²⁶.

323 Paoli, Letizia, "The Mafias", Max-Planck Institute,

324 Williams, Phil ve Savona, Ernesto, age, s.9

325 Beşe, Ertan, age, s.23

326 Beşe, Ertan, age, s.1

Suç örgütleri, küresel ekonomik faaliyetler üzerinde belirgin ve etken bir rol oynamakta olup, tüm dünyayı ilgilendiren, hatta bazı gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin gayrisafi milli hasıllarından daha yüksek kazanç sağlayan uyuşturucu kaçakçılığı ve üretimi gibi endüstrilerde anahtar rol oynamaya başlamıştır. Bu örgütlerin ortak özelliği, yasadışı ürünler, yasal ürünlerin yasadışı kaçakçılığı ve yasal ürünlerin hırsızlığı veya bu üç tür faaliyeti de içerecek şekilde hukuki alt yapısı ve düzenlemesi olmayan kapitalist şirketlerle ilgilenmeleridir. Bu örgütlerin iyi bir şekilde etüt edilmesinde dikkat edilmesi gereken en önemli nokta, bu örgütlerin kendi şirketleri bünyesinde suçluları toplaması ve bu şirketlerin sınır ötesine yayılmasıdır.

Bir başka ifade ile uluslararası örgütlü suç gruplarının temel amacı, uluslararası şirketlerde olduğu gibi fayda ve kazancın sağlanmasıdır. Bunun için de, hem kazançlarını maksimize etmek hem de yasadışı faaliyetlerini rahat bir şekilde yürütebilmek için sınırlar ötesine yayılarak, yoğun ekonomik faaliyetlerle ilgilenmektedirler³²⁷.

Dünya genelinde örgütlü suç gruplarının gücü ellerinde bulundurdukları büyük maddi imkanlar göz önüne alındığında son derece tehlikeli boyutlarda olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Bu bağlamda mafyalaşmanın yükselen trendinin gerek demokratik ve gerekse baskıcı ülkelerde ayrımsız olarak yaşandığı da açık bir şekilde ifade edebilir³²⁸.

Örgütlü suçların sadece bir kolu olan uyuşturucu ticaretinin 1990'ların başındaki yıllık cirosu \$500 milyar olarak tahmin edilmektedir. Bu rakamın örgütlü suçlar içerisindeki sadece bir birimin yıllık cirosu olduğunu düşünüldüğünde ve diğer ekonomik ağırlıklı örgütlü suç örgütleri de hesaba katıldığında rakamların çok daha büyük olacağından hiç kuşku duyulmamalıdır. Böylesine yüksek rakamlara hükmedebilen örgütlü suç örgütü liderlerinin tetikçi bulma sıkıntısı çekmeyecekleri üzücü bir gerçektir. Bunun da ötesinde, ekonomik büyüklüğü bu rakamlarla ifade edilen örgütlü suç gruplarının, toplumda önemli ve saygın olarak yer edinen kişilere ulaşmakta da çok güçlük çekmediği görülmektedir. İtalya mafyası, İtalyan toplumunda çeşitli seviyedeki politikacılara, iş adamlarına, polise hakim, savcı ve

327 Organize Suç Örgütlerinin Niteliği ve Tanımı, <http://www.elele.gen.tr>, (İndirilme Tarihi:07.08.2003)

328 Balsamo, W ve Carpozi, Jr.G., *Organize Suç AŞ Mafyanın 100 Yıllık Tarihi*, Çev: M.Harmancı, Sabah Yayıncılık, İstanbul, 1996, s.72

gizli servis elemanlarına kadar ulaşıp onlara etki etmektedir. Bu durum sadece İtalya'ya özgü kalmayıp diğer örgütlü suç gruplarının özellikle uyuşturucu alanında faaliyetlerini yoğunlaştırdığı, Peru, Kolombiya, Rusya Federasyonu, Polonya ve benzeri ülkelerde de söz konusudur şeklinde özetlemektedir.

Özellikle iletişimin artması ve yeni tüketim ürünlerinin bir zorunluluk olarak piyasalara sunulması, ancak bu ürünlere normal yollardan ulaşamayacağına inanan insanların arasında, paraya maddi güce kestirme ve kolay yoldan ulaşan ve toplumda sınıf atlama, önemsenme, güç ve nüfuz sahibi olma gibi cazip gelecek alternatif yaşamı mafya üyeliğinde bulanların sayısı her geçen gün artmaktadır. Örneğin, Kolombiya'da 14 Sterlin olan kokainin Avrupa şehirlerine ulaşması durumunda fiyatı 35.000 sterline ve hatta toptancıdan sokak satıcısına ulaştığında ise 70.000 sterline çıkması gerçekten ürkütücü rakamlardır. Bu işi baştan sona yapabilen bir mafya örgütü, bire beş yüz kazanabilme gibi olağanüstü bir kazanç sağlama karlılığını yakalayabilmektedir. İşte toplumları tehdit eden en önemli boyut da, her şeyin paraya endekslendiği yeni dünyada, paranın baş döndürücü oranda kazanılabilmesi durumu suç örgütlerini çeşitli riskleri alma pahasına bu alana hızla itmektedir.

Teknolojinin sağladığı yeni olanaklar insanlarımızı daha kolay ve konforlu bir yaşam sunarken, diğer taraftan bilgisayar destekli suçlar ile kredi kartlarının da kullanımının artması dünyamıza yeni bir örgütlü suç türünü 'bilişim suçları' olarak tanıtmıştır. Bütün bunlara ilave olarak yine sınıf atlamanın kolay yolu olarak karamparanın ve kayıt dışı ekonominin büyümesine ve dünyadaki kaygı verici boyutlara ulaşmasına bakıldığında durum daha da ürkütücüdür. Bugün dünyada kayıt dışı sektörün büyüklüğü 3 trilyon dolar olarak tahmin edilmektedir. Gelişmiş ülkelerde kayıt dışı ekonomi GSMH'nin % 10-15'i civarındadır. Türkiye ise GSMH'nin yaklaşık % 50'si ve yaklaşık 102 milyarı bulan rakam ile Rusya ve Polonya'nın ardından kayıt dışının en yaygın olduğu dünyada üçüncü ülke konumundadır.

Örgütlü suçların ekonomik büyüklüğü hiç kuşkusuz bütün ülkeleri siyasi, ekonomik ve ahlaki-moral değerler bakımından tehdit etmektedir. Devletlerin dışında elde ettikleri bu ekonomik gücü devletlerin ellerinde bulundurdıkları ekonomik varlığa karşı şantaj, manipüle etme ve istikrasızlık yaratma noktasında kullanabilen

örgütlü suç gruplarının, ülkelerdeki siyasi sistemleri de çökertebilme güçleri de söz konusu olabilmektedir³²⁹.

VI. ÖNEMLİ ULUSLARARASI SUÇ ÖRGÜTLERİ

Örgütlü suç grupları tek tip değildir. Bu gruplar, şekil, boyut, yetenek ve uzmanlık konularında farklılıklar gösterirler. Bunlar farklı coğrafi sahalarda ve farklı üretim pazarlarında faaliyet yürütürler ve sınırlamaları kaldırmak ve kolluk kuvvetlerinden kaçmak için çeşitli taktikler ve yöntemler kullanırlar. İş tanımları, şirketlerden yerel acenteliklere kadar yayılmaktadırlar. Örneğin, Kolombiya'nın Cali şehri merkezli uyuşturucu karteli, belki de açık hiyerarşi, fonksiyonel uzmanlık ve faaliyetlerin ileri bütünleşmesi ile resmi yapıdaki bir şirkete en yakın olanıdır. Aynı zamanda yaygın küresel faaliyetleri ile oldukça geniş bir organizasyondur. Toptan ve perakende satış düzeylerde, yerel olarak iş yürütmek, çok sıkı bir şekilde mali kayıt tutmak ve uyuşturucu satışlarındaki hasılatın şirket yöneticilerine geri döndürmek için küçük hücrelere bölünmüştür. Yelpazenin diğer ucunda ise sadece taşıyıcılık rolünü üstlenen ve uyuşturucu endüstrisinin kaçakçılık safhası ile meşgul olan yüksek akıcılığa sahip Nijerya organizasyonları bulunmaktadır.

Örgütlü suç gruplarını birbirinden ayıran diğer bir husus ise faaliyet alanlarıdır. Örneğin, Nijerya organizasyonları kredi kartı ve ticari dolandırıcılık da dahil olmak üzere çok yaygın bir kapsamdaki suç faaliyetleri ile uğraşmaktadır. Rus suç örgütleri daha geniş bir faaliyet repertuarına sahiptir ve kaçakçılığını yaptıkları ürünler olan uyuşturucu, silah, endüstriyel metal ve nükleer maddeler bakımından da farklılıklar göstermektedirler. Ayrıca banka dolandırıcılığı, zimmet, gasp, fuhuş, oto hırsızlığı ve adam kaçırmaya gibi suçlar da bunların faaliyetleri içerisine girmektedir. Yakuza ve Çin Triadları gibi Asya suç örgütleri de yelpazedeki tüm yasadışı faaliyetlerle ilgili iş yapmaktadırlar. Kolombiya kartelleri de, paralel olarak, uyuşturucu endüstrisi ve bunun altındaki ikincil tüm işlerle ilgilenmektedirler. Bu örgütler yolsuzluğu,

329 Bal, Ihsan, age., s.3

şiddeti ve karapara aklamayı sadece uyuşturucu madde kaçakçılık faaliyetlerini sürdürebilmek için birer araç olarak kullanmaktadırlar³³⁰.

Örgütlü suç grupları her ne kadar aslında bağımsız aktörler olsalar da, diğer suç örgütleriyle, terörist ve anarşist gruplarla ve hatta bazen hükümetlerle bile anlaşma yapabilmektedirler. Bu anlaşmaların doğası, amacı, sahası ve gücü tam olarak bilinmemektedir. Bununla beraber bu anlaşmalar, örgütlerin işlerini yürütürken ne kadar karmaşık bir hale geldiğini ve ticari kazançlarını artırmak ve zarar görme riskini azaltmak için nasıl rasyonel aktörler gibi davrandıklarını göstermektedir. Bunun ötesinde, bu gruplar, bol finansal teşvik ve katı cezalara dayalı etkin ve etkili yönetim sistemi, etkili istihbarat ve karşı istihbarat gücü ve oldukça esnek yapıları ile çoğu kez iyi bir mesleki sezgi ile donatılmışlardır³³¹.

Uluslararası alanda faaliyet gösteren örgütlü suç gruplarından bazıları şunlardır:

A. İtalyan Mafyası

Mafya birçok değişik şekilde tanımlanmıştır. İtalya'da mafya genellikle Sicilya mafyası veya "Cosa Nostra", Napoli Camorra'sı (yerel örgütlerin hakim olduğu bir grup), Calabrian Ndrangheta (tütün, uyuşturucu ve çocuk kaçırma suçları ile ilgilenen aileler federasyonu) ve Apulia'daki "Sacra Corona Unita" (Camorra ve Ndrangheta'dan kopan fraksiyonlar) olarak isimlendirilmektedir³³².

1. Cosa Nostra

Suç örgütleri içinde en önemlisi açıkça Cosa Nostra'dır. İtalya'da diğer suç örgütleri ile karşılaştırıldığında, Cosa Nostra, ülke içinde ve dışında, güç ve zenginlik olarak çok iyi durumdadır. Kendi yönetim modelini dikte edip, önemli operasyonların arkasında bir motor gibi hareket etme stratejisi olan bir örgüttür.

330 Organize Suç Örgütleri,
<http://www.teror.gen.tr/turkce/organize/index.html>, (İndirilme tarihi:12.02.2002)

331 Williams, Phil ve Savona, Ernesto, age, s.28

332 İtalyan Mafyası,
<http://www.teror.gen.tr/turkce/organize/italyan/index.html>, (İndirilme tarihi:12.02.2002)

Cosa Nostra'nın birçok faaliyetlerinin halen bölgesel olması ve Güney İtalya'da konuşlanmasına rağmen, Cosa Nostra her geçen gün uluslararası bir yapı arz etmeye başlayarak, Avrupa ve Amerika'yı tehdit etmektedir. Avrupa ve Amerika'ya göç dalgasında etkin bir rol oynayan örgüt, Almanya örneğinde olduğu gibi ABD'de de bu sayede eroin piyasasının önemli bir bölümüne sahiptir.

Örgütün halihazırda 180'den fazla mafya ailesi bünyesinde, yaklaşık 5.000 örgüt üyesi vardır. "Pişmanlık Yasası" çerçevesinde güvenlik kuvvetleri ile işbirliğine gidenlerin itirafları neticesinde diğer örgütler gibi Cosa Nostra da son 5 yılda büyük darbeler yemiştir. Şu anda, örgüt Sicilya mafyası ve KADEK ağırlıklı Türk mafyası başta olmak üzere, Napoli, Kolombiya, Çin ve Rus mafyalarının desteği ile ayakta durmaya çalışmaktadır.

Sicilya mafyasının, bununla birlikte bazı problemleri bulunmaktadır. İlk olarak, İtalya'da uyuşturucu pazarında bir tekel kuramadığı gibi Avrupa'daki uyuşturucu faaliyetleri de iyice zayıflamıştır. Mafyanın 1983-1992 tarihleri arasında İtalyan Adli Makamlarına yönelik saldırıları da anılan zayıflamanın belirgin göstergesidir. Siyasi irade ile bağların kurulması ve devletle gizli ilişkilerin tesisi, bu zayıflamanın güçlendirilmesi çalışmalarında birer aşama olarak değerlendirilmekte idi. Son zamanlarda hassas bir kamuoyunun oluşması ve değişen siyasi ortamdan ciddi rahatsızlıklar duyan Sicilya mafyası halen suç örgütü olma ve güvenlik kuvvetlerinin ana sorununu teşkil etme özelliğini korumaktadır³³³.

2. Napoli Camorra

İspanya kralları ve Napoli ve Sicilya'yı 1504-1707 ve 1738-1860 yılları arasında yönetmiştir. Camorra olarak bilinen örgüt, İspanyolların birinci hükümlanlık döneminde Napoli'de ortaya çıkmıştır. Bu örgütün ilk baştaki yapılanmasında İspanyollar ve Napolililer birlikte yer almış ve "Garduna" olarak bilinen eski İspanyol suç örgütünün kural ve düzenlemelerine dayalı bir sistem kurmuşlardır³³⁴.

333 Cosa Nostra,

<http://www.teror.gen.tr/turkce/organize/italyan/cosa.html>, (İndirilme tarihi:12.02.2002)

334 Geleri, Aytakin, "Organize Suçların Ortaya Çıkışı ve Gelişimi:İtalyan-Amerikan Mafyası Üzerine Bir Çalışma", Der. Aytakin Geleri ve Hasan Hüseyin Çevik, Organize Suçlarla Mücadele ve Pofis, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2003, s.29

Camorra'nın teşkilat yapısı, üst derecede yöneticinin bulunmadığı, tepesiz bir piramit ve başıboş çetelerin oluşturduğu bir örgüt şeklindedir. Mafya tipi organizasyonlar içinde Camorra'nın en belirgin amacı stratejik suç ittifaklarına katılarak, faaliyetlerini bölgesel sınırlar boyunca genişleterek yaymaktır. Önemli denecek ölçüde sansasyonel cinayetleri bulunmamaktadır. Halihazırda 100'den fazla mafya ailesi bünyesinde 6 ila 7 bin örgüt üyesi bulunmaktadır. Örgüt, faaliyetlerini 5.731.426 nüfuslu, 549 belediyeye sahip olan Campania bölgesinde yürütmektedir.

Camorra ile ilgili en önemli tespitlerden biri de, bu örgütün uyuşturucudan elde ettiği kara parayı aklama operasyonlarını rahatlıkla Hollanda, İngiltere ve Almanya'da gerçekleştiriyor olmasıdır.

Cosa Nostra ve Ndrangheta gibi yediği darbeler sonucunda hızlı bir düşüşe geçen Napoli'nin Camorra örgütü, gasp, haraç ve sigara kaçakçılığı yollarıyla ayakta kalmaya çalışmaktadır. 21 milyar dolarlık cirosu ile elemanlarını beslemeye devam etmektedir³³⁵.

3. Calabron Ndrangheta

Güney İtalya'nın üçüncü parçası olan Calabria, "onurlu toplumun" (onorate Societa) veya kardeşliğin (Ndrangheta) yurdu olarak tanımlanır³³⁶.

Bu örgüt 2.146.724 milyon nüfus ve 409 belediyeli Colobrio'nun güneyinde yer alan bir bölgede ortaya çıkmış ve buradan yönetilmektedir. Örgütün faaliyetleri genellikle İtalya'nın merkez ve kuzey bölgelerinde yoğunlaşmaktadır. Cosa Nostra örgütüyle yakın bağlantıları vardır. Yatay teşkilatlanma biçimine sahip olup, bölgesel veya yerel düzeyde sorumluları bulunmamaktadır.

En çok rastlanılan faaliyeti, perakendecilerden, rakiplerden, girişimcilerden ve iş adamlarından haraç toplamaktır. Fidyeye için adam kaçırmak da Ndrangheta'nın geleneksel finansal dayanağı haline gelmiştir. Geçmişte özellikle 1985'ten sonra Calabria klanları uyuşturucu kaçakçılığına el atmışlardır. Örgüt mensuplarının en fazla, Fransa, Almanya, İspanya, Hollanda'da yerleştiği bilinmektedir³³⁷.

335 Napoli Camorra,

<http://www.terror.gen.tr/turkce/organize/italyan/napoli.html>, (İndirilme tarihi: 12.02.2002); Geleri, Aytakin, "Organize Suçların Ortaya Çıkışı ve Gelişimi: İtalyan-Amerikan Mafyası Üzerine Bir Çalışma", age., s.32

336 Geleri, Aytakin, "Organize Suçların Ortaya Çıkışı ve Gelişimi: İtalyan-Amerikan Mafyası Üzerine Bir Çalışma", age., s.32

337 Calabron Ndrangheta,

<http://www.terror.gen.tr/turkce/organize/italyan/calabron.html>, (İndirilme tarihi: 12.02.2002)

4. Sacra Corona Unita

Bu örgüt, Puglia bölgesinin güneyinde yapılanmıştır ve yukarıda arzedilen Cosa Nostra, Camorra ve Ndrangheta örgütleriyle özellikle uyuşturucu kaçakçılığı konusunda yakın bağlantı ve ilişkileri vardır. Örgütün bilinen faaliyetleri 1980 yılı itibarıyla tanımlandığından, yeni mafya tipi organizasyonlar içerisinde yerini almaktadır. Faaliyetlerinin az oluşu ve çok küçük bir örgüt olması gerçeğine rağmen, gerçekleştirmiş olduğu faaliyetlerinin niteliği itibarıyla, en az büyük örgütler kadar acımasız ve zalimdir. Örgütün değişik 50 topluluktan oluşan yaklaşık 1000 üyesi bulunmaktadır³³⁸.

B. Rus Örgütlü Suç Grupları

Onlarca yıl Avrupa'yı, hatta dünyayı dehşete götüren İtalyan mafyasının zayıflaması en çok Rus suç örgütlerinin işine yaramıştır. Berlin Duvarı'nın yıkılmasından sonra iş hacmini yüzlere, binlere katlayan Rus mafyası "Organiztsya", tüm Avrupa, hatta Afrika ve denizaşırı ülkelerde bile yasadışı egemenliğini kanıtlamıştır.

Rus mafyası, yıllık 200 milyar dolarlık cirosu ile örgütlü edilmiş örgütler arasında birinci sıraya oturmuştur. 114 bin aktif elemana ve sayıları 3 milyona ulaşan yandaşlara sahip olan Rus örgütlü suç gruplarının en önemli faaliyet alanlarını; antik eşyaların çalınması ve bunların Batı'ya kaçakçılığı, fuhuş, oto kaçakçılığı, silah ticareti ve uyuşturucu kaçakçılığı olarak tanımlayabiliriz. Diğer birçok faaliyetleri de bu listeye ekleyebiliriz. Ancak en çok karşılaşılan suç tipleri bunlardır.

Rus örgütlü suç grupları, iç ve uluslararası piyasalarda faaliyet gösteren, prototip fırsatçı örgütlü suç grupları içerisinde değerlendirilmektedir. Tıpkı Sicilya mafyasında olduğu gibi, diğer rakip örgütlü suç gruplarını tasfiye etmek suretiyle kendi bölgelerinde kontrolü elinde tutmak amacına yönelik yerel düzeyde faaliyetlerini yoğunlaştırmaktadır. Uluslararası düzeyde de; kaçakçılık veya otodan silaha, tıbbi malzemeden ham maddeye kadar kar imkanı sağlayan her türlü yasadışı faaliyetlerdeki hünerlerini de sergiledikleri yakinen bilinmektedir.

³³⁸ Sacra Corona Unita,
<http://www.teror.gen.tr/turkce/organize/italyan/sacra.html>, (İndirilme tarihi: 12.02.2002)

Rus mafyasının en etkili klanı “Solntsevo” yani Güneş Tugayı’dır. Adını Moskova’daki bir semtten alan bu klan, Rus mafyasının Avrupa’daki en etkili koludur: Berlin, Viyana ve Roma’yı kendilerine üs olarak seçmişlerdir. Zaten, en azılı liderlerinden biri olan Yuri Essin de halen Roma’da tutuklu bulunmaktadır.

Eski Sovyetler Birliği’nin kalıntısı bazı Politbüro üyelerinin intikamlarından çekinen Rus mafyasının babalarının, şimdilik Avrupa başkentlerinde yaşayarak irtibat kurumları aracılığıyla ülkedeki örgütlerini rahatça yönettikleri ve burada konuk oldukları ülkelerin mafyaları ile de işbirliğine girdikleri bilinen bir gerçektir. Hatta buralarda, “royalties” yani telif hakkı olarak kazançlarından yüzde vermektedirler. Özetle, mafya örgütleri arasında da know-how veya joint venture şeklinde ekonomik anlaşmalar olabilmektedir. Örneğin, bugün Almanya’da gayrimenkul piyasasını özellikle, Wiesbaden’de, elinde bulunduran İtalyan Camorra örgütü, Rus mafyası adına toplu konutları satın almaktadır³³⁹.

C. Çinli Triadlar

Triadlar, gasp, uyuşturucu kaçakçılığı, fuhuş, kumar ve yan suç grupları olarak adlandırılan Çin video sektörü, kitaplar, gazeteler ve eğlence hizmetlerinin de dahil olduğu geniş bir suç yelpazesine sahiptir. Örgütün çok geniş denizler ötesi bir ağının bulunması, kolaylıkla uluslararası suç faaliyetlerine de karışmasına imkan sağlamaktadır. Çinli Triadlar, Amsterdam, Londra, Manchester, New York ve San Francisco şehirlerinin de dahil olduğu Çinli toplulukların bulunduğu dünyanın her yerinde iyi bir şekilde örgütlenmişlerdir.

Silah kaçakçılığı ile bağlantılı olarak ABD ve Avrupa’ya özellikle eroin kaçakçılığı ve hırsızlık, lüks otomobil, zengin piyasalara yat ve Çin Halk Cumhuriyeti’ne tüketim malları kaçakçılığı ve uluslararası kredi kartı sahtekarlığı gibi diğer tip suçlar, Triadların uluslararası boyutta yoğun olarak yürüttüğü faaliyetlerdendir.

1994 yılında İspanyol polisinin kayıtlarına göre, İspanya’nın Galicia bölgesinde Çinli yasadışı göçmenlerin sayısındaki hızlı artışa binaen yapılan araştırmalarda,

339 Rus Organize Suç Grupları,
<http://www.terror.gen.tr/turkce/organize/rus.html>, (İndirilme tarihi:12.02.2002)

Triadların yasadışı insan kaçakçılığı ve eroin ticareti başta olmak üzere birçok suçla uğraştıkları ve hızla Avrupa Birliği ülkelerinde örgütlendikleri tespit edilmiştir³⁴⁰.

D. Kolombiyalı Karteller

Kolombiyalı karteller, birçok yönüyle birbirlerine benzemektedir. Birçok uluslararası suç örgütünden farklı olarak değişik her türlü suçla ilgilenen Kolombiyalı karteller, uyuşturucu işinde bir numaradır. Gerçekte karteller, diğer gruplardan daha fazla olarak aralarında bir suç kültürü oluşturmak suretiyle işbirliğine gitmişler ve her geçen gün de bunu arttırmışlardır. Hatta kartel kendi içinde işbölümü ve uzmanlaşmaya gitmek suretiyle bir sanayi geliştirmiştir. Şu an kokain endüstrisinde hakim olan Cali karteli için özellikle durum böyledir.

Gerek Kolombiya gerekse ABD ve Avrupa'daki faaliyetlerinde, Kolombiyalı karteller, lojistik ve pazarlama gibi konularda uzmanlaşmış hücre tipi yapılanmaya sahiptir. Bu yapılanma sayesinde, örgüt üyeleri arasındaki ilişki ortadan kaldırılmakta ve örgüte ihanet en alt düzeye indirilmektedir. Cali karteli tıpkı diğer uluslararası şirketler gibi faaliyetlerini yürütmektedir.

Örneğin, özellikle son yıllarda Batı ve Doğu Avrupa ve Eski Sovyetler Birliği topraklarında piyasasını genişletmek amacıyla yönelik olarak, kokaine nazaran daha ucuz, daha rahat taşınabilen ve yüksek kar marjını sağlayan Kolombiya eroinin üretimi ile ortaya çıkan diğer yan ürünlerini artırma çabası içerisine girmiştir. ABD'den sonra, Avrupa'da da bu kartellerin yaygınlaşması, bölgedeki yüksek eroin tüketimi ile bağdaştırılmaktadır.

800 klanı ve 25 bin dolayında örgüt elemanı ve yaklaşık 100 bin yandaşı ile Kolombiya mafyası, Avrupa mafyası ile işbirliğine giderek Avrupa piyasalarına son on yılda Kolombiya'dan eroin sevkiyatı yapmaktadır. Hatta, bu konuda en fazla işbirliğini Türk mafyası ile gerçekleştirmekte, eroin sevki tehlikeye girdiğinde, Kolombiya mafyasının kullandığı gemiler Türk mafyasının emrine verilmektedir. En son Lucky-S ve Kısmetim-1 gemilerinde ele geçirilen tonlarca uyuşturucu maddenin

340 Çinli Triadlar,
<http://www.teror.gen.tr/turkce/organize/cin.html>, (İndirilme tarihi:12.02.2002)

orijini ve gemilerin bandıraları göz önüne alındığında olayın ciddiyeti çok daha iyi anlaşılacaktır³⁴¹.

E. Arnavutluk Mafyası

Yıllık 7.7 milyar dolar cirosu bulunan Arnavutluk mafyası, genç, çok hızlı büyüyen ve Avrupa'da faaliyetleri gün geçtikçe yaygınlaşan bir mafya haline gelmiştir. Arnavutluk mafyası, dolaylı şekilde Türk mafyasının güvenilir bir silahı olarak faaliyetlerini sürdürmektedir.

İtalyan mafyaları ile içiçe yaşayan Arnavutluk mafyası, son 6 ayda askeri kışlaları yağma ederek ne kadar silah bulduysa, oyuncak silah fiyatına uluslararası silah kaçakçılarına satmıştır. Ayrıca, sigara ve içki kaçakçılığında İtalyan mafyası ile birlikte çalışmakta olup yasadışı göçten elde ettiği paranın, kazançları arasında birinci yeri işgal ettiği, terör örgütü PKK/KADEK güdümlü işçi simsarlığı olaylarına karıştığı, yürütülen tahkikatlardan ve Interpol raporlarından anlaşılmıştır.

Arnavut kökenli “Yeni Kutsal Taç Birliği” mafyası ile birlikte ortaklaşa kadın ticareti yapan mafya, her bir Arnavut fahişesi için İtalya'da ayda 15 bin dolar para sağlamaktadır. Elde edilen paraların % 95'i Arnavutluk ve İtalyan mafyalarının kasasına sistemli bir şekilde girmektedir³⁴².

F. Avrupa Mafyası (Euro)

Yeni ortaya çıkan Euromafya, Avrupa mafyası anlamına gelmektedir. Birarada, anında karar verebilen, hiçbir şeyi şansa bırakmayan, gerekirse örgütün katı kurallarını uygulayabilen, kentleri, mahalleleri, hatta sokakları teker teker kendine özgü stratejileri ile ele geçirebilen, başta devlet olmak üzere her yerde adamları bulunan, hareket gücü, çabukluk yeteneği, düşünme refleksi olan “baba”ların yönettiği bir mafya haline dönüşmüştür.

Avrupa mafyasının yürüttüğü örgütlü suçların boyutuna gelince, dünya çapında yıllık olarak bu faaliyetlerde dönen para miktarı tahminen 500 milyon dolardır.

341 Kolombiyalı Karteller,
<http://www.teror.gen.tr/turkce/organize/kolombiya.html>, (İndirilme tarihi:12.02.2002)

342 Arnavutluk Mafyası,
<http://www.teror.gen.tr/turkce/organize/arnavutluk.html>, (İndirilme tarihi:12.02.2002)

EDU/Europol bu miktarın Avrupa Birliği'nde 600 milyon euro civarında olduğunu tahmin etmektedir. Söz konusu meblağın yarısı para aklama işleminden geçirilmekte ve yasal işlere kanalize edilmekte olup, bu kazanç insan yaşamının bazı alanlarına gözle görülür şekilde tesir etmektedir.

Kültür, dil, etnik köken, sınıf farklılıklarına rağmen ortak konuları olan egemenlik ve para için rahatlıkla uyum içerisinde bir araya gelen Rus, Sicilya, Türk, Çin, Nijerya, Kolombiya, Napoli, Kalabriya, Arnavut mafyaları bugün Avrupa'da cirit atmaktadır. Avrupa Birliği ve Maastricht anlaşmaları ile alay edercesine, yıllık cirolarını 351 milyar dolara kadar yükselten Avrupa mafyasındaki nakit para hacmi Rusya dışında tüm Avrupa'nın yıllık ulusal gelirinin yüzde 4.2'sini oluşturmaktadır. Başka bir deyimle, Avrupa mafyası, yine Avrupa'nın 5 büyük şirketi Royal Dutch Shell, Daimler-Benz, Siemens, Volkswagen ve İtalyan ENI'nin toplam cirosuna eş değerde bir para hacmine sahip bulunmaktadır³⁴³.

VII. MUKAYESELİ HUKUKTA ÖRGÜTLÜ SUÇLULUKLA MÜCADELE

Devlette çürüme bütün dünya ülkelerini ilgilendiren önemli bir problemdir. Çıkar amaçlı suç örgütleri sosyal, ekonomik ve siyasi kurumların temelini sarsmaktadır. Son yıllarda yaşanan ve birçok ülkede meydana gelmiş bulunan sosyal ve ekonomik değişimler, kriminojen etken rolü oynamışlardır: dengesiz gelişmeler suç yaratmaktadır. Suçun önlenmesi için uluslararası ekonomik düzeyin yeni bir yapıya kavuşturulması gerekmektedir. En büyük tehlikeyi yaratan suçlar, ekonomik suç, çevre suçları, uyuşturucu madde ticareti, terör suçları, ayrımcılık gibi suç gruplarıdır. Bu suçlar genellikle örgütlü şekilde işlenmektedir. Çıkar amaçlı örgütlü suçluluğun önlenmesi için, suçtan elde edilen ekonomik avantajların örgütlerin elinden alınması şarttır³⁴⁴.

Avrupa ülkelerinde 1980'lerden itibaren örgütlü suçlarla mücadele için büyük çaba gösterilmeye başlandı ve yasama hareketleri gerçekleştirildi. İtalya, Almanya,

343 Avrupa Mafyası,

<http://www.teror.gen.tr/turkce/organize/avrupa.html>, (İndirilme tarihi: 12.02.2002)

344 Yenisey, Feridun, "Mukayeseli Hukukta Çıkar Amaçlı Örgütlerle Mücadele ve Türkiye", *Organize Suç* içinde, der. Asayiş Daire Başkanlığı, Asayiş Daire Başkanlığı Yayınları No:4, Ankara, 1998, s.71

Fransa, İngiltere ve özellikle Amerika'da terör suçlarını ve çıkar amaçlı örgüt suçlarını kapsayan mevzuatın meydana getirilmesine girişildi. Batı ülkelerinde önce mevcut kanunlarda bir takım değişiklikler yapıldı. Terör suçları ve çıkar amaçlı örgüt suçları bakımından ceza kanunlarına yeni hükümler eklendi. Bu hükümlerin temel karakteristiği baskıcı ve şiddetlendirici nitelikte olmalarıdır³⁴⁵. Önce örgüt suçları alanındaki cezaların ağırlaştırılması düşünülmüş ve gerçekleştirilmiştir. Bunun arkasından örgüt suçları alanında sanık haklarının kısıtlanması ve usul işlemlerindeki formalitelerin azaltılması yoluna gidilmiştir³⁴⁶. Sonra suçların takibi bakımından usul hükümleri getirilmeye başlanmış ve yeni bir takım kurumlar tesis edilmiştir. Bu bakımdan iki metot uygulandı. Birincisi mevcut ceza kanunlarına ve usul kanunlarına ekler yapılarak, diğeri ise bizim yaptığımız gibi müstakil, ayrı bir kanun meydana getirerek olmuştur³⁴⁷.

Örgütlü suç ile mücadele için, süregelen suç siyaseti ilkelerinde de değişiklik meydana gelmiştir. Ceza hukukunda modern bir akım olarak ortaya çıkmış olan ve failin topluma kazandırılması için yürütülen çalışmalar yerini "suçun önlenmesi için korkutma" görüşüne terk etmeye başlamıştır³⁴⁸.

A. Fransa

Yeni Fransız Ceza Kanunu (YFCK) 132-71. maddesi örgütlü çete (bande organise) kavramını şöyle tanımlıyor: Bu kanuna göre "Örgütlü çeteler, kendilerini bir veya birden çok maddi fiillerle ortaya koyan suçların hazırlanması maksadıyla oluşturulmuş bütün gruplar veya birleşmelerdir (Entente)". Fransa'da bu kavram ceza mevzuatına önce 02 Şubat 1981 kanunu ile ve hırsızlığın bir ağırlatıcı sebebi olarak girmiş, sonra patlayıcı maddeler, yangın marifetiyle mülkiyetin tahribi suçlarını da kapsar hale getirilmiştir. YFCK, bu ağırlatıcı sebebi ayrıca dolandırıcılık, yataklık, kalpazanlık, fuhuş için aracılık, kişilerin kaçırılması (insan ticareti) suçlarını da kapsar hale getirmiştir.

345 Dönmezer, Sulhi, "Çetelerle Mücadele Amacıyla 4422 Sayılı Kanunla Kabul Edilen Koruma Tedbirleri", İzmir Barosu Yargı Reformu 2000 Sempozyumu 11. Oturum, http://www.izmirbarosu.org.tr/yargi_reformu_2000/sulhi_donmezer.htm, (İndirilme Tarihi:04.04.2004)

346 Yenisey, Feridun, age., s.73

347 Dönmezer, Sulhi, "Çetelerle Mücadele Amacıyla 4422 Sayılı Kanunla Kabul Edilen Koruma Tedbirleri"

348 Yenisey, Feridun, age., s.73

Yukarıya nakledilen örgütlü çete tarifini 132-71. madde, gruplara, ayrıca birleşme, anlaşmayı da ekleyerek genişletmiştir. Bu maddeye göre grup veya birleşmenin varlığı maddi olarak ortaya çıkmış bulunmaktadır. Böylece basit bir suç projesinin cezalandırılmayacağı hususundaki ilke saklı tutulmuş olmaktadır. Usul hükümleri itibariyle ise Ceza Usul Kanununda yapılan değişikliklerle terör (706-16 ila 706-25. maddeler), uyuşturucu maddeler (706-26 ila 706-33. maddeler), fuhuş için aracılık (706-34 ila 706-40. maddeler) suçlarının yargılanmasında özel hükümler getirilmiştir.

Bu hükümlerden başka, örgütlü suçlulukla ilgili asıl hüküm YFCK'nın 450-1. maddesinde yer almaktadır. Bu madde suç işlemek için örgüt kurmayı (association des malfaiteurs) müstakil suç olarak cezalandırmaktadır. Tarif 132-71. maddedeki gibidir: “On yıl hapis cezasıyla cezalandırılan bir cürüm veya cünhayı hazırlamak amacıyla maddi fiillerle ortaya çıkan bir grubun oluşturulması veya anlaşmanın tesisi suç için örgüt kurmayı oluşturur- böyle bir örgüte katılanlara on yıla kadar hapis ve bir milyon frank para cezası verilir”. Madde böylece istisnai hükümler dışında bütün suçları kapsamaktadır³⁴⁹.

B. Amerika Birleşik Devletleri

Birleşik Amerika'da faaliyet alanlarının ve görünüş biçimlerinin çok yönlülüğü nedeniyle örgütlü suçluluk (organized crime) tanımında da çeşitlilik dikkati çekmektedir. Herkesin üzerinde birleştiği bir organize suçluluk tanımı bulunmadığı için, bir taraftan organize suçluluk açısından tipik olan faaliyet ve suçlar, diğer taraftan örgütün yapısı dayanak alınmak suretiyle organize suçluluk olgusu ortaya konulmaya çalışılmaktadır. İlk planda organize suçlulukla mücadele amacıyla çıkarılmış bulunan ve federal düzeyde yürürlükte bulunan kanunlar organize suçluluk tanımı getirmemekte, bunun yerine kapsamlı bir suç katalogu içinde yer alan suçlardan birinin varlığına bazı hukuki sonuçlar bağlamaktadır.

Buna karşılık Federal Adalet Bakanlığı organize suçluluk konusunda şu tanımı geliştirmiştir: “Rüşvet veya kamu görevlilerini yolsuzluğa bulaştırmak (korrupsiyon) suretiyle faaliyet yürütmek üzere kısmen veya tamamen yasa dışı araçlarla finansal

³⁴⁹ Dönmezer, Sulhi, “Çetelerle Mücadele Amacıyla 4422 Sayılı Kanunla Kabul Edilen Koruma Tedbirleri”,

veya ekonomik bir kazançta ulaşmak için bireylerin veya grupların sürekli yapılaşmış ve disiplinli bir biçimde bir araya gelmeleridir”. Bu tanıma göre, bir faaliyetin organize suçluluk içerisinde ele alınabilmesi için, zorunlu olmamakla birlikte, genellikle aşağıdaki özellikleri taşıması aranmaktadır:

- a) Faaliyetin gizliliği,
- b) Şiddet ve tehdit kullanma,
- c) Faaliyetlerin metodik, sistematik ve yüksek düzeyde disiplinli biçimde yürütülmesi,
- d) Örgütün üst düzeyde yönetimini üstlenmiş kişilerin genellikle doğrudan doğruya yasa dışı faaliyetlere katılmadığı hiyerarşik yapı,
- e) Grupların rüşvet veya kamu görevlilerini yolsuzluğa bulaştırmak suretiyle ticarete, politikada ve diğer kamu kurumlarında nüfuz kazanmaya çalışmaları,
- f) Örgütün esas amacının, uyuşturucu madde ticareti, yasa dışı kumar, tefecilik, kara para aklama gibi yasa dışı faaliyetler veya aynı zamanda yasal işlere katılma yoluyla finansal kazanç sağlama olması³⁵⁰.

Amerikan hukukunda örgütlü suça iki suretle tepki gösterilmiştir. İlk olarak uyuşturucu maddeler konusunda çok sert kanunlar çıkarılmış ve milyonlarca dolar tahsis edilerek mücadeleyi sağlayacak personel ve donanım çoğaltılmıştır. İkinci olarak Kongre, mevcut federal ceza kanunlarını ikmal ederek örgüt suçu kavramını (Federal Criminal Conspiracy) eklemiştir. ABD Yasasının 18 maddesi olan “Suçlar ve Suç Prosedürleri”nin 19. bölümünün 371. bendi “Suç işlemek için işbirliği yapmak veya Birleşik Devletleri dolandırmak” fiilinden bahseder. Bu bende göre “iki veya daha fazla kişi bir araya gelerek Birleşik Devletlere karşı suç işlerse yada Birleşik Devletleri yada ne düşüncede veya amaçta olursa olsun herhangi bir kuruluşu dolandırır ve bir veya daha fazla kişi bu işbirliğinin amacını etkileme yolunda herhangi bir eylemde bulunursa, her bir şahıs bu madde altında cezalandırılır veya 5 yıldan fazla olmamak kaydıyla mahkumiyet alır”³⁵¹.

Amerika Birleşik Devletlerinde 1968 tarihinde yürürlüğe giren (Omnibus Crime Control and Safe Streets Acts) önemli kurumlar içermektedir. Gizli ajan görevlendirme, Amerika ve Avrupa da çok yaygın bir uygulamadır. Ancak buradaki

350 Erdem, M.Ruhan, age, s.29

351 United Nations Office on Drugs and Crime Division for Treaty Affairs, “Legislative Guides for the Implementation of the United Nations Convention against Transnational Organized Crime and Protocols Thereto, United Nations Publications, New York, 2004, s.28

tartışma görevlendirilen gizli ajanın örgüt içinde örgütle birlikte suç işlemek mecburiyetinde kalması halinde cezalandırılıp cezalandırılmayacağı noktasında yoğunlaşmaktadır³⁵².

Bununla birlikte Kongrenin örgütlü suça doğrudan bir tepki olarak meydana getirdiği 1970 Kanunu (The Racketeer Influenced Corrupt Organisations Statute-RICO) doğrudan mafya tipi suçları cezalandırmaktadır. Araştırma araçları olarak, arama, elektronik izleme, gözleme metotları kullanılmaktadır. Ayrıca 1990 yılında müstakil bir terör kanunu kabul edilmiştir³⁵³.

C. İtalya

İtalyan Ceza Kanununun 416. maddesinde “suç işlemek amacıyla örgüt oluşturma”, 416bis maddesinde de “mafya tipi örgüt” kavramları ele alınmıştır. 416. maddeye göre “üç yada daha fazla kişinin birden fazla suç işlemek için bir araya gelmesi durumu suç işlemek amacıyla örgüt oluşturma kapsamına girmekte ve örgütü teşvik eden yada kuranlar, yalnızca bu suç için 3-7 yıl hapis cezasına çarptırılmaktadır.

416bis’e göre ise örgüt üyelerinin, birden çok cürüm işlemek doğrudan veya dolaylı olarak ekonomik faaliyetlerin, yetki, izin, ihale, kamu hizmetlerinin yönetim veya kontrolünü elde etmek veya kendisi veya başkaları için haksız kazanç veya yarar sağlamak veya serbest oy kullanımını engellemek veya seçimlerde kendisine veya başkasına oy sağlamak için örgütün yıldırma gücünden, buyruğu altına alma ve gizli işbirliği durumundan yararlanır ise örgüt mafya tipidir denilmektedir. Söz konusu örgütün silahlı olması halinde, verilecek olan ceza paragraf 1’e göre 4-10 yıl, paragraf 2’ye göre 5-15 yıl arasında olacaktır.

416bis’in son bendindeki hüküm, Camorra ve mafya tipi örgütlerle aynı amacı izleyen diğer toplulukları da kapsamaktadır³⁵⁴.

Bunlarla birlikte, İtalya’da 1991 yılında “Organize Suçluluğa Karşı Mücadelede Enformasyon ve Kovuşturma Alanlarında Acil Önlemlerin Koordinasyonu Hakkında Kanun” ve 1992 yılında “Organize Suçlar Çerçevesinde

352 Yenisey, Feridun, age., s.72

353 Dönmezer, Sulhi, “Çetelerle Mücadele Amacıyla 4422 Sayılı Kanunla Kabul Edilen Koruma Tedbirleri”,

354 United Nations Office on Drugs and Crime Division for Treaty Affairs, “Legislative Guides for the Implementation of the United Nations Convention against Transnational Organized Crime and Protocols Thereto, s.26

İşlenen Fiillerin Araştırılması ve Yargılanmasının Koordine Edilmesi Hakkında Kanun” yürürlüğe konulmuştur. 1991 yılından itibaren yürürlüğe konulan kanunlar ile yargı ve kolluktaki yeniden yapılanma sayesinde ki bu ülkenin yöneticilerinden bazıları mahkum olmuştur.

Örgütlü suçluluğa karşı yapılan hukuki düzenlemelerin yanı sıra, İtalya’da suç soruşturma örgütleri yeniden organize edilmiş, aralarında sıkı bir işbirliği gerçekleştirilmiş, Yüksek Mahkeme Savcılığı bünyesinde “Antimafya Direktörlüğü”, vergi kaçakçılığına karşı merkezi bir örgüt “INPS” kurulmuş, tüm kurum ve kuruluşlardan sürekli bir bilgi akışı sağlanmış, polis ve Carabinieri’de bilgisayar ağı destekli bilgi bankası oluşturulmuştur³⁵⁵.

D. Almanya

Alman hukukunda çıkar amaçlı örgüt suçları, Alman Savcı Yönetmeliğinin E sayılı ekinin 2’nci maddesinde tanımlanmıştır (RiStBV, Anlage E, m.2). Bu tanıma göre örgütlü suçluluk, “ister tek, isterse bir bütünlük içinde olsun önemli suçların ikiden fazla kişi tarafından uzun veya belirsiz bir süre için işbirliğine dayalı olarak, mesleki veya ticaret benzeri yapılanmalar altında veya şiddet veya başkalarının gözünü korkutmaya elverişli başkaca araçlar kullanarak veya siyaset, kitle iletişim araçları, kamu yönetimi, yargı organları ve ekonomiyi etki altına alarak kazanç veya iktidar elde etmek amacıyla bir plan çerçevesinde toplu olarak işlenmesidir” biçiminde tanımlanmıştır. Ancak terör suçlarının bu tanımın kapsamı içine girmediği kabul edilmiştir³⁵⁶. Suç tipi Alman kanunlarında tanımlanmamıştır. Ancak Ceza Muhakemesi Hukukunda uygulanan özel koruma tedbirlerinin nasıl uygulanacağını belirlemek için aşağıdaki kriterler kullanılmaktadır:

i) Örgütlü suçun çıkar amaçlı olması: Kazanç veya kudret (Machtbestreben) elde etmeye çalışması ile anlaşılır.

ii) Örgütlü suçların planlı bir şekilde işlenmesi şarttır. Bir çok suçun basit suç olması mümkündür. Basit hırsızlık gibi tek tek önemsiz görünen suçlar, örgütlü bir

355 Yılmaz, Halil, “Organize Suç ve Ceza Adaleti Sistemi”, *Organize Suç* içinde, der. Asayiş Daire Başkanlığı, Asayiş Daire Başkanlığı Yayınları No:4, Ankara, 1998, s.175

356 Erdem, M.Ruhan, age, s.27

şekilde işlendikleri vakit, büyük bir önem kazanmaktadır. Planlı şekilde islenen suçlar tek tek ele alındığında, ağır suçlar da olabilir, gasp suçlarında görüldüğü gibi.

iii) Örgütün yapısı, en az üç veya daha fazla kişinin uzunca bir süre için bir araya gelmeleri şeklinde ortaya çıkar. Bir araya gelmenin ne kadar süreceği belli edilmemiş de olabilir. Örgütlü suçun yapısı açısından önemli olan, bir araya gelmiş üç veya daha çok kişinin aralarında iş bölümü yapmış olmalarıdır. Bu iş bölümü iş adamlarının ticari işletmelerde uyguladığı kurallara (gewerblicher oder geschäftsähnlicher Strukturen) benzer. Amerika Birleşik Devletlerinde “suç sendikaları”ndan bahsedilmesinin sebebi de budur³⁵⁷.

Çıkar amaçlı örgütün diğer bir özelliği, cebir veya ikrahi sağlayan araçlar kullanmasıdır. Çıkar amaçlı örgütün yapısında yer alan unsurların sonuncusu, siyasete, medyaya, kamu yönetimine ve adliyeye hukuka aykırı bir şekilde etki yapmaya yönelik girişimlerde (Einflüssnahme) bulunmasıdır.

Hazırlık soruşturmasına başlamak için, örgütlü suçun varlığının aşağıdaki endikatörler uygulanarak zehap derecesinde şüphe şeklinde teşhis edilmiş olması yeterlidir; bu suç ile ilgili belli bir şahsın, şüphelinin tespit edilmiş olması gerekli değildir. Esasen hazırlık soruşturmasındaki araştırmalar neticesinde bir veya bir kaç şüpheli (Beschuldigte) ortaya çıkarılacaktır. Henüz şüphelisi belli olmadan önce, sadece suç olayının araştırılmasına ilişkin hazırlık soruşturmalarına Alman hukukunda “Initiativermittlungen” adı verilmektedir (RiStBV Anlage E. m.6).

Diğer taraftan örgütlü suçlulukla mücadele amacıyla Federal Almanya’da 15 Temmuz 1992 tarihinde yayınlanan “Örgütlü Suçla Mücadele Kanunu”, 23 Eylül 1992’de yürürlüğe girmiştir. Bir dizi kanun değişikliğinden oluşan bu paket ile, Alman Ceza Kanununa “mal varlığı cezası” adı altında bir müeyyide eklenmiştir (Alman Ceza Kanununu § 43a). Bunun yanı sıra, kara paranın aklanması suçu düzenlenmiştir (Alman Ceza Kanunu § 261). Diğer taraftan Uyuşturucu Maddeler Kanununun 3 ve 29a maddelerinde yapılan değişikliklerle cezalar ağırlaştırılmıştır.

Örgütlü suçla mücadele amacıyla Ceza Muhakemesi Kanununda da değişiklik yapılmıştır. Tanıkları koruyan hükümler sevk edilmiş (§ 68 StPO), özel araştırma metotları kabul edilmiştir. Alman Ceza Kanununda, çıkar amaçlı örgütlü suçlulukla da etkin mücadele amacıyla müeyyidelerde bazı önemli değişiklikler yapılmıştır. Bu

357 Yenisey, Feridun, age., s.103

değişiklikler, malvarlığı cezası, mülkiyetin devlete geçmesi ve kaim değer mülkiyetinin devlete geçmesidir. Sayılan hükümlerin işleyebilmesi içi hakime takdir yetkisi verilmiş ve bunun da ölçüsü kanunla belirlenmiştir.

Örgütlü suçla mücadelede suç öncesi istihbarat çok önemli olduğu için önleme amaçlı tedbirlere ağırlık verildiği görülmektedir. Almanya'da 01.12.1994'de yürürlüğe giren Suçla Mücadele Kanunu (Verbrechensbekämpfungsgesetz) ile, Alman Milli İstihbarat Teşkilatına (Bundesnachrichtendienst) ağır suçlar açısından bilgi toplama görevi de verilmiştir³⁵⁸.

E. İsviçre

İsviçre hukukuna göre örgütlü suçluluk, “kısmen veya tamamen hukuka aykırı araçlarla kendisi veya bir başkası için gelir veya başkaca parasal değer veya herhangi bir ekonomik kazanca ulaşmak amacıyla uzunca veya belirsiz bir süre için bir araya gelmiş olan ve ceza kovuşturmasına karşı hukuka aykırı faaliyetlerini gizlemek ve amacına ulaşmak için metodik ve sistematik biçimde

a) en azından faaliyetlerinin bir bölümünde şiddet kullanan veya göz korkutmaya elverişli başkaca bir suç işleyen veya işleme tehdidinde bulunan;

b) veya (1) politika veya ekonomi, özellikle de politik kurum ve organizasyonlar, kamu kuruluşları, yargı organları, işletmeler, işveren kuruluşları veya sendika yada diğer işçi kuruluşları üzerinde nüfuz kazanmayı hedefleyen, (2) veya belirli bir biçime bağlı olsun veya olmasın en azından yukarıda sayılan faaliyetlerden birini icra eden bir veya birden fazla birlik veya grup ile irtibat içinde bulunan kişi, grup ve birliktelikleridir³⁵⁹.

İsviçre örgütlü suçlulukla mücadele anlamında, Kara Paranın Aklanması Hakkında Kanunun arkasından, 18.3.1993 tarihinde bankalardaki nakit hareketlerinde kaynağın ve sebebin açıklanması mecburiyetini kabul etmiştir. Suçtan elde edilen para ile satın alınan malların da müsaderesi (Einziehung von Surrogaten: Mülkiyetin Devlete Geçmesi) kabul edilmiş; ticari işletmelerin cezai sorumluluğu yoluna gidilmiş ve usul hukuku alanında da müsadere edilecek olan suçtan elde edilmiş menfaatlerin takdiri açısından hakime geniş bir takdir yetkisi (richterliche

358 Yenisey, Feridun, age., s.104
359 Erdem, M.Ruhan, age, s.32

bevveiserleichterung durch Schätzung) sağlanmış ve ayrıca ispat yükünün yer değiştirmesi kabul edilmiştir. Aynı bir yenilik olarak, örgütlü suçla mücadele açısından “suç örgütünün cezai sorumluluğu” müessesesinin düzenlenmesi önerilmektedir³⁶⁰.

F. Diğer Ülkeler

Diğer Avrupa ülkelerinde de örgütlü suçla mücadelede hem hukuk hem kurumsal yapılanma anlamında mekanizmaların gerçekleştirildiği görülmektedir.

Danimarka: 1985 ve 1986 yıllarında adli yargı alanında önemli değişiklikler yapılmış; gizli dinleme, gözetleme, gizli araştırmacı görevlendirme konuları yasal olarak düzenlenmiştir.

İngiltere: Polis yeniden yapılandırılmış, özel polis birlikleri kurulmuş, istihbarat merkezleştirilmiştir.

Yunanistan: 1987, 1990, 1992, 1993 yıllarında özel yasalar yürürlüğe konulmuş; ihtiyaçlar doğrultusunda yeni suç tipleri düzenlenmiş, polis tarafından gizli araştırmacı kullanılmaya başlanmıştır. Yunanistan, suçların örgütlü bir biçimde işlenmesi halinde cezaları ağırlaştırılmış, hazırlık ve destekleme hareketlerini suç haline getirmiş, suçu ihbar etmemeyi, suç haline getirmiş, telefon, posta, banka gizliliğini sınırlandırmış ve pişmanlık hükümlerini kabul etmişse de karşılıklı konuşmaların teknik araçlarla dinlenmesini kabul etmeyerek bunlar suç haline getirilmiştir.

Hollanda: Suç çeteleri ve terör gruplarıyla mücadeleyi kolaylaştırmak üzere ceza kanunu değiştirilmiştir.

Avusturya: 1993 yılında yürürlüğe giren “Güvenlik Polisi Kanunu” ile organize suç tarif edilmiş, yapılacak işlemler düzenlenmiştir.

İspanya: Poliste gerçekleştirilen yapısal değişikliklerle merkezden soruşturma yoluna gidilmiş, ayrıca gizli dinleme, filme çekme, gizli araştırmacı kullanma konuları düzenlenmiştir³⁶¹.

360 Yenisey, Feridun, age., s.74

361 Yılmaz, Halil, “Organize Suç ve Ceza Adaleti Sistemi”, *Organize Suç* içinde, der. Asayiş Daire Başkanlığı, Asayiş Daire Başkanlığı Yayınları No:4, Ankara, 1998, s.175

Ayrıca “Trol Ağı Metodu”³⁶² adı verilen bir yöntem, Danimarka, Hollanda ve Avusturya’da uygulanmaktadır. Gizli izlemeye alma; Avusturya, Fransa ve Danimarka’da uygulanmaktadır. İngiltere-Wales’de de bu metot tatbik edilmektedir. Teknik takip metotlarının uygulanması ise, İsviçre, Hollanda, Danimarka’da vardır³⁶³.

G. Örgütlü Suçlulukla Mücadelede Uluslararası Hukuk Düzenlemeleri

Tüm dünyada, özellikle 1980’li yıllarda doruğa tırmanan örgütlü suçluluğa karşı yasal ve idari önlemler ancak 1990’lardan sonra alınmaya başlamıştır. Örgütlü suçlar ve bunlarla mücadeleye yönelik eylemler, ilk olarak uyuşturucu madde kaçakçılığı alanında kendini göstermiştir. Ulusal yasalarla suç haline getirilen ve son derece etkili yaptırımlara maruz bırakılan uyuşturucuyla mücadelede, çeşitli bölgesel anlaşmalardan sonra, Birleşmiş Milletler bünyesinde 1961 yılında “Uyuşturucu Maddelere Dair Tek Sözleşmesi”, 1971 yılında “Psikotrop Maddeler Sözleşmesi”, 1988 yılında da “Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığıyla Mücadele Sözleşmesi” hazırlanmıştır. Uyuşturucu ve psikotrop maddelerle bunların imalinde kullanılan kimyasalların yasadışı trafiğinin ve uyuşturucudan elde edilen karaparanın aklanmasının önlenmesi, kontrollü teslimatın uygulanması gibi, örgütlü suçlarla mücadelede çok önemli yenilikler getirmektedir³⁶⁴.

Örgütlü suçlarla mücadelenin en önemli basamağı, hiç şüphesiz suçtan elde edilen gelirlerin, suçluların elinden alınmasıdır. Bunun bilincinde hareket eden uluslararası toplum, 1988 Sözleşmesinden sonra, 1990 yılında bu sefer üyesi

362 Federal Almanya’da Trafik Kanununda 28.1.1987 tarihinde yapılan değişiklikle trafik kayıtlarına ilişkin merkezi bir bilgi bankası (ZEVIS= Zentrales Verkehrsinformationssystem) kuruldu (§163d StPO: Trol Ağı Metodu ile Bilgi Toplama). Yeni kuruluşun amaçlarından biri ceza kovuşturmasına ait araştırmaların daha etkin hale getirilmesini sağlamaktır. Otomobiller suç işlemede kullanılan temel araçlardan biri olduğu için, araç ve araç sahibine ait bilgilerin suç araştırması ve kovuşturmasında kullanılmak üzere trafik bilgisayarından alınabilmesi kabul edildi (StVG 35). Yapılan bu değişikliğin doğrultusunda kimlik belgelerinin bilgisayarın anlayabileceği bir şekilde otomatik bir şekilde okunabilecek biçimde düzenlenmesi de kararlaştırıldı (19.4.1986 tarihli Kanun: BGBI I, 545). Ancak kişisel bilgiler üzerinde bireye ait anayasal bir hak kabul edilmiş olduğu için, kanun ile izin verilmiş olan haller dışında pasaportun veya kimliğin otomatik olarak okunması ve hafızaya kaydedilmesi yasaklandı (PassG 17 II ve Personalausweis G 3a II). Ceza Usul Kanununda yapılan düzenleme ile StPO 163d madde kanuna eklenerek, yukarıda belirtilen yasağın Ceza Muhakemesi Hukuku amaçlı istisnası kanunda gösterildi. Federal Anayasa Mahkemesinin 15.12.1983 tarihli nüfus sayımı kararındaki ana fikir göz önünde tutularak hazırlanmış olan kanunda, kimlik bilgilerinin bilgisayara kaydedilmesi için gereken kurallar belirlenmiştir. Bilgisayar destekli bu yeni araştırma metoduna “trol ağı” (Schleppnetzfahndung) adının verilmesine, Der Spiegel dergisinde 10.3.1986 tarihinde yayınlanan bir yazı sebep olmuştur: Yazıda bireylerin ağlara takılarak umutsuzca çırpınan balıklar gibi, suçlulardan yurda girip çıkarken polis bilgisayar ağlarına yakalanacakları benzetmesi yapılmıştır.

363 Yenisey, Feridun, age., s.72

364 Şafak, Ali, Suç Organizasyonu ve Kovuşturma Usulü, s.34

bulduğumuz Avrupa Konseyi bünyesinde “Suçtan Kaynaklanan Gelirlerin Aklanması, Araştırılması, Ele Geçirilmesi ve El Konulmasına İlişkin Sözleşme” imzaya açılmıştır.

Örgütlü suçların varlıklarını devam ettirebilmelerinin en önemli sebeplerinden birisi de yolsuzluktur. Uluslararası toplum bu defa da 1999 yılında Avrupa Konseyi bünyesinde “Yolsuzluğa Karşı Ceza Hukuku Sözleşmesi ve Yolsuzluğa Karşı Özel Hukuk Sözleşmesi”ni hazırlamıştır³⁶⁵.

Örgütlü suçlarla ilgili olarak mücadeleye adını yazdıran en önemli uluslararası düzenleme de, 2000 yılında imzaya açıldığı gün 124 ülke tarafından imzalanan “Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi”dir. Bu kadar geniş katılımlı bir sözleşmeyle ülkeler, örgütlü suçlarla mücadelede ne kadar kararlı ve azimli olduklarını göstermiş oldular.

Karaparamın aklanması, yolsuzluk ve adaletin engellenmesi suçlarının, örgütlü suçların ayrılmaz parçaları olduğunu bir kez daha hatırlatan sözleşmenin en önemli yeniliklerinden biri, “suç örgütü”nün tanımını yapmasıdır. Buna göre; örgütlü suçlu grubu, “doğrudan veya dolaylı olarak mali veya diğer bir maddi çıkar elde etmek amacıyla belli bir süreden beri varolan ve Sözleşmede belirtilen bir veya daha fazla ağır suç veya yasadışı eylemi gerçekleştirmek amacıyla birlikte hareket eden, üç veya daha fazla kişiden oluşan yapılanmış grup”tur. Suç örgütünün kaç kişiden oluşacağı ve anlaşarak birleşme koşulu, bu konudaki ulusal yasalarımızda da mevcuttur. Ayrıca Yargıtay içtihatlarında, amaç birliği, süreklilik, davranış birliği gibi bazı özelliklerin de örgütün belirleyici unsurları olduğu gösterilmiştir. Buna karşılık, sözleşmenin ifade ettiği şekilde net bir tanım yasalarımızda bulunmamaktadır.

Sınıraşan Örgütlü Suçlarla Mücadele Sözleşmesinin “insan ticareti”, “göçmen kaçakçılığı” ve “yasadışı ateşli silah ticareti” ile ilgili üç adet ek protokolü de bulunmaktadır³⁶⁶.

Örgütlü suçla mücadelenin uluslararası boyutunda geline son aşama ise, 2003 yılı Aralık ayında imzaya açılan ve Türkiye tarafından da imzalanan “Yolsuzluğa Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi”dir.

365 2003 Raporu, s.218

366 2003 Raporu, s.219

Örgütlü suçlarla mücadelede, diğer suçlardan farklı yöntemlerin uygulanması gerekliliği, uluslararası sözleşmelerde de yer alan bir zorunluluktur. Bu konudaki en temel enstrüman olan “Sınır aşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi” ile “Yolsuzluğa Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi”nin öngördüğü bazı özel düzenlemeler şöyledir:

-Dürüstlüğü hakim kılmak ve yolsuzluğu önlemek, ortaya çıkarmak ve cezalandırmak için yasal, idari veya diğer etkin önlemlerin alınması,

-Bu suçlar bakımından tüzel kişilerin cezaî, idarî veya Hukukî sorumluluklarına ilişkin düzenlemeler yapmak,

-Örgütlü suçları işleyen kişilerin kovuşturmasıyla ilgili iç hukuktaki takdire dayalı tüm yasal yetkilerin, bu suçlara yönelik tedbirlerinin etkinliğini en üst düzeye getirecek ve bu tür suçların işlenmesini caydıracak şekilde kullanılmasını sağlamak,

-Bu suçların faillerinin yargılama sürecinin müteakip aşamalarında hazır bulunmasını sağlama gerekliliğini göz önünde bulundurarak tutuklama ve tahliye kararlarının verilmesi,

-Bu tür suçlardan mahkum edilen kişilerin erken veya şartlı tahliyesi ihtimalini değerlendirirken, bu suçların ağırlığının da gözönünde tutulması,

-Bu suçlar için daha uzun dava ve ceza zamanasını sürelerinin öngörülmesi,

-Örgütlü suçlardan elde edilen gelir veya değeri bunlara tekabül eden malvarlığı ile suçlarda kullanılmış veya kullanılması amaçlanan malvarlığı, malzeme, teçhizat veya diğer araç-gereçlere el konması ve müsaderesinin öngörülmesi,

-Müsadere konusunda uluslararası işbirliği yapılması, suçluların iadesi, hükümlülerin ve yargılamanın nakli, adli yardımlaşma gibi konularda etkili bir işbirliğinin sağlanması,

-Uluslararası alanda ortak soruşturmalar yürütülmesi,

-Örgütlü suçla etkin olarak mücadele etmek amacıyla, kontrollü teslimatın ve elektronik veya başka biçimlerde izleme veya gizli operasyonlar gibi diğer özel soruşturma yöntemlerinin kullanımına imkan verecek önlemlerin alınması,

-Suç sabıka kayıtlarının tutulması ve değişimi,

-Tanık, mağdur ve bilgi veren kişiler için, mahkemede özel tekniklerle dinlenmeleri de dahil, her türlü koruma tedbirlerinin uygulanması,

- Soruşturmalarda yardımcı olanlara, ceza indirimi de dahil kolaylıkların sağlanması,
- Eğitim ve teknik yardım sağlanması,
- Bilgilerin toplanması, analizi ve değişimi³⁶⁷.

VIII. TÜRK HUKUKUNDA DURUM

Türk hukukunda iki veya daha fazla kişinin cürüm işlemek için bir araya gelmesi suç olarak kabul edilmiş, ancak bu suçun ortaya çıkartılması için 4422 sayılı “Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunu”nun yürürlüğe girene kadar herhangi bir özel tedbir düzenlenmemiştir. TCK 313, 314, 315. maddeleri ile, cürüm işlemek için teşekkül meydana getirme, teşekküle üye olma ve teşekkül üyelerine yardım etme düzenlenmiş, teşekkül üyelerinin amaçları doğrultusunda cürüm işlemiş olmaları halinde suç ve cezaların birleştirilmesine yönelik hükümler getirilmiştir.

Cezalandırmada genel ilke, hazırlık hareketlerinin cezalandırılmaması olduğu halde, cürüm işlemek için teşekkül kurulması bir tehlike suçu olduğundan, toplum yararına, bu suça ait hazırlık hareketlerinin iki kişiden fazla kimseler tarafından icra edilmesi, ayrı ve özel bir cürüm sayılmıştır. İki veya daha fazla kimse, cürüm işlemek için birleşmişlerse teşekkül meydana gelmiş olur, ki bu şekilde meydana gelmiş olan teşekkül başlı başına cürüm sayılmıştır. Teşekkülün kurulması ile o anda cürüm tamam olur.

Kanun koyucu bu tip hazırlık hareketlerinin toplum bakımından yarattığı tehlikeyi göz önünde bulundurarak, hazırlık hareketlerinin cezalandırılmayacağı hükmüne istisna getirmiş, cezalandırılacağını tespit etmiştir. Bir teşekkül cürüm işlemek amacıyla meydana getirilmiş ise işlenmesi amaçlanan cürümler her an işlenebilecektir. Kanun koyucu bu durumda suçlar henüz işlenmeden cezai müeyyide ile müdahale ederek muhtemel tehlikeyi bertaraf etmek istemiştir³⁶⁸.

367 Avcı, Hanefi, Örgütlü Suçlarla Mücadelede Polis, İnsan Hakları ve Devletin Yetkileri: Hukuk Devleti İlkeleri Semineri, İstanbul, 2004

368 Yılmaz, Halil, “Organize Suç ve Ceza Adaleti Sistemi”, *Organize Suç* içinde, der. Asayiş Daire Başkanlığı, Asayiş Daire Başkanlığı Yayınları No:4, Ankara, 1998, s.166

Örgütlü suçlulukla mücadelede, Türk hukuku bakımından çok önemli sayılması gereken 30 Temmuz 1999 tarih ve 4422 sayılı “Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunu”nun yürürlüğe girmesiyle Türkiye modern anlamda bir mafya tipi suçlulukla mücadele kanununa sahip olmuştur. Batı ülkelerindeki ve Türkiyedeki deneyimler normal ceza usulü kuralları ile örgüt suçlarıyla mücadelenin mümkün olmadığını yada başarı şansının çok az olduğunu gösterdiğinden anılan yasa çıkar amaçlı örgüt kurma suçunu cezalandırmanın yanısıra çıkar amaçlı suç örgütü ve diğer bazı örgütlü suçlarla, terör suçlarını ortaya çıkarmak için bir çok yeni tedbiri mevzuatımıza sokmuştur³⁶⁹.

4422 sayılı Çıkar Amaçlı Suç örgütleriyle Mücadele Kanunu, o tarihe kadar bir çoğu herhangi bir yasal düzenleme olmaksızın uygulanmakta olan soruşturma yöntemlerini ve zaten cezalandırılmakta olan bur suç ve cezasını düzenlemiştir³⁷⁰.

A. 4422 Sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanununa Göre Örgütlü Suçun Tanımı

Çıkar amaçlı suç örgütünü açık bir şekilde tanımlayan 4422 sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanununun 1. maddesine 1. fıkrasına göre çıkar amaçlı suç örgütü;

“Doğrudan veya dolaylı biçimde bir kurumun, kuruluşun veya teşebbüsün yönetim ve denetimini ele geçirmek, kamu hizmetlerinde, basın ve yayın kuruluşları üzerinde, ihale, imtiyaz ve ruhsat işlemlerinde nüfuz ve denetim elde etmek, ekonomik faaliyetlerde kartel ve tröst yaratmak, madde ve eşyanın azalmasını ve darlığını, fiyatların düşmesini veya artmasını temin etmek, kendilerine veya başkalarına haksız çıkar sağlamak, seçimlerde oy elde etmek veya seçimleri engellemek maksadıyla tehdit, baskı, cebir veya şiddet uygulamak surede olursa olsun açık veya gizli işbirliği yapmak suretiyle yıldırma veya korkutma veya sindirme gücünü kullanarak suç işlemek için örgüt kuranlara veya örgütü yönetenlere veya örgüt adına faaliyette bulu-

369 Dönmezer, Sulhi, “Çetelerle Mücadele Amacıyla 4422 Sayılı Kanunla Kabul Edilen Koruma Tedbirleri”,

370 Kaçakçılık ve Organize Suçlar, 4422 Sayılı Kanunun Öngördüğü Tedbirler ve Uygulaması, KOM Yayınları, Ankara, 2002, s.250

nanlara veya bilerek hizmet yüklenenlere sadece bu nedenle üç yıldan altı yıla kadar; örgüte üye olanlara iki yıldan dört yıla kadar ağır hapis cezası verilir³⁷¹.”

Bu madde de örgüt kurulmasındaki amaç, iki kısım halinde açıklanmıştır. Buna göre;

1.Örgütü kuranlarda, kendilerine veya başkalarına haksız çıkar sağlama nedeninin mevcut olması, geniş ve kapsayıcı olan amaçtır.

2.Maddenin içerdiği diğer özel maksatlar ise;

a.Doğrudan veya dolaylı olarak bir kurumun, kuruluşun veya teşebbüsün yönetim ve denetimini ele geçirmek,

b.Kamu hizmetlerinde, basın-yayın kuruluşları üzerinde etkinlik ve denetim elde etmek,

c.İhale, imtiyaz ve ruhsat işlemlerinde etkinlik ve denetim elde etmek,

d.Ekonomik faaliyetlerde kartel ve tröst oluşturmak,

e.Madde ve eşyanın azalmasını ve darlığını, fiyatların düşmesini veya artmasını sağlamak,

f.Seçimlerde oy elde etmek veya seçimleri engellemek,

Çıkar amaçlı suç örgütü suçunun oluşmuş sayılması için, belirli kişilerin yukarıda açıklanan amaçlarla ve yine madde de belirtilen araçlarla birden çok suç işlemek üzere fiilen birleşmiş durumda olmaları gerekmektedir. Maddede belirtilen suçların işlenmesi konusundaki kast, karar ve plan suçun temel niteliğini oluşturmaktadır³⁷².

B. 4422 Sayılı Kanunun Öngördüğü Tedbirler ve Uygulanması

Türkiye’de çıkar amaçlı suç örgütü olarak bilinen örgütlü suçlarla daha etkin ve caydırıcı bir şekilde mücadele etmek amacıyla yürürlüğe giren ve çıkar amaçlı suç örgütünü açık bir şekilde tanımlayan 4422 sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanununun, kesinlikle unutulmaması gereken temel bir özelliği vardır. Bu kanun hem bir özel ceza yasası, hem de bir özel ceza usul

371 Çıkar Amaçlı Suç örgütleriyle Mücadele Kanunu. (4422 SK, 30.07.1999), *Resmi Gazete*. Yayın Tarihi; 01.08.1999, Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun, 18.11.1992 tarihli ve 3842 sayılı Kanun ile Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun (4723SK, 06.12.2001), *Resmi Gazete*. Yayın Tarihi; 13.12.2001, Sayı; 24612, mad. 1.Sayı; 23773, mad. 1

372 Ergül, Ergin, *Örgütlü Suçlarla Mücadele Alanında Uluslararası ve Ulusal Çabalar*, <http://www.turkhukuk sitesi.com/faq/orgutlusucular.shtml>, (İndirilme Tarihi:17.03.2003)

yasasıdır. Yani bu kanun ile getirilen düzenlemelerin bir kısmının genel kanun olan Türk Ceza Kanununda, diğer kısmının ise yine genel bir kanun olan Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununda yer alması gerekirdi. Fakat bazı ülkelerdeki yonteme uygun olarak, özel örgütlü suçlar ve özel soruşturma yöntemleri için böyle müstakil bir yasa çıkartılmıştır.

Bu kanunun 1. maddesinde çıkar amaçlı suç örgütünün tanımı yapılmış, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9 ve 10.maddelerinde özel soruşturma yöntemleri; 11.madde de bu maddelerdeki kararları vermeye yetkili merciler; yine 11, 12, 13, 14, 15 ve 17. maddelerde suçların yargılama ve infaz usulleri; 16. madde de ise tedbirlerin uygulanacağı suçlar ele alınmıştır.

4422 sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanununun 2. ile 10. maddelerin de organize suç örgütlerine ilişkin öngörülen tedbirler sıralanmıştır. Bu tedbirler sırası ile şunlardır:

- a. İletişimin dinlenmesi veya tespiti (md.2)
- b. Gizli izleme (md.3)
- c. Kayıt ve verilerin incelenmesi (md.4)
- d. Gizli görevli kullanılması (md.5)
- e. Hak ve alacaklara tedbir konması (md.6)
- f. Tanığın, muhbirin ve kolluk görevlilerinin korunması (md.7)
- g. Yurtdışına çıkma yasağı konması (md.9) Tedbirlerinin uygulanması ve
- h. Gizliliği ihlal edenlerin ve görevini kötüye kullanan yetkililerin cezalandırılması (md.10) düzenlenmektedir.

Kanunun 16'ncı maddesinde ise, 2 ila 10'uncu maddedeki tedbirlerin, çıkar amaçlı örgüt suçuna ilave olarak başka suçların soruşturmasında da kullanılabileceği ifade edilmiştir. Tedbirlerin uygulanabileceği suçlar şunlardır:

- a.4422 sayılı Kanun kapsamındaki suçlar (çıkar amaçlı örgüt suçu),
- b.3713 sayılı Kanun kapsamındaki suçlar (terör suçları),
- c.Teşekkül halinde işlenen 2863 sayılı Kanun kapsamındaki suçlar (teşekkül halinde kültür ve tabiat varlıkları kaçakçılığı suçları),
- d.Teşekkül halinde işlenen 6136 sayılı Kanun kapsamındaki suçlar (teşekkül halinde silah ve mühimmat kaçakçılığı suçları),

e.Teşekkül halinde işlenen Türk Ceza Kanununun 403, 404 ve 406 ncı maddelerindeki suçlar (teşekkül halinde uyuşturucu suçları)³⁷³.

1. İletişimin Dinlenmesi veya Tespiti³⁷⁴

4422 sayılı Kanunun 2. maddesinde, dinlenebilecek iletişim araçları sınırlandırılmamış, olabilecek teknolojik gelişmeler de dikkate alınarak; “telefon, faks ve bilgisayar gibi kablolu, kablosuz veya diğer elektromanyetik sistemlerle veya tek yönlü sistemlerle alınan veya iletilen sinyallerin, yazıların, resimlerin, görüntü veya seslerin ve diğer nitelikteki bilgilerin” dinlenebileceği belirtilmiştir. Dolayısıyla, telefonların yanı sıra faks, telsiz, cep telefonu, mobil telefon, internet ve diğer her türlü iletişim yolu ile gerçekleştirilen yazılı, sözlü veya görsel iletişim, Kanun kapsamına alınmıştır³⁷⁵.

2. Gizli İzleme³⁷⁶

4422 sayılı Kanunda öngörülen suçları, işlediklerinden kuşku duyulanların mesken, ikametgah, işyeri veya kamuya açık yerlerdeki her türlü faaliyetleri, teknik araçlarla gizli olarak gözetlenebilir, izlenebilir, ses ve görüntü kaydına alınabilir. Gizli izleme talep ve kararları da, iletişimin dinlenmesi veya tespitinde olduğu gibi, kişiye yönelik kararlardır. Dolayısıyla, yalnızca kişinin işyerindeki ve evindeki faaliyetlerini kapsayabileceği gibi, tek tek belirtilmeden her türlü yerdeki faaliyetini de kapsayabilir³⁷⁷.

373 Geleri, Aytekin ve Çevik, Hasan Hüseyin, Organize Suçlarla Mücadele ve Polis, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2003, s.116; Kaçakçılık ve Organize Suçlar, 4422 Sayılı Kanunun Öngördüğü Tedbirler ve Uygulaması, s.252; Şafak, Ali, Suç Organizasyonu Kovuşturma Usulü, s.92

374 Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunu, Madde 2

375 Dönmez, Sulhi, “Çetelerle Mücadele Amacıyla 4422 Sayılı Kanunla Kabul Edilen Koruma Tedbirleri”, İzmir Barosu Yargı Reformu 2000 Sempozyumu 11. Oturum; Geleri, Aytekin ve Çevik, Hasan Hüseyin, Organize Suçlarla Mücadele ve Polis, s.116, Kaçakçılık ve Organize Suçlar, 4422 Sayılı Kanunun Öngördüğü Tedbirler ve Uygulaması, s.253,

376 Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunu, Madde 3

377 Dönmez, Sulhi, agm., Geleri, Aytekin ve Çevik, Hasan Hüseyin, age., s.117, Kaçakçılık ve Organize Suçlar, s.254,

3. Kayıt ve Verilerin İncelenmesi³⁷⁸

Kayıt ve verilerin incelenmesi tedbiri, hakkında soruşturma yürütülen kişiye ait her türlü bilgiyi kapsamaktadır. Bunlar kamu kurum ve kuruluşlarındaki her türlü bilgi olabildiği gibi, bankalardaki, özel kuruluşlardaki, eğitim kurumlarındaki bilgileri, hatta kişisel bilgisayarlardaki bilgileri de kapsamaktadır.

Bu tedbirin tek istisnası, 4422 sayılı Kanununun 4.üncü maddesinde gösterilmiştir. “Devletin ulusal güvenliği bakımından gizli kalması zorunlu olan kayıtlar ve bilgisayar verileri” bu ibarenin ne anlama geldiğini anlamak için de Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununa bakılmalıdır. CMUK’da³⁷⁹ “Resmi dairelerde saklı evrak ve sair vesikalar münderecatın ifşası memleketin selametine zarar vereceği o dairenin en büyük amiri tarafından beyan edilirse, bu evrak ve vesikanın gösterilmesi ve teslimi istenemez. Şu kadar ki bu beyan kafi görülmez ise o dairenin mensup olduğu Bakanlığa müracaat olunabilir.” Denmektedir. Öyleyse, incelenecek kayıt ya da verilerin bulunduğu resmi dairenin en büyük amiri, bu kayıt ve verilerin, Devletin ulusal güvenliği bakımından gizli kalması gerektiğini beyan ederse, bu kayıt ve veriler incelenemeyecek, bunun dışındaki tüm kayıt ve veriler incelenebilecektir. Zaten bu tedbirlerin uygulanması kişiye yönelik olduğundan, kayıt ve verilerin incelenmesi için karar verilen bir kişiye ait her türlü kayıt ve veri, başkaca bir karara gerek kalmaksızın incelenebilecektir³⁸⁰.

4. Gizli Görevli Kullanılması³⁸¹

Bu kanunun kapsamına giren suçların soruşturulmasında, diğer tedbirlerin yeterli olmadığına anlaşılması durumunda, kamu görevlileri gizli görevli olarak kullanılabilir. Gizli görevli kullanılması tedbiri de kişiye yönelik bir tedbir olduğundan, gizli görevlinin araştırmada bulunacağı örgüt ya da kişiler ile ilgili bilgiler, gizli görevli kullanılması talebinde yer alacak, ancak gizli görevli olarak kimin kullanılacağı saklı tutulacaktır³⁸².

378 Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunu, Madde 4

379 Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu (1412 SK, 01.04.1929), Resmi Gazete, mad. 88.

380 Dönmezer, Sulhi, agm., Geleri, Aytekin ve Çevik, Hasan Hüseyin, age., s.118, Kaçakçılık ve Organize Suçlar, s.258,

381 Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunu, Madde 5

382 Dönmezer, Sulhi, agm.; Geleri, Aytekin ve Çevik, Hasan Hüseyin, age.s.117; Kaçakçılık ve Organize Suçlar, s.257

5. Hak ve Alacaklara Tedbir Konması³⁸³

4422 sayılı Kanunun 6'ncı maddesinin birinci fıkrasında, hangi malvarlığı hakkında tedbir konabileceği açıkça belirtilmiştir. Buna göre tedbir kararının konabilmesi için:

a. Mal ve alacakları hakkında tedbir talep edilen kişinin 4422 sayılı Kanunda yer alan suçları işlediğine dair kuvvetli belirtilerin bulunması,

b. Mal ve alacakların aynı Kanun kapsamındaki fiillerden elde edildiği hususunda kuvvetli belirtilerin bulunması, şartlarının mevcudiyeti gerekmektedir. Suçların şahsiliği ilkesi nedeniyle, sanıklara ait olmayan malvarlığı için bu tedbirin uygulanması söz konusu değildir.

Hak ve alacaklara tedbir konması kararı ile aşağıdaki tedbirler alınabilir:

- a. Her türlü menkul veya gayri menkullere el konulabilir,
- b. Bankalar ve banka dışı mali kurumlar ile diğer gerçek ve tüzel kişiler nezdindeki, kiralık kasa mevcutları da dahil olmak üzere hak ve alacakları üzerindeki tasarruf yetkisi tamamen veya kısmen kaldırılabilir,
- c. Yukarıda belirtilen malvarlığı bir tevdi mahalline yatırılabilir.
- d. Hak ve alacaklar ile mal, kıymetli evrak, nakit ve sair değerlerin idaresi için diğer tedbirler alınabilir³⁸⁴.

6. Tanığın, Muhbirin ve Kolluk Görevlilerinin Korunması³⁸⁵

4422 sayılı Kanunun 7'nci maddesinin birinci fıkrasında, tanığın kimliğinin hangi hallerde açıklanmayacağı düzenlenmektedir. Kimsenin savunma hakkından mahrum bırakılmayacağı ilkesinden hareketle, tanığın kimliğinin gizli tutulması gerekmektedir. Ancak örgütlü suçlarla mücadelenin başarıya ulaşması için, suçların tanıklarının ifadelerine de çok büyük gereksinim vardır. Ancak suç örgütleri, kendileri aleyhine tanıklık yapanlara zarar verebilmekte, yada onları yalancı şahitliğe yöneltebilmektedirler. Bu nedenle, suç örgütlerine karşı tanıkların korunması gerekmektedir³⁸⁶.

383 Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunu, Madde 6

384 Dönmezer, Sulhi, agm.; Geleri, Aytekin ve Çevik, Hasan Hüseyin, age., s.118; Kaçakçılık ve Organize Suçlar, s.260

385 Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunu, Madde 7

386 Dönmezer, Sulhi, agm.; Geleri, Aytekin ve Çevik, Hasan Hüseyin, age., s.118; Kaçakçılık ve Organize Suçlar, s.262

7. Yurtdışına Çıkışın Yasaklanması³⁸⁷

4422 sayılı Kanunun 9'uncu maddesine göre verilecek yurtdışına çıkma yasağı karan, resen yada kolluğun talebi üzerine verilebilmektedir. Kolluk tarafından yapılacak yurtdışına çıkma yasağı taleplerinde elbette ki yurtdışına kaçma veya malvarlığını yurtdışına kaçırma gibi nedenler göz önünde bulundurulacaktır.

Hudut kapılarında polis tarafından pasaport kontrolü yapılmakta, hakkında yurtdışına çıkma yasağı karan bulunan kişilerin çıkışlarına izin verilmemektedir. Yurtdışına çıkma yasağı kararının uygulanmasında da hakkında yurtdışına çıkma yasağına karar verilen kişilerin kimlik bilgileri, ilgili kolluk birimlerince hudut kapılarına bildirilecektir³⁸⁸.

8. Gizliliğin Korunması ve Yetkilerin Kötüye Kullanımının Önlenmesi³⁸⁹

Kanun gereğince yürütülen işlemler ve hazırlık soruşturması sırasında alınan kararlar gizlidir. Gizliliği ihlal edenler hakkında iki yıldan üç yıla kadar hapis cezasına hükme bağlanmıştır.

Kanunun 2. maddesinin yedinci fıkrasına göre imha edilmesi gereken verileri imha etmeyenler veya bu verileri açıklayanlar veya her ne suretle olursa olsun kullananlar hakkında da aynı ceza uygulanmaktadır.

Bu Kanunun uygulanması ile ilgili yetkilerin suiistimal edilerek başka kanun hükümleri ihlal edilirse, o kanunlarda yazılı cezalar yarıdan bir katına kadar arttırılacağı ve bu Kanunun 12. maddesi hükümleri uygulanacağı belirtilmektedir³⁹⁰.

Sözkonusu tedbirler, iletişimin dinlenmesi veya tespiti, gizli izleme, kayıt ve verilerin incelenmesi, gizli görevli kullanılması, hak ve alacaklara el koyma ve devlete intikal, tanığın ve görevlilerin korunması uygulanması, yurtdışına çıkma yasağı, ve gizliliğin ihlali, yetkililerin sorumluluğu ve cezalandırılmasına ilişkin bulunmaktadır.

387 Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunu, Madde 9

388 Dönmezer, Sulhi, agm.; Geleri, Aytekin ve Çevik, Hasan Hüseyin, age., s.119; Kaçakçılık ve Organize Suçlar, s.264

389 Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunu, Madde 10-11-12

390 Dönmezer, Sulhi, agm.; Geleri, Aytekin ve Çevik, Hasan Hüseyin, age., s.119; Kaçakçılık ve Organize Suçlar, s.265

4422 sayılı kanununun 16. maddesi uyarınca sözkonusu tedbirler; “Terörle Mücadele Kanununun kapsamına giren suçlarla, 21/7/1983 tarih ve 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu, 10/7/1983 tarih ve 6136 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanun ve Türk Ceza Kanununun 403, 404 ve 406’ncı maddelerinde yer alan suçlar teşekkül halinde işlendiğinde de uygulanacaktır”.

Anılan tedbirlere ilişkin kararların alınmasında ve bunların uygulanmasında uyulacak esas ve usûlleri belirleyen “4422 Sayılı çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanununun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik”de Bakanlar Kurulunun 09.11.2000 tarihli kararı ile kabul edilmiş ve 26 Ocak 2001 tarih 24298 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

Kişi hak ve özgürlüklerinin kısıtlandığı bu tedbirlere ilişkin hükümlerin düzenlenmesinde Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatları yol gösterici olmuştur.

Yasa, çıkar amaçlı suç örgütünü tanımladıktan sonra, bu örgütün meydana getirilmesini, buna katılmasını, bunun yönetilmesini bağımsız bir suç haline getirmektedir. Cezalandırma için örgütün bir suç işlemesi gerekmemektedir. Önemli bir özellik olarak, örgüt adına,örgüt amaçları doğrultusunda suç işlenirse,bu suçlarda ayrıca, yasada belirtilen cezalar arttırılmak suretiyle ceza tayin edilmektedir.

Bu suçun müeyyidesi örgütü kuranlar, yönetenler veya örgüt adına faaliyette bulunanlar veya üye olmadan bilerek hizmet yüklenenler için sadece bu nedenle üç yıldan altı yıla kadar, örgüte üye olanlar için ise, iki yıldan dört yıla kadar ağır hapis cezasıdır.

Bu yasanın müsadereye ilişkin hükmüne göre, suçun işlenmesine ayrılan, suçun işlenmesinde kullanılan veya suçtan doğan değer veya ürünlerin veya bunlar yerine geçen şeylerin ve müsadereye gereken her türlü eşyanın gelirlerinin veya suçtan doğan her türlü yararın devlete intikaline karar verilecektir.

Öte yandan, öngörülen suçlardan dolayı cezanın etkisini ve caydırıcı gücünü arttırmak amacıyla 12. maddede kanunun kapsamına giren suçlarda paraya çevrilme ve cezanın ertelenmesi imkanlarının uygulanmayacağı belirtilmiştir³⁹¹.

391 Ergül, Ergin, Örgütlü Suçlarla Mücadele Alanında Uluslararası ve Ulusal Çabalar, <http://www.turknhukuksitesi.com/faq/orgutlusucular.shtml>, (İndirilme Tarihi:17.03.2003)

19 Aralık 1996'da yürürlüğe giren 4208 sayılı "Karaparanın Aklanmasının Önlenmesine İlişkin" yasa ile, karapara aklama suçu Türk mevzuatına girmiştir. Buna göre, başta silah, uyuşturucu madde kaçakçılıkları, eski eser, organ ticareti, mevsuf dolandırıcılık ve vergi kaçakçılığı olmak üzere genelde örgütlü olarak işlenen suçların da yer aldığı çok sayıda suç faaliyetinden elde edilen gelirlerin aklanması cezalandırılmaktadır³⁹².

Bu yasa ile, karapara aklama alanında uzman kuruluş olarak doğrudan Maliye Bakanına bağlı "Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı" ve bir koordinasyon birimi olarak değişik kurumların üst düzey yöneticilerinden oluşan "Mali Suçlarla Mücadele Koordinasyon Kurulu" kurulmuştur. Yasa ayrıca, kontrollü teslimat, mali işlemlerde kimlik tespiti ve şüpheli işlemlerin bildirim uygulamalarının ana ilkelerini düzenlenmiştir³⁹³.

Bakanlar Kurulunca; 02 Temmuz 1997 tarihinde, Karaparanın Aklanmasının Önlenmesine Dair 4208 sayılı Kanunun Uygulanmasına Dair Yönetmelik, Mali Suçlarla Mücadele Koordinasyon Kurulunun Çalışma Esas ve Usûlleri Hakkında Yönetmelik ve 15 Eylül 1998 tarihinde "Kontrollü Teslimat Uygulaması Esas ve Usulleri" Hakkında Yönetmelik, yürürlüğe konulmuştur.

Mali Suçları Araştırma Kurulu da; 31 Aralık 1997 tarihinde Kimlik Tespitine İlişkin Usul ve Esasları belirleyen 1 sıra nolu, Şüpheli İşlemlerin Bildirim Usûl ve Esaslarını belirleyen 2 Sıra nolu tebliğlerini yayınlamıştır. Buna göre bankalar ve finans kurumları 2 milyar Türk lirasını aşan belli işlemlerde kimlik tespiti yapmak ve buna ilişkin belgeleri beş sene süre ile saklamak, 23 başlık halinde sayılan kişi ve kurumlar ise, yasadışı yollardan elde edildiğine dair herhangi bir bilgi, şüphe yada şüpheyi gerektirecek parasal veya para ile temsil edilebilen değerlerle ilgili işlemleri 10 gün içinde Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı'na bildirmekle yükümlüdürler³⁹⁴.

23 Haziran 1999'da yürürlüğe giren yeni Bankalar Yasasına göre, bankaların kimlik bilgilerini ve vergi numaralarını bildirmeyen müşterilerine hesap açmaları ve bankacılık hizmeti vermeleri yasaklanmıştır³⁹⁵.

392 Yenisey, Feridun, age., s.97

393 2002 Raporu, Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2003, s.131

394 2001 Raporu, s.81

395 2003 Raporu, s.215

Türkiye örgütlü suçlulukla mücadele kapsamında iç hukukta yapmış ve uygulamakta olduğu düzenlemelerin yanında uluslararası platformda hazırlanan birçok sözleşmeye de imza atmış, taraf olmuştur. Türkiye örgütlü suçluluğun en önemli görünümü olan uyuşturucu kaçakçılığı alanında, BM bünyesinde hazırlanan “1961 Tek Sözleşmesi”, “1971 Psikotrop Maddeler Sözleşmesi” ve bu alanda en yeni uluslararası belge olan 19 Aralık 1988 tarihli “Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı BM Sözleşmesini (22.11.1995 tarih ve 4136 sayılı kanunla ve 32.maddesinin 2 ve 3. fıkralarına çekince koymak suretiyle) ve son olarak da, “Uyuşturucu Maddelere Dair 1961 tarihli Tek Sözleşmenin Tadiline İlişkin Protokolü (28.5.2001 tarih ve 2001/2577 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile) onaylamıştır³⁹⁶.

“Sınır aşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi” (SASMUS) ve “Sınır aşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek Kara, Deniz, ve Hava Yoluyla Göçmen Kaçakçılığına Karşı Protokol” ve “Sınır aşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İnsan Kaçakçılığının, Özellikle Kadınların ve Çocukların Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol” 13.12.2000 tarihinde Türkiye tarafından imzalanmıştır.

SASMUS, organize suçlarla mücadelede ilk uluslararası düzenlemeyi teşkil etmekte, sözleşme karapara aklama, insan kaçakçılığı gibi değişik alanlarda yasadışı faaliyetlerde bulunan uluslararası suç örgütleri ile mücadelede uluslararası çabaları engelleyen hukuki boşlukları kapatmayı amaçlamaktadır. Ayrıca, sınır aşan örgütlü suç grubunu tanımlamakta, buna iştirak, yolsuzluk ve adaletin engellenmesi gibi eylemlerin suç sayılmasını ve adli işbirliği ve yardımlaşmanın kolaylaştırılmasını öngörmektedir³⁹⁷.

Sınır aşan örgütlü suçla mücadelenin önemli bir boyutunu da yolsuzluk, rüşvet ve uluslararası ticari işlemlerde rüşvetin önlenmesi ve cezalandırması oluşturmaktadır. Uluslararası ticari işlemlerde rüşvet özellikle gelişmekte olan ülkelerin ekonomik kalkınma ve demokratikleşme çabalarına engel olmaktadır.

OECD üyeleri arasında oluşan görüş birliği çerçevesinde OECD Bakanlar Konseyi'nin 1997 Mayıs ayındaki toplantısında, yolsuzlukla koordineli bir şekilde

396 Kaçakçılık ve Organize Suçlar, KOM Daire Başkanlığı Yayınları, 2002, s.147

397 Ceylan, Ümit, Organize Suçluluk ve Çıkar Amaçlı Örgüt Suçu, Turhan Kitabevi, Ankara, 2003, s.42

mücadele amacıyla uluslararası bir sözleşme hazırlanmasına karar verilmiştir. Gerekli çalışmaların 1997 yılı içinde tamamlanmasını müteakip “Uluslararası Ticari İşlemlerde Yabancı Kamu Görevlilerine Verilen Rüşvetin Önlenmesi Sözleşmesi” 17 Aralık 1997 tarihinde Paris’te imzalanmıştır. Türkiye’nin de aralarında bulunduğu 30 ülke tarafından imzalanan Sözleşme, 15 Şubat 1999 tarihinde yürürlüğe girmiş ve imza atan ülkelerin çoğunluğu tarafından onaylanmış bulunmaktadır.

Sözleşme rüşvet verme yada rüşvet sözü verme suçu ile ilgili olup rüşvet alma suçunun cezalandırılması her ülkenin kendi iç mevzuatına bırakılmıştır. Türkiye ise, bu sözleşmeyi 01 Şubat 2000 tarih ve 4518 sayılı yasa ile onaylamıştır(R.G. 6 Şubat 2000, No:23956).

Sözleşmenin iç hukuka uyarlanmasına ilişkin olarak hazırlanan ve T.C.K.’nin 211. maddesindeki rüşvet tanımını yabancı kamu görevlilerine de genişleten yasa tasarısı komisyonlardan geçerek TBMM gündemine alınmıştır. Yasa ayrıca T.C.K.’nin 211-220. maddelerinde düzenlenen rüşvet suçlarını da karapara aklama suçunun öncül suçları arasına almaktadır.

Yolsuzluk ve rüşvetle mücadele konusu Avrupa Konseyi’nin de öncelikleri arasında yer almaktadır. Avrupa Konseyi tarafından Malta’nın başkenti La Valetta’da 1994 yılında gerçekleştirilen 19. Avrupa Adalet Bakanları Konferansı’nda alınan karar doğrultusunda bünyesinde, “Rüşvete Karşı Çok Yönlü Mücadele Grubu” oluşturulmuş ve bu grubun çalışmaları sonucunda,

- Yolsuzluğa Karşı Eylem Programı
 - Yolsuzluğa Karşı Ceza Sözleşmesi
 - Ulusal düzeyde alınacak tedbirler için 20 maddelik yönlendirici ilkeler belgesi (Kasım 1997’de yapılan 101. Dönem Bakanlar Komitesi’nde onaylanmıştır.)
 - Yolsuzluğa Karşı Devletler Grubu Anlaşması,
 - Yolsuzluğa Karşı Özel Hukuk Sözleşmesi
- hazırlanmıştır.

Yolsuzluğa Karşı Ceza Sözleşmesi ile Yolsuzluğa Karşı Özel Hukuk Sözleşmesi, 27 Eylül 2001 tarihinde Türkiye tarafından imzalanmıştır³⁹⁸.

398 Ergül, Ergin, Örgütlü Suçlarla Mücadele Alanında Uluslararası ve Ulusal Çabalar, <http://www.turkhukuksitesi.com/faq/orgutlusucular.shtml>, (İndirilme Tarihi:17.03.2003)

Örgütlü suçluluğun can damarı ise, karaparanın aklanmasıdır. Türkiye karapara ile mücadele alanında faaliyet gösteren en önemli uluslararası birim olan “Mali Eylem Görev Gücü’nün (FATF) üyesidir³⁹⁹.

Karapara aklamanın cezalandırılması ve suç gelirlerinin zapt ve müsadereşi alanında en gelişmiş sözleşme olan “Suçtan Kaynaklanan Gelirlerin Aklanması, Araştırılması, Ele Geçirilmesi ve El Konulmasına İlişkin Sözleşme”de Türkiye tarafından 27 Eylül 2001 tarihinde imzalanmış, 2004 yılında ise onaylanmıştır⁴⁰⁰.

Uluslararası platformda örgütlü suçluluğa yönelik yapılan son düzenleme “BM Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesi”dir. Birleşmiş Milletler (BM) Genel Kurulu, 2000 yılında, Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesi hazırlanmasını kararlaştırmıştır. Yürütülen çalışmaların ardından Sözleşme 2003 yılı sonunda tamamlanmış; 09-11 Aralık 2003 tarihlerinde Meksika/Merida’da imzaya açılmış ve ülkemiz tarafından da imzalanmıştır⁴⁰¹.

IX. ÖRGÜTLÜ SUÇLULUKTA KÜRESEL DURUM VE TÜRKİYE GÖRÜNÜMÜ

“Gizlilik, şiddet, yolsuzluk, devamlılık, çeşitlilik, süratle değişime ayak uydurabilme ve uluslararası bağlantı kurabilme” gibi kabiliyetlere sahip olan örgütlü suç grupları haksız kazanç elde etmek amacı doğrultusunda kurulmuş bir suç şirketi gibi hareket etmektedirler.

Mafya tipi örgüt olarak da adlandırılan suç örgütü; cebir, şiddet, tehdit ve baskı uygulamak suretiyle yıldırma, korkutma veya sindirme gücünü kullanarak suç işlemektedir. Bu grupları paranın, rantın, karapara aklamanın ve yatırımların olduğu her yerde görmek mümkündür. Maddi değerlere duyulan iştahın orantısız ölçüde arttığı, gayri meşru servet edinmek için fırsatların çoğaldığı ve özellikle siyasi ve idari yozlaşmanın arttığı toplumlarda daha süratli bir şekilde gelişmektedir.

Her ülkedeki hukuki, sosyal, ekonomik ve teknolojik değişimler bu grupların dikkatini çeker. Yeni oluşan şartların doğurduğu boşluklardan, bir başka ifade ile

399 2001 Raporu, s.112
400 2003 Raporu, s.218
401 2003 Raporu, s.219

“kontROLSÜZ alanlar”dan bu örgütler istifade etmeye çalışmaktadırlar. “şiddet ve yolsuzluk” bu tür suç gruplarının varlıklarını koruma ve sürdürme için en gerekli faktörlerdir.

Özellikle siyasi oluşumlara, güvenlik birimlerine, yargıya ve kamunun diğer birimleri ile toplumda önemli konuma sahip kişilere nüfuz ederek onların güç ve prestijinden faydalanırlar. Böylece her şeyden önce etkili bir suç kovuşturmasına karşı koruma sağlamak ve mücadeleyi olabildiğince engellemek veya önceden tedbir alarak bertaraf etmek isterler.

Örgütlü suç gruplarının faaliyetleri; bir toplumda kişiler arasındaki geleneksel ilişkilerin yok olmasına, bunun akabinde sosyal çözümlere, merkezi veya yerel kamu yönetiminin zayıflamasına, ceza adaleti sisteminin etkisiz kalmasına, yolsuzluğun yaygınlaşmasına ve sonunda da siyasi otoriteye duyulan güvene zarar vererek halkın birbirinden uzaklaşmasına, demokratik ve parlamenter sisteme inancın kaybolmasına neden olur⁴⁰².

Örgütlü suçlar aslında direk kamu düzenine karşı işlenen ve kamu düzenini etkileyen suçlar gibi görünmektedir. Ancak ayrıntılara inildiğinde öldürme, yaralama, kaçırma, ev ve işyeri kurşunlama, darp, tehdit, çek-senet tahsilatı, haraç alma ve gasp gibi suçların işlenmesi suretiyle mala ve kişilere zarar vermektedir. Bu da bireylerin demokratik hakları içerisinde yer alan güvenli yaşam hakkı, mal edinme hakkı gibi kişisel haklarını önemli ölçüde olumsuz yönde etkilemekte veya bu haklarını tehdit etmektedir⁴⁰³.

1970’li yılların başından itibaren o zamana kadar niteliği tam olarak belirlenemeyen bir suç türü olarak ortaya çıkan örgütlü suç olgusu, günümüz dünyasına özgü tehditlerin başında gelmektedir.

Örgütlü suç faaliyetlerinin neticesi olarak, siyasal ve yönetsel yozlaşma, uyuşturucu madde ve insan kaçakçılığı, kalpazanlık, tarihi eser kaçakçılığı, gümrük kaçakçılığı, nükleer madde, silah ve mühimmat kaçakçılığı ve karapara aklama gibi suçların giderek şiddetini arttırdığı ve ülkelerin rejimi açısından ciddi bir tehdit oluşturmaya başladığı görülmektedir.

402 2002 Raporu, s.91

403 2001 Raporu, s.87; 2002 Raporu, s.91

Birleşmiş Milletler Uyuşturucu Kontrol Programı'na (INCB) göre, sadece uluslararası yasadışı uyuşturucu ticaretinin ulaştığı rakam yıllık 400 milyar \$ kadardır. Bu rakam, tüm uluslararası ticaretin %8'ine ve tekstil sektörünün yıllık sermayesine tekabül etmektedir⁴⁰⁴.

Suç grupları tarafından işlenen ve toplumu siyasi, kültürel ve ekonomik olarak olumsuz yönde etkileyen bu suçlar günümüzde, ülkelerin iç güvenlik politikalarının⁴⁰⁵ yanında dış politikalarında⁴⁰⁶ da öncelikli gündem maddelerinden biri haline gelmiştir.

Uluslararası toplum, eşgüdüm içinde bu sorunların üzerine daha kararlı biçimde gidilmesinin ve gereken önlemlerin en etkili biçimde uygulanmasının önemini giderek anlamaktadır. Örgütlü suçlar ve yolsuzluklar ile mücadelede elde edilecek başarı, gelişmiş bir ülke olmanın koşullarından birisidir⁴⁰⁷.

Türkiye'de örgütlü suçun tarihine bakıldığında zaman bu yapı kendisini Osmanlı ve Cumhuriyetin ilk yıllarındaki sokak kabadayılarının 1960'lı yıllardan sonra örgütlenmeleri, 1970'li yıllarda ise gerek terörizmin gelişmesi sonucu yasadışı yollardan silah ve benzeri gereksinimleri karşılaması gerekse ekonominin kapalı yapısının oluşturduğu karaborsanın rantının paylaşarak büyümesi ile mafyalaşma, iyice kendisini göstermiştir⁴⁰⁸.

Türkiye'de özellikle 1960 sonrası büyük illere yönelik büyük bir göç furyası yaşanmıştır. Bu göç başta İstanbul olmak üzere, Ankara, Mersin, Bursa vb büyük illere olmuştur. Bu göç sonrası bireyler farklı iş alanlarında çalışmaya başlamışlar ve süreç içerisinde, yapılan işin cinsine göre bir kısım gruplaşmalar meydana gelmiştir. Doğal olarak aynı iş grubunda çalışanlar daha çok aynı etnik veya bölgesel kökene sahip olanlar kendi yandaşları ile gruplaşmalar oluşturmuşlardır.

404 Birleşmiş Milletler Suç Önleme ve Uyuşturucu Kontrol Ofisi (UNODC), Uyuşturucu Suistimali ve Yasadışı Kaçakçılığının Ekonomik ve Sosyal Sonuçları, New York, NY:UNODCCP, 1998, s.3

405 Örnek olarak Türkiye'de, Milli Güvenlik Kurulu, örgütlü suçların faillerinin yakalanması ve bunların bağlantılarının ortaya çıkarılmasına ilişkin olarak 26.05.1998 tarihinde 423 sayılı kararı almış, anılan kararda, Bakanlar Kurulu'na 04.06.1998 tarih ve 98/11229 sayılı kararla kabul edilmiştir. Bu kararın uygulanması sırasında ilgili kuruluşlar arasındaki koordinasyon, KOM Daire Başkanlığı tarafından sağlanmaktadır. Ayrıca, örgütlü suçlarla mücadelede büyük bir eksikliği dolduran "4422 Sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunu" 01.08.1999 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

406 Türkiye'nin 2003 yılı Mart ayı itibarıyla toplam 63 ülkeyle Güvenlik İşbirliği Metni bulunmaktadır. Ayrıca, Türkiye-UNDCP işbirliği ile 26.06.2000 tarihinde kurulan Türkiye Uluslararası Uyuşturucu ve Organize Suçlarla Mücadele Akademisi (TADOC) suçla mücadelede gösterilen uluslararası işbirliğine güzel bir örnektir.

407 Ersoy, Ömer, "Palermo Sözleşmesi-Örgütlü Suçluluğa Karşı Güçlü Bir Adım"

<http://www.caginpulisi.com.tr/5/index.htm> (İndirilme Tarihi:12.05.2004)

408 Aytaç, Önder ve Bal, İhsan, Medyanın Gözüyle Organize Suçlar ve The Best of Police, Kamu Hukuku Arşivi, Ankara, 1999, s.122

Büyük illere yapılan bu hızlı göç, beraberinde o illerin çağdaş bir görünüme kavuşmalarını ve kentleşme alt yapılarını zorunlu hale gelmiştir. Böylece illerin sağlıklı kentleşmelerine yönelik projelerin hayata geçirilmesi, özellikle o dönemde rüşvet ve şiddet kullanılarak ihalelerde tekelleşmeye yol açmıştır. Bu tekelleşme içerisinde yer alanlar da yine aynı etnik kökene sahip gruplar olmuş ve günümüzde mafia olarak bilinen örgütlü yapıları oluşturmuşlardır. Yine o dönemde örgütlü bir şekilde oluşan gruplar, hukuki boşluklardan yararlanarak kamuya ait arazilerin işgal edilerek satılması, farklı içerikteki ihalelere katılan kişi veya kuruluşlardan tehdit ve şiddet kullanarak haksız menfaat temin edilmesi, gelir düzeyi iyi olan bireyleri baskı altına alarak onlardan kazanç sağlama gibi olaylar meydana gelmiştir⁴⁰⁹.

Suç ve suçluluğun değişim süreci bütün dünyada olduğu gibi Türkiyede de net bir şekilde gözlemlenebilmektedir. Yakın tarihe kadar ülke genelinde işlenen suçların tamamına yakını ferdi olarak işlenen suçlardan oluşturmakta iken, son yıllarda basit tabir edilen suçlar dahi bir grup, oluşum veya organizasyon tarafından işlenmektedir. Bu dönüşüm suçların anlık olarak değil, tasarlanarak, planlanarak işlenmesine yol açmakta ve sürekliliğine zemin hazırlamaktadır. Suçun devamlılığı, suç organizasyonunun mensupları arasında dayanışma duygusunu arttırmakta, sonucunda grup adına hizmet yüklenme ve grup adına menfaat temin etme psikolojisi perçinlenmekte ve örgütlü suç olgusunu yaratmaktadır⁴¹⁰.

Örgütlü suç grupları ekonomik alanda özellikle inşaat, toptan gıda, tekstil, giyim, lokanta, atık madde, taşımacılık, turizm, eğlence, otomobil, petrol nakliyatı ve ticareti, emlak, döviz alım-satımı, talih oyunları, temizlik ve sosyal güvenlik sektörlerinde, sosyal hayatta ise; vakıf, dernek, spor klüpleri ve benzeri oluşumlarda faaliyet göstermektedirler⁴¹¹.

Örgütlü suç grupları bu alanlarda faaliyetlerini sürdürürken adam öldürme, adam yaralama, adam kaçırmaya, ev ve işyeri kurşunlama, darp, tehdit, çek-senet tahsilatı, fidye, haraç alma, zorla senet imzalatma, tefecilik, kamu arazilerinin yağmalanması, silah ve mühimmat kaçakçılığı, kadın ticareti, kıymetli evraklarda sahtecilik ve yolsuzluk gibi suçları işledikleri görülmektedir. Bu da bireylerin

409 Gökçeğöz, Fazlı, "Organize Suç Kavramı, Terör Suçları ile Bağlantısı ve Etkin Mücadele Yöntemleri", *Organize Suçlarla Mücadele ve Polis* içinde, der. Aytekin Geleri, H.Hüseyin Çevik, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2003, s.108

410 2003 Raporu, s.63; Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele 2000, s.115

411 Cinoğlu, Hüseyin ve Güneş, İ.Dinçer, "Organize Suçla Mücadelede Temel Noktalar ve Polisin Rolü", *Organize Suçlarla Mücadele ve Polis* içinde, der. Aytekin Geleri, H.Hüseyin Çevik, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2003, s.149; 2003 Raporu, s.63; Ceylan, Ümit, age., s.77; Gökçeğöz, Fazlı, agm., s.123

demokratik hakları içerisinde yer alan güvenli yaşam hakkı, mal edinme hakkı gibi kişisel haklarını önemli ölçüde olumsuz yönde etkilemekte veya bu haklarını tehdit etmektedir. Bu durum ise; merkezi veya yerel kamu yönetiminin zayıflamasına, adalet sisteminin zaafa uğramasına, yolsuzluğun yaygınlaşmasına ve sonunda da siyasi otoriteye duyulan güvene zarar vererek demokratik sisteme inancın kaybolmasına neden olur.

Profesyonel anlamda mücadelenin başlangıcı olan 1998 yılından önce, örgütlü suç gruplarının işlemiş oldukları suçların münferit olarak ele alınması, mücadelenin farklı birimlerce yapılması, tahkikatı yapan birimler arasındaki bilgi değişiminin yetersiz olması ve bu suçlarla mücadele ederken ihtiyaç duyulan tedbirleri içeren yasaların yetersizliği nedeniyle arzu edilen seviyeye ulaşamamıştır. Bu zafiyet örgütlü suç gruplarını, Türkiye'nin tanınan işadamlarına, seçilmiş belediye başkanlarına veya sanatçılara yönelik zaman zaman silahlı saldırı yapabilecek kadar cesaretlendirmiştir⁴¹².

A. İstatistik Verilerde Örgütlü Suçlar

1. Küresel Durum

Örgütlü suçların en önemlilerinde olan uyuşturucu madde kaçakçılığı ve kaçakçılığa bağlı suçlar, din, ırk, cinsiyet, yaş farkı gözetmeyen, kriter dışı nitelikleri hasebiyle diğer suç türlerinden ayrılmakta, toplumlar için sosyal boyutlarda, toplumların yapı taşları bireyler için ise kişisel boyutlarda bir çok problemi de beraberinde getirmektedir. Üretim, kaçakçılık ve tüketim safhaları ile karşımıza çıkan uyuşturucu madde suçları, hiçbir sınıra tabi kalmaksızın, “şiddet” olgusu ile kendisini bütünleştirmiş ve şiddeti, farmakolojik, ekonomik ve/veya sistematik boyutlara taşımıştır. Uyuşturucu kullanımının etkisi altında insanlar kendilerine ve çevrelerine yönelik şiddet kullanımına, uyuşturucu ihtiyacının giderilmesi için maddi kaynağa ulaşma amacıyla diğer suçların işlenmesine, uyuşturucu kaçakçılığı yapan

412 Öztürk, Bahri, “Organize Suçlulukla Mücadele”, *Organize Suç* içinde, der. Asayiş Daire Başkanlığı, Asayiş Daire Başkanlığı Yayınları No:4, Ankara, 1998, s.47; 2003 Raporu, s.63; Cinoğlu, Hüseyin ve Güneş, İ.Dinçer, agm.s.147

gruplar arasındaki anlaşmazlıkların veya bölge hakimiyeti gibi problemlerin çözümü için örgütlü ve planlı şiddete başvurulmasına sebebiyet vermektedir⁴¹³.

Uluslararası boyutlarda değerlendirildiğinde, dünya genelinde yasadışı uyuşturucu kullanan yaklaşık 200.000.000 kişiden 163.000.000 kişinin esrar, 34.000.000 kişinin amfetamin, 14.000.000 kişinin kokain, 8.000.000 kişinin ecstasy, toplam 15.000.000 afyon kullanıcısından 10.000.000 kişinin eroin kullandığı tahmin edilmektedir. Sadece eroin kullanıcıları dikkate alındığında, bir eroin bağımlısının günde ortalama 1.5 gr kullanıma hazır katkılandırılmış eroin kullandığı kabul edilirse dünya genelinde günde 15 ton eroin, yıllık ise dünya pazarına sunulan 5475 ton civarında eroin miktarından söz etmek gerekmektedir. İyimser bir rakamla günde ortalama 1 gr kullanıma hazır katkılandırılmış eroin tüketildiğinin kabul edilmesi halinde ise dünya genelinde günde 10 ton eroin, yıllık ise dünya pazarına sunulan yaklaşık 3650 ton eroin miktarıyla karşılaşılmaktadır⁴¹⁴.

Son yıllarda dünya genelindeki gelişmeler nedeniyle bölgeler bazında, uyuşturucu madde mevcudiyetinde pozitif ve negatif değişiklikler meydana gelmiştir; uyuşturucu madde cinsine göre değişik trendler tespit edilmiştir. 2001 yılındaki genel afyon üretimindeki düşüşten sonra, Afganistan'daki yüksek seviyedeki haşhaş ekimi nedeniyle 2002 yılında dünya afyon ve eroin üretimi eski seviyelerine ulaşmıştır. 2002 yılında Kolombiya'daki koka ekiminde düşüş, Peru'daki koka ekiminde sabit bir trend, Bolivya'daki koka ekiminde ise artış gözlemlenmiştir. Sentetikler ve esrar verileri tam olarak gözlemlenememekle birlikte dolaylı göstergelere göre, 2002 yılında global esrar ve amfetamin türü uyarıcıların üretiminde artış vardır⁴¹⁵.

Ülkeler tarafından UNODC'ye bildirilen uyuşturucu madde yakalama miktarları ve olay sayılarına göre, dünya genelinde 2001 yılındaki yakalamaların %45'i esrar, %24'ü ecstasy dahil amfetamin türü uyarıcılar, %22 afyon ve türevleri ile %7'si kokain yakalamalarıdır.

Yakalama miktarları değerlendirildiğinde, en yüksek uyuşturucu yakalama miktarı sırasıyla esrar, kokain, afyon (sırasıyla afyon, eroin ve baz morfin) ve amfetamin türü uyarıcılar (sırasıyla metamfetamin, amfetamin ve ecstasy) olarak

413 2003 Raporu, s.74

414 Global Illicit Drug Trends 2003, United Nations Office on Drugs and Crime, UN Pubs, Vienna, 2003, s.123

415 The Opium Economy in Afghanistan, United Nations Office on Drugs and Crime, UN Pubs, Vienna, 2003, s.8,

gerçekleşmiştir. 2000 ve 2001 yılları kıyaslandığında esrar yakalama miktarları fazla değişmemiştir. Esrar ve kokain yakalama miktarları genel olarak yatay bir düzlem sergilemektedir⁴¹⁶.

a. Eroin

Afyon türevi (eroïn hariç) yakalamalarında 2001 yılında 2000 yılına kıyasla %23 oranında düşüş gerçekleşmiş ancak 2002 yılında tekrar yükselişe geçerek %9'uk bir artış olmuştur. Afyon ve morfin türlerinde 2001 yılındaki %50 oranındaki düşüşün sebebi Afganistan'daki afyon yasağıdır. Artırılmış mücadele çalışmaları ve yüksek miktarlardaki eroïn stokları 2001 yılında 54 ton eroïn yakalaması ile neticelenmiştir ki bir önceki yıla yakın bir değerdir. Afyon yakalamalarının büyük çoğunluğu Asya bölgesinde gerçekleşmektedir. Asya'daki çoğu yakalamalar, İran ve Pakistan gibi Afganistan'a komşu ülkeleri kapsayan Güney Batı Asya/Orta doğu ve Yakın Doğu Asya bölgelerinde gerçekleşmiştir. Bu bölgedeki yakalamalar, 2001 yılındaki global afyon yakalamaların %40'ını teşkil eder⁴¹⁷.

Dünya eroïn yakalamaları 1975 yılında 1,7 ton iken bu rakam 1985 yılında 14,2 tona ve 1996 yılında da 28,2 tona yükselmiştir. Taliban'ın Afganistan'ın yönetiminde olduğu 2001 yılında ise dünya eroïn yakalaması 109,8 tonla zirveye çıkmıştır⁴¹⁸.

2001 yılında global eroïn yakalamalarının %59'u Asya bölgesinde, %33'ü Avrupa (%26 Batı Avrupa) ve %8'i Amerika kıtaları (%4 Kuzey Amerika)'nda meydana gelmiştir. Afrika % 0.4 ve Okyanusya bölgesi %0.2'yi teşkil etmiştir. Güney Batı Asya eroïnini genelde Avrupa'ya giderken, Güney Doğu Asya eroïnini Amerika ve Okyanusya bölgelerine gitmektedir. Bir kısım Batı Afrika suç örgütlerinin Pakistan ve Tayland'dan eroïn temin ederek Afrika ve Batı Avrupa ülkelerine kaçakçılık yaptıkları da rapor edilmiştir⁴¹⁹.

Şekil 11: Dünya Afyon ve Türevleri Yakalaması 1980-2002

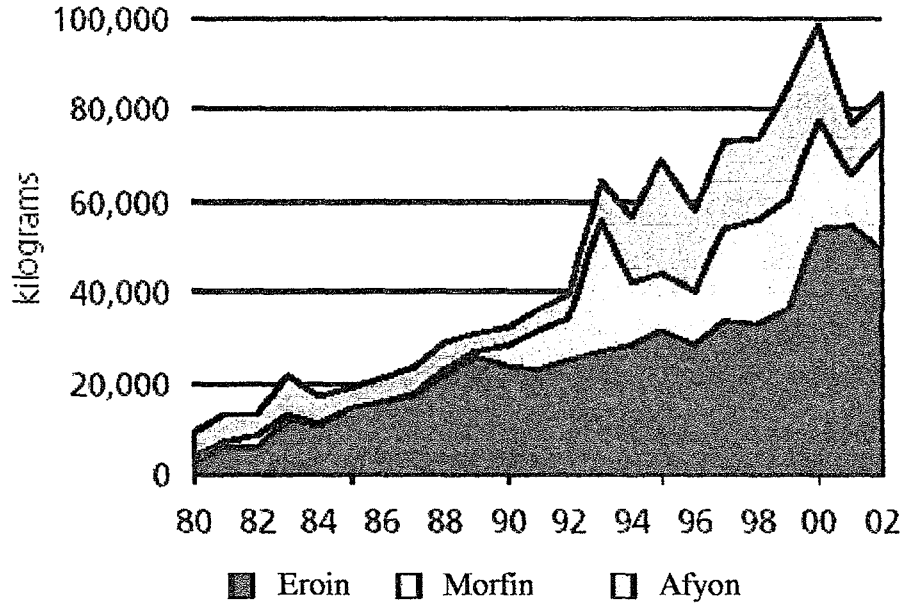
416 Global Illicit Drug Trends 2003, s.11

417 World Drug Report 2004, United Nations Office on Drugs and Crime, UN Pubs, Vienna, 2003, s.15; 2003 Raporu, s.75,

418 UN Global Drug Trends,

<http://www.un.org/ga/20special/presskit/pubinfo/info2.htm>, (İndirilme Tarihi:17.03.2004)

419 Global Illicit Drug Trends 2003, s.63

Kaynak: UNODC, Annual Reports Questionnaire Data/DELTA

Şekil 12: Dünya Eroin Yakalaması 1990-2002

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Ton	23.4	21.4	25.0	26.7	29.1	31.1	28.2	63.8	64.9	71.3	105.8	109.8	98.1

Kaynak: UNDCP, Annual Reports Questionnaires

b. Kokain

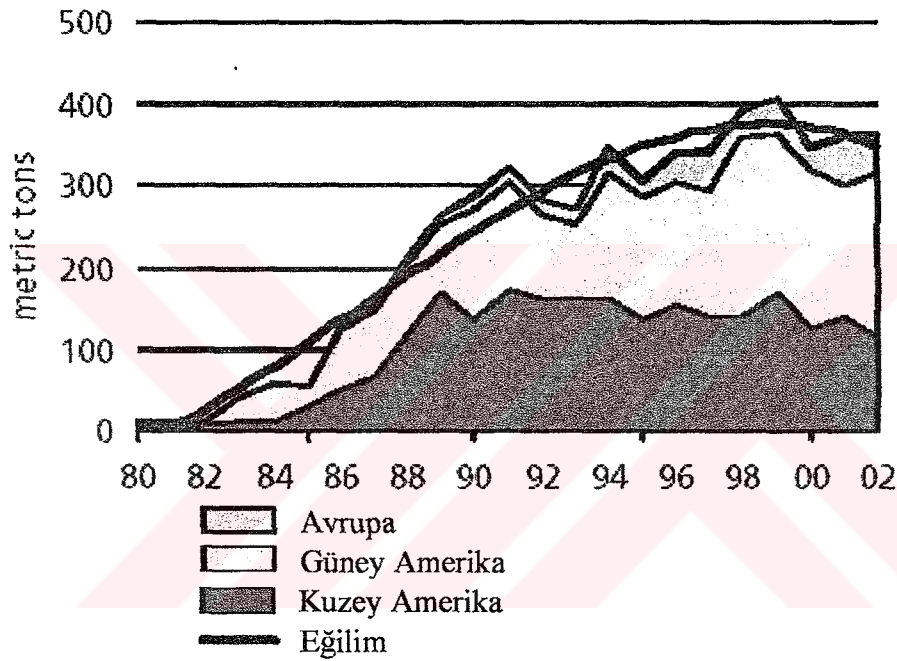
Dünya kokain yakalamaları 1975 yılında 2,4 ton iken bu rakam 1985 yılında 56,3 tona yükselmiş 1998 yılında ise 789 tonla zirveye ulaşmıştır. 2002 yılında yakalanan kokainin miktarı 726 ton olmuştur. 1980'lerdeki kokain yakalaması eroin yakalamalarından çok daha fazladır. Ancak bu 1990'larda değişmeye başlamıştır. Bununla birlikte günümüz itibariyle kokain yakalamaları eroin yakalamalarından 7 kat daha fazladır⁴²⁰.

Kokain yakalamaları 2001 yılında 2000 yılı değerlerine yakın kalmış ise de 1999 yılı değerlerinden yine de %10 daha azdır. Kokain kaçakçılığı Kuzey Amerika'da sabit bir çizgi sergilese de Avrupa'da yüksek artışlar göstermiştir.

420 UN Global Drug Trends.
<http://www.un.org/ga/20special/presskit/pubinfo/info2.htm>, (İndirilme Tarihi:17.03.2004)

Kokain yakalamaları %85 oranla Amerika bölgesinde ve %15 oranla da Avrupa'da gerçekleşmiştir. Avrupa'da gerçekleşen yakalamaların %99'u Batı Avrupa yakalamalarıdır. 2002 yılı verilerine göre ise genel manada kokain üretiminde düşüş olmasına rağmen kokain yakalamalarında %70'e varan artış vardır. 2002 yılında da Güney Amerika'da üretilen kokainin pazarı Avrupa olmaya devam etmiştir ki Güney Amerika kokaini Avrupa'ya çoğunlukla İspanya ve Hollanda üzerinden girmektedir⁴²¹.

Şekil 13: Dünya Kokain Yakalaması 1980-2002

Şekil 14: Dünya Kokain Yakalaması 1990-2002

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Ton	288.9	322.7	274.6	268.6	319.4	288.8	315.5	694.3	788.7	742.5	694.1	456.4	725.9

Kaynak: UNDCP, Annual Reports Questionnaires

c. Esrar

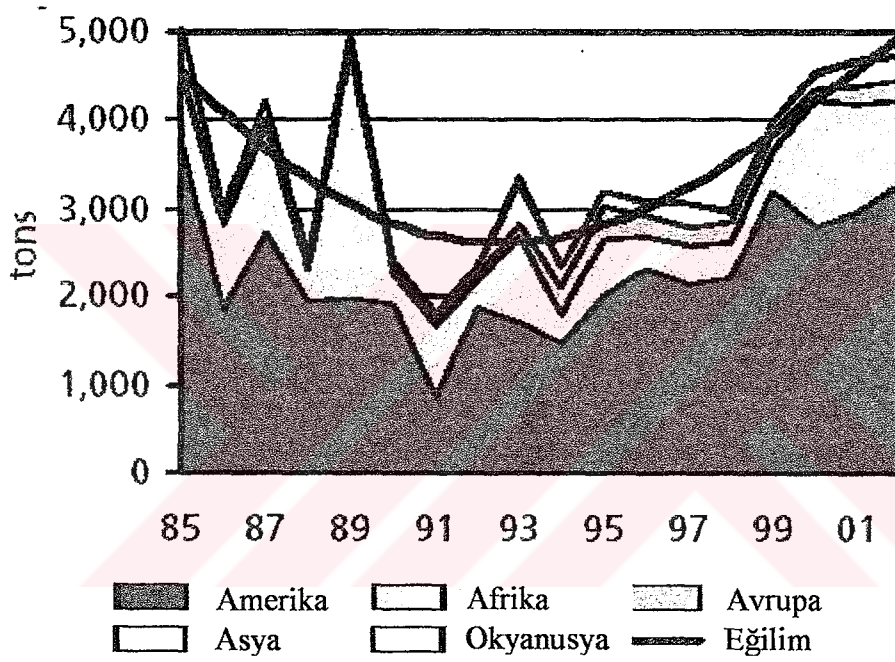
Dünya genelinde en fazla kaçakçılığı yapılan uyuşturucu türü esrardır. Kenevir yakalamalarında genel itibariyle bir artış mevcuttur. Esrar kaçakçılığı, eroin ve

⁴²¹ Global Illicit Drug Trends 2003, s.76

kokain kaçakçılığında çok daha yaygındır. 2002 yılında 9,476 ton esrar yakalanırken, 725 ton kokain ve 98 ton eroin yakalaması yapılmıştır⁴²².

1990'lerden sonra hızla artmaya başlayan esrar yakalaması, 10 yıl öncesinden 2 kat daha fazla olmakla birlikte 2000'li yıllarda bu oran olağanüstü bir şekilde artmıştır. 2001 yılında yakalamaların %53'ü Amerika bölgesinde, %23'ü Afrika'da, %15'i Avrupa'da, %8'i Asya'da gerçekleşmiştir. Batı Avrupa'daki esrar yakalamalarında düşüş varken Doğu Avrupa yakalamalarında artış vardır⁴²³.

Şekil 15: Dünya Esrar Yakalaması 1985-2002

Kaynak: UNODC, Annual Reports Questionnaire Data / DELTA

Şekil 16: Dünya Esrar Yakalaması

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Ton	2,422	1,800	2,330	3,408	2,206	3,044	2,524	6,132	5,954	7,467	9,084	9,347	9,476

Kaynak: UNDCP, Annual Reports Questionnaires

422 UN Global Drug Trends,
<http://www.un.org/ga/20special/presskit/pubinfo/info2.htm>, (İndirilme Tarihi: 17.03.2004)
 423 Global Illicit Drug Trends 2003, s.87

d. Amfetamin Türü Uyarıcılar (ATS)

Dünya ATS yakalamaları 1976 yılında 281 kg iken, bu rakam 1990 yılında 1,4 ton olmuş, 1996 yılında 14,5 tona ulaşmıştır. Bu 1976-1996 yılları arasındaki dönemde ortalama yıllık artış %22'lik değere eşit olup, aynı dönem içerisindeki %13'lük eroin artışından daha yüksektir. 1990'larda ATS yakalamalarındaki yıllık ortalama artış %48 oranındadır. 1990'lı yıllarda hiçbir uyuşturucu madde ATS'lerdeki gibi çok büyük bir artış göstermemiştir. ATS dünya yakalamaları 2000 yılında 78 tonla zirveye çıkmıştır⁴²⁴.

2000-2001 yılları arasında gerçekleştirilen amfetamin yakalamalarının %68'i Batı Avrupa'da (sırasıyla İngiltere, Hollanda, Almanya), %7'si Doğu Avrupa'da, %5'i Kuzey Amerika'da, %3'ü Asya'da ve %17'si de diğer dünya ülkelerinde meydana gelmiştir.

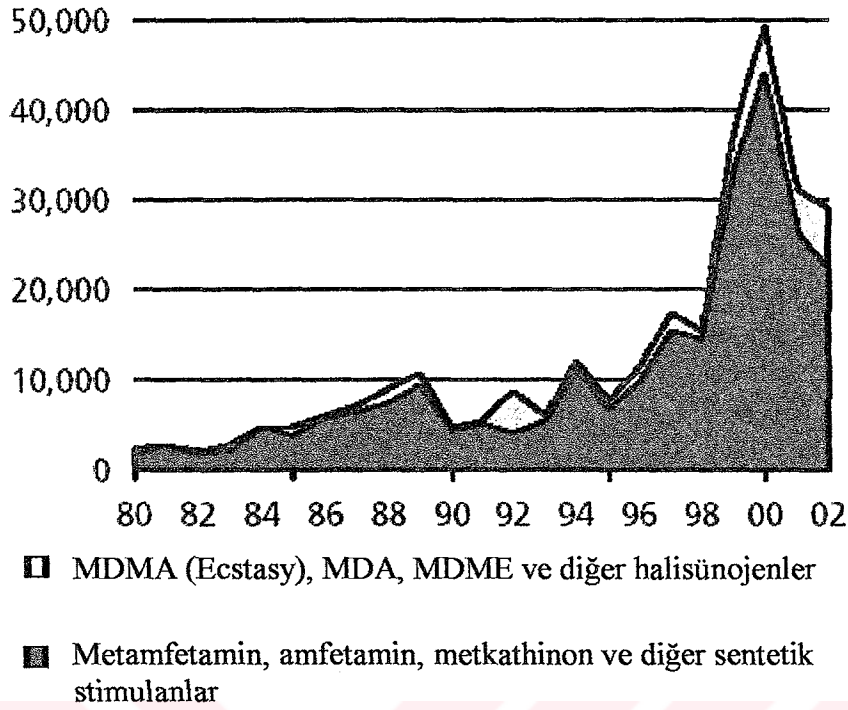
2000-2001 yılları arasında gerçekleştirilen ecstasy yakalamalarının %23'ü Hollanda'da, %20'si Amerika Birleşik Devletleri'nde, %16'sı Kanada'da, %14'ü İngiltere'de, %7'si Almanya'da, %5'i Çin'de ele geçirilmiştir. Ele geçirilen ecstasyelerin yaklaşık %75'inin kaynağı Hollanda olarak tespit edilmiştir⁴²⁵.

Şekil 16: Dünya ATS Yakalaması 1980-2002

424 UN Global Drug Trends,

<http://www.un.org/ga/20special/presskit/pubinfo/info2.htm>, (İndirilme Tarihi:17.03.2004)

425 Global Illicit Drug Trends 2003, s.107

Kaynak: UNODC, Annual Reports Questionnaire Data

Dünya ATS Yakalamaları (Ecstasy hariç)

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Kilogram	1,380	3,457	3,383	5,124	5,517	5,474	14,566	28.272	26.609	63.044	78.316	48.564	41.443

Kaynak: UNDCP, Annual Reports Questionnaires

2. Türkiye'deki Durum

Örgütlü suçların sadece bir kolu olan uyuşturucu madde kaçakçılığının Türkiye'deki istatistiksel durumu bile örgütlü suçluluğun boyutlarını açık bir şekilde ortaya kaymaktadır. Bulunduğu coğrafi konum itibarıyla Türkiye doğrudan veya dolaylı olarak birden çok uyuşturucu rotasına maruz kalmaktadır. Balkan Rotasından ve Doğu Akdeniz Rotasından doğrudan, Kuzey Karadeniz rotasından ise dolaylı olarak etkilenen Türkiye'nin, her türlü uyuşturucu madde kaçakçılığından etkilenmesi kaçınılmazdır. Uyuşturucu madde kaçakçılarınınca farklı üretim bölgelerinden farklı tüketim bölgelerine kaçırılmaya çalışılan afyon ve türevleri,

sentetik uyuşturucular, esrar, kokain ve kimyasalların kaçakçılığı değişik oranlarda Türkiye'yi etkilemektedir.

2003 yılı verileri olay, yakalanan şahıs ve ele geçirilen miktarlar bazında değerlendirildiğinde ise, meydana gelen olayların %78'inin esrar maddesi olayları olduğu, %6'sının eroin maddesi olayları olduğu, %11'e yakınının ecstasy, captagon ve diğer sentetik uyuşturucu tabletleri olayları olduğu, %1'e yakının kokain maddesi olayları olduğu ,

Yakalanan şahısların %72'sinin esrar maddesi olaylarında, %12'sinin eroin maddesi olaylarında, yaklaşık %13'ünün ise ecstasy, captagon ve diğer sentetik uyuşturucu tabletleri olaylarında yakalandıkları tespit edilmiştir.

2003 yılı verileri uyuşturucu madde cinsi ile olay sayısı, yakalanan şahıs, ele geçirilen miktar boyutlarında ele alındığında, esrar maddesi olaylarında, bu olaylarda yakalanan şahıs sayılarında ve ele geçirilen uyuşturucu madde miktarlarında 2003 yılında 2002 yılına göre düşüş olduğu, eroin maddesi olaylarında, 2003 yılında 2002 yılına göre olay sayısında hafif bir düşüş yaşanmasına rağmen yakalanan şahıs sayılarının yaklaşık olarak aynı kaldığı ve yakalama miktarının arttığı, kokain maddesi olaylarında, 2003 yılında 2002 yılına göre olay sayısında ve yakalanan şahıs sayısında artış olmasına rağmen yakalanan miktarda düşüş olduğu, sentetik uyuşturucu olaylarında, captagon hariç ecstasy ve diğer sentetik uyuşturucu olay sayılarında artış, captagon olaylarında yakalanan şahıs sayısında düşüş, diğer sentetik uyuşturucu olaylarında yakalanan şahıs sayısında hafif artış, ecstasy olaylarında yakalanan şahıs sayısında ise yüksek bir artış olduğu anlaşılmaktadır⁴²⁶.

a. Eroin

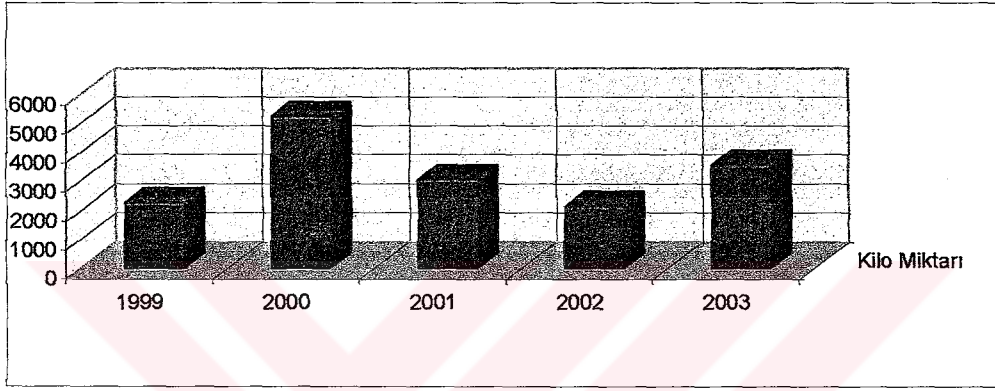
Uyuşturucu madde kaçakçılığında ülkesel eğilimler, salt bir ülkedeki değişikliklerle açıklanamamaktadır. Zira üretim bölgelerinde siyasi, ekonomik, vb. değişiklikler uyuşturucu üretimi etkilemekte, üretim merkezlerinde meydana gelecek değişikliklerin, kaçakçılık güzergahı ve tüketim bölgelerine olan etkisi farklı boyutlara ulaşmaktadır. Nitekim 2001 yılında Afganistan'da meydana ekim ve üretimde meydana gelen düşüşün sonrasında 2002 ve sonrasında hızla artan haşhaş

426 2003 Raporu, s.90

ekimi ve eroin üretimin Türkiye üzerindeki etkisi, son 5 yıllık zaman dilim içerisinde, 2000 yılında zirveye ulaşan afyon ve türevleri yakalamalarının 2001 yılında büyük düşüş yaşaması ancak 2002 ve sonrasında da artışa geçmesi şeklinde olmuştur.

2003 yılında Türkiye’de 349 adet eroin maddesi olayı meydana gelmiş, toplam 1002 şahıs yakalanmış ve 3546 kg eroin maddesi ele geçirilmiştir⁴²⁷.

Şekil 17: Son Beş Yıllık Eroin Yakalamaları

Kaynak: Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele 2003 Raporu

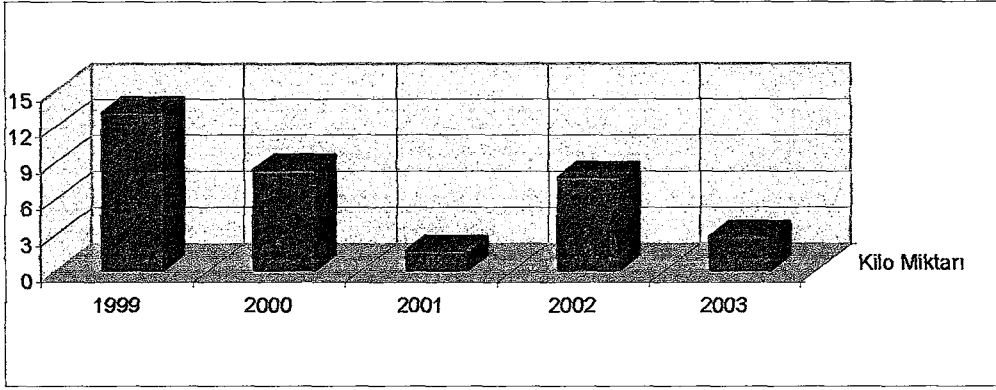
b. Kokain

Türkiye, koka ekim ve kokain üretim ve tüketim merkezlerine uzak olması sebebiyle kokain kaçakçılığında fazla etkilenmemektedir. Ancak tüketim pazarlarına ulaşmak isteyen kokain kaçakçılığı organizasyonları, Türkiye de dahil olmak üzere değişik güzergahlar bulmaya çalışmaktadırlar.

1999-2003 zaman aralığı içerisindeki kokain yakalamaları verilerine bakıldığında, kokain yakalamalarında 1999 yılındaki yüksek değerlerin ardından 2001 yılına doğru %80 civarında ani bir düşüşün olduğu, 2002 yılında 2000 yılı verilerine denk bir değere ulaştığı ancak 2003 yılında bir önceki yıla göre %63 civarındaki ani bir düşüş ile 2001 yılı verilerine yaklaştığı görülmektedir⁴²⁸.

Şekil 18: Son Beş Yıllık Kokain Yakalamaları

427 2003 Raporu, s.93
428 2003 Raporu, s.96

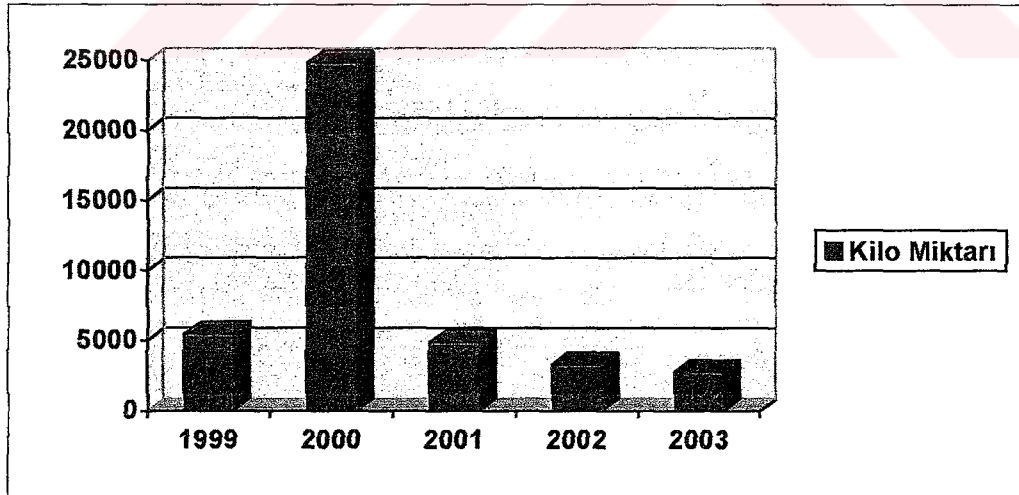

Kaynak: Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele 2003 Raporu

c. Esrar

Diğer uyuşturucu maddelerin yanı sıra Balkan Rotası üzerinde kenevir ve türevlerinin kaçakçılığının da yapıldığı bilinen bir gerçektir. Türkiye'deki esrar maddesi yakalamalarında 2000 yılındaki yüksek artışın haricinde genel itibariyle hafif bir düşüşün olduğu, 2003 yakalamalarında bir önceki yıla göre %16 düşüş olduğu gözlemlenmektedir⁴²⁹.

Şekil 19: Son Beş Yıllık Esrar Yakalamaları

Kaynak: Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele 2003 Raporu

429 2003 Raporu, s.97

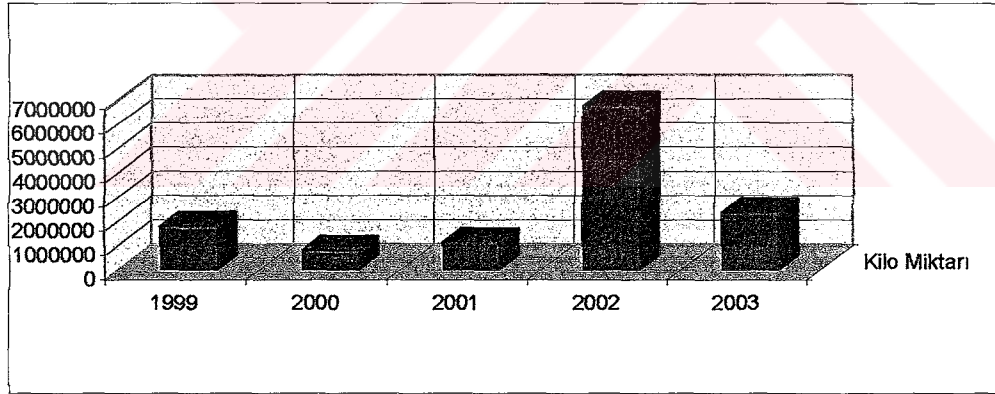
d. Sentetik Uyuşturucular

Yüksek kar marjı, herkes tarafından tanınmasının zor olması nedeniyle kaçakçılığının kolaylıkla yapılabilmesi, üretiminin kolay olması gibi sebeplerle sentetik uyuşturucuların üretim ve tüketiminde yüksek artışlar yaşanmakta, bu eğilimden Türkiye de etkilenmektedir. 2003 yılında Türkiye'deki yakalamalara göre, sentetik uyuşturucularda (ecstasy, captagon ve diğer sentetik uyuşturucu tabletleri) belirli bir eğimle artış mevcut olmasına rağmen bu eğim ecstasy yakalamaları sebebiyle keskinleşmiştir. 2003 yılında ele geçirilen ecstasy yakalamalarında %375 civarında ani bir artış yaşanmıştır⁴³⁰.

e. Captagon

2003 yılında Türkiye'de meydana gelen 26 Captagon olayında 80 şahıs yakalanmıştır ve 2332081 adet captagon tablet ele geçirilmiştir⁴³¹.

Şekil 20: Son Beş Yıllık Captagon Yakalamaları

Kaynak: Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele 2003 Raporu

f. Ecstasy

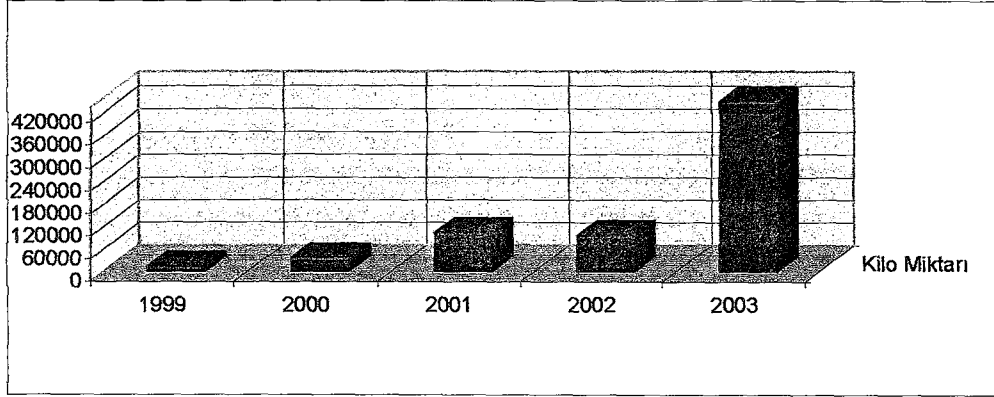
2003 yılında Türkiye'de meydana gelen 282 Ecstasy olayında 714 şahıs yakalanmıştır ve 447091 adet ecstasy tablet ele geçirilmiştir⁴³².

430 2003 Raporu, s.98

431 2003 Raporu, s.99

432 2003 Raporu, s.99

Şekil 21: Son Beş Yıllık Ecstasy Yakalamaları

Kaynak: Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele 2003 Raporu

3. Türkiye’de İstatistikî Verilere Göre Mafya Tipi Örgütlü Suç

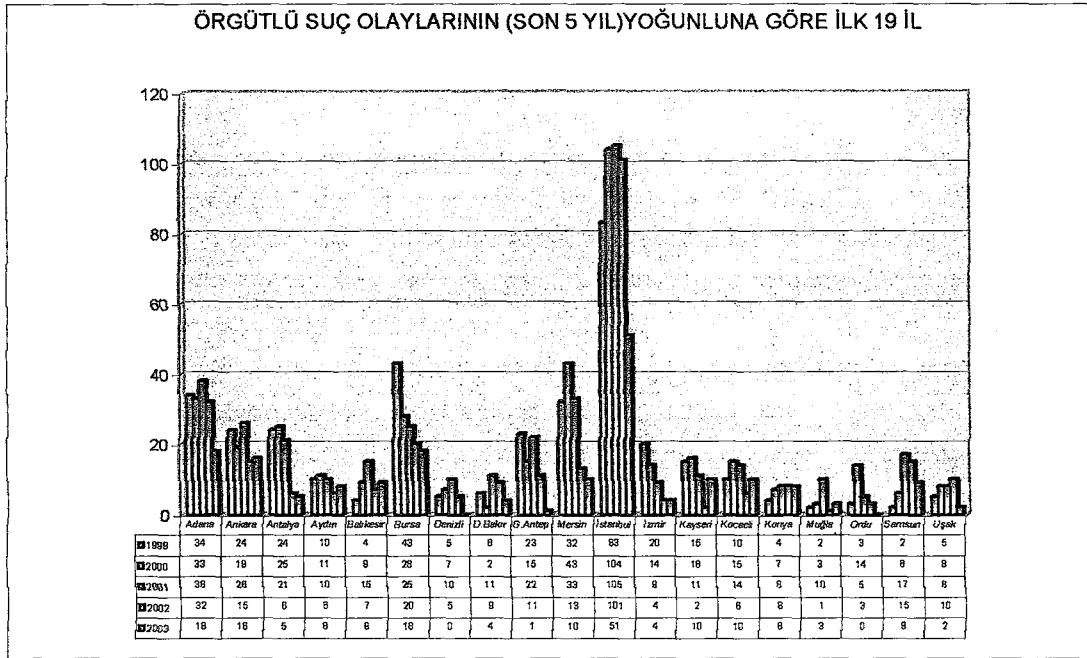
Türkiye’de mafya tipi örgütlü suçların daha çok turizm bölgeleri, bünyesinde daha fazla sanayi kuruluşu bulunduran, ekonomi ve ticari potansiyeli yüksek ve gelir dağılımının dengesiz olduğu illerimizde yoğunlaştıkları görülmektedir. Bu yerlerde nüfus yoğunluğuna göre suç potansiyelinin fazlalığı gözlenmektedir.

Daha kolay ve daha fazla rant elde edilebilen eğlence sektörü ve ihale organizasyonlarına yönelmede bir eğilim olduğu görülmektedir. Suç örgütleri, hiyerarşik konumunu oluşturan yapılanmalarda görülen bu değişim sonunda basit suç diyebileceğimiz aktivitelerini yerel çetelere bırakmışlardır. Aşağıda örgütlü suç olaylarının yoğunluğuna göre ilk 19 il ve bölgesel dağılımlar sunulmaktadır⁴³³.

Bu dönemde meydana gelen örgütlü suç olaylarının % 60’ı önceki yıllarda olduğu gibi İstanbul, Adana, Ankara, Antalya, Bursa, Gaziantep, Mersin, Kocaeli, İzmir ve Samsun gibi ekonomik ve ticari potansiyelin yüksek olduğu, diğer illere nazaran sanayi, inşaat ve turizm sektörlerini bünyesinde daha fazla barındıran, gelir dağılımında büyük dengesizliklerin yaşandığı illerde meydana gelmiştir⁴³⁴.

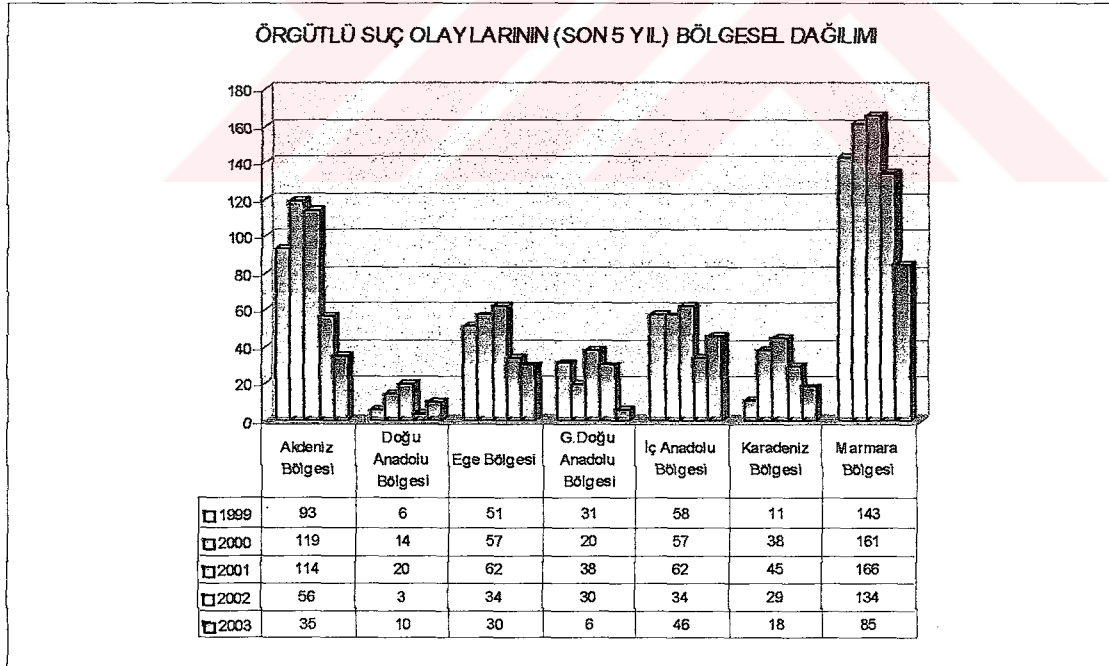
Şekil 22: Örgütlü Suç Olaylarının (Son 5 Yıl)Yoğunluğuna Göre İlk 19 İl

433 2003 Raporu, s.64; 2002 Raporu, s.92; Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele 2000, s.120
434 2002 Raporu, s.92

Kaynak: Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele 2003 Raporu

Şekil 23: Örgütlü Suç Olaylarının (Son 5 Yıl) Bölgesel Dağılımı

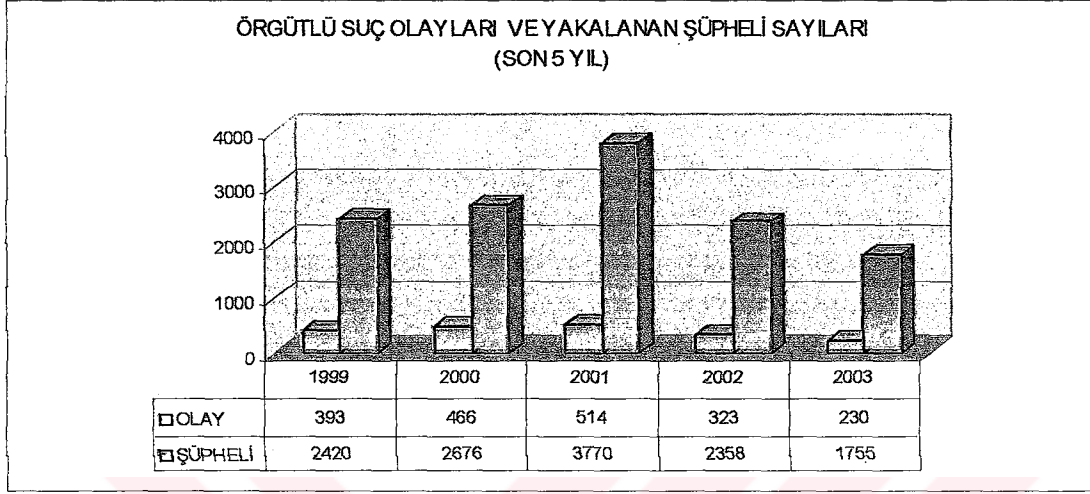

Kaynak: Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele 2003 Raporu

1998 başlatılan ve bugüne kadar yürütülen profesyonel mücadelenin artarak devamı halinde, suç örgütleri adına hizmet yükleneceklerin azalması beklenmektedir.

Meydana gelen olay sayısında azalma olduğu gibi, tahkikata konu edilen şüpheli sayısında da azalma mevcuttur. Ancak sosyal ve ekonomik dalgalanmalar, rakamlardan çıkarılan bu sonucun değişken olabileceğini açıkça göstermektedir⁴³⁵.

Şekil 24: Örgütlü Suç Olayları ve Yakalanan Şüpheli Sayıları (Son 5 Yıl)

Kaynak: Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele 2003 Raporu

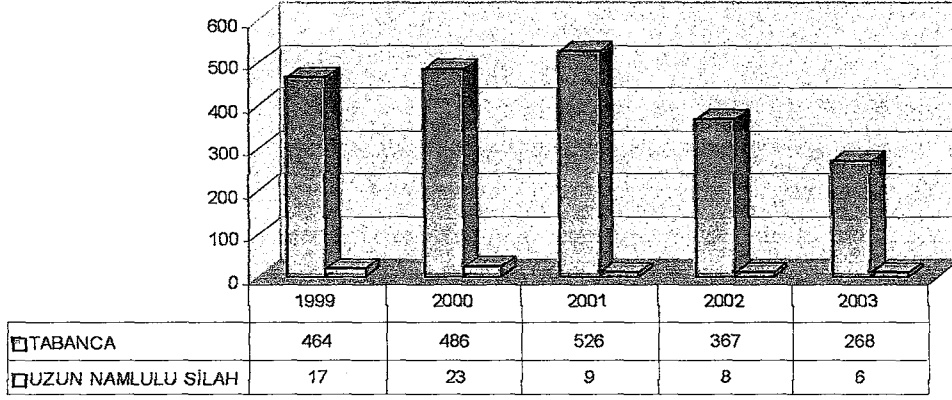
Suç örgütlerinin suçu işlemek için ihtiyaç duydukları en önemli unsur silahtır. Mevcut yakalamalar suç örgütlerinin silah kullanma temayülü içerisinde olduklarını göstermektedir. Silahla gezmek ve onu göstermek örgüt içerisinde bir vazgeçilmez olmakla birlikte, faaliyetlerde etkin olmanın da bir göstergesidir. Silahın illegal temin edilmesinin yanısıra, ruhsat almanın da çeşitli yollarını bulmak mümkündür. Kanuni prosedürün takibi ile silah ruhsatı alındığı gibi sahte evrak tanzimi ile de ruhsat sahibi olunabilmektedir⁴³⁶.

Şekil 25: Suç Örgütlerinden Ele Geçirilen Tabanca Ve Uzun Namlulu Silahların Yıllara Göre Sayısal Verileri (Son 5 Yıl)

435 2003 Raporu, s.65

436 2003 Raporu, s.66; Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele 2000, s.130

SUÇ ÖRGÜTLERİNDEN ELE GEÇİRİLEN TABANCA VE UZUN NAMLULU SİLAHLARIN
YILLARA GÖRE SAYISAL VERİLERİ (SON 5 YIL)

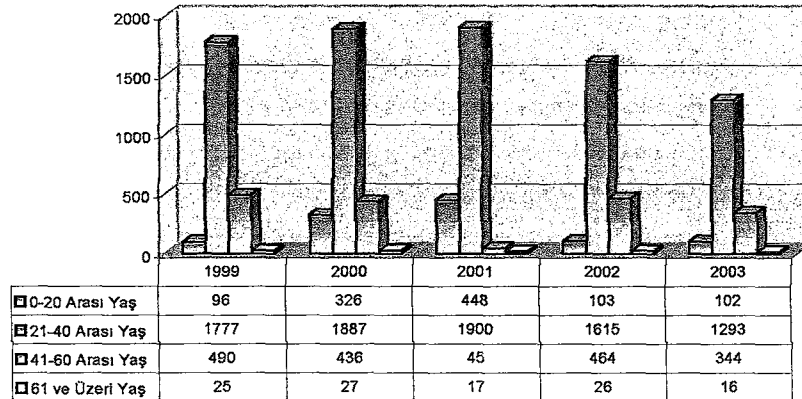

Kaynak: Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele 2003 Raporu

Suç örgütü mensuplarının %80 ve üzeri bir oranı 40 ve altı yaş grubunu oluşturmaktadır. Bu durum daha çok genç nüfusun bu suç türünün ağına düşmekte olduğunu ve bu gruba hizmet yüklediğini ortaya çıkarmaktadır. Gençlerimizi suç organizasyonlarından uzak tutabilmek amacı ile kurumlar arası işbirliği kaçınılmazdır⁴³⁷.

Şekil 26: Suç Örgütü Mensubu Olduğu İçin Yakalanan Şüphelilerin Yıllara Göre Yaş Dağılımı (Son 5 Yıl)

SUÇ ÖRGÜTÜ MENSUBU OLDUĞU İÇİN YAKALANAN ŞÜPHELİLERİN YILLARA GÖRE YAŞ DAĞILIMI (SON 5 YIL)

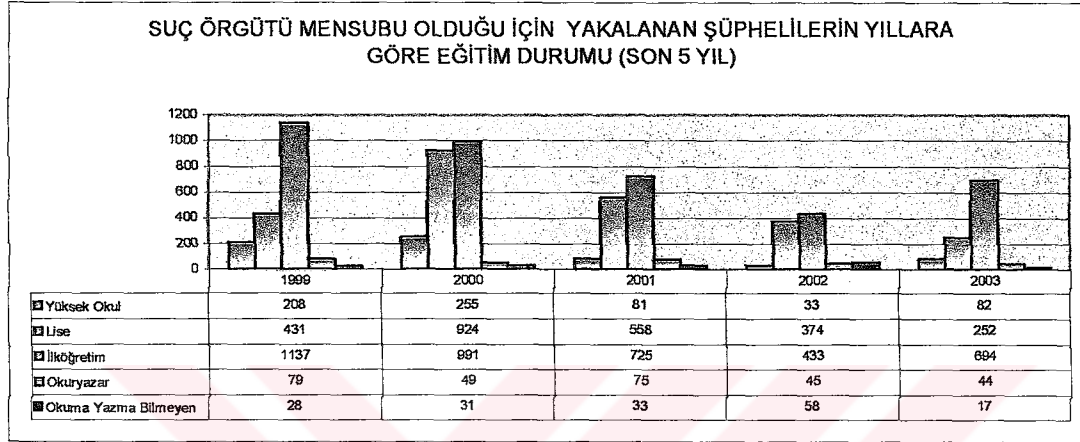

Kaynak: Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele 2003 Raporu

437 2003 Raporu, s.66; Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele 2000, s.121

Örgütlü suç kapsamında tahkikata konu edilen şüphelilerin eğitim durumlarının büyük oranda orta seviyede olması, düzenli iş imkanı bulamayan insanların kolay yoldan gelir elde etme gayretinde olduğunu göstermektedir⁴³⁸. Ancak yakalananlar arasında 134 yüksekökol mezununun bulunması da dikkat çekicidir⁴³⁹.

Şekil 27: Suç Örgütü Mensubu Olduğu İçin Yakalanan Şüphelilerin Yıllara Göre Eğitim Durumu (Son 5 Yıl)

Kaynak: Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele 2003 Raporu

438 2003 Raporu, s.67
439 2002 Raporu, s.94

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ÖRGÜTLÜ SUÇTAN KAYNAKLANAN TEHDİTLER VE SONUÇLARI

I. ÖRGÜTLÜ SUÇTAN KAYNAKLANAN TEHDİTLER

Örgütlü suçların günümüz demokratik toplumlarına yapmış olduğu tehdidin büyüklüğü hiç tartışılmaz boyutlardadır. Özellikle demokrasinin gelişmekte olduğu toplumlar bakımından en büyük tehdit kaynağının suç örgütleri olduğu söylenebilir⁴⁴⁰.

A. Egemenliğe Yönelik Tehdit

Kendi doğasıyla birlikte örgütlü suç, ulusal sınırların ihlalini kapsar. Yüksek teknoloji, küresel ticaret ve finans sistemleri çağında ulusal sınırlar eskisinden daha geçirgen bir hale gelmiş olup, devletler de hala sınırlarından neyin geçtiğini düzenlemeye çalışmaktadırlar. Bu egemenliğini temel bir davranış biçimidir. Bu aynı zamanda örgütlü suç örgütleri tarafından reddedilen bir şeydir. Gerçekten bu örgütler, uzun süreçler sonunda elde edilen devlet egemenliği ve güvenliğine doğrudan başkaldırmaktadırlar. Onlar ulusal sınırların geçirgenliğine dikkat çekmekte ve devletlerin sözde kontrolü altında bulunan bölgelere sızılmaktadırlar. Devletler egemenliği resmi bir duyarlılıkla ellerinde bulundururlar. Ama silah, insan ve uyuşturucunun kendi ülkelerine kaçakçılığını kontrol edemezlerse, o zaman egemenlik büyük bir oranda kendi gerçeklik değerini sembolik açıdan yitirir. Her ne kadar örgütlü suçun asıl amacı kazanç olsa da, çaresiz bunun yan ürünü, genellikle devlet otoritesine ve egemenliğine bazen gizli bazen de açık başkaldırı olmaktadır. Tehdit, doğrudan olmaktan ziyade gizlidir. Bu devletin askeri gücüne yönelik bir tehdit olmamakla birlikte, yetkilere karşı bir başkaldırıdır⁴⁴¹.

440 Bal, Ihsan, age, s.1

441 Discussion Guide for the Ninth United Nations Congress on the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders (A/CONF.169/PM.1 and Corr.1), Para.39

B. Topluma Yönelik Tehdit

Birçok örgütlü suç örgütü, toplum dokusuna yönelik tehdit arz eden faaliyetlerle uğraşmaktadır. Bu konuda, en çok dile getirilen örneklerden birisi uyuşturucu kullanımınıdır. Bunun arz ve talep azaltım süreleri ile ilintili olduğundan bahsedilse de, doğası itibariyle üretim, kendi talebini yaratmakta, bu suretle üretici ve transit konumda bulunan ülkeler vasıtasıyla meydana gelen süreç içerisinde, kendi kullanıcı nüfusunu oluşturmaktadır. Bu, ekonomik rekabet için önemli karışıklıklarla birlikte sadece verimlilik kaybını netice vermemekte, aynı zamanda sağlık ve kanun uygulayıcı birimler için önemli bedeller de icap ettirmektedir. Bunun ötesinde, örgütlü suç, yeni kullanıcı kitlesini hedef alan karmaşık pazarlama teknikleri geliştirmektedir. Örgütlü suç gruplarının yerleşimi ve yayılımı ve her ne olursa olsun meşgul oldukları faaliyetler, topluma karşı en büyük tehdidi oluşturmaktadır. Örgütlü suçlar, toplumu meydana getiren bağlayıcı unsurlar olan yasal ve siyasi temel değerleri hedef almaktadır. Bunu, bu değerlerin esaslarına başkaldırmak ve bu değerlere karşı kendi karşı değerlerini geliştirmekle yapmaktadırlar. İş ve gelecek sağlayan olarak ve düzenleyici, yasa yapıcı ve kanun uygulayıcı olarak merkezi otoritenin yerine geçmesi anlamında örgütlü suçun izdüşümü, herhangi bir toplum üzerinde, kültürel mirası veya ilerleme düzeyi ne olursa olsun tehlikeli etkileri olabilmektedir. Örgütlü suç, devletin temel kurumlarının altını, yolsuzluk veya meşru otoriteleri sindirmek suretiyle oymakta, bu otoritelere, sadece kendi tesirsizliklerinden dolayı değil aynı zamanda uzun dönem içerisinde onların ana prensiplerini şekillendiren değerlerin itibarını düşürmek için tepkisiz kalmalarını teklif etmektedirler.

Örgütlü suç genellikle iki tür şiddete başvurur:

a) Kendi bölgelerini ve kazançlarını korumak amacıyla örgütler tarafından kullanılan şiddet,

b) Yasadışı ürünler ve hizmetlerin karşılığının verilmesi için bireylere ve halkın kullandığı umuma açık yerlere yönelik uygulanan şiddet.

Buna ek olarak bir de, uyuşturucu kaçakçılığı münasebetiyle, psikotrop maddelerin etkisi altında kalan bireyler tarafından yapılan şiddet vardır. Tahminlere göre, örneğin ortalama bir eroin kullanıcısı, kendi alışkanlıklarını tatmin etmek için

yılda 200 suç işlemektedir. Sonuç olarak, örgütlü suç, kendisiyle ilişkili olan küresel-yerel bağı canlı bir örnek olarak tutarak yerel toplumlar içinde şiddeti beslemektedir⁴⁴².

C. Bireylere Yönelik Tehdit

Örgütlü suçun, bireyin barış, sosyal huzur, ve güven ve hukuka bağlı toplum içinde yaşama hakkı açısından somut tehlike yarattığı kabul edilmektedir. Bu açıdan örgütlü suç, doğrudan bireyin haklarına somut zararlar vermese bile, birlikte yaşama şartlarını ve dolayısıyla kamu düzenini ihlal etmektedir⁴⁴³.

Birey düzeyinde güvenlik, bireylerin ve canlıların günlük işlerine, şiddet veya sindirme korkusundan arınmış bir şekilde gidebildikleri, nispeten güvenli bir çevre koşulu olarak anlaşılabilir. Bireyler, diğer insanların şiddet eylemleri tarafından risk altında bırakılmaksızın yaşama ve mülkiyet haklarını bir düzeye getirebilirler. Bu çerçevede, örgütlü suçlar, çok büyük geososyal etkiye sahip olmuşlardır. Eğer bireyin güvenliği, aksine toplum içindeki şiddetin düzeyi ile ilişkili ise - şiddet ne kadar büyük olursa, sivil mücadele, partizanlık veya suç faaliyeti olsa da olmasa da, vatandaşlar tarafından yararlanılan güvenlik de o kadar az olur - o zaman örgütlü suç ciddi bir güvenlik tehdidi olarak ortaya çıkar.

Şiddet, çoğunlukla örgütlü suç grupları tarafından bireyler üzerinde uygulanmıştır. Örneğin bazı gruplar, özellikle kadın ve çocuk olmak üzere insan ticareti yapmakta, esas itibarıyla onlara eşya gibi muamele etmekte ve onları insan haklarından mahrum etmektedirler⁴⁴⁴.

D. Ulusal İstikrara ve Devlet Yönetimine Yönelik Tehdit

Örgütlü suçun en önemli tehlikesi, toplumun üzerinde toplum adına ülkeyi yönetme yetkisini, yani üstün otoriteyi temsil eden devletin elinde bulundurduğu otoriteyi doğrudan tehdit edebilmeleri ve toplumda bir kaos ve panik havası yaratmak suretiyle ülkedeki ekonomik, siyasi, hukuksal ve benzeri bütün sistemleri

442 Discussion Guide for the Ninth United Nations Congress on the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders (A/CONF.169/PM.1 and Corr.1), Para.39

443 Özek, Çetin, age, s.195

444 Williams, Phil ve Savona, Ernesto, age, s.34

sarsabilme, dengeleri bozabilme ve hatta ülkeyi iç savaşa veya düzeltilmesi çok zor ekonomik krizlere götürebilmesinde yatmaktadır⁴⁴⁵.

Suç örgütleri sadece üslendikleri ülkeyi etkilememekte aynı zamanda kendi ülkelerini de etkilemektedir. Bazı durumlarda, rakip bir otorite yapısı veya önemli boyutlardaki kara borsa ekonomisi üzerine veya paralelinde kurulu devlet içinde devlet görünümünde olan yapılar kurarlar. Onların devlete ve organlarına karşı güç kullanma eğilimleri, devletin meşru zor kullanımına karşı bir meydan okumadır ve aynı zamanda birçok terörist grupların faaliyetlerinin yol açtığı zararı aşan derecelerde zararlar ortaya çıkarmaktadır.

Bu, Kolombiya ve İtalya olaylarında kesinlikle yaşanmıştır. Her iki ulusta da, ülkelerinde konuşlu örgütlü suç grupları, devlet yönetimine karşı koymuşlar ve yaygın bir şekilde şiddete ve teröre başvurmuşlardır. Kolombiya'daki Medellin karteli, hükümete yönelik esaslı bir mücadele içine girmiş ise de, Pablo Escobar'ın ölümüyle birlikte hükümet tekrar otoritesini sağlamıştır. Kolombiya adaleti, şiddetin büyük bir kısmını yok etmiş zaman zaman bu bir iç savaş boyutuna ulaşmıştır. Kolombiya'nın siyasi ve ekonomik hayatı uyuşturucu kaçakçılardan ortaya çıkan tehditlerin hakimiyeti altına geçmiştir. Bunun yanında karteller, demokratik değerlere yönelik de bir tehdit haline gelmişler, mesleklerinin önemli noktalarındaki gazetecileri öldürmüşler ve devletin kurumlarını yozlaştırmışlardır.

Benzer biçimlerdeki tehditlerin ortaya çıktığı İtalya'da, mafya sadece adli görevlilere yönelik gerçekleştirdikleri benzer saldırılarla bu kişileri kontrol etmekle otoriteye karşı koymamış aynı zamanda "Kızıl Tugaylar" gibi terörist örgütlerden daha resmi ve farklı olduğunu da ispat etmiştir. Mafyanın kendi bölgesi ve nüfusu üzerinde kurmuş olduğu yasadışı ve etkin otoriter yapı, bunun nedenlerinden bir tanesidir.

Sicilya Mafyası, Güneybatı Asya eroin ticareti ve Latin Amerika kokain ticaretinde yer almak suretiyle aşırı derecede güç ve varlık kazanmış ve bunu yaparken özellikle hem yolsuzluğu hem de şiddeti kullanmıştır. Hükümetteki siyasi partilerle tarihi olarak çok yakın ilişkilere sahiptir. Hükümete sadece yerel ve bölgesel seviyede değil aynı zamanda ulusal seviyede de sızmıştır. Bunun ötesinde mafya, 1980'li yıllar boyunca düzenli olarak hakimleri, polisleri, siyasileri, sivil

445 Bal, Ihsan, age., s.2

görevlileri ve ticaret adamlarını öldürmüştür⁴⁴⁶. Paolo Borsellino ve Giovanni Falcone'a yapılan suikast, İtalyan adalet sistemine karşı bir mücadele niteliğinde olup, bu Medellin kartelinin Kolombiya adalet sistemine karşı yaptığı mücadeleye benzemektedir. Her ne kadar bu başkaldırı geri tepse de, İtalya'daki olaylar, ileri düzeyde sanayileşmiş ülkelerin güçlü örgütlü suç gruplarından doğacak tehditlerden zarar görme olasılığını ortaya çıkarmıştır.

Suç örgütlerinin kendi tekeli kurmaya çalışırken devlet otoritesine karşı koymaları kaçınılmaz olmaktadır. Bu tekel sisteminin sürekliliğini sağlama, kamu ve özel görevlilerinin yozlaştırılması ve şiddet kullanımıyla olmaktadır⁴⁴⁷. Diğer bir deyişle, örgütlü suç grupları kendi doğaları itibarıyla, sivil toplumu mahvetmekte, yerel siyasete bir derece karışıklık katmakta ve hükümetin ve adaletin normal işleyişine karşı çıkmaktadırlar. Hükümetin zayıf ve istikrarsız olduğu, kendilerinin ise özellikle etkili olduğu zamanlarda, örgütlü suç grupları istikrarsızlığa yeni katmanlar eklerler. Bunun dışında, örgütlü suç gruplarının, zayıf hükümetler karşısında sahip oldukları etkinin ve gücün büyüklüğüne inanmaları halinde, hükümet güçlerini etkisiz hale getirmek hatta hükümet olabilmek yönünde daha fazla çaba sarfederler⁴⁴⁸.

E. Demokratik Değerlere ve Kamu Kuruluşlarına Yönelik Tehdit

Özellikle demokrasinin gelişmekte olduğu toplumlarda en büyük tehdit kaynağının bu suç örgütleri olduğu ileri sürülmektedir. Zira örgütlü suçun en belirgin özelliği, bir kurumlar rejimi olan demokrasinin işlemlerini aksatmasından kaynaklanmaktadır. Uzun yıllar Almanya'da karşı casusluk teşkilatının başında görev yapmış olan E. Werthebach, "Hukuk devletinin ve demokratik sistemlerin karşısındaki en güçlü tehlikenin örgütlü suç çeteleri olduğunu; çünkü inanılmaz parasal kaynaklarıyla örgütlü suç gruplarının demokratik karar verme biçimini sürekli etkilemesi yanında sivil ve askeri bürokrasideki karar vericileri de hızla kendi etki alanına çekebilme cazibesine sahip olduğunu belirtmiştir". Bu durumun

446 "The Sicilian Mafia", The Economist, 24 Nisan 1993, s.21

447 Kelly, R.J., Organized Crime: A Global Perspective, Akt:Williams, Phil ve Savona, Ernesto, Rowman&Littlefield Inc., New Jersey, 1986, s.17

448 Godson, Roy ve Olson, William, International Organized Crime:Emerging Threat to US Security, Akt:Williams,P. ve Savona,E., National strategy Information Center, Washington, 1993, s.14

kaçınılmaz sonucu ise bir kurumlar ve güven sistemi olan demokratik yönetim biçiminin, yaşamını ve inandırıcılığını yitirmesidir.

Ziegler, “Örgütlü suçun, dev finansman olanaklarıyla, gizlice ekonomik, toplumsal ve siyasi hayatımızda giderek artan etkilerde bulunduğunu, daha da önemlisi, yargı ve kamu yönetimini de etkisi altına aldığını belirtmektedir. Bir gün toplumumuza kendi kural ve değerlerini dayatacak güce erişecektir. Böylece yargı bağımsızlığı, siyasetin inanırlılığı, değer yargıları ve hukuk devletinin koruyucu gücü gün geçtikçe kaybolmaktadır” demektedir⁴⁴⁹.

Örgütlü suç, devlette çürümeye yol açtığı ve sosyal, ekonomik ve siyasi kurumların temelini sarstığı için bütün dünya ülkelerini ilgilendiren önemli bir sorun haline gelmiştir⁴⁵⁰.

Gerçekten bu suçlar, özellikle köklü sosyal, siyasi değişikliklerden kaynaklanan çelişki, karmaşa ve çatışma dönemlerinde ortaya çıkmaktadır. Genelde hakim olan statükoyu koruma eğilimleri, karşıt toplu davranışları suç saymaktadır. Bu nedenle örgütlü suç, sosyal ve siyasi karşıtlığın disiplinli örgütlenmesi olarak görülebilir⁴⁵¹.

Örgütlü suç grupları, devletle her zaman doğrudan karşı karşıya gelmezler. Bu konudaki alternatif bir yaklaşım, devletin yetkili birimlerine sızmak ve yozlaştırmak suretiyle kolluk kuvvetlerini etkisiz hale getirmektir. Amaç genellikle, hükümetin suç örgütüyle mücadelede ciddi girişimlerde bulunmadığı veya önlemler almadığı durumlarda bir mevzi kazanmaktır.

Bunu başarmanın bir yolu, şiddeti sınırlamak için gizli bir anlaşma yapmaktır. Böylece hükümet, örgütün ekonomik yatırımlarına müdahale etmez. Diğer bir yol ise yolsuzluk yöntemiyle, örgütlü suçlarla mücadele eden güç ve yetki sahibi görevlileri yozlaştırmaktır. Böylece bu kişiler suç örgütlerinden elde ettikleri çıkarlar yüzünden mücadeleyi durdururlar. Bunlardan en kötüsü ise hükümet görevlileri ile suç örgütleri arasında bir ortak yaşam ilişkisinin veya gizli anlaşmanın bulunmasıdır. Böyle durumlarda hükümetin, suçlu faaliyetlerini koruyucu ve gizleyici bir yanı vardır. Aynı zamanda suç örgütünün bir rehinesi durumuna gelmiştir. Bu çok uç bir olaydır ama yukarıda da belirtildiği gibi belirli şartlar altında oluşabilmektedir⁴⁵².

449 Ziegler, Jean, age, s.249

450 Avci, Mustafa, age, s.1

451 Özek, Çetin, age, s.195

452 Williams, Phil ve Savona, Ernesto, age, s.35

F. Ulusal Ekonomiye Yönelik Tehdit

Terör örgütlerinden farklı olarak, suç örgütlerinin hedefleri ağırlıklı olarak ekonomiktir yani siyasi değildir. Bunun ötesinde, hatta yasadışı yatırımların ulusal ekonomilere canlılık kazandırdığı, istihdamı artırdığı ve durgunluğa karşı güvenli bir ağ sağladığı tartışılmaktadır. Aynı tartışmaya göre, örgütlü suç grupları, boşa gidebilecek yatırım ve yönetim yetenekleri için fırsatlar sunmaktadır. Bu faaliyetlerden elde edilen gelirler çok fazla olup, bunlar genellikle katlanarak yerel ve ulusal ekonomilere tekrar yatırım olarak dönmektedir. Bu pozitif sonuçlar, tablonun sadece bir parçasıdır. Örgütlü suçlardan elde edilen gelirler, ekonomi yönetimini çok daha zor bir görev haline getirebilir. Çünkü bu gelirler enflasyon baskısını, çarpık sektörel gelişimi ve kaynakların daha geniş bir dağılımının toplumda en büyük ihtiyaç olduğu zaman az olan lüks ürünlere yapılan harcamayı özendirir.

Bundan başka, vergi oranlarını düşürene kadar, kirli ekonomilerin meşru ekonomi üzerindeki zararlı etkileri devam edebilecek ve gelişmeye ve ekonomik eşitliği sağlamaya yönelik çabaları mahvedebilecektir⁴⁵³.

G. Finans Kuruluşlarına Yönelik Tehdit

Örgütlü suç grupları hem ulusal hem de uluslararası düzeyde, finans ve ticari kuruluşların bütünlüğüne yönelik de ciddi bir tehdit oluşturmaktadır. Yasal kuruluşlara sızma, sahiplerinin sindirilmesi, kuruluş amaçlarının çarpıtılması, ne halkın ilgi alanlarına ne de şirket hissedarlarına yönelik hizmet götürülememesine neden olabilmekte, yönetimin küçülmesi de sermayenin kötü kullanımına yol açabilmektedir.

Böyle bir yöntem, hem yasal ticaret çevreleri ile hem de siyasi elitlerle ortak yaşam ilişkilerini geliştirmek amacıyla, örgütlü suç gruplarının çabalarının merkezinde yer almaktadır. Bu yöntemin başarılı olması durumunda, suç örgütlerini çökertmek, hükümetler ve kanun uygulayıcı birimler için çok daha zor olacaktır.

453 Williams, Phil ve Savona, Ernesto, age, s.36

Siyasi bünyenin bağışıklık sistemini derece derece işlemez hale getiren virüsteki paralellik, dikkat çekici ve uygun olamdır.

Finans kuruluşlarındaki kirlenme çok tehlikeli bir durum olup, bu, toplum güvenini zedeleyebilmekte ve ekonomideki küresel güven üzerinde, önemli ölçüde uzun dönem etkileri olabilmektedir. Uluslararası düzeyde, çok miktarda aklanan paranın miktarı, küresel finans sistemini yöneten, denetleyen ve düzenleyen hükümetlerin kapasitelerini aşındırmaktadır. Aynı zamanda, yeniliğe karşı toplum genelinin ters tepki göstermesi tehlikesi de vardır. Gerçekten, örgütlü suç grupları tarafından yapılan mücadeleye verilecek karşılık, normal ve meşru finans faaliyetlerinin sınırlanması tedbirlerinin alınmasıdır⁴⁵⁴.

H. Demokratikleşmeye ve Özelleştirmeye Yönelik Tehdit

Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle birlikte birçok devlet, demokratik kurum ve piyasa ekonomilerini oluşturma konusunda çok zor bir geçiş süreci yaşamıştır. Bu iki yönlü geçiş, özellikle ceza adalet sistemlerinin zayıf olduğu alanlarda, suçlu faaliyetleri için yeni fırsatlar doğurmuştur. Her ne kadar başlangıçta, ekonomilerinin kısmen ilkel bir devrede olmasından dolayı, geçiş süreci içinde bulunan ülkelerin örgütlü suçlar tarafından hedef alınabileceğine dair birtakım şüpheli yaklaşımlar olmuş ise de, bu yaklaşımlar, örgütlü suç gruplarının uluslararası teşebbüs ve yatırımlar gibi birçok yolla geçiş sürecindeki güçlü ekonomiler içerisinde de faaliyette buldukları gerçeğini gözden kaçırmıştır. Ülkelerin örgütlü suçlar tarafından hedef alınabileceğine dair bu olasılık, doğal kaynaklar ve ekonomik gelişmeyi etkileyen diğer kriterler gibi faktörlerle ölçülmektedir. Bunun ötesinde, örgütlü suç grupları tarafından yapılacak bu yatırımların ihtiva ettiği risk de önemli oranda düşüktür, nitekim kanun uygulayıcı güçler ve adli otoriteler tarafından sarfedilecek başarılı çabalar da aynı bunun gibi düşüktür⁴⁵⁵.

Gerçekten, sorunlardan biri şudur ki, eskiden totaliter rejimlerin var olduğu yerlerdeki durumlarda, toplum üzerindeki egemenliğin yeniden sağlanmasının içinde yer alma noktasında herhangi bir şey yapma konusunda önemli derecede isteksizlik

454 Williams, Phil ve Savona, Ernesto, age, s.36

455 UN Commission on Crime Prevention and Criminal Justice Meeting, Report of the Secretary-General on the Control Proceeds of Crime (E/CN.15/1993/4), 1993, Para:15

vardır. Bunun ötesinde, dost hükümetler tarafından, ceza adalet sistemlerinin desteklenmesi ve kolluk kuvvetlerini kapasitelerinin artırılmasına yönelik sarfedilen çabalar, bir ülkenin içişlerine ve egemenliğinin ihlaline yönelik haksız müdahaleler olarak değerlendirilebilir.

Bu gibi eğilimler uluslararası işbirliği çabalarını engelleyebilmektedir. Bununla birlikte diğer bir uç nokta ise demokratikleşmeyle beraber suç ve yolsuzluğa karşı ciddi bir mücadelenin olabileceği ve toplumun düzeni tekrar kurmaya söz verecek sert karakterli bir hükümeti seçebileceği olasılığıdır. Bu çerçevede, eğilimi demokratikleşmeye doğru geri çevirme potansiyeli oldukça önemlidir. Bundan dolayı örgütlü suçların güçlü tepkileri öyle önemsenmeyecek birşey değildir. Gerçekten bazı hükümetlerin, örgütlü suçlardan kaynaklanan bu tehdidi, bireysel özgürlükler ve demokrasinin diğer temel unsurlarını kısıtlamada kullanabilecekleri doğal bir tehlike vardır⁴⁵⁶.

I. Gelişmeye Yönelik Tehdit

Gelişmekte olan ülkelere yönelik örgütlü suç grupları tarafından kaynaklanan tehditler, hem sistem hem de birey üzerinde etkilere sahiptir. Sistem düzeyinde örgütlü suçlar, gelişmeye yönelik çabaları sekteye uğratmaktadır. Çünkü diğer projelerdeki kıt kaynaklar suçlu faaliyetlerine cevap verebilmek için buralara yönlendirilmektedir. Buna ilaveten uluslararası suçlara eşlik eden yolsuzluk, hükümet tarafından uygulanan gelişme politikaları çerçevesinde halktan talep edilen fedakarlık kararlarını zayıflatmak ve kamu yönetimi tarafından gerekli bulunan rasyonel karar verme sürecini bozmak eğilimindedirler. Yolsuzluk, devriye görevini yapan polis memurundan hükümetin başında bulunanlara kadar çeşitli seviyelerde meydana gelebilir. Bununla birlikte seviye ne olursa olsun, neticede yolsuzluk her zaman halkın zararına olmakta ve yapanlara çıkar sağlamaktadır. Birey düzeyinde ise genellikle örgütlü suçların riski altında bulunan toplumun güçsüz ve yoksul bireyleri bulunmaktadır. Gerçekten çok zor koşullarda yaşamaya çalışan bu insanlar için örgütlü suçun yıkıcı bir etkisi olabilmektedir⁴⁵⁷.

456 Williams, Phil ve Savona, Ernesto, age, s.37

457 Eight United Nations Congress on the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders, Report Prepared by the Secretariat Havana, 1990, Chapter IV, para.255

J. Küresel Rejimlere ve Yönetim Kanunlarına Yönelik Tehdit

Örgütlü suç ve yüksek derecede çürümeye bağlı suçlar, giderek güçlünün suçları haline almaktadır. Bunlar kanunların uygulanmasına kendilerine göre şekil verebilmekte ve kanunlara uyma şekli hale gelmekte, böylece kanun önünde eşitlik de zedelenmektedir. Ayrıca, suçların işlenmesinde hızla gelişen teknolojiden yararlanılması ve bunun için organizasyonlar kurulması, sadece suçların önlenmesini değil, aynı zamanda işlenen suçların ortaya çıkarılıp kovuşturulmasını da zorlaştırmakta, bazen de imkansız kılmaktadır. Gerçekten bu tür örgütlerin dışa kapalı yapısı, klasik ve çoğunlukla da açık olan tedbirlerle mücadele edilmesini imkansız kılmakta ve bu nedenle de ilgilinin önceden fark edemeyeceği gizli soruşturma tedbirlerine başvurma zorunluluğu kendisini göstermektedir⁴⁵⁸.

Küresel siyasi sistemi düzenlemeye, yönetim kanunlarını, kısıtlayıcı ilkelerini ve davranış normlarını yerleştirmeye yönelik denemelere, suç örgütleri tarafından artan bir oranda karşı çıkılmaktadır. Nükleer, kimyasal ve biyolojik silahların üretimi ile birlikte balistik füzeler için kullanılan teknolojilerin rejimler tarafından yasaklanması, sağlayıcı ülkeler ve bu güçleri elde etmeye çalışan hırsız ülkelerin izole edilebilmesine yönelik etkin işbirliğine bağlıdır.

Özellikle hırsız veya dışlanmış devletler ile örgütlü suç gruplarının çıkarlarındaki benzerlikler, egemen rejimi mahvetmek için çok şey yapabilir. Bir kaçakçılık şebekesi bir yere bir kere yerleşimi ve faaliyete geçimi, artık ürün çeşitliliği ve değişikliği kolay olur. Uyuşturucu kaçakçılığı yapan bir örgüt, çok kolay bir şekilde teknoloji, silah-mühimmat ve bunların parçalarının kaçakçılığını da yapabilir. Şayet alıcılar, terörist gruplar veya hırsız devletler ise tehdidin boyutu ciddi bir şekilde artmaktadır. Eğer üretici olmayan ve diğer düzenleyici rejimler gelecekte etkili bir şekilde faal olmak istiyorlarsa, örgütlü suç gruplarının faaliyetlerinin önlenmesi zorunlu olacaktır⁴⁵⁹.

458 Avcı, Mustafa, age, s.2

459 Williams, Phil ve Savona, Ernesto, age, s.38

II. ÖRGÜTLÜ SUÇUN SONUÇLARI

Örgütlü suçun zararları sadece ekonomiye yönelik değildir. Suç örgütleri, bulunduğu ve faaliyetlerini sürdürdüğü ülkelerin siyasi yapısını, sosyal düzenini ve dünya ekonomisini olumsuz yönde etkilemekte ve yozlaştırmaktadır. Bunun sonucunda oluşan istikrarsız ortamlar daha fazla suça davetiye çıkarmakta, kuruluşların, yasaların ve finans piyasalarının demokratikleşmesine engel olmaktadır.

Örgütlü suç, sivil topluma ve insan haklarına zarar vermektedir. Farklı ülkelerde, basın mensuplarına yönelik gerçekleştirilen yıldırma ve suikast girişimleri aracılığıyla, basın özgürlüğü ve bireysel ifade hürriyetini sınırlamaktadır. Örgütlü suç aynı zamanda, hayır kurumlarını hakimiyeti altına almak ve örgütlü suçlarla mücadele eden insanları yıldırma suretiyle, sivil toplum oluşturma girişimlerini zayıflatmaktadır. İşçi sendikaları ve birliklerinin içine sızan bu gruplar, sendika üyelerini, işçi hakları için kanuna aykırı hareket etmeye ve şiddet çıkarmaya yönlendirmektedirler. Uluslararası beyaz kadın ticareti ve pornografisi, kadın ve çocukları alçaltmakta, yasadışı işçi simsarlığı ve bu kişilerin sömürülmesindeki artışlar ciddi insan hakları ihlallerini doğurmaktadır⁴⁶⁰.

A. Örgütlü Suç, Devlet ve Dünya Düzeni

Dünya siyasi düzeni, seçimle gelen demokratik hükümetlerin kurulmasıyla giderek daha da istikrarlı bir hale gelmektedir. Örgütlü suçlar, mevcut demokrasiler ve demokrasiye geçiş yapan toplumlar için büyük bir tehlikedir. Örgütlü suç, hükümet görevlilerini ve adalet sürecini yozlaştırmak suretiyle hukuk kurallarına ve demokratik hükümetlere zarar vermektedir. Suç örgütleri çoğunlukla, demokrasiye geçiş sürecindeki toplumlara sızarak devlet gücünü ele geçirmektedir. Böylece kendi elemanlarını, toplum için hazırlanacak yeni yasal düzenlemelerin yapılacağı kilit noktalara yerleştirerek açılmakta olan yeni mecliste anahtar görevi üstlenmektedir. Onların, devletin yasal kurumları içindeki varlığı, siyasi istikrarı bozmaktadır. Çünkü bu kişilerin amacı toplumun faydası değil suçtan elde edecekleri yasadışı kazançları artırmaktır.

460 Shelley, Louise, age, s.467

Gelişmiş ve gelişmekte olan demokrasilerde faaliyet gösteren suç örgütleri, hem faaliyette buldukları ülkede hem de hakimiyetleri altındaki bölgelerde, yüksek düzeyli hükümet görevlilerini yozlaştırmak için büyük çaba sarf ederler. Ama bu örgütler, çabalarını siyasi geçiş sürecindeki ulus-devletlerde sarf ettikleri zaman daha başarılı olurlar. Çünkü istikrarlı demokrasilerde olduğu gibi, yasal sürecin üzerindeki kontroller henüz tam olarak işlememektedir.

Suç örgütleri, nükleer madde kaçakçılığı yapmak suretiyle ulus-devleti de tehdit etmektedir. Dünya artık, süper güçler arasında yaşanan nükleer anlaşmazlıklar konusunda daha fazla endişe duymamaktadır. Tam aksine nükleer tehdit, büyük oranda yasadışı faaliyetlerin yeni ve tehlikeli şekli olan, örgütlü suçun silah kaçakçılığından kaynaklanmaktadır. Nükleer maddeler kaçakçılığı bazı ülke ve suç örgütlerine serbestçe nükleer silah üretebilme imkanı vermekte, bunun yanında potansiyel nükleer madde karaborsasının da artışına sebep olmaktadır⁴⁶¹.

Geleneksel bilim, suç devleti kavramını, Nazi Almanyasına benzetir. Şimdi bu terimi, suç örgütlerinin devletin güç aygıtlarını, kendi amaçlarını gerçekleştirmek için kullanmaları noktasında kullansak aynı derecede doğru olacaktır. İtalya'da suç ve politikacılar arasındaki var olan organik bağ, yüzyılı aşkın bir süredir devam etmektedir⁴⁶². Yedi kez başbakan olan ve soğuk savaş dönemi Sosyal Demokrat Partisinin güçlü adamı Giulio Andreotti, mafya ile yakın ilişkiler kurmak yüzünden suçlanmış ve meclis dokunulmazlığı iki defa kaldırılmıştır. Sosyalist Partinin bir diğer eski başbakanı olan Bettino Craxi de, resmen yolsuzluk ve rüşvetten suçlanmış⁴⁶³. Suç devletinin sonuçları, İtalya'nın itibarını, G-7 üyeliği ve önemli bir ekonomik güç olma rolünü orantılı bir şekilde zedelemiştir. Bugün İtalya, örgütlü suçların devletin içine sızmış olmasından dolayı Avrupa'da ayrı bir yere konulmaktadır⁴⁶⁴.

Kolombiya'da hükümet ile uyuşturucu kartelleri arasındaki ilişki, İtalya'daki gibi uzun süreli olmamıştır. Ancak bu ilişkinin devlete ve demokratik kurumlara olan olumsuz etkisi hala devam etmektedir. Demokratik süreç ve hukuk kuralları ile birlikte hem yasama süreci hem de yargı işlevi ciddi bir şekilde tahrip edilmiştir.

461 Shelley, Louise, *age*, s.468

462 Pezzino, Paolo, *Una Certa Reciprocità di Favori Mafia e Modernizzazione Violenta nella Sicilia Postunitaria*, Akt:L.Shelley, Franco Angeli, Milano, 1990, s.39

463 Cowell, Alan, *Italians Voting Today with Mafia's Role a Top Issue*, New York Times, 27 Mart, 1993, s.10

464 Arlacchi, Pino, "La Grande Criminalità in Italia", Akt:L.Shelley, *La Rivista dei Libri*, April 1993, s.38

Eski Sovyetler Birliğinde, değişmeyen tek şey resmi devlet ideolojisidir. Bunun dışında Sovyet hükümetinin kullanmış olduğu eski yöntemlerde yaptığı değişim, örgütlü suçun politik sürecin içine sızmasına ve politik müştericilik ile kontrol altına alınmış pazarların doğmasına neden olmuştur. Politik kampanyaların örgütlü suç grupları tarafından finans edilmesi ve bunların temsilcilerinin parlamentoya seçilmeleri, toplumun otoriter kurallardan demokratik kurallara geçişini sağlayacak yasal yapıların oluşturulması şansını azaltmaktadır. Bugün Rusya'nın bazı bölgelerinin ve yeni özgürlüğüne kavuşmuş diğer ülkelerin halihazırda suç gruplarının etkisi altına girmişlerdir.

Örgütlü suçların devlet sektörüne sızması, devletin suç grupları mücadelesini çok etkili bir biçimde engellediğinden meşru yönetimlerin etkinliği azalmaktadır⁴⁶⁵.

B. Örgütlü Suç ve Dünya Ekonomisi

Örgütlü suç gruplarının dünya ekonomik düzeni üzerindeki etkisi endişe vericidir. Daha çok yasal kontrolden kaçmak amacıyla, işlemlerini kendi ülkelerinin dışına nakleden çok taraflı şirketlerin zararlı etkileri hakkındaki çok şey yazılmıştır. Bir eleştiri zengin ve yoksul uluslar üzerindeki sömürücü etkilerinin kontrol edilemediğini ileri sürmektedir. Uluslararası hukuk, bu tip uluslararası şirketlerin hareketlerini kontrol altına alabilmek için gerekli olan yasal kanun gücüne ihtiyaç duymaktadır. Çokuluslu insanların kötüye kullanımını önlemek için yapılması gereken düzenlemenin önündeki en büyük engel (ülkeler arasındaki hukukun çeşitliliği, iade anlaşmalarının yetersiz olması ve gelişmiş ülkelerin her ne olursa olsun yabancı sermayeyi kendi ülkelerine çekmek istemeleri gibi), suç örgütleri tarafından kaçakçılığı yapılan yasadışı çokuluslu insanların, diğer grubun yerini alması yönünde büyüme eğilimi göstermesidir.

Örgütlü suçları işleyenler, serbest piyasa ekonomisinin sağladığı imkanlardan yasal çerçevede faaliyet gösteren işadamları gibi yararlanmaktadırlar. Yasadışı faaliyetler, yasal çerçevede faaliyet gösteren paravan kuruluşlar vasıtasıyla yürütülmektedir.

465 Shelley, Louise, age, s.469

Suç örgütleri, aralarında küresel bir ağ oluşturmuştur. Ulusal ve uluslararası ölçekteki sosyal ve ekonomik yapılar, örgütlü suçluluğun zeminini oluşturmakta, onu beslemektedir⁴⁶⁶.

Örgütlü suçlar tarafından yapılan büyük miktarlardaki karapara aklama faaliyetlerinde, bankaların, borsaların, talih oyunlarının ve sermaye piyasalarının kullanılması, dünya piyasalarının ekonomik güvenliğini tehdit etmektedir. Bununla birlikte, suç örgütleri tarafından, finans piyasalarına yönelik yapılan yasadışı manipulasyonlar neticesinde batan bankalar ve borsalar ile sıradan insanların ücretleri ve birikimleri de tehlikeye düşmektedir. Uluslararası Kredi ve Ticaret Bankası (BCCI) olayı, birçok farklı ülkedeki insanı kötü etkilemesi açısından belki de bu skandallar içinde en kayda değer olanıdır. Ama BCCI, ortaya çıkarılışının dışında, kaybettiklerinin oranı ve açılama sebebinden dolayı kendi karmaşıklığı içinde emsalsiz bir yere sahiptir⁴⁶⁷.

C. Örgütlü Suçun Sosyal Sonuçları

Örgütlü suçların sosyal sonuçları çoğunlukla önemsenmemektedir. En belirgin örnekleri olan şiddet, uyuşturucu madde kaçakçılığı, kumar, fuhuş ve AIDS'in yayılmasının toplum yaşamı üzerinde doğrudan etkileri vardır. Suç örgütleri kadın ve çocukları fahişeliğe zorlayarak, milyonlarca kişi arasında uyuşturucu bağımlılığını artırmakta, gelir kaynağı olarak gördükleri uyuşturucular için yeni pazarlar yaratmaya çalışmaktadırlar.

Ayrıca, yasadışı pazarların örgütlü suç tarafından kontrol edilmesinin ekonomi üzerinde baştanbaca olumsuz bir etkisi vardır. Bu nedenle yasadışı pazarın, mal ve hizmetlerine kullanmayanların bile yaşamlarını derinden etkilemektedir. Haraç alma ve pazarların tekelleşmesi, tüketici mallarının fiyatlarını yükseltmektedir. Bunun bir sonucu olarak vatandaşlar gıda, konaklama ve sağlık hizmetleri için daha fazla ödeme yapmaktadır. Uluslararası bir suç örgütü tarafından yapılan bir tıbbi yolsuzluk olayı sonucunda, California eyaletindeki her bir vatandaş için sigorta primleri % 15

466 Shelley, Louise, age, s.470

467 Passas, Nikos, *I Cheat, Therefore I Exist: The BCCI Scandal in Context, International Perspectives on Business Ethics*, Akt:L.Shelley, Quorum Boks, New York, 1993, 48

artmıştır. Rusya Federasyonu'nda bu fiyatlar % 20 ila % 30 daha yüksektir. Çünkü suç örgütleri tüketici piyasasını ellerinde bulundurmaktadır⁴⁶⁸.

Diğer taraftan suç örgütleri çabuk ve hazır kazançlara yönlendirilmişlerdir. Faaliyetleri (elverişsiz topraklarda uyuşturucu yetiştirmek, hasat etmek ve koruma altındaki canlı türlerini satmak ve daha karlı olan havyar ticareti için mersin balığı avlamak) çoğunlukla çok ciddi çevre zararlarına yol açmaktadır⁴⁶⁹.

468 Crime, Corruption Poses Political, Economic Threat, Akt:L.Shelley, Current Digest of the Soviet Press, 46, No:4, 23 February 1994, s.14
469 Shelley, Louise, age, s.471

SONUÇ

Bu çalışmada varsayımlarımız doğrulanmıştır. Küreselleşme örgütlü suçu ve suçluluğu etkilemektedir. Örgütlü suçlar küreselleşme süreci içerisinde olağanüstü bir şekilde gelişme kaydetmiştir. Sadece örgütlü suç bağlantılı şiddet, tehdit, sahtecilik, dolandırıcılık, yasadışı her türlü kaçakçılık, rüşvet, karapara aklama suçlarının sayısal artışı şeklinde nicel değil, özellikle profesyonelleşme, rasyonelleşme, uluslararasılaşma biçiminde niteliksel bir gelişme de söz konusudur. Bunun nedeni ise ekonomik ve finansal alanlarda sınırların buharlaşması, kişi ve sermaye hareketliliğinin kolaylaşması, bazı teknolojik gelişmeler ve ülkelerarası yeni bağımlılıklar oluşması gibi gelişmelerin bir sonucu olarak, devletlerin kendi ülkelerindeki egemenliklerinin bir bölümünü yitirmelerinde aranabilir. Bu gelişmelerin sağladığı kolaylıklar, suç örgütleri tarafından yürütülen yasadışı faaliyetlerin yerine getirilmesinde kullanılmaktadır. Bu hızlı ve karmaşık trafikte kara para ile ak parayı, gerçek ticaret ile sahteciliği ve kaçakçılığı ayırt etmek zorlaşmıştır. Bu da suç örgütlerinin veya suça eğilimli insanların ellerinde önemli miktarda haksız kazanç ve gücün birikmesine, böylece örgütlü suçluluğun, ulusal ve uluslararası boyutlarda artmasına neden olmaktadır.

Günümüzde örgütlü suçlar, küreselleşme ve küreselleşen dünyamızda giderek yoğunlaşan uluslararası ilişkiler ağı içinde yer alarak, çeşitli ülkelerin vatandaşları ve bu şahısların suç işlemek amacıyla kurmuş oldukları işletmeleri veya şirketleri aracılığıyla birden çok ülkede işlenebilen bir suç türü haline gelmiştir.

Ülkemizde de benzer gelişmeler görmek mümkündür. Örneğin ülkemizde suç örgütlerinin ulusal faaliyet alanlarını genişleterek ve ulusal sınırları aşarak yeniden yapılanma sürecine girdikleri ve yeni uluslararası ilişkiler ve bağlantılar kurdukları görülmektedir.

Küreselleşmenin yoğun olarak yaşandığı alanlar örgütlü suç gruplarınca kullanılmaktadır. Özellikle ekonomi ve finans alanında yaşanan gelişmeler bunu göstermektedir. Serbest piyasa ekonomisinin getirdiği avantajlardan yararlanan uluslararası suç örgütleri, yeni ortamda yasa dışı kazançlarını “aklayabilecekleri” meşru-yasal zeminler bulmuş, uluslararası düzeyde yürüttükleri suç faaliyetlerinden elde ettikleri gelirleri iş hayatına aktarabilmişlerdir. AB ve NAFTA benzeri serbest

ticaret düzenini öngören yapılanmalar ve Dünya Ticaret Örgütü'nün empoze ettiği liberal politikalar, uluslararası ticaret hacmini artırırken, bu hacim içinde suç örgütlerinin saklanabilecekleri bir ortamın doğuşuna da neden olmuşlardır. Ayrıca teknolojik gelişmelerde bir yandan yeni suç şekillerine olanak sağlarken öte yandan işlenen suçları kolaylaştırıcı bir etkiye neden olmaktadır. Özellikle internet üzerinden para transferlerini yapabilme imkanının ortaya çıkması, suç örgütlerinin yasadışı faaliyetlerini kolaylaştırmıştır. İletişim ve bilişim teknolojileri alanındaki küreselleşmenin örgütlü suçlara getirdiği yenilikler ise, “siber alanın” kullanımıyla işlenen suçların daha zor ortaya çıkarılması, birbirlerinden çok uzak bölgelerdeki suç örgütlerinin birbirleriyle çok rahat işbirliğine girebilmeleri, suç örgütlerinde ya da bunların paravan kuruluşlarında yer alan kişilerin eğitim düzeyinin eskiye nazaran yüksek olmasıdır.

İletişim ve bilişim teknolojileri alanındaki küreselleşme, uyuşturucu ve psikotrop maddelerle mücadeleyi her geçen gün daha da zorlaştırmaktadır. Günümüzde uyuşturucu maddeler artık internet üzerinden satılmakta, özel sohbet odaları uyuşturucu satıcıları tarafından pazarlama amacıyla kullanılmakta ve sanal eczaneler reçeteye satılması gereken ilaçları siteleri aracılığıyla alıcılara ulaştırmaktadır.

İnternetin uyuşturucu satışında kullanılmasının özellikle gençler üzerindeki etkileri kaygı verici boyutlara ulaşmıştır. Giderek genişleyen bir uyuşturucu bağımlısı kesimden sağlayacakları kardan başka bir düşünceleri olmayan sanal bireylerden kaynaklanan propaganda, yanlış bilgilendirme ve beyin yıkama yöntemlerinin gençleri uyuşturucu bağlantılı suç batağına çekmektedir.

Son zamanlarda internet üzerinden yapılan uyuşturucu satışlarında patlama yaşanmaktadır. Bazı ülkelerde yasadışı uyuşturucu ticareti internet kafeler ya da cep telefonları aracılığıyla yapılmaktadır. Yine bazı ülkelerde bir takım şirketler dünyanın her yanına hint keneviri tohumu ve türevleri satışında internetten yararlanmaktadırlar. İnternet ortamında eroinden ecstasy ve kokaine kadar her tür yasadışı uyuşturucu satan çok sayıda web sitesi tespit edilmiştir. Bunun yanısıra uyuşturucu tacirleri, uyuşturucu satış ve dağıtımını geliştirmek ve yasa karşısında kendilerini korumak için yeni teknolojilerden olağan üstü bir şekilde yararlanmaktadır. Örneğin, satış şebekeleri kendi kurdukları ve içeri girilmesini

engellemek için özel yazılım kullandıkları sohbet odaları kanalıyla haberleşmekte, uyuşturucu kaçakçılığına ilişkin bilgiyi şifreli mesajlarla iletmekte ve uyuşturucu satışından kazanılan parayı elektronik transfer yoluyla aklamaktadırlar.

Görüldüğü üzere teknolojinin olanaklarını kullanmak suretiyle sanal alanda suç çok kolay bir şekilde işlenebilmektedir. Bu çok az kaynak gerektirmekte ve tespiti de çok zor olmaktadır. Bu suç türünü araştırmak ve yargı önüne çıkarmak için de daha etkin uluslararası işbirliği gerekmektedir.

Diğer taraftan internet bankacılığı para aklama faaliyetlerinde kullanılmaktadır. Giderek gelişen internet bankacılığının uyuşturucu satışı için kullanıldığı bilinmektedir. Bununla birlikte elektronik ticaretin gelişmesine paralel olarak uyuşturucu bağlantılı kara para aklama işlemlerini saptamada giderek güçleşmektedir. Sayıları hızla artarak şimdiden 2000'i aştığı bilinen sanal kumarhaneler de para aklama faaliyetlerinde kullanılmaya başlanmıştır. Buna karşı hiçbir önlem alınmaması halinde bu tür faaliyetlerin böylesi denetimsiz bir ortamda kolaylıkla yaygınlaşabileceği tahmin edilmektedir.

Yüksek teknolojiye dayalı suçlarla mücadelede gerek ulusal, gerek uluslararası düzeyde belirli bir ilerleme sağlanmış olmasına karşın, yeni önlemler alınmaması durumunda örgütlü suç, iletişim ve bilişim teknolojileri alanında yaşanan ilerlemelerden ve bu alandaki küreselleşmeden yararlanmayı sürdürecektir. Bu yeni teknolojilerden yararlanan örgütlü suçlar, özellikle kendilerine karşı gerekli mevzuatı geliştirememiş ülkelerde yuvalanmaktadırlar.

Bu çerçevede ulusal ve uluslararası düzeyde daha etkin önlemler alınması ve özellikle "siber ortamın" denetlenmesine yönelik mekanizmaların geliştirilmesi gerekmektedir. Uluslararası alanda Birleşmiş Milletler çatısı altında hazırlanmış ve yürürlüğe girmiş olan "BM Sınıraşan Örgütlü Suçlarla Mücadele Sözleşmesi" gibi bir düzenlemenin "sanal suçlar" alanında da hazırlanması mücadeledeki etkinliği artıracaktır.

Günümüzde örgütlü suçların artık ulus devleti tehdit ettiği açıkça görülmektedir. Ulus-devletlerdeki sosyal ve hukuksal mekanizmalardaki yetersizlikler ve toplumsal gereksinimleri yeterli yanıt verilememesi gibi sorunlar, alternatif oluşumlara zemin hazırlamaktadır. Suç örgütleri, toplumsal problemlerin çözümünde, özellikle de ulus devletin adalet dağıtmada yetersiz kaldığı durumlarda

ortaya çıkararak kendi yöntemleriyle ve kendi ilişkilerini kullanarak çözüm adresi olmaktadır. Ancak bu aynı zamanda paradoksal bir durumdur. Çünkü bir yandan çözüm adresi olurken öte yandan yeni sorunlara kaynaklık etmekte bunun yanında kazancını devam ettirmek için de toplumda sorunlar olmasını istemektedir. Çünkü bu durum onun varlık nedeni ve kazanç kapısıdır. Bundan dolayı örgütlü suçlar, sorunların köklü çözümüne de karşıdır. Ulus devletin boş bıraktığı alanların suç örgütlerince doldurulması, toplumsal eşitsizlikleri körüklemekte, sosyal adaleti sarsmakta, hukukun üstünlüğü ilkesini alt üst etmektedir. Yurttaşların devlete ve rejime olan güvenini ortadan kaldırarak demokrasiyi temelinden sarsmakta ve insanları suça teşvik ederek suç oranlarını arttırmaktadır. Tüm bunların yanında siyasi yozlaşma ile birlikte demokratik kurumlar, zaman içerisinde etkisini ve işlerliğini kaybetmekte ve “çıkar ve baskı gruplarının” hakim olmaya başladığı bir toplum yapısı ortaya çıkmaktadır.

Örgütlü suçlar, bir yandan hukuk devletini tahrip ederken, diğer yandan demokrasilerin olanaklarını kötüye kullanmaktadır. Yasadışı yollardan elde edilen gelirler, örgütlü suç örgütlerince politik sisteme, basına ve kamu yönetimine nüfuz edilmesinde ve onların yönlendirilmesinde bir güç unsuru olarak kullanılmaktadır.

Örgütlü suçun olumsuz etkileri sadece ekonomiye yönelik değildir. Suç örgütleri, konuşlandıkları ve faaliyetlerini yürüttükleri ülkelerin siyasi yapısını ve sosyal düzenini de olumsuz yönde etkilemekte ve yozlaştırmaktadır. Bunun neticesinde oluşan istikrarsız ortamlar suça daha fazla davetiye çıkarmakta, yasaların, kurumların ve finans piyasalarının demokratikleşmesini engellemektedir.

Örgütlü suçların böylesine etkin ve güçlü bir şekilde ortaya çıkması karşısında, ulus-devletler tek başlarına örgütlü suçlarla mücadele de yetersiz kalmaktadır. Bu nedenle örgütlü suçla mücadele de uluslararası işbirliğine gidilmelidir. Yaşanan olaylar göstermiştir ki, suça karşı ulusal düzeyde yürütülen mücadeleler önemli eksikliklere neden olmaktadır. Bu tür bir yaklaşımla bazı sonuçlar elde edilse bile, suç örgütlerinin zaman içinde tekrar toparlanmalarının ve daha iyi örgütlenmelerinin önüne geçilememektedir. Bu nedenle ulus-devletler örgütlü suçla mücadelede, aralarındaki dayanışmayı arttırmalı, suça mücadele eden uluslararası kuruluşlara ağırlık vermeli, gerekli hukuksal düzenlemeleri yapmalıdır. Örneğin örgütlü suçlarla mücadele de, ulusal kolluk kuvvetlerinin diğer ülke kolluk

kuvvetleriyle doğrudan temasa geçmeyerek diplomatik kanalları kullanması, ağır bir işleyişe neden olmakta ve suçluların yakalanması olanaksızlaşmaktadır. Bu yüzden gerekli mevzuat çalışmaları ve işbirliği anlaşmaları yapılarak, diplomatik yolların ağır mekanizmalarından kurtularak ve ülkelerin polis teşkilatları arasında doğrudan doğruya temas sağlanmalıdır.

Sonuç olarak, örgütlü suçlarla mücadele bir bütündür. Yurtiçindeki ve yurtdışındaki mücadele bu bütünün ayrılmaz birer parçalarıdır. Dünyada yaşanan son gelişmeler ışığı altında, uluslararası toplumda, suç örgütleri ile mücadele konusunda oluşan hareketin etkin bir uluslararası işbirliği ile eyleme dönüştürülmesi fırsatı kaçırılmamalıdır. Örgütlü suçlarla mücadele tüm boyutlarıyla, ulusal planda ilgili tüm birimlerin, uluslararası planda ise devletler arası idari, polisiye ve adli sıkı bir işbirliği içinde ve kesintisiz sürmesi gereken bir süreç olup, bu mücadelede ilerleme kaydetmeden ne tam işleyen bir hukuk devletine ne de sağlam bir ekonomiye sahip olmak olanaklı değildir.

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

2001 Raporu, Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2002

2002 Raporu, Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2003

2003 Raporu, Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2004

Abadinsky, Howard, *Organized Crime 5th ed.*, Nelson-Hall Inc., Chicago, 1997

Aksoy, Asu, *Küreselleşme ve İstanbul'da İstihdam*, Friedrich Ebert Vakfı Yayınları, İstanbul, 1996

Aktan, Coşkun Can ve Şen, Hüseyin, *Globalleşme, Ekonomik Kriz ve Türkiye*, TOSYÖV Yayınları, Ankara, 1999

Aktan, Coşkun, *Kirli Devletten Temiz Devlete*, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, 1999

Albanese, Jay, *Organized Crime in America, 2nd ed.*, Cincinnati, Ohio, 1989

Arıboğan, Deniz Ülke, *Küreselleşme Senaryosunun Aktörleri*, Der Yayınları, İstanbul, 1996

Arlacchi, Pino, *La Grande Criminalita in Itali*”, La Rivista die Libri, 1993

Atalay, Ahmet, *Uluslararası Hukukun Oluşumu*, Göçebe Yayınları, İstanbul, 1997

Auguste, Byron, *What's So New About Küreselization?*, New Perspectives, January, 1998

Balsamo, W ve Carpozi, Jr.G., *Organize Suç AŞ Mafyanın 100 Yıllık Tarihi*, Çev: M.Harmancı, Sabah Yayıncılık, İstanbul, 1996

Barnet, Richard J. ve Cavanagh, John, *Küresel Düşler*, Çev: G.Şen, Sabah Kitapları, İstanbul, 1995

Bauman, Zygmunt, *Küreselleşme: Toplumsal Sonuçları*, Çev: A.Yılmaz, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 1999

Birleşmiş Milletler Suç Önleme ve Uyuşturucu Kontrol Ofisi (UNODC), *Uyuşturucu Suistimali ve Yasadışı Kaçakçılığının Ekonomik ve Sosyal Sonuçları*, New York, NY:UNODCCP, 1998

Boutros-Ghali, B., *Global Prospects for the United Nations*, Law and State, Volume:53/54, 1996

Bovenkerk, Frank ve Yeşilgöz, Yücel, *Türkiye'nin Mafyası*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2000

Bozkurt, Veysel, *Enformasyon Toplumu ve Türkiye*, Sistem Yayıncılık, İstanbul, 2000

_____, *Küreselleşmenin İnsani Yüzü*, Alfa Yayınları, İstanbul, 2000

Ceylan, Ümit, *Organize Suçluluk ve Çıkar Amaçlı Örgüt Suçu*, Turhan Kitabevi, Ankara, 2003

Cressey, Donald R, *Theft of the Nation: The Structure and Operations of Organized Crime in America*, Harper Inc., New York, 1969

Çulcu, Murat, *Mafia Üzerine Notlar*, Kastaş Yayınları, İstanbul, 1998

DPT, *Dünyada Küreselleşme ve Bölgesel Bütünleşmeler*, DPT Yayınları, Ankara, 1995

DPT, *Dünyada Küreselleşme, Bölgesel Entegrasyonlar ve Türkiye Değerlendirme Raporu*, DPT Yayınları, Ankara, 1995

Erdem, M.Ruhan, *Gizli Soruşturma Tedbirleri*, Seçkin Yayınları, Ankara, 2001

Ergun, Turgay, *Kamu yönetimi Disiplininin Gelişmesine Kısa Bir Bakış:Yeni Arayışlar ve Gerçekler*, TODAİ Yayınları, Ankara, 1995

Ergül, Ergin, *Karaparanın Aklanması ve Suçları*, Adalet Yayınları, Ankara, 1998

Eser, Uğur, "Küreselleşme:Tehdit mi Yoksa Fırsat mı?", *Ekonomik Yaklaşım* , Sayı VI, 1995

Evans, Peter, *Embedded Autonomy: States&Industrial Transformation*, Princeton University Press, Princeton, 1995

Falcone, Giovanni ve Padovani, Marcelle, *Cosa Nostra*, Çev.Gamze Çelikbaş, Nühket İzzet, Cep Kitapları AŞ, İstanbul, 1993

Finckenauer, James ve Voronin, Yuri, *The Threat of Russian Organized Crime*, National Institute of Justice, Washington, 2001

Geleri, Aytekin ve Çevik, Hasan Hüseyin, *Organize Suçlarla Mücadele ve Polis*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2003

Gerbier; B, *Kapitalizmin Bugünkü Aşaması Olarak Jeo-Ekonomik Emperyalizm, Küreselleşme mi Emperyalizm mi? Piyasa Efsanesinin Çöküşü*, Der.F.Başkaaya, Ütopya Yayınları, Ankara, 1999

Giddens, Anthony, *Elimizden Kaçıp Giden Dünya*, Çev: O.Akınhay, Alfa Yayınları, İstanbul, 2000

_____, *Küreselleşmenin İkilemleri, Sosyal Demokrat Değişim Dergisi*, Sayı:12, 1999

_____, *Moderliğin Sonuçları*, Çev:E.Kuşdil, Ayrıntı Yayınlar, İstanbul, 1994

_____, *Üçüncü Yol*, Çev: M.Özay, Birey Yayıncılık, İstanbul, 2000

Global Illicit Drug Trends 2003, United Nations Office on Drugs and Crime, UN Pubs, Vienna, 2003

Godson, Roy ve Olson, William, *International Organized Crime:Emerging Threat to US Security*, National Strategy Information Center, Washington, 1993

Güner, Sedat, *Organize Suç Örgütleri Karapara ve Aklanması*, Bilgi Yayınları, Ankara, 2003

Güvenç, Nazım, *Küreselleşme ve Türkiye*, BDS Yayınları, İstanbul,1998

Held, D., McGrew, A., Goldblatt, D., Perraton, J., *Global Transformations:Politics, Economics and Cultures,Akt:V.Bozkurt*, Polity Press, Chamridge, 1999

Hirst, Paul ve Thompson, Grahame, *Küreselleşme Sorguluyor*, Çev: Ç.Erdem, E.Yücel, Dost Kitabevi Yayınları, Ankara, 2000

Homer, Frederic D, *Guns and Garlic: Myths and Realities of Organized Crime*, West Lafayette, Indiana, 1974

Kaçakçılık ve Organize Suçlar, 4422 Sayılı Kamunun Öngördüğü Tedbirler ve Uygulaması, KOM Yayınları, Ankara, 2002

Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı, 4422 Sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kamunu ve Uygulaması, KOMDB Yayınları, Ankara, 2001

Kaçakçılık ve Organize Suçlar, KOM Daire Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2002

Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele 2000, Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2001

Kaya, A, *Pax Americana'nın Sonu Geldi*, Radikal Kitap, Simge Yayıncılık, İstanbul, 2001

Kazgan, Gülten, *Küreselleşme ve Ulus-Devlet*, Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2000

_____, *Yeni Ekonomik Düzendeki Türkiye'nin Yeri*, Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul, 1995

Kelly, R.J., *Organized Crime: A Küresel Perspective*, Rowman&Littlefield Inc., New Jersey, 1986

Köroğlu, Hasan, *Örgütlü Suçluluk Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele (4422 Sayılı Kanun) ve Cürüm İşlemek İçin Teşekkül Oluşturma*, Seçkin Yayınları, Ankara, 2001

Lasswell, Harold D. ve McKenna, Jeremiah, *The Impact of Organized Crime On An Inner City Community*, New York, 1972

Lupsha, Peter A., *Networks versus Networking: Analysis of an Organized Crime Group*, Sage Inc., Beverly Hills, 1983

Lyman, Michael D. ve Potter, Gary W., *Organized Crime 2nd ed.*, Prentice Hall Inc, New Jersey, 1999

McGrew, A., *A Global Society? Modernity and Its Futures*, Polity Publications, Chambridge, 1999

UK Threat Assessment 2003, National Criminal Intelligence Service, NCIS Publications, London, 2003

Özek, Çetin, *Organize Suç, Nurullah Kunter'e Armağan*, İÜHF Eğitim, Öğretim ve Yardımlaşma Vakfı Yayınları, İstanbul, 1998

Palazzo, Francesco, *Organize Suçluluğa Karşı İtalyan Mevzuatı*, Çev:Ümit Kocasakal, IBD Yayınları, İstanbul, 1996

Passas, Nikos, *I Cheat, Therefore I Exist: The BCCI Scandal in Context, International Perspectives on Business Ethics*, Quorum Books, New York, 1993

Pearce, Frank ve Woodiwiss, Michael, *Küresel Crime Connections, Dynamics and Control*, The Macmillan Press, London, 1993

Pezzino, Paolo, *Una Certa Reciprocita di Favori Mafia e Modernizzazione Violenta nella Sicilia Postunitaria*, Franco Angeli, Milano, 1990

Rodrik, D., *Has Globalization Too Far?*, Institute for International Economics, Washington, 1997

Setzer, Martin vd., *Küreselleşmenin Ekonomik ve Siyasal Boyutları*, SODEV Yayınları, Ankara, 1997

Soyaslan, Doğan, *Kriminoloji*, AÜ Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara, 1996

Soysal, Yasemin, *Limits of Citizenship: Migrants & Postnational Members in Europe*, Chicago University Press, Chicago, 1994

Şafak, Ali, *Suç Organizasyonu ve Kovuşturma Usulü*, EGM Basımevi, Ankara, 2003

Şaylan, Gencay, *Değişim Küreselleşme ve Devletin Yeni İşlevi*, İmge Kitabevi, Ankara, 1995

The Opium Economy in Afghanistan, United Nations Office on Drugs and Crime, UN Pubs, Vienna, 2003

Thurow, Lester, *Kapitalizmin Geleceği*, Çev.: Serpil Demirtaş-Nebil İlseven, Sabah Kitapları, İstanbul, 1997

_____, *Kapitalizmin Yapısını Değiştirmek, Geleceği Yeniden Düşünmek*, Çev.: S.Gül, Sabah Kitapları, İstanbul, 1997

Timur, Taner, *Küreselleşme ve Demokrasi Krizi*, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara, 1996

Toffler, Alvin, *Yeni Güçler Yeni Şoklar*, Çev.: B.Çorakçı, Altın Kitaplar Yayınevi, 1992

Ulagay, Osman, *Qui Vadis?*, Doğan Kitap, İstanbul, 1999

Wardlaw, Grant, *The Future and Crime: Challenges For Law Enforcement*, 3rd National Outlook Symposium on Crime in Australia, Canberra, 22-23 March 1999

Waters, Malcolm, *Globalization*, Routledge Press, London and New York, 1995

Williams, Phil ve Savona, Ernesto, *Problems and Dangers Posed by Organized Transnational Crime in the Various Regions of the World*, Transnational Organized Crime, Vol. 1, No:3, Autumn, 1995

Williams, Phil, *Transnational Criminal Organizations and International Security*, Survival, 36(1), 1994

World Drug Report 2004, United Nations Office on Drugs and Crime, UN Pubs, Vienna, 2003

Yıldızoğlu, Ergin, *Küreselleşme ve Kriz*, Alan Yayıncılık, İstanbul, 1996

Yüksel, Mehmet, *Küreselleşme Ulusal Hukuk ve Türkiye*, Siyasal Kitabevi, Ankara, 2001

Ziegler, Jean, *Suçun Derebeyleri, Demokrasiye Karşı Yeni Mafyalar*, Çev:A.Akkoyunlu, Doğan Kitapçılık, İstanbul, 1998

Zürn, M., *Global Dangers and International Co-Operation: Are We on the Way to a World Risk Society?*, Law and State, Volume:53/54, 1996

MAKALELER

Avcı, Hanefi, *Örgütlü Suçlarla Mücadelede Polis, İnsan Hakları ve Devletin Yetkileri*, Hukuk Devleti İlkeleri Semineri, İstanbul, 2004

Avcı, Mustafa, *Örgütlü Suç Kavramı*, Kamu Hukuku Arşivi Dergisi, Yıl:6, Sayı:1 Mart 2003, s.1-12

Ayata, Sencer, *Emperyalizmin Yeni Masalı Küreselleşme*, der. Işık Kansu, Güldiken Yayınları, Ankara, 1999, s.60-72

Aytaç, Önder ve Bal, İhsan, *Medyanın Gözüyle Organize Suçlar ve The Best of Police*, Kamu Hukuku Arşivi, Ankara, 1999, s.122-132

Bal, İhsan, *Türkiye'de Organize Suçlar ve Terörizm Üzerine: İdeolojik, Sosyal ve Ekonomik Bir Değerlendirme ve Mücadele Yöntemleri*, Polis Bilimleri Dergisi, Cilt:2, Sayı:7-8, 2000, s.1-20

Beşe, Ertan, *Organize Suçların Kriminolojik Temelleri: Siyasal Perspektifler*, Polis Bilimleri Dergisi, Sayı: 3, 2001, s.23-38

Birleşmiş Milletler, *Uyuşturucu Suistimali ve Yasadışı Kaçakçılığının Ekonomik ve Sosyal Sonuçları Raporu*, New York, 1998

Boratav, Korkut, *Emperyalizmin Yeni Masalı Küreselleşme*, der. Işık Kansu, Güldiken Yayınları, Ankara, 1999, s.25-36

Cinoğlu, Hüseyin ve Güneş, İ.Dinçer, "Organize Suçla Mücadelede Temel Noktalar ve Polisin Rolü", Organize Suçlarla Mücadele ve Polis içinde, der. Aytekin Geleri, H.Hüseyin Çevik, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2003, s.127-165

Cowell, Alan, *Italians Voting Today, with Mafia's Role a Top Issue*, New York Times, 27 Mart, 1993

Crime, Corruption Poses Political, Economic Threat, Current Digest of the Soviet Press, 46, No:4, 23 February 1994

Discussion Guide for the Ninth United Nations Congress on the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders (A/CONF.169/PM.1 and Corr.1)

Discussion Guide for the Ninth United Nations Congress on the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders (A/CONF.169/PM.1 and Corr.1)

Düğencioğlu, Koray, *Büyüyen Bir Tehdit: Uluslararası Örgütlü Suç*, Strateji Dergisi, Sayı:11, Ankara, s.125-144

Eight United Nations Congress on the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders, Report Prepared by the Secretariat Havana, 1990, Chapter IV

Eroğul, Cem, *Emperyalizmin Yeni Masalı Küreselleşme*, der. Işık Kansu, Güldiken Yayınları, Ankara, 1999, s.47-60

Future Crime Trends in UK, General Insurance Report No. 7, Association of British Insurers, June 2000, s.16-20

Gordon, Sandy, *Crime and The Future*, 3rd National Outlook Symposium on Crime in Australia, Canberra, 22-23 March 1999, s.1-4

Gökçegöz, Fazlı, *Organize Suç Kavramı, Terör Suçları ile Bağlantısı ve Etkin Mücadele Yöntemleri*, Organize Suçlarla Mücadele ve Polis içinde, der. Aytekin Geleri, H.Hüseyin Çevik, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2003, s.103-127

Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı Raporu, *Organize Suçun Tarihçesi*, Ankara, 2000

New Perspectives Quarterly, *Sınırlar ile İş Dünyası Arasında*, Cilt:1, Sayı:1, 1998, s.2-3

Öztürk, Bahri, *Organize Suçlulukla Mücadele*, Organize Suç içinde, der. Asayiş Daire Başkanlığı, Asayiş Daire Başkanlığı Yayınları No:4, Ankara, 1998, s.38-70

Selamoğlu, Ahmet, “Yoğunlaşan Sosyal Sorunlarıyla Küreselleşme”, Küreselleşmenin İnsani Yüzü, der. Veysel Bozkurt, Alfa Yayınları, İstanbul, 2000, s.33-69

Sözüer, Adem, *Organize Suçluluk Kavramı ve Batı Ülkelerinde Bu Suçlulukla Mücadele ile İlgili Gelişmeler*, Hukuk Araştırmaları Dergisi, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Cilt:9, Yıl 1995, Sayı: 1-3, s.255-267

Şahin, Cumhuri, *Organize Suçlulukla Mücadele ve Tanığın Korunması*, Yeni Türkiye Dergisi Yargı Reformu Özel Sayısı Temmuz-Ağustos, 1996, s.690-696

Şahin, Mehmet ve Gümüş, Murat, *Gelişmekte Olan Ülkeler ve Türkiye Açısından Küreselleşmenin Fırsat ve Tehditleri*, Mülkiye Dergisi, C.XXVI, Sayı:240

Şahinöz, Ahmet, *Yeşil Devrim ve Açlık Sorunu*, Hacettepe Üniversitesi, İİBF Dergisi, Cilt 8, Sayı:1, 1990, s.233-239

Shelley, Louise, *Transnational Organized Crime: An Imminent Threat to the Nation State?*, Journal of International Affairs, Vol. 45, No. 2, Winter 1995, s.463-489

The Sicilian Mafia, The Economist, 24 Nisan 1993

Uğur, Aydın, *İletişim, İşletmecilik ve Örgüt Sosyolojisinin İlk Randevusu: Ağ Tarzı Örgüt Modeli*, Toplum ve Bilim, LVI-LXI, Bahar 1993

Ulagay, Osman, *Küresel Dönüşümün Vaat ve Sancuları*, Karizma Dergisi, Ekim Kasım-Aralık, Sayı:4, 2000

UN Commission on Crime Prevention and Criminal Justice Meeting, *Report of the Secretary-General on the Control Proceeds of Crime*, 1993

UN Global *Illicit Drug Trends 2002*, New York

Uslu, Orhan, *Ekonomik ve Ekolojik Uygulamalarda Sürdürülebilir Kalkınmanın Yeri, Sürdürülebilir Kalkınmanın Uygulaması*, Türkiye Çevre Vakfı Yayını, 1997, s.43-59

Yenisey, Feridun, *Mukayeseli Hukukta Çıkar Amaçlı Örgütlerle Mücadele ve Türkiye*, Organize Suç içinde, der. Asayiş Daire Başkanlığı, Asayiş Daire Başkanlığı Yayınları No:4, Ankara, 1998, s.71-108

Yılmaz, Halil, *Organize Suç ve Ceza Adaleti Sistemi*, Organize Suç içinde, der. Asayiş Daire Başkanlığı, Asayiş Daire Başkanlığı Yayınları No:4, Ankara, 1998, s.160-180

Yücel, Mustafa Tören, *Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunu Üzerine*, Hukuk Kurultayı, 2000

_____, *Organize Suç*, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Sayı: 1998/3, Yıl:11, s.1066-1076

İNTERNETTEN ALINAN KAYNAKLAR

Acar Mustafa, *Ekonomik, Siyasal ve Sosyal Kültürel Boyutlarıyla Küreselleşme: Tehdit mi, Fırsat mı?*

<http://www.liberal-dt.org.tr/dergiler/ldsayi25-26/252603.htm>, (İndirilme Tarihi: 04.02.2004)

Aktan, Can, *Yoksullukla Mücadele Stratejileri*, Hak-İş Konfederasyonu Yayını, Ankara, 2002
<http://www.canaktan.org/ekonomi/yoksulluk/ikinci-bol/globalles-yoksulluk.pdf>
(İndirilme Tarihi:09.05.2004)

Altıntaş, Hakan, *Savaşların Çevresel Boyutu ve Ekosistem Üzerindeki Geri Dönüşü Olmayan Etkileri*,
<http://www.manas.kg/pdf/sbdpdf8/Altintas.pdf> (İndirilme Tarihi:19.05.2004)

Aydın, Ayşegül, Küreselleşme
http://egitirim.inomu.edu.tr/AysegulAydin_kureselegitim.htm, (İndirilme Tarihi:10.10.2003)

Birleşmiş Milletler Sınıraşan Örgütlü Suçlarla Mücadele Sözleşmesi
http://www.unodc.org/unodc/en/crime_cicp_convention.html, (İndirilme Tarihi:23.05.2003)

CIA World Fact Book
<http://www.cia.gov/cia/publications/factbook>, (İndirilme Tarihi:23.12.2003)

Council of Europe, *Report on the Organised Crime Situation in Council of Europe States*, 1999
http://www.coe.int/T/E/Legal_affairs/Legal_co-operation/Combating_economic_crime/Organised_crime/Documents/Report1999Ad dE.pdf (İndirilme Tarihi:13.01.2002)

Crime Prevention Panel-Just Around the Corner, March 2000
<http://www.foresight.gov.uk> (İndirilme Tarihi:23.11.2003)

Dönmezer, Sulhi, *Çetelerle Mücadele Amacıyla 4422 Sayılı Kanunla Kabul Edilen Koruma Tedbirleri*, İzmir Barosu Yargı Reformu 2000 Sempozyumu 11. Oturum,
http://www.izmirbarosu.org.tr/yargi_reformu_2000/sulhi_donmezer.htm, (İndirilme Tarihi:04.04.2004)

Dursun, Selim, *Küreselleşme Sürecini Nasıl Okumalıyız?*,
<http://macahelbizimdir.sitemynet.com/macahelyazilari/selimd.html>, (İndirilme Tarihi:10.02.2004)

Ergül, Ergin, *Örgütlü Suçlarla Mücadele Alanında Uluslararası ve Ulusal Çabalar*,
<http://www.turkhukuk sitesi.com/faq/orguthusuclar.shtml>, (İndirilme Tarihi:17.03.2003)

Ersoy, Ömer, *“Palermo Sözleşmesi-Örgütlü Suçluluğa Karşı Güçlü Bir Adım”*
<http://www.caginpolicies.com.tr/5/index.htm> (İndirilme Tarihi:12.05.2004)

Financial Action Task Force on Money Laundering Report 1990
http://www1.oecd.org/fatf/pdf/AR1990_en.pdf, (İndirilme Tarihi:04.05.2003)

Forbes World's Richest People

<http://www.forbes.com/lists/home.jhtml?passListId=10&passYear=2000&passListType=Person>, (İndirilme Tarihi:18.09.2002)

Gülalp, Haldun, *Ulusal Devlet, Küresel Demokrasi*

<http://www.stratejik.yildiz.edu.tr/giris1.htm>, (İndirilme Tarihi:03.09.2003)

ILO, *Globalization*

<http://www.itcilo.it/english/actrav/telearn/küresel/ilo/globe/kirsh.htm>, (İndirilme Tarihi:07.10.2003)

IMF, *World Economic Outlook 1997*,

<http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/weo1097/weocon97.htm> (İndirilme Tarihi:18.03.2004)

Interpol, *International Criminal Police Review*, No 481, 2000

http://www.interpol.int/Public/Publications/ICPR/ICPR481_1.asp, (İndirilme Tarihi:06.09.2002)

Keyder, Çağlar, *Küreselleşme ve Devlet*

<http://www.stratejik.yildiz.edu.tr/giris1.htm>, (İndirilme Tarihi: 03.09.2003)

Koçdemir, Kadir, *Küreselleşme ve Türkiye*

http://www.burdur.gov.tr/kuresel_dosyalar/header.htm, (İndirilme Tarihi: 27.11.2000)

Lubber, Ruud, *The Dynamic of Küreselization*

http://www.itcilo.it/english/actrav/telearn/küresel/ilo/globe/new_page.htm, (İndirilme Tarihi:07.12.2002)

Meriç, Metin ve Ay, Hakan, *Küreselleşme Olgusu Bağlamında Vergi Kayıp ve Kaçakları*,

<http://www.uludag.edu.tr/~malibesempozyumu/teblig.html>, (İndirilme Tarihi:16.02.2004)

Milli, Elif, *Küreselleşme ve Eğitim*

http://egitirim.inonu.edu.tr/EMilli_kuresellesme.htm, (İndirilme Tarihi:13.10.2003)

Oran, Baskın, *Hangi Küreselleşme*

<http://www.stratejik.yildiz.edu.tr/giris1.htm>, (İndirilme Tarihi:03.09.2003)

Organize Suç Örgütlerinin Niteliği ve Tanımı

<http://www.elele.gen.tr>, (İndirilme Tarihi:07.08.2003)

Öztürk, Feza, *Küreselleşme-Yeni Dünya Düzeni*

<http://www.mfa.gov.tr/turkce/grupe/ues/5FOzturk2.htm>, (İndirilme Tarihi:09.12.2003)

Paoli, Letizia, *The Mafias*, Max-Planck Institute,
<http://www.iuscrim.mpg.de/info/aktuell/termine.html>, (İndirilme Tarihi:04.07.1999)

Radikal Gazetesi, 23 Eylül 2000,
<http://www.radikal.com.tr/2000/09/23/ekonomi/01tur.shtml>

Transnational Criminal Activity: A Global Context,
http://www.csis-scrs.gc.ca/eng/miscdocs/200007_e.htm, (İndirilme Tarihi:22.06.2003)

Uluslararası Organize Suç Grupları
<http://www.terror.gen.tr/turkce/organize/index.html>, (İndirilme tarihi:12.02.2002)

United Nations General Assembly, *Special Session on the World Drug Problem, Key Statistics: Illicit Drug Production, Trafficking And Consumption*, New York, 8-10 June 1998
<http://www.un.org/ga/20special/presskit/pubinfo/info2.htm>, (İndirilme Tarihi:04.05.2003)

UN Global Drug Trends,
<http://www.un.org/ga/20special/presskit/pubinfo/info2.htm>, (İndirilme Tarihi:17.03.2004)

UN, *Human Development Report 2000*
<http://www.undp.org/hdr2000/english/HDR2000.html>, (İndirilme Tarihi:29.05.2001)

Yücel, Fatih, *Sürdürülebilir Kalkınmanın Sağlanmasında Çevre Korumanın ve Ekonomik Kalkınmanın Karşılığı ve Birlikteliği*,
http://www.akademiktisat.net/makaleler/surdurulebilir_kalkinma.htm (İndirilme Tarihi:09.05.2004)

Zencirkıran, Memet, *Küreselleşme: Sorunlar ve Çözüm Önerileri*
<http://www.isguc.org/memet2.htm>, (İndirilme Tarihi:16.07.2003)